

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

РОЖКОВ ЮРІЙ ГРИГОРОВИЧ

УДК 811.111'373.46:591.6(043.3)

ДИСЕРТАЦІЯ

**ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ХВОРОБ ТВАРИН ЗАСОБАМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ:
ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ І СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТИ**

Спеціальність 035 Філологія

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Подається на здобуття ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Ю. Г. Рожков

Науковий керівник: Якуба Валентина Володимирівна, кандидат
філологічних наук, доцент

Київ – 2021

АНОТАЦІЯ

Рожков Ю. Г. Вербалізація хвороб тварин засобами англійської мови: лінгвокогнітивний і структурно-семантичний аспекти. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія. – Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ.

Дисертацію присвячено дослідженню термінів на позначення хвороб тварин у лінгвокогнітивному і структурно-семантичному аспектах.

Актуальність теми дослідження зумовлена загальною спрямованістю сучасних лінгвістичних досліджень на вивчення галузевих термінологій з огляду на бурхливий розвиток міжнародного співробітництва; лінгвокогнітивною спрямованістю філологічних досліджень термінів на позначення хвороб тварин в англійській мові і необхідністю аналізу мовних та позамовних чинників його становлення, формування та розвитку.

Мета роботи полягає у виявленні лексико-семантичних, структурних і системних параметрів англійської терміносистеми хвороб тварин на основі комплексного аналізу та багатоаспектного опису термінологічної лексики в межах когнітивного підходу, що дає системну характеристику її особливостей.

Матеріалом дослідження слугували словники й глосарії, які містять термінологічні одиниці на позначення хвороб тварин. Обсяг укладеної картотеки склав 1050 термінів, відібраних із лексикографічних джерел та англійської довідкової літератури з ветеринарної медицини. На основі опрацьованого матеріалу було укладено англо-український глосарій термінів на позначення хвороб тварин.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що в ній уперше в термінознавстві здійснено комплексне дослідження корпусу англійської термінології на позначення хвороб тварин: виявлено його походження, особливості формування і розвитку з комплексною характеристикою лексичних одиниць; здійснені категоріальний і концептуальний аналіз термінів на

позначення хвороб тварин англійською мовою; вивчено корпус термінів із залученням різних когнітивних моделей (динамічного і статичного фреймів); проаналізовано і узагальнено структурні та семантичні характеристики термінології.

Перший розділ **«Теоретичні засади дослідження вербалізації хвороб тварин в англійській мові»** присвячено розгляду теоретичних питань термінологічних досліджень у лінгвокогнітивному вимірі. Розглянуто роль методів когнітивного термінознавства в концептуалізації та категоризації досвіду професійної діяльності у ветеринарній термінології. Описано ключові одиниці когнітивного термінознавства, що допомагають вивчити мовні явища з урахуванням зв'язку між мовою, свідомістю, мисленням і залученістю мови в процеси пізнання і комунікації, – категорія, концепт, фрейм.

Терміносистема хвороб тварин визначена як структурована сукупність спеціальних номінацій ветеринарної медицини, яка є засобом отримання, зберігання і репрезентації спеціальних знань, якими володіє фахівець, що номінує хвороби тварин.

Досліджено генезу термінології англійської терміносистеми хвороб тварин, визначено основні джерела її збагачення. Виявлено екстралінгвістичні та лінгвістичні чинники формування терміносистеми хвороб тварин в англійській мові.

Викладено методикку дослідження термінів на позначення хвороб тварин в англійській мові. Описано конкретні лінгвокогнітивні та структурно-семантичні методи дослідження. Докладно розглянуто методи когнітивної лінгвістики (теорію категоризації, концептуальний аналіз, фреймовий підхід, теорію концептуальної метафори) та описано методики й прийоми структурно-семантичного аналізу досліджуваної термінології.

У другому розділі **«Лінгвокогнітивні характеристики термінів на позначення хвороб тварин в англійській мові»** проведені категоріальний, концептуальний і семантичний аналізи термінів на позначення хвороб тварин англійською мовою. Використання фреймового підходу уможливило

моделювання концепту ХВОРОБИ ТВАРИН в англійській мові у вигляді фрейму, вершинними вузлами якого є АГЕНС, ПАЦІЄНС, ДІЯ й ІНСТРУМЕНТ. На підставі побудованого фрейму виявлено базові слоти, які репрезентують знання про хворобу. Кожен слот вербалізований відповідними номінаціями, що дозволяє відслідкувати механізми метафоризації досліджуваних термінів.

Розглянуто когнітивні механізми застосування метафори в англійській термінології на позначення хвороб тварин. Ґрунтуючись на теорії концептуальної метафори, в рамках досліджуваної термінології з'ясовано основні донорські зони: ЛЮДИНА (38,7%), НАТУРФАКТ (25,0%), ТВАРИНА (19,3%), АРТЕФАКТ (17,0%), що послужили джерелом метафоричних номінацій на позначення хвороб тварин. Доведено, що метонімічне перенесення є ефективним механізмом формування термінів ветеринарної медицини, зокрема термінологічних одиниць на позначення хвороб тварин.

У третьому розділі «**Структура і семантика термінів на позначення хвороб тварин в англійській мові**» розглянуто гіперо-гіпонімічні відношення англійських термінів на позначення хвороб тварин, описано морфологічний та синтаксичний способи номінації понять, виявлено структурні особливості однослівних термінів (простих і похідних), композитів, аббревіатур і термінологічних словосполучень досліджуваної терміносистеми. Виявлено синонімічні та антонімічні відношення, з найбільш частотною групою абсолютних синонімів (148 одиниць, або 70,4% від кількості досліджуваних синонімів). Для термінів на позначення хвороб тварин характерна наявність епонімії (136 одиниць, або 12,9% від загального числа термінів).

Результати дослідження термінів на позначення хвороб тварин в англійській мові в когнітивному і структурному аспектах створюють перспективи для подальшого корпусного дослідження ветеринарної термінології, а також проведення порівняльного аналізу особливостей номінації хвороб тварин в українській та англійській мовах.

Ключові слова: англійська мова, ветеринарна термінологія, терміносистема, категорія, концепт, фрейм, метафора, метонімія, синоніми, антоніми, аббревіатури, епоніми.

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ХВОРОБ ТВАРИН ЗАСОБАМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ І СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТИ

ABSTRACT

Rozhkov Yu. H. Verbalization of Animal Diseases in English: Linguocognitive and Structural-Semantic Aspects. – Qualification research paper. – Manuscript.

Dissertation for a Doctor of Philosophy in Philology degree: specialty – 035 – Philology – Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, 2021.

The dissertation paper is dedicated to the study of the English terminology for animal diseases in linguocognitive and structural-semantic aspects.

The relevance of the research arises from the general focus of modern linguistic studies towards studies in specialized terminologies in view of rapid international cooperation development; also, lack of systemic linguistic insights into the English terminological system for animal diseases calls for clear linguistic and extralinguistic causes of its formation and development.

The purpose of the paper is to identify lexical, semantic, structural and syntactic parameters of the English terminological system for animal diseases through complex analysis of multi-faceted description of terminological lexis within the scope of cognitive approach, which enables detailed characterization of the terminological system under study.

The research material yielded 1050 terminological units belonging to the English terminological system for animal diseases, selected from different sources of English veterinary and medicine sources. Following the findings an English-Ukrainian dictionary of animal diseases was compiled.

The novelty of this research is that the terminology system for animal diseases in English received a complex and thorough analysis due to which we identified the

origins, formation models and development trends along with the syntactic and lexical description of all lexical units. Categorical and conceptual study of the terminological system for animal diseases helped to outline cognitive models (dynamic and static frames), categories and constituting concepts of the chosen lexicon, structural and semantic characteristics of terminology were examined and generalized.

The first chapter **“Theoretical background of the English terminological system for animal diseases”** is dedicated to the theoretical issues of terminology studies in the light of linguocognitive science. The role of cognitive terminological science in conceptualization and categorization of professional experience in veterinary terminology was identified. Key units of cognitive terminology science which help research linguistic phenomena with respect to coherence between language, consciousness, brainwork and language involvement into the processes of perception and communication – category, concept, and frame were described.

The terminological system for animal diseases was determined as a structured collection of specialized nominations in veterinary medicine, which is a means for obtaining, keeping and representing special skills, which a professional has regarding animal diseases. The etymology of terminological system for animal diseases was detailed and its sources were found out. Extralinguistic and linguistic causes of English terminological system for animal diseases formation were identified.

The chapter also deals with the methodology of researching the English terminological system for animal diseases. The chapter describes particular linguistic methods of two paradigms. Methods of cognitive linguistics (categorization theory, conceptual analysis, frame approach, conceptual metaphor theory) for studying terminology were analyzed in-depth. Structural-semantic analyses include IC analysis, semantic distribution, based on lexicographic definitions analysis.

In the second chapter **“Linguocognitive characteristics of English terminological system for animal diseases”** categorical, conceptual and semantic analyses of the English terminological system for animal diseases were conducted, using frame approach and modeling of the concept ANIMAL DISEASES in the English

language. An actional frame, with the slots such as AGENT, PATIENT, ACTION AND INSTRUMENT, shows correlation with the categorical features of the terms, which represent the information regarding animal diseases. Every slot was verbalized by respective nominations which allows understanding the object under study.

Cognitive mechanisms of metaphor applying in the English terminological field “animal diseases” were analyzed. According to the conceptual metaphor theory, four basic donor zones were distinguished: HUMAN (38,7%), NATURAL FACT (25,0%), ANIMAL (19,3%), and ARTIFACT (17,0%), which served as a source for metaphoric nomination of animal diseases. Metonymic transfer is identified as an effective mechanism of veterinary terms formation, including the terminological system for animal diseases.

The third chapter “**Structure and semantics of the English terminological system for animal diseases**” deals with hyper-hyponymic relations between English animal diseases terms, describes morphological and syntactic ways of terms nominations. The structural peculiarities of one-word terms, derivatives, composites, abbreviations and terminological word-combinations of the terminological system under study were investigated. The studied terminology also enters synonymic and antonymic relations. The most frequently encountered group of synonyms is an absolute synonyms group (148 terms or 70,4 % from the amount of synonyms under study). The English terminological system for animal diseases demonstrated examples of eponymy (136 terms or 12,9% from the general amount of terms under study).

The reresearch of the terminological system for animal diseases in the cognitive and structural aspects created the perspective for the further corpora research and comparative analysis of the animal diseases nominations peculiarities in the Ukrainian and English languages.

Key words: *English, term, terminology, category, concept, frame, metaphor, metonymy, synonyms, antonym, abbreviation, eponym.*

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ
Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати
дисертації

Публікації у виданнях, включених до переліку
наукових фахових видань України з присвоєнням категорії “Б”

Рожков, Ю. (2016). *Процеси запозичення в термінології ветеринарної медицини*. Наукові записки Національного університету Острозька академія. Серія «Філологічна». Острог: Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 60, 227-229.

Рожков, Ю. Г. (2017а). Лінгвокогнітивний підхід до вивчення термінології ветеринарної медицини. *Наукові записки Національного університету Острозька академія*. Серія «Філологічна». Острог: Вид-во Нац. ун-ту "Острозька академія", 66, 75-76.

Рожков, Ю. Г. (2019). Труднощі перекладу ветеринарної лексики з англійської на українську мову (на матеріалі довідників з анатомії свійських тварин). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Філологія». Одеса, 41(1), 137-140.

Рожков, Ю. Г. (2020с). Метафоризація в англomовному термінологічному полі «хвороби тварин» у лінгвокогнітивному аспекті. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія «Філологія. Харків, 84, 55-61.

Рожков, Ю. Г. (2020d). Метонімічні транспозиції у термінологічному полі «хвороби тварин». *Науковий журнал «Міжнародний філологічний часопис»*, 11 (1), 74-79.

Рожков, Ю. Г. (2020е). Епоніми в англomовному термінологічному полі «хвороби тварин». *Науковий журнал «Міжнародний філологічний часопис»*, 11 (3), 90-96.

Рожков, Ю. Г. (2020f). Лінгвістичні та екстралінгвістичні чинники формування англomовної терміносистеми «хвороби тварин». *Науковий журнал «Міжнародний філологічний часопис»*, 11 (4), 90-96.

**Публікації в періодичних наукових виданнях інших держав,
які входять до Організації економічного співробітництва
та розвитку та/або Європейського Союзу**

Rozhkov, Y. G. (2018a). Derivational processes in the terminology of veterinary medicine. *Euromentor journal studies about education. Bucharest*, 9 (4), 129-134.

Rozhkov, Y. G. (2020a). Structural and word-building analysis of English “animal diseases” terminological field. *Euromentor journal studies about education. Bucharest*, 11(1), 126-138.

Rozhkov, Y. G. (2020b). Representation of key categories in the English terminological field “animal diseases”. *Euromentor* . Bucharest, 11(2), 146-160.

Публікації, у яких додатково відображені результати дослідження

Рожков, Ю. Г. (2017b). *Фреймовий підхід до вивчення ветеринарної термінології*. Міжнародна науково-практична конференція. «Сучасна філологія», м. Одеса, 21-22 квітня 2017 року. Одеса: Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень», 53-56.

Рожков, Ю. Г. (2018b). Репрезентація ветеринарної термінології в англійській мові. *Стратегії інтеріоризації змісту професійної підготовки майбутніх філологів: теорія і практика: монографія*. (за редакцією проф. О. В. Малихіна). Київ: ЦК "КОМПРИНТ", 372-399.

Рожков, Ю. Г. (2020g). *Методи когнітивної лінгвістики в дослідженні термінології термінологічного поля «хвороби тварин»*. Materiy XVI międzynarodowej naukowipraktycznej konferencjidynamika naukowych badań. Przemysl: «Nauka i Studia», 62-66.

Рожков, Ю. Г. (2021). *Явище полісемії в англomовному термінологічному полі «хвороби тварин»*. Міжнародна науково-практична конференція. «Сучасна філологія», м. Одеса, 29-30 січня 2021 року. Одеса: Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень», 73-76.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	13
ВСТУП	14
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ХВОРОБ ТВАРИН В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	21
1.1. Лінгвокогнітивна парадигма у ветеринарній термінології	21
1.1.1. Термінознавчі проблеми дослідження вербалізації хвороб тварин англійською мовою	21
1.1.2. Терміносистема англомовних позначень хвороб тварин.....	24
1.1.3. Науковий концепт для англомовних вербалізацій хвороб тварин.....	28
1.1.4. Фреймова організація англомовних термінів вербалізаторів хвороб тварин	31
1.2. Напрями дослідження англомовної вербалізації хвороб тварин.....	34
1.2.1. Вторинна номінація в англомовних вербалізаторах хвороб тварин.....	34
1.2.2. Етимологія англомовної терміносистеми хвороб тварин	37
1.2.3. Структура термінів англомовних вербалізаторів хвороб тварин	45
1.3. Методологічні принципи та методи дослідження англомовної вербалізації хвороб тварин.....	50
1.3.1. Лінгвокогнітивні методи в дослідженні термінології хвороб тварин	50
1.3.2. Структурно-семантичні методи в дослідженні термінології хвороб тварин .	54
1.3.3. Поетапна методика дослідження вербалізації хвороб тварин в англійській мові.....	58
Висновки до Розділу 1.....	59
РОЗДІЛ 2. ЛІНГВОКОГНІТИВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТЕРМІНІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ХВОРОБ ТВАРИН В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	64
2.1. Категоріальна характеристика англомовних термінів на позначення хвороб тварин	64
2.1.1. Просторова категоризація англомовної терміносистеми хвороб тварин	65
2.1.2. Категоризація часу в англомовній терміносистемі хвороб тварин	67
2.1.3. Об'єктна категоризація англомовних номінацій хвороб тварин.....	68

2.1.4. Каузальна категоризація англомовної терміносистеми хвороб тварин	74
2.1.5. Категоризація кольору в англомовній терміносистемі хвороб тварин	76
2.2. Фреймова модель концепту ХВОРОБИ ТВАРИН	77
2.2.1. Складники фрейму ХВОРОБИ ТВАРИН	77
2.2.2. Англомовні вербалізатори концепту ХВОРОБИ ТВАРИН.....	83
2.3. Особливості метафоричного термінотворення англомовних вербалізаторів хвороб тварин.....	90
2.3.1. Метафоризація домена-джерела ЛЮДИНА.....	93
2.3.2. Метафоризація домена-джерела НАТУРФАКТ.....	96
2.3.3. Метафоризація домена-джерела ТВАРИНА.....	99
2.3.4. Метафоризація домена-джерела АТРЕФАКТ.....	100
2.3.5. Метонімічні транспозиції в англомовній термінології на позначення хвороб тварин.....	101
Висновки до Розділу 2.....	107
РОЗДІЛ 3. СТРУКТУРА І СЕМАНТИКА ТЕРМІНІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ХВОРОБ ТВАРИН В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	110
3.1. Гіперо-гіпонімічні зв'язки англомовних термінів на позначення хвороб тварин	110
3.2. Словотвірні моделі англомовних термінів на позначення хвороб тварин .	115
3.2.1. Прості й похідні терміни англомовних вербалізаторів хвороб тварин.....	115
3.2.2. Складні терміни англомовних вербалізаторів хвороб тварин.....	124
3.2.3. Термінологічні словосполучення англомовних вербалізаторів хвороб тварин та їхні структурні моделі	126
3.2.4. Скорочення в англомовній терміносистемі на позначення хвороб тварин	133
3.3. Структурно-семантичні відношення у термінах англомовної вербалізації хвороб тварин.....	137
3.3.1. Синонімія англомовних термінів на позначення хвороби тварин	137
3.3.2. Антонімія англомовних термінів на позначення хвороби тварин.....	145
3.3.3. Епонімія англомовних термінів на позначення хвороби тварин.....	148
3.3.4. Полісемія англомовних термінів на позначення хвороби тварин	154

Висновки до Розділу 3.....	156
ВИСНОВКИ.....	161
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	166
СЛОВНИКИ ТА ДОВІДКОВА ЛІТЕРАТУРА.....	183
ЕЛЕКТРОННІ СЛОВНИКИ.....	185
ДОДАТКИ.....	186
Додаток А	186

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

англ. – англійська

вет. – ветеринарний

гр. – грецька

лат. – латинська

нім. – німецька

укр. – українська

фр. – французька

ВРХ – велика рогата худоба

ВСТУП

Стрімкий розвиток і вдосконалення наукового знання зумовлює появу великої кількості термінів, у яких зафіксована наукова інформація. Прогрес науки, формування і розвиток нових предметних галузей, терміносистем, неминуче відбиваються на спеціальних лексичних одиницях, які розглядаються як результат діяльності фахівця та семіотичного розвитку будь-якої науки. У зв'язку з цим стає актуальним вивчення терміносистеми як універсального засобу отримання, зберігання і репрезентації будь-якого знання, у тому числі і ветеринарної медицини.

У сучасному світі, де представники різних професій обмінюються своїм професійним досвідом, англійська мова використовується як основна у галузі ветеринарної медицини. Цей чинник зумовлює вивчення англійської ветеринарної термінології, яка ще не ставала предметом спеціального аналізу. Саме тому дисертаційну роботу присвячено дослідженню англійських термінів, що вербалізують хвороби тварин з позицій когнітивного підходу.

Сучасний етап розвитку науки про термін В. Лейчик назвав етапом когнітивного термінознавства [Лейчик, 2007]. На початку XXI століття посилюється вплив когнітивної лінгвістики, активно впроваджуються її методи, з'являється термін «когнітивне термінознавство». Когнітивний підхід сприяє поглибленому опису терміносистем, що передбачає застосування когнітивних моделей (наприклад, фреймів, концептів), а також визначенню екстралінгвістичних і власне лінгвістичних характеристик термінів та ролі словотворчих засобів у концептуалізації знання.

Цей підхід широко використовується при аналізі галузевих терміносистем (праці Н. Болдирєва, І. Гавриліної, О. Голованової, І. Гусєвої, Т. Дроздової, Л. Івіної, І. Кочан, Г. Наконечної, Р. Перхач, Л. Проскуріної, Л. Рудинської, Ю. Уткіної, О. Южакової та ін.). Окрім того низку праць присвячено вивченню у когнітивному аспекті медичної термінології (О. Барташової, Ю. Віт, Л. Єльцової, О. Какзанової, Р. Перхач, С. Маджаєвої, С. Синявської та ін.).

Медична та ветеринарна термінології мають багато спільного в номінації хвороб, але для останньої однією з особливостей є наявність терміносистеми хвороби тварин, яке потребує дослідження в когнітивному ракурсі.

Актуальність наукової праці зумовлена загальною спрямованістю сучасних лінгвістичних досліджень на вивчення галузевих термінологій з огляду на бурхливий розвиток міжнародного співробітництва; лінгвокогнітивною спрямованістю лінгвістичних досліджень термінів на позначення хвороб тварин в англійській мові і необхідністю аналізу мовних та позамовних чинників його становлення, формування та розвитку.

Зв'язок роботи з науковими темами.

Дисертацію виконано відповідно до наукової теми Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка «Розвиток європейських мов і літератур у контексті міжкультурної комунікації», номер державної реєстрації 0116U006607; 07. 2016 – 07. 2021 рр.

Мета дослідження полягає у виявленні лексико-семантичних, структурних і системних параметрів англійської терміносистеми хвороб тварин на основі комплексного аналізу та багатоаспектного опису термінологічної лексики в межах когнітивного підходу, що дає системну характеристику її особливостей.

Поставлена мета передбачає розв'язання таких **завдань**:

- 1) окреслити сегменти термінознавства релевантні для аналізу англійської вербалізації хвороб тварин;
- 2) виявити основні семантичні й структурні критерії формування та тенденції поповнення й розвитку аналізованої терміносистеми;
- 3) визначити лінгвістичні й екстралінгвістичні чинники, що зумовили формування лексичного фонду досліджуваної терміносистеми;
- 4) виокремити категорії та концептуальні ознаки терміносистеми хвороб тварин в англійській мові;
- 5) співвіднести слоти фрейма ХВОРОБИ ТВАРИН з англійськими вербалізаторами хвороб тварин;

6) виявити домени джерела й цілі для метафоричних і метонімічних перенесень у термінах хвороб тварин в англійській мові;

7) описати семантичні, синтаксичні й системні відносини, характерні для термінологічних одиниць англомовних позначень хвороб тварин;

8) схарактеризувати лексико-семантичні, структурні та синтаксичні параметри англомовної вербалізації хвороб тварин.

Об'єкт дослідження – термінологічні одиниці англійської мови, що формують і репрезентують вербалізацію хвороб тварин.

Предмет дослідження – лінгвокогнітивні, семантичні, структурні (формальні) та синтаксичні характеристики термінів англомовної терміносистеми хвороб тварин.

Матеріалом дослідження слугували словники й глосарії, які містять термінологічні одиниці на позначення хвороб тварин. Обсяг укладеної картотеки склав 1050 термінів, відібраних із лексикографічних джерел та англомовної довідкової літератури з ветеринарної медицини. На основі опрацьованого матеріалу було укладено англо-український глосарій термінів на позначення хвороб тварин.

Мета та завдання праці зумовили вибір таких **методів дослідження**:

У лінгвокогнітивній парадигмі наукових досліджень обрано такі методи, як *категоріальний аналіз* для виокремлення категорій терміносистеми хвороб тварин в англійській мові та встановлення гіперо-гіпонімічних відносин між ними; *концептуальний аналіз* для опису концепту ХВОРОБИ ТВАРИН, встановлення його семантичних ознак; метод *фреймового моделювання* для деталізації концептів-складників фрейму ХВОРОБИ ТВАРИН, їхньої ієрархії.

Серед системно-структурних методів аналізу було застосовано *лексикографічний аналіз* для з'ясування змісту термінологічних одиниць та комбінаторного потенціалу через словникові дефініції, а також системних лексичних зв'язків у глосаріях; *словотвірний аналіз* для дослідження усієї різноманітності словотвірних механізмів у термінах на позначення хвороб тварин; *компонентний і дистрибутивний аналіз* для визначення семантичної

структури термінів на позначення хвороб тварин.

Метод кількісних підрахунків застосовано для показників та співвідношень характеристик досліджуваного матеріалу.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що в ній уперше в термінознавстві здійснено комплексне дослідження корпусу англійської термінології на позначення хвороб тварин: виявлено його походження, особливості формування і розвитку з комплексною характеристикою лексичних одиниць; здійснені категоріальне і концептуальне дослідження термінів на позначення хвороб тварин англійською мовою; досліджено корпус термінів із залученням різних когнітивних моделей (динамічного і статичного фреймів); проаналізовано і узагальнено структурні та семантичні характеристики термінології.

На захист виносяться такі положення:

1. Завдяки застосуванню когнітивного підходу у термінознавстві (категоризації, концептуальному аналізу, фреймовому моделюванню) та з урахуванням зв'язку між мовою, мовленням і мисленням, встановлено такі категоріальні ознаки англійської вербалізації хвороб тварин: ПРОСТІР, ЧАС, ОБ'ЄКТ, КАУЗАЛЬНІСТЬ і КОЛІР. Визначення категорій у вербалізації хвороби тварин в англійській мові дає можливість зрозуміти співвідношення когнітивних і мовних структур, оскільки форма і зміст терміна містять інформацію про механізм процесу номінації.

2. Фреймовий аналіз концепту ХВОРОБИ ТВАРИН дає можливість описати як структуру цього концепту, так і узагальнити всі накопичені знання, що стосуються хвороб тварин. Вершинними вузлами фрейму є АГЕНС, ПАЦІЄНС, ДІЯ й ІНСТРУМЕНТ, які співвідносяться з категоріальними компонентами, а також розкривають напрями метафоризації досліджуваних термінів.

3. У когнітивних механізмах застосування метафори в англійській термінології на позначення хвороб тварин використовуються основні домени: ЛЮДИНА (33,5%), НАТУРФАКТ (28,3%), ТВАРИНА (25,5%), АРТЕФАКТ (12,7%). Найпродуктивніші моделі метонімічного перенесення: «назва

ураженого органа – назва хвороби», «назва ситуації, за якої виникла травма – назва хвороби».

4. Лексико-семантичні різновиди складу англійської термінології, які відображені в структурних типах вербалізацій хвороб тварин, свідчать про тривалу історію її формування. Аналіз генези термінології англомовного позначення хвороб тварин вказує на основні джерела його збагачення. Специфіка досліджуваної термінології проявляється в переважанні складних термінів (комполітів) і термінологічних словосполучень, що дозволяє найточніше передати комплексний зміст його сучасного понятійного апарату. Аналізованим вербалізаціям притаманна наявність синонімічних та антонімічних відношень, з частотною перевагою абсолютних синонімів, а також їм властива епонімія, із поодинокими випадками внутрішньогалузевої полісемії.

5. Укладений лексичний корпус термінів на позначення хвороб тварин в англійській мові обумовлений екстралінгвістичними і лінгвістичними чинниками та поповнюється й розвивається за конкретними принципами.

Теоретичне значення вивчення англомовної вербалізації хвороб тварин полягає в тому, що його результати сприятимуть удосконаленню методів дослідження галузевих терміносистем за допомогою методів когнітивної лінгвістики. Робота доповнює і розширює наявні відомості про терміни ветеринарної медицини, а також загальні тенденції, які характеризують механізми термінотворення, закономірності структури і семантики термінологічних одиниць, що сприяють вирішенню проблем формування і функціонування фахової лексики.

Практична цінність дисертації визначається можливістю застосування її результатів у викладанні лекційних курсів «Мова для спеціальних цілей», «Термінологія ветеринарної медицини», у дослідницькій роботі та написанні наукових праць із термінологічних проблем (зокрема бакалаврських, магістерських і дисертаційних), при підготовці термінологічних словників за ветеринарними спеціальностями і складанні методичних розробок, програм, навчальних посібників з міжкультурної комунікації у професійній сфері.

Укладений англо-український глосарій термінів на позначення хвороб тварин (1050 термінів) призначений для ветеринарів-практиків, викладачів, студентів, перекладачів ветеринарної літератури.

Особистий внесок здобувача. Усі результати дослідження є наслідком самостійної праці дисертанта. Статей за тематикою дисертації, опублікованих у співавторстві, немає.

Апробація роботи. Основні положення і висновки дисертації доповідались на науково-методичних та науково-практичних конференціях: Міжнародна науково-практична конференція – «Сучасна філологія» (Україна, м. Одеса, 2018 р.); XVI Materiały Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej Konferencji «Dynamika Naukowych Badań», 07 -15 Lipca, 2020, Przemyśl; «Nauka i Studia»; Міжнародна науково-практична конференція «Сучасна філологія», м. Одеса, 29-30 січня 2021 року.

Публікації. Основні результати дослідження відображено в 14 публікаціях, із них 14 – одноосібні: 7 статей у наукових фахових виданнях України з присвоєнням категорії «Б», 3 статті в періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу, 4 – у яких додатково відображені результати дослідження.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотацій двома мовами, вступу, трьох розділів з висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків.

Загальний обсяг дисертації становить 224 сторінки, основний текст – 185 сторінок. Дисертація містить 3 таблиці та 7 рисунків. Список використаних джерел складається з 208 позицій.

У додатку А подано англо-український глосарій термінів хвороб тварин.

У вступі обґрунтовується актуальність теми дисертації, формулюються мета і завдання дослідження, визначаються об'єкт та предмет, зазначаються методи і матеріали дослідження, подається перелік положень, що виносяться на захист, розкриваються наукова новизна, теоретичне значення та практична

цінність отриманих результатів, наводяться дані про апробацію результатів роботи, публікації та загальну структуру і обсяг.

Перший розділ «Теоретичні засади дослідження вербалізації хвороби тварин в англійській мові» присвячено розгляду теоретичних питань термінологічних досліджень у лінгвокогнітивному вимірі. Розглянуто роль методів когнітивного термінознавства в концептуалізації та категоризації досвіду професійної діяльності у ветеринарній термінології. Викладено методику дослідження термінів на позначення хвороб тварин в англійській мові. Описано лінгвістичні методи дослідження відповідно до обраних дослідницьких парадигм. Докладно розглянуто методи когнітивної лінгвістики (теорію категоризації, концептуальний аналіз, фреймовий підхід, теорію концептуальної метафори), застосовані для дослідження термінології.

У другому розділі «Лінгвокогнітивні характеристики термінів на позначення хвороб тварин в англійській мові» проведені категоріальний, концептуальний і семантичний аналіз термінів на позначення хвороб тварин в англійській мові. Використано фреймовий підхід для визначення інформаційного (концептуального) обсягу термінів на позначення хвороб тварин та моделювання концепту ХВОРОБИ ТВАРИН, розглянуто когнітивні механізми застосування метафори і метонімії в досліджуваній англійській термінології.

У третьому розділі «Структура і семантика термінів на позначення хвороб тварин в англійській мові» розглянуто гіперо-гіпонімічні відношення англійських термінів на позначення хвороб тварин, описано морфологічний та синтаксичний способи номінації понять, виявлено структурні особливості однослівних термінів, композитів, аббревіатур і термінологічних словосполучень досліджуваної терміносистеми.

У висновках підсумовуються результати дисертаційного дослідження та окреслюються перспективи подальших досліджень.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ХВОРОБ ТВАРИН В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

1.1. Лінгвокогнітивна парадигма у ветеринарній термінології

1.1.1. Термінознавчі проблеми дослідження вербалізації хвороб тварин англійською мовою

Проблема формування, зберігання і передачі професійних знань за допомогою термінологічних одиниць набуває все більшої актуальності в сучасному контексті стрімкого розвитку науки і техніки, зростання нових спеціалізацій. Розвиток науки та її галузей призвів до розгалуження структури термінознавства та зміни словникового складу. На початку XXI століття термінознавство стає комплексною дисципліною, яка вивчає можливості фіксації одержуваної новітньої інформації, що дозволяє оптимізувати рішення різноманітних завдань, які постають перед людством. Основними напрямками термінознавства є загальне (теоретичне) і прикладне термінознавство, які прийшли на зміну більш раннім – дескриптивному (описовому, або аналітичному) та прескриптивному (який приписував різні норми і правила), що мають свою складну структуру і проблеми вивчення.

Однак, незважаючи на всі зміни, у термінознавстві досі залишається багато дискусійних питань. Одним із них є аналіз термінології з точки зору когнітивного підходу, який сформувався наприкінці 90-х рр. XX століття в межах когнітивної лінгвістики і загального термінознавства і продовжує розвиватися.

Когнітивне термінознавство враховує досвід попередніх термінологічних досліджень і подає своє розуміння явищ свідомості, мови і комунікації [Манерко, 2007, с. 136-140]. Когнітивний підхід у лінгвістиці приділяє особливу увагу людському фактору в пізнавальному, розумовому та мовному процесах. Дослідники [Ревина, 2013, с. 196] вважають, що когнітивне термінознавство розглядає не тільки мовну компетенцію мовця, а й взаємозв'язок мови з такими когнітивними здібностями людини, як пам'ять, сприйняття, уява і мислення (M. Schwarz-Friesel, 2012; D. Geeraerts, 2006 та ін.),

вивчає внутрішню природу терміна, проблему представлення знань у терміні, що зумовлено зв'язком з професійною комунікацією, професійним знанням і професійною діяльністю.

У межах когнітивної парадигми термінологія розуміється як результат когнітивної діяльності спеціаліста, що полягає в концептуалізації та вербалізації професійних знань [Новодранова, 2003, с. 150]. Рівень концептуалізації залежить від професійної компетенції спеціаліста, а також від рівня розвитку тієї або іншої галузі знання. Лінгвісти вказують, що в терміні відбиваються і факти, що спостерігаються дослідником, і їхнє теоретичне осмислення.

Когнітивний підхід, на відміну від традиційного, ускладнює і поглиблює розуміння терміна. Якщо в традиційному термінознавстві предметом дослідження є, переважно, його лінгвістичні характеристики, то когнітивне термінознавство цікавить співвідношення концептуальних і мовних структур у професійній сфері, особливості концептуалізації професійно значущих об'єктів.

Можна об'єднати когнітивний і структурно-семантичний підхід до вивчення термінів, оскільки перетин мови і мислення відбувається на семантичному рівні розуміння елементів дійсності: «До складу значення (семми) входить певна сукупність ознак концепту, названого конкретною лексемою» [Попова, 2007, с. 41]. З цієї точки зору значення мовної одиниці представляє, з одного боку, структуровану сутність, що складається з семантичних ознак, з іншого боку, являє собою єдність семантичного, мовного і енциклопедичного, позамовного знання. Визначення семантичного компонента дозволяє відстежити механізми номінування нових об'єктів залежно від менталітету носіїв мови. На нашу думку, такий підхід відрізняється цілісністю, що сприятиме всебічному, багатоаспектному дослідженню термінології.

Сучасний когнітивний підхід до опису термінологічної системи вимагає, щоб термінологічні одиниці були описані концептуально, як певні когнітивні структури, тобто як конкретні структури спеціального знання [Апресян, 1995, с. 13]. Когнітивний підхід дає можливість розглянути окрему науку як

когнітивний простір і представити її у вигляді концептосфери. Під когнітивним простором, слідом за Н. Лозовою [Лозова, 2019, с. 137], ми розуміємо сферу розумової діяльності суб'єктів пізнання або сферу пізнавальної діяльності людини, основною одиницею якої є когнітивна структура, що акумулює і результати пізнавальних процесів, а тому таку структуру часто називають ще й структурою репрезентації знань.

Отже, когнітивний підхід у термінознавстві передбачає вивчення термінології як концептуальної інформації [Южакова, 2012, с.5], організованої в певні структури, а також побудову концептуальної моделі, яка наочно демонструє інформаційну ємність термінології, тобто глибину проникнення наукової думки в певну галузь знань, а також системність, структурованість, цілісність термінології.

Можливості методів когнітивної лінгвістики у структуруванні галузевих термінологій були представлені в наукових студіях мовознавців [В. Новодранова, 2012; Т. Росянова, 2019]. Об'єктами когнітивного термінознавства стала термінологія криміналістики і кримінології [Трушина, 2005], спортивна термінологія [Гуреева, 2007], медична [Бекишева, 2007; Вострова, 2003], термінологія нафтопереробки [Тихонова, 2010], термінологічна підсистема російської мови «ремонт літальних апаратів» [Проскурина, 2016], термінологія в інструкціях до медичних препаратів [Перхач, 2017] та інші.

З урахуванням системності термінології для когнітивного термінознавства важливе розуміння не тільки становлення і розвитку професійних концептів і категорій, але також їх вибудованість, ієрархічність, організація. Когнітивний підхід дозволяє розглянути вже наявні відомості про терміносистему під іншим ракурсом, що ґрунтується на когнітивних і номінативних механізмах. У зв'язку з цим змінилося і визначення терміна.

1.1.2. Терміносистема англомовних позначень хвороб тварин

Термінознавство як наука про терміни існує і розвивається вже близько 100 років, однак, фахівці-термінологи мають різні думки щодо визначення поняття «термін». Існує багато дефініцій терміна як основної одиниці термінознавства. У монографії С. Шелова [Шелов, 2003, с. 29] представлена система з 31 дефініції терміна і термінології, які були запропоновані вченими усього світу. Це можна пояснити тим, що, по-перше, термін є предметом вивчення термінознавства, і чимало його визначень виникло ще до того, як ця наука сформувалася. По-друге, поняття «термін» розглядається багатьма науками, і кожна з них, надаючи дефініцію терміна, схильна виокремлювати ті його аспекти, які є вагомими з погляду її ідеології та епістемології. Зрозуміло, що поєднати всі ознаки цього багатогранного поняття в одній дефініції неможливо та не логічно. З'ясування природи терміна залишається найбільш слабкою ланкою термінознавства, оскільки термін є не тільки багатоаспектним, але і внутрішньо суперечливим об'єктом дослідження.

Як правило, у визначеннях терміна лінгвісти намагаються відбити різноманітний перелік основних ознак терміна і «вимог до терміна», встановлених ще Д. Лотте.

До термінів українські й зарубіжні мовознавці висувають низку вимог [Романова, 2011, с. 57-58], які є бажаними для дотримання в термінології певної галузі: 1) зв'язок із науковим поняттям; 2) наявність чіткої дефініції, тобто короткого логічного визначення поняття, у якому відображені суттєві ознаки певного об'єкта; 3) системність; 4) спеціальна сфера застосування; 5) тенденція до однозначності в межах термінологічного поля, тобто термінології певної галузі; 6) відносна незалежність від контексту; 7) точність, чіткість; 8) лаконічність, семантична прозорість (хоча ця вимога досить часто суперечить вимозі точності, а саме це є важливим для термінологічної одиниці); 9) уникнення синонімів та омонімів; 10) план вираження – термін має бути словом або словосполученням; 11) стилістична нейтральність; 12) евфонічність, тобто милозвучність (М. Володіна, Д. Ганич, О. Герд,

Б. Головін, С. Гриньов, В. Даниленко, А. Д'яков, О. Івацішин, Т. Канделакі, І. Ковалик, І. Кочан, Г. Мацюк та інші).

Усі ці підходи характеризують відсутність чітких та єдиних засад для визначення терміна. Неоднозначність терміна цілком закономірне явище, оскільки «відображає поступальний хід розвитку науки і висловлює в семантичній структурі номінацій принципи категоризації фрагментів об'єктивної дійсності, тенденції розвитку терміносистеми» [Неженець, 2003, с. 6]. Ці явища простежуються на кожному етапі становлення термінології, оскільки термінологія змінюється разом із розвитком людських знань і уявлень про світ.

На думку В. Лейчика, складність визначення терміна полягає в тому, що термін є об'єктом цілого ряду наук, і кожна наука прагне виділити в терміні ознаки, істотні з її точки зору [Лейчик, 2007, с. 20]. Більшість лінгвістів найбільш важливими критеріями визнають логічний і лінгвістичний.

З кінця 90-х ХХ століття напрям наукового аналізу терміна змінюється, що обумовлено появою нового дослідницького напрямку – когнітивного термінознавства. При вивченні термінів з точки зору когнітивного підходу на передній план виступає проблема співвідношення мовних структур з ментальними структурами [Голованова, 2011, с. 5-6], що відображають особливості людського досвіду і діяльності, питання представлення в мові різних типів знання – буденного і наукового, асоціативно-образного і раціонально-логічного.

У парадигмі когнітивного термінознавства (М. Володіна, О. Голованова, С. Дудецька, Л. Єльцова, В. Іващенко, В. Лейчик, С. Мішланова) термін розуміється як «багатовимірний лінгвоінформаційний конструкт, що одночасно інтегрує безліч семіотичних сутнісних специфічних властивостей, ознак, якостей» [Апалько, 2013, с. 15], як вербалізований спеціальний концепт, що з'являється й удосконалюється у процесі пізнання [Москвин, 2006, с. 21], як когнітивно-інформаційна структура, в якій акумулюється виражене в конкретній мовній формі професійно-наукове знання, накопичене людством за

весь період свого існування [Гринев-Гриневиц, 2004, с. 25], яке оптимізує пізнавальну та перетворювальну діяльність людей, зміст його об'єктивується в спеціальному значенні, представленому не лише об'єктом пізнання, але й розумовим процесом, пов'язаним із ним.

Інформаційно-когнітивна природа терміна розкривається в номінативній діяльності фахівця, коли створений термін стає репрезентантом процесів мовної свідомості людини. Крім того, він, акумулюючи загальномовну і спеціальну інформації, виконує функцію посередника у процесі формування спеціального знання і нерозривно пов'язаний з розвитком наукового пізнання, оскільки є носієм колективної професійно-наукової пам'яті.

Якщо в основі структурно-системного підходу до вивчення галузевих термінів лежить лінійний принцип аналізу мовного матеріалу, де *термінопоняття / наукове поняття, термін і термінологічна одиниця* здебільшого вживаються як синоніми на позначення певного елемента терміносистеми, то лінгвокогнітивний підхід дає можливість чітко диференціювати *термінопоняття / наукове поняття* як ментально-мовну структуру, *термін* як вербальну форму вираження наукового поняття / термінопоняття і *термінологічну одиницю* як фрагмент спеціального знання у певному термінолекті [Росянова, 2018, с. 98]. Надалі ми будемо використовувати термін «науковий концепт» для ментальної структури, «термін» – для вербальної одиниці, «терміносистема» – для сукупності лексичних одиниць англійської мови, які вербалізують хвороби тварин.

Лінгвокогнітивний підхід спрямований на встановлення взаємозв'язку термінотворення з особливостями концептуалізації в науковій картині світу. М. Володіна [Володіна, 2000, с. 25] зазначає, що термін є особливою когнітивно-інформаційною структурою, в якій акумулюється виражене в конкретній мовній формі професійно-наукове знання, накопичене людством, воно оптимізує пізнавальну та перетворювальну діяльність людей. Ця особлива когнітивно-інформаційна структура об'єктивується в спеціальному значенні, представленому не тільки як об'єкт пізнання, але й як розумовий процес, що

пов'язаний з пізнанням.

При когнітивному підході термінотворення розуміється як когнітивний процес, нерозривний від обробки інформації, як прагнення упорядкування ментального лексикону, збереження його в пам'яті, забезпечення доступу до потрібних даних [Новодранова, 2012, с.138], [Лейчик, 2007, с. 125] тощо, а термін розглядається як особлива когнітивно-інформаційна структура, в якій акумулюються виражені в конкретній мовній формі професійно-наукові знання. Матеріалізуючи ці знання, терміни використовуються як типові когнітивно-інформаційні моделі, необхідні в процесі конкретної (комунікативної) професійно-наукової діяльності.

У зв'язку з цим одним із сучасних завдань лінгвістики є вивчення природи терміна в когнітивно-антропологічній парадигмі мовознавства, створення цілісної концептуальної картини терміна і аналіз мовних засобів, які формують і підтримують інформаційну структуру терміна. Отже, у світлі когнітивного підходу найважливішою новою характеристикою терміна стає його інформаційна ємність [Стасюк, 2012, с. 96], яку ми детально розкриваємо через складники термінологічного концепту – узагальненого конструкта, що відображає зміст терміна-вербалізатора хвороб тварин.

Зміна парадигми наукового знання розставила нові акценти на деяких функціях терміна як засобу позначення спеціального поняття. Спираючись на роботи вчених [Голованова, 2011; Козловська, 2006], можна відзначити поліфункціональність терміна, а саме констатувати, що термін виконує ряд функцій: номінативну, дефінітивну, інформаційну (інформаційно-комунікативна), евристичну (функція відкриття нового знання), орієнтаційну (формує напрям мислення), когнітивну (відображає пізнавальний досвід конкретної спільноти людей), прагматичну, також термін бере участь у прогресі науки і піднесенні людини.

Когнітивна лінгвістика розуміє термін як результат пізнавальної діяльності людини, в якому закріплені певні знання про світ як інструмент пізнання, оскільки з його допомогою узагальнюють, множать, накопичують і

передають знання наступним поколінням. Когнітологи визначають термін «як одиницю номінації, яка сигналізує про один «квант знань», за яким стоять «різні формати» думки [Кубрякова, 2004, с. 239-240]. У концептосфері науки терміни «виступають своєрідними цеглинками, елементами, з них складаються комплексні концептуальні картини у процесі мислення» [Попова, 2007, с. 150]. Терміни, які є оперативними одиницями спеціального знання і функціонують у рамках фрагмента наукової картини світу, називають терміноконцептами. Т. Стасюк пропонує їх розуміти як раціонально осмислені термінологічні концепти наукового, фахового, експертного знання [Стасюк, 2013, с. 33], які мають шарувату структуру, комплексний зміст, ширший-вужчий обсяг, відображений у сукупності категорійних ознак, який водночас є елементом (одиницею) певної системи в досліджуваному фрагменті реальності.

Крім того, будучи знаком науки, термін, на думку Л. Буянової, являє собою результат «специфічної ментальної репрезентації» інформації, пов'язаної з такими когнітивними процесами, як категоризація, концептуалізація [Буянова, 2012, с. 8]. З огляду на відсутність у когнітивному термінознавстві уніфікованої дефініції поняття «термін», у нашому дослідженні будемо керуватися таким визначенням: «Термін – мовний знак, який представляє інформаційно-когнітивну структуру, що акумулює спеціальні знання, необхідні у процесі наукової комунікації та професійно наукової діяльності» [Комарова, 2012, с. 674]. У ньому підкреслюються концептуальні та змістовні характеристики терміна.

1.1.3. Науковий концепт для англомовних вербалізацій хвороб тварин

Концепт є важливим поняттям когнітивної лінгвістики, вивченням якого займалися і займаються багато мовознавців, проте, його розуміння суттєво змінюється у трактуванні різних наукових напрямів, лінгвістичних шкіл та окремих учених. Велика кількість дефініцій концепту зумовлена його неоднозначністю, семантичною багатоплановістю та глибиною самого явища.

Концепти і концептуальні системи знаходять закріплення в мові. Саме тому

мова є найважливішим джерелом встановлення концептів і концептуальних систем та аналізу їх природи [Кубрякова, 2004, с. 17]. Ми будемо спиратися і вважати базовою дефініцію концепту, представлену О. Воробйовою, яка визначає концепт як «основу одиницю свідомості, складник "колективного несвідомого", оперативну змістову одиницю пам'яті, "цеглинку" концептуальної системи, яка відбиває знання і досвід людини у вигляді "квантів" знання; яка лише частково вербалізується мовними засобами у вигляді їх значення та містить істотну частку невербалізованої інформації» [Воробйова, 2011, с. 54].

У мові концепт може бути вербалізованим окремими словами, словосполученнями, фразеологічними одиницями, пропозиціями і цілими текстами. Мовною репрезентацією семантики концептів можуть служити різні мовні факти, які супроводжують концепт: визначення, предикати, порівняння, метафори, афоризми, прислів'я та приказки. Усі концепти мають у своїх структурах комплекс образних ознак, які можна розкрити за допомогою аналізу цих мовних фактів. Дослідження лінгвістів підтверджують, що концепт має складну структуру та містить певну лінгвокультурну інформацію. Така інформація передає досвід людей, які говорять однією мовою, також вона тісно пов'язана з емоціями і оцінкою.

Концепти класифікуються за різними параметрами. В. Карасик розрізняє концепти за сферами людської діяльності: «Концепти є первинними утвореннями, які транслуються в різні сфери буття людини, зокрема, у сфери переважно понятійні (науку), переважно образного (мистецтво) і переважно діяльнісного (побут, життя) освоєння світу» [Карасик, 2002, с. 12], виділяючи, у першу чергу, наукові концепти.

У кореляції з поняттям загального концепту вважаємо доречним звернути увагу на поняття наукового, фахового концепту. На сьогодні науковий концепт як самостійний предмет дослідження розглядається рідко. Формування наукового концепту здійснюється у процесі розвитку спеціальних знань. Інструментом пізнання та мислення в науковому тексті виступають терміни,

виконуючи функцію упорядкування і регламентації наукових концептів, за якими стоять наукові знання.

Так, В. Іващенко визначила науковий концепт як організоване певним чином на основі ключового термінопоняття системотворче або текстотворче впорядкування (фрагментом якого в науковій картині світу обов'язково є ієрархія) взаємопов'язаних між собою інших наукових понять [Іващенко, 2006, с. 126]. У такому ракурсі розгляду науковий концепт – це не просто метасмисл, а метасмисл-цінність, або вагоме, важливе за конкретних обставин для суб'єкта пізнання термінопоняття [Іващенко, 2006, с. 126]. Науковий концепт – це реконструйоване базове термінопоняття (“реконструкт”), пропущене через індивідуально-особистісний досвід суб'єкта пізнання, що він його здобув у тій чи іншій галузі своєї фахової діяльності.

Науковий концепт, слідом за О. Піддубцевою [Піддубцева, 2014, с.158], ми розуміємо як одиницю пізнання, тобто лінгвокогнітивне утворення. Дослідниця поділяє всі інші мовні одиниці за відповідними категоріями та класами, що слугують фільтрами для всіх обговорюваних у конкретній науці об'єктів, змістів та зв'язків, і тому є необхідними для її поступового розвитку; вона також визначає межі певної науки, виділяє її складники та орієнтири, за якими вивчаються об'єкти та явища [Піддубцева, 2014, с.158]. Отже, науковий концепт виступає найважливішим засобом формування і розвитку певної наукової галузі. Відповідно, основна функція наукового концепту – репрезентація максимально релевантних для науки або наукової парадигми знань, досвіду, сенсів, асоціацій та наукових понять.

3. Попова виокремлює три базових структурних компоненти концепту: образ, інформативний зміст та інтерпретаційне поле. Образ кодує концепт і складається з «перцептивного» (формується у свідомості носія мови за допомогою органів почуттів у результаті відображення навколишньої дійсності) і «когнітивного» образів (метафоричне осмислення відповідного предмета) [Попова, Стернин, 2007, с. 108]. Інформаційний зміст визначає сутність концепту і містить тільки основні відмінні риси концептуалізованого

предмета та явища. Інтерпретаційне поле, реалізує когнітивні ознаки, які інтерпретують або оцінюють інформативний зміст концепту, будучи до певної міри «вихідним знанням» [Попова, 2010, с. 110].

Інтерпретаційне поле може бути описано як перерахування когнітивних ознак. У ньому виділяються оцінна, енциклопедична, утилітарна, регулятивна, соціально-культурна і пареміологічна зони. Для наукового концепту, на наш погляд, важливі енциклопедична (сукупність когнітивних ознак, що формуються на базі досвіду, навчання) і утилітарна зони (об'єднує когнітивні ознаки, які виражають прагматичне ставлення індивіда до знань, виражених у концепті, і пов'язані з можливістю і особливостями його використання для практичних цілей).

Й. Стернін розглядає концепти через значення слова і розрізняє їх залежно від типу, способу або ментальної картинки. Це можуть бути уявлення (наочні образи), схеми (графічні, лінійні, контурні образи), фрейми (ментальні образи з певним набором концептуальних ознак) [Попова, Стернін, 2007, с. 240-241]. Наприклад, концепт ХВОРОБА як структура знання може бути представлений у вигляді схеми, фрейму, концептуального сценарію. Для нашого дослідження важливим є аналіз концептуального змісту термінів, оскільки виявлені когнітивні ознаки терміна експлікують його динамічність і здатність вербалізувати пізнавальний досвід фахівця, що можливо завдяки розвитку науки і знання, а також когнітивних процесів у свідомості індивіда.

1.1.4. Фреймова організація англомовних термінів вербалізаторів хвороб тварин

Розуміння фрейму як особливої когнітивної структури, структурованих інформаційних даних, які відтворюють набуті досвідним шляхом знання про певну стереотипну ситуацію, вперше було запропоновано М. Мінським [Minsky, 1974, р. 122]. На думку вченого, фрейм графічно можна подати багаторівневою мережею, яка складається з вузлів і зв'язків між ними. Верхні, суперординаційні вузли мережі чітко визначені, оскільки сформовані

поняттями, зміст яких завжди відповідає ситуації, яку цей фрейм представляє. Нижче цих вузлів, на субординаційних рівнях, розташовані термінальні вузли – облігаторні компоненти, вербалізація яких залежить від мовленнєвої ситуації [Minsky, 1974, p. 155]. Поняття фрейму згодом розширили і стали застосовувати до вивчення особливостей організації мовної системи загалом.

Ч. Філлмор запропонував фреймову семантику, яку розглядає як програму досліджень, що пропонує перелік принципів творення слів шляхом додавання нових значень чи збірного значення семантичних елементів в одне ціле [Fillmore, 2006, p. 373-400]. Застосовуючи поняття фрейму, Ч. Філлмор трактує його лінгвістично як систему вибору мовних засобів – слів, граматичних правил і мовних категорій, – які асоціюються з прототипічними сценами або типовими ситуаціями. Ч. Філлмор визначає фрейми як когнітивні структури, знання яких передбачається концептами, репрезентованими словами [Філлмор, 1988, с.54]. З лінгвокогнітивної точки зору фрейм розглядається як особлива уніфікована конструкція знання чи схематизація досвіду.

У сучасній лінгвістиці фрейм визначається так:

- 1) одиниця знань, яка організована навколо концепту і містить дані про суттєве, типове і можливе для цього концепту в рамках певної культури [Болдырев, 2000, с. 5];
- 2) структура даних для представлення стереотипної ситуації [Минский, 1978];
- 3) мислимий у цілісності його складових частин багатокomпонентний концепт, сукупність стандартних знань про предмет, або явище [Попова, Стернин, 2007, с. 6];
- 4) одиниця знань, організована навколо концепту, що містить відомості про суттєве, типове та можливе для цього концепту в межах певної культури (Р. Богранд, 1984 [Robert Alain de Beaugrande]; В. Дреслер, 2005 [Wolfgang Dressler]);
- 5) Роберт-Ален де Богранд інтерпретує фрейми як глобальні зразки знання [De Beaugrande, 1984, p. 75-89];
- 6) когнітивна структура, яка існує у феноменологічному полі людини,

базується на ймовірних знаннях про типові ситуації, очікуваннях з приводу якостей і відношень реальних і гіпотетичних об'єктів [Левицкий, 1998, с.168].

Отже, у сучасній когнітивній лінгвістиці можна виокремити два підходи до поняття фрейму: як до структури знання, та як до структури представлення знання. З одного боку, фрейм розглядається як частина когнітивної системи людини. У цьому випадку фрейм визначається як реальна когнітивна структура, «структурований фрагмент знання світу на якийсь його ділянці, що склався у свідомості навколо якоїсь сутності як узагальнене сумарне уявлення про сферу її побутування» [Никитин, 2004, с. 62]. З іншого боку, фрейм є засобом, інструментом представлення когнітивної структури, «когнітивною моделлю, яка передає знання і думки про певну ситуацію, яка часто повторюється» [Болдырев, 2004, с. 29]. Фрейми не є довільними «пакетами» інформації, а завжди організовані «навколо» певного концепту і включають основну і потенційно можливу інформацію, яка асоціюється з тим чи іншим концептом.

Узагальнюючи все розмаїття трактувань, можна виокремити релевантне для дослідження терміносистеми хвороб тварин розуміння терміна *фрейм* як схематизованої організації отриманих даних, за допомогою яких людина пізнає спеціальну інформацію. У нашому випадку такою спеціальною інформацією є дані про хвороби тварин.

Необхідність фреймового аналізу для дослідження організації терміносистем була обґрунтована в наукових студіях К. Громової, І. Гавриліна, Ю. Уткіної, Т. Дроздової, Л. Івіної, О. Проскуріної, Л. Рудинської, О. Южакової, які використовували фрейм як засіб упорядкування нових терміносистем. Роботи дослідників показують, чому необхідно виокремити певні терміни і згрупувати їх у терміноблоки, що дозволяє обґрунтувати впровадження певного терміну і пояснити зміну в тлумаченні старого. Така організація термінологічної лексики є схематизацією людського досвіду професійної діяльності і релевантна для визначення концептуальної ємності.

У концепції С. Жаботинської типологія базисних фреймів включає предметний, акціональний, посесивний, ідентифікаційний та компаративний

фрейми [Жаботинська, 2013, с. 60-61]. Фрейми названі «базовими», оскільки вони демонструють найбільш загальні принципи категоризації і організації вербалізованої інформації. У нашому дослідженні, спираючись на класифікацію базисних фреймів С. Жаботинської [Жаботинська, 2004, с.4], для аналізу концепту ХВОРОБА використовували фрейм як схематизовану організацію отриманих знань, а слот – як елемент структури фрейму, який може стати основою для подальшого членування. Вважаємо за можливе структурувати універсальний фрейм ХВОРОБА на підґрунті предметного, посесивного та акціонального фреймів.

1.2. Напрями дослідження англомовної вербалізації хвороб тварин

1.2.1. Вторинна номінація в англомовних вербалізаторах хвороб тварин

Вторинна номінація в терміносистемах – це універсальний динамічний процес творення нових термінів, який відображає особливості наукової концептуалізації. Вторинна номінація визначається як «використання вже наявних у мові номінативних засобів у новій для них функції – найменування» [Панько, 1994, с. 161]. Вона вважається ресурсом мовної економії, способом залучення вже відомих одиниць плану вираження для позначення нових значень і відтінків знань. У термінології фахових мов вторинна номінація реалізується у двох основних видах: метафорі й метонімії.

Теоретичні засади метафори були предметом досліджень таких американських лінгвістів, як М. Блек (1990), Д. Лакофф, М. Джонсон (1994, 2008) МакКормак (1990), Кіттей (1987), З. Кьовечеш (2005); слов'янських: Н. Арутюнова (1990), В. Гак (1988), О. Воробйова (2006), С. Жаботинська (2001), О. Селіванова (2013). Вивченню та функціонуванню метафори на матеріалі фахових мов присвячені наукові студії багатьох дослідників (О. Зубкова, 2008; С. Мішланова, 2002; М. Озінгін, 2010; П. Прач, 1990; Ю. Синельников, 2014; А. Чернишова, 2008 та ін.). Вагому частку досліджень присвячено функціонуванню метонімії як одного із шляхів термінотворення (Ю. Віт, 2006; О. Бекишева, 2007; Б. Михайлишин, 1992, О. Падучева, 2003;

Н. Цісар, 2007 та ін.).

Вторинна номінація являє собою процес і результат найменування нового предмета або явища на підґрунті вже наявного досвіду і знань особи, яка здійснює номінацію. Коли вчений відкриває нове явище, перед ним постає завдання – найменувати його. Тут логічним виявляється використання вже наявних у мові засобів і знаходження способу номінації, при якому можлива концептуалізація нового знання за допомогою придбаного раніше. Отже, вторинна номінація за своєю природою завжди метафорична, оскільки порівняння і аналогія є невід’ємними компонентами наукових досліджень, а метафора як різновид аналогії слугує об’єктивізації наукового знання.

Метафоризацію розглядають як «когнітивний процес, який виражає і формує нові поняття та без якого неможливе одержання нового знання» [КСКТ, с. 108] та наголошують на тому, що метафора – це найпродуктивніший креативний засіб збагачення мови, вияв мовної економії [Селіванова, 2012, с. 198], тобто певна семіотична закономірність, що виявляється у використанні знаків однієї концептуальної сфери на позначення іншої, дещо схожої з нею.

З пізнавальної точки зору метафора є одним із способів репрезентації знання і належить не до окремих ізольованих об’єктів, а до складних розумових просторів, доменів. У процесі пізнання ці складні безпосередньо неспостережувані розумові сфери співвідносяться через метафору з більш простими або з такими, які конкретно спостерігаються [Віт, 2013, с. 164].

Очевидно, що не всі об’єкти легко доступні нашому мисленню, але, як правило, ми можемо скласти чітке уявлення про них завдяки вторинній номінації і метафоричній проєкції, що лежить в її основі. «З формальної точки зору метафорична проєкція виконує функцію відображення елементів області джерела в елементи області мети [Лакофф, 2008, с. 11]. Тим самим джерело виявляється «вихідною областю» функції відображення, а мета – кінцевою областю.

Процес вторинної метафоричної номінації сприяє підвищенню інформативності мови та позбавляє від необхідності нескінченного створення нових лексичних одиниць. Сприйняття терміна, що є результатом вторинної

метафоричної номінації, може сприяти виникненню в свідомості кількох понять, об'єднаних спільними характеристиками. Вторинна номінація є доволі ефективною в професійному спілкуванні, оскільки дозволяє точно і повно передати зміст мовної одиниці. Такі ознаки виділяють вторинну номінацію як динамічний і ефективний прийом термінотворення.

Одним із способів реалізації вторинної номінації вважається метонімія (від. грец. *metonymia* – перейменування). Особливість вторинної номінації через метонімічне перенесення полягає в тому, що воно характеризує певний об'єкт через його співвіднесеність із основним. Метонімія дозволяє нам використовувати назву одного об'єкта для позначення іншого [Дж. Лакофф, 2003, с. 36]. Метонімія змінює референцію, а отже, є генезною; на відміну від метафори, це – семантичний зсув у референції [Помірко, 2010, с. 5], у результаті чого породжується новий смисл висловлення через спеціалізацію (конкретизацію лексичного значення) і генералізацію.

Учені вважають, що результатом метонімічного зміщення є не що інше, як семантична деривація. Зокрема, О. Падучева [Падучева, 2000, с. 241] зазначає, що метонімічне зміщення пов'язує два значення слова, зафіксовані у словнику в тому випадку, якщо одне значення отримується із іншого внаслідок зміщення фокусу уваги. Традиційним підходом до аналізу метонімії вважається «денотативний підхід» [Апресян, 1995, с. 98], який базується на таких відношеннях між денотатами, що відповідають прямому і переносному значенням метонімії (матеріал/виріб, приміщення/люди, які знаходяться в ньому).

Н. Цісар [Цісар, 2007, с. 58-60] запропонувала типологію метонімізації на матеріалі медичної термінології: процес – предмет; предмет – процес; процес – результат процесу; процес – хворобливий стан; процес – операція; процес – кількісний показник; процес – метод; предмет – кількісний показник; предмет – матеріал; предмет – засіб; властивість – кількісний показник; орган – частина органа; стан – процес; пристрій – засіб; стан – кількісний показник; хвороба – наслідок хвороби; метод – засіб; засіб – ознака хвороби; кількісний показник –

хвороба; засіб – процес; орган – деформація органа.

Отже, метонімія служить тим же цілям, що і метафора, і використовується схожим чином, але вона дозволяє точніше сконцентруватися на певних сторонах того, що позначається. Тому формування вторинних найменувань зумовлено потребою спростити сам процес професійного спілкування, уникнути використання складної термінології, заощадити час, швидко і доступно передати потрібну інформацію, оскільки таким термінам притаманна лаконічність та конструктивна зручність.

1.2.2. Етимологія англомовної терміносистеми хвороб тварин

Ветеринарія, або ветеринарна медицина, – наука, що займається профілактикою, діагностикою та лікуванням тварин. Виникла ця наукова галузь у IV тисячолітті до н.е. в кількох країнах одразу, з падінням Римської імперії ветеринарія як галузь зникла на багато століть, як зникли і самі ветеринари. Тільки у 1761 році в Європі з'являється перша ветеринарна школа. Уже до початку ХХ століття стало можливим говорити про ветеринарію як про повноправну науку, хоча ще багато десятиліть вона інституційно була розчинена в медицині, зоотехнії та сільському господарстві. Перебуваючи в тіні інших наук, мова ветеринарії не потрапляла у сферу інтересів лінгвістів. Хоча ветеринарія є переважно медичною наукою. Гуманна і ветеринарна медицина з моменту зародження справи лікування розвивалися спочатку разом, але поступово ветеринарія виокремлювалася у самостійну науку [Рудик, 2005, с. 6-10]. Проте зв'язок способів і засобів лікування в обох галузях існує постійно. Один із аспектів цього зв'язку – захист людства від хвороб, що можуть передаватися від тварин, – зооантропонозів. Медицина оберігає людину, ветеринарна медицина – людство.

Вживана нині досить часто назва «ветеринарна медицина» є плеоназмом, адже ветеринарія в перекладі – лікування худоби. За поясненням Лангле (Lenglet), слово *ветеринарія* походить від кельтського *vee* (звідси нім. *vieh*) – худоба, *teeren* (звідси нім. *zehren*) – хворіти, *aerts* або *arts* (нім. *firtzt*) – медик. За

цією версією, римляни запозичили цей термін у кельтських друїдів, поклавши в основу слів *veterinaria*, *veterinarius*, що в дослівному перекладі означає «той, хто доглядає за худобою», «той, хто лікує худобу» або «той, хто ходить за худобою». Водночас римляни використовували слова *mulomedicina*, *mulomedicus* (буквально – «лікар мулів»). Термін *ветеринарія* вперше трапляється у трактаті «Про сільське господарство» відомого римського агронома Колумеллі. Трактат написаний у I столітті до н. е., а шоста і сьома книги цього трактату присвячені скотарству і ветеринарії.

Ветеринарія сьогодні – це галузь людського пізнання і діяльності, яка підтримує здоров'я тварин, проводить профілактику їх захворювань, бореться з хворобами, спільними для людини і тварин, гарантує безпеку продуктів харчування тваринного походження, запобігає потраплянню на територію країни заразних хвороб тварин. Ветеринарія як наука про тварин має такі основні галузі: зоогієна, годування і розведення сільськогосподарських тварин, етологія, ветеринарно-санітарна експертиза продуктів харчування та ін.

Оволодіння термінологічною системою ветеринарної галузі англійською мовою забезпечує правильність розуміння сенсу наукового спеціалізованого усного та писемного мовлення і, як наслідок, адекватну міжкультурну комунікацію фахівців у сфері їх професійних інтересів [Гейхман, 2015]. Ветеринарна «термінологія є одним зі специфічних пластів лексики, в силу особливостей структурно-семантичного, словотвірного і стилістичного характеру» [Д'яков, 2000] відрізняється від загальноживаних слів і, тим самим, посідає особливе місце в лексичній системі мови.

Дослідженню ветеринарної термінології в англійській мові присвячено багато наукових робіт. Так, С. Амеліною та І. Гопак досліджено структурно-семантичну характеристику англійських термінів підмови ветеринарії [Амеліна, Гопак, 2016], особливості перекладу ветеринарної лексики з німецької та англійської мов українською вивчала С. Амеліна [Амеліна, 2015], сучасним ветеринарно-медичним термінам як презентантам анатомічної номенклатури присвячена робота І. Вакулик [Вакулик, 2013], епоніми у ветеринарній

медицині англійською мовою та джерела ветеринарної термінології досліджувала Л. Комарова [Комарова, 2016, 2017], термінологічні скорочення в оригінальних текстах англійською мовою з ветеринарної медицини були предметом досліджень С. Яковлевої [Яковлева, 2011] та Л. Комарової [Комарова, 2016], репрезентації категорій часу і простору в англійській термінології ветеринарної медицини присвячено дослідження О. Сиротіної [Сиротина, 2020], в лінгвістичних студіях Ю. Тімкіної [Тимкина, 2017] та Л. Ягенич [Ягенич, 2020] представлено класифікацію ветеринарної термінології в англійській мові та англомовні лексико-граматичні одиниці галузі «Ветеринарія» [Тимкина, 2019], Т. Череповська та О. Бінкевич вивчали морфологічні особливості ветеринарної термінології [Череповська, Бінкевич, 2019].

Мовознавцями виконано цілий ряд досліджень ветеринарної термінології, що визначають її основні характеристики. Незважаючи на велику кількість праць, присвячених ветеринарній термінології, у вітчизняній та зарубіжній літературі англійська термінологія ветеринарної медицини не отримала достатнього висвітлення з когнітивних позицій, особливостей концептуалізації і категоризації, які видаються перспективними для вивчення за антропоцентричним підходом.

Невичерпність проблематики наявного лексичного пласта і сьогодні продовжує привертати увагу лінгвістів до відкриття його нових сторін, властивостей, характеристик і особливостей підмови ветеринарної термінології. Вивчення загальних тенденцій розвитку досліджуваної термінології в англійській мові та особливостей її формування важливе як з теоретичної, так і практичної точок зору.

Вважаємо, що дослідження сучасної термінології ветеринарної медицини потребує об'єднання когнітивного і структурно-семантичного аналізів. Якщо у межах традиційного термінознавства предметом дослідження є, переважно, лінгвістичні характеристики терміна, то у лінгвокогнітивному вимірі термінологія розглядається як результат когнітивної діяльності спеціаліста.

Когнітивне термінознавство цікавить співвідношення концептуальних і мовних структур у професійній сфері, особливості концептуалізації професійно значущих об'єктів. Когнітивний метод дає змогу уникнути трафаретності, стандартності [Южакова, 2012, с. 60-66], наголосити на відмінностях досліджених номінацій і, завдяки аналізу вербалізованих концептів, сягнути в неословлені особливості мислення фахівця як виразника поглядів певної наукової школи, напряму тощо.

Термінологія ветеринарної медицини – це сукупність найменувань, що позначають поняття ветеринарії як науки, і спеціальних номенклатурних найменувань ветеринарії як сфери професійної діяльності. Сучасна термінологія ветеринарної медицини є однією з найбільш широких і складних у понятійному, змістовному планах терміносистем. Лексикон ветеринарної медицини становить кілька сотень тисяч слів і словосполучень.

Обсяг сучасної ветеринарної термінології пояснюється винятковою строкатістю відображених нею категорій наукових понять. Ветеринарна термінологія різноманітна і може бути класифікована на різні види за різними ознаками. Залежно від сфери вживання ветеринарні терміни поділяються на терміни ветеринарної науки і терміни ветеринарної практики. Залежно від поширеності вживання в мові всі терміни, які використовуються в ветеринарній науці і практиці, логічно поділити на три групи: загальнонавчені (загальнонаукові), базові – галузі медицини та біології, власні (вузькоспеціальні) терміни.

Термінологія ветеринарної медицини складається з трьох основних термінологічних груп: анатомічної, клінічної та фармацевтичної, кожна з яких визначає своє коло понять. Анатомічна термінологія – називає органи тварини та їх функції, клінічна – позначає назви хвороб, їх симптоми, хворобливі стани, а фармацевтична – дає назву лікарських препаратів. Найбільш частотними є лексичні одиниці, що позначають назви хвороб та процеси і методи лікування. Це пов'язано з науковим прогресом у ветеринарній медицині, появою нових методів діагностики і лікування, приладів та інструментів медичного

призначення, нових галузей ветеринарії.

У цьому дослідженні ми зосередилися на клінічній термінології та чітко окреслили терміносистему хвороб тварин. Вивчення корпусу мовного матеріалу цієї терміносистеми зумовлено, перш за все, інтересом сучасної лінгвістики до вивчення окремих тематичних кластерів, до спеціальних лексичних одиниць, у яких відбивається результат діяльності фахівця. У зв'язку з цим стає важливим вивчення терміносистеми як універсального засобу отримання, зберігання і репрезентації будь-якого знання, у тому числі й ветеринарної медицини.

Так, В. Татарінов відзначає той факт, що з часом терміносистема вживається як: 1) класифікаційна структура; 2) метод збору, систематизації та уніфікації матеріалу; 3) лінгвістичний простір побутування термінів; 4) ефективний засіб професійної діяльності [Татарінов, 2005, с. 275-276]. Для нашого дослідження актуальними є усі ці фактори в сукупності, оскільки терміносистема – це особлива структура, пов'язана з когнітивною роллю мови, це спосіб представлення знань про що-небудь, це модель, яка може заповнюватися конкретним мовним матеріалом.

Отже, терміносистему хвороб тварин можна визначити як структуровану сукупність спеціальних номінацій ветеринарної медицини, яка є засобом отримання, зберігання і репрезентації спеціальних знань, якими володіє фахівець, що номінує хвороби тварин та/або оперує такими термінами у своїй професійній діяльності.

За своїм етимологічним складом терміносистема хвороби тварин англійської мови представлена: 1) запозиченнями з класичних мов; 2) лексемами рідної мови; 3) термінами, запозиченими з європейських мов. Нижче, на рис. 1.1, представлені кількісні показники зазначених груп термінів.

Загальна медична та ветеринарна терміносистеми почали формуватися в англійській мові з античних і класичних праць, але в часи просвітництва розвивалися найбільш активно. У цей період у досліджуваній терміносистемі з'являються неокласицизми (терміни, утворені за допомогою грецьких і

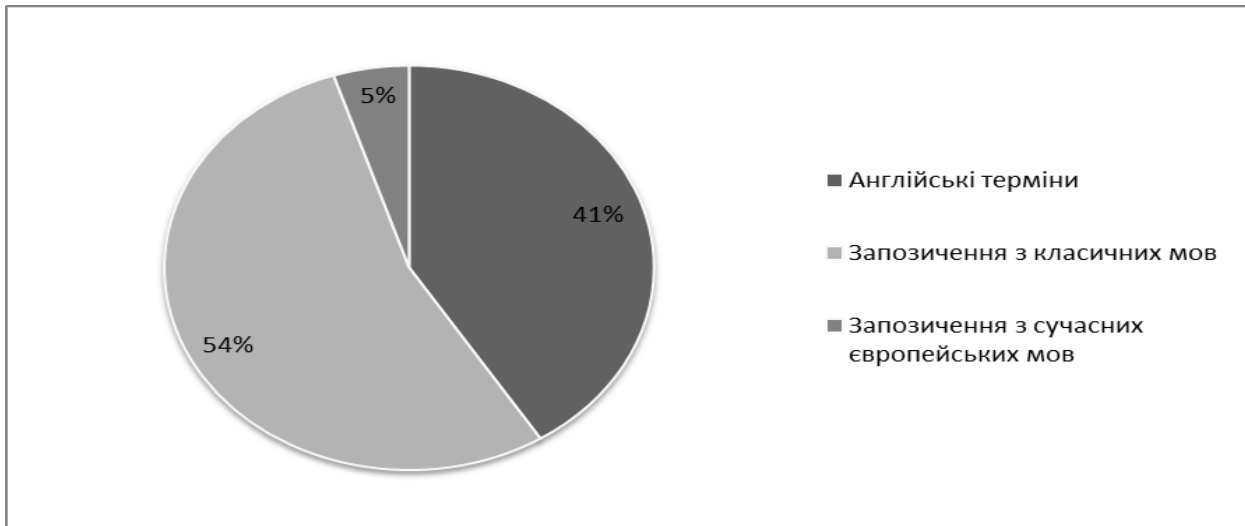

Рис. 1.1. Етимологічний склад терміносистеми хвороб тварин англійської мови

латинських коренів), які використовуються на позначення хвороб тварин. Наприклад, pseudocowpox (несправжня віспа корів) від грец. pseudes – несправжній, фальшивий + cowpox – коров’яча віспа; pseudorabies (псевдосказ) від грец. pseudes +rabies – сказ.

Слід зауважити, що терміни, запозичені з класичних мов, належать до міжнародного термінологічного фонду, проте являють собою асимільовані запозичення, оскільки підкоряються правилам англійської мови. Сучасна ветеринарна наука користується, переважно, латинськими термінами або лексичними елементами грецької мови. Запозичення зберігають сліди свого іншомовного походження у вигляді звукових, орфографічних, граматичних та семантичних особливостей.

Терміни на позначення хвороб, запозичені з сучасних європейських мов, складають невелику кількість (5%), серед яких найпоширеніші номінації з французької мови. Це обумовлено тим, що у XIX столітті викладання медицини і медична література в Європі, зокрема у Франції, відігравали істотну роль в освіті британських та американських лікарів гуманної і ветеринарної медицини.

До прикладів запозичених термінів із французької мови можна віднести такі: teak/тік (франц. tic судомне посмикування м’язів) – різновид клонічних судом, що виявляються миготінням, киванням, рухом вух [КСВКТ, с. 111]; shock/шок (франц. choc удар, поштовх, потрясіння) – різке ослаблення всіх

функцій організму, обумовлене швидким і сильним зовнішнім роздратуванням нервової системи, розладом гемодинаміки, обміну речовин і дихання [КСВКТ, с. 79]; ergotism /ерготизм (від франц. ergot ріжки + гр. -ismos хвороба, стан), зла корча, рафанія – отруєння, настає у тварин після поїдання ними хлібних, дикорослих злаків, уражених ріжком у стадії склероція, або борошна, висівок [КСВКТ, с. 96].

Дослідження показало, що особливість англомовної вербалізації хвороб тварин полягає у прагненні використовувати національні терміни, оскільки з вибірки ветеринарних термінів на позначення хвороб тварин загальним обсягом 1050 одиниць 339 термінів є питомими англомовними термінами, що становить 41%.

Власні терміни, що з'явилися в термінологічному полі хвороби тварин англійської мови, представлені великим корпусом епонімічних термінів. Епоніми – терміни, що містять власні імена, відображають розвиток ветеринарії як науки, позначають поняття, безпосередньо пов'язані з причинами, діагностикою хвороб тварин та їх лікуванням [Яковлева, 2011, с. 36]. Як приклад наведемо номінацію хвороб, які отримали свою назву на честь особи, прізвище якої пов'язано з дослідженням та відкриттям хвороби: Aujeszky's disease, Barlow's disease, Chagas disease, Christmas disease, Legg-Calve-Perthes disease, Marek's disease.

Велика кількість назв хвороб тварин пов'язана з місцем їх виявлення і діагностикою, наприклад: Eastern equine encephalomyelitis – східний кінський енцефаломієліт, гостре нейровірусне захворювання, що вражає центральну нервову систему тварин і людини; Nairobi sheep disease – африканський гастроентерит овець (Найробі – місто поблизу екватора, столиця Кенії); Newcastle disease – хвороба Ньюкасла, псевдочума птахів, виявлена на північному сході Англії поблизу міста Ньюкасл [Кроулі-Лоу 2006, с. 287]. Процес появи нових епонімічних термінів є безперервним тому, що епонімом відображають результати наукових відкриттів і практичної діяльності вчених. Наприклад, у 2011 році описано нове вірусне захворювання корів, яке здобуло

назва хвороба Шмалленберг (за місцем його виявлення в Німеччині).

У досліджуваній терміносистемі багато термінів містять назву тварин, для яких характерно захворювання, наприклад, *bovine spongiform encephalopathy* – губкоподібна енцефалопатія великої рогатої худоби; *swine dysentery* – дизентерія свиней; *swine erysipelas* – бешиха свиней; *swine influenza (swine flu)* – свинячий грип [ЛУРАСВМТ, 2013, с. 126].

У деяких назвах містяться позначення частин тіла, вражених хворобою: *foot-and-mouth disease (hoof-and-mouth disease)* – ящур, хвороба, що вражає копитних тварин, а також свиней, характеризується ураженням слизових оболонок ротової та носової порожнини, ураженням кінцівок; *bluetongue* – інфекційна катаральна лихоманка овець, «синій язик», блютанг, що виявляється ураженням слизової оболонки, набряканням язика, лихоманкою, при цьому язик тварини набуває брудно-синього кольору [СВМПИПТ, с. 64].

Вивчення робіт з ветеринарії та її термінології дозволило виявити причини появи перших термінів і основні етапи становлення ветеринарних знань, які відображені в структурних типах досліджуваних англійських термінів. Лексико-семантичні різновиди складу англійської термінології свідчать про тривалу історію її формування з такими характеристиками поетапного становлення:

I період – (IX–XVI століття) використання питомих (простих і похідних) лексем та запозичення простих лексичних одиниць;

II період – (XVII–XVIII століття) запозичення похідних термінів, початок створення гібридних термінологічних словосполучень, де родовий елемент – запозичений, а видовий – питомий;

III період – (XIX–XX століття) утворення похідних термінів з грецьких і латинських морфем з метою уточнення опису захворювання, органу або явища.

Отже, різноманітність, численність і специфіка термінологічних одиниць англійської терміносистеми як об'єкт дослідження викликає значний інтерес у мовознавців.

1.2.3. Структура термінів англомовних вербалізаторів хвороб тварин

Строкатість складу термінологічної лексики свідчить про те, що термінологія бере витoki і поповнює ресурси з різних джерел і за допомогою різних мовних засобів [Лотте, 1982, с. 3], що формування кожної терміносистеми має, як правило, тривалу історію, в якій відображаються особливості формування мови різних епох у цілому під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників розвитку.

Для сучасної термінології ветеринарії характерним є інтенсивний прогрес, зумовлений насамперед стрімким розвитком ветеринарної медицини та міжнародної наукової інтеграцією в цій галузі знань.

Розуміння специфіки, становлення і розвитку термінології неможливо без урахування факторів, які впливають на її становлення. У формуванні англомовної термінології ветеринарної медицини важливу роль зіграли як лінгвістичні, так і екстралінгвістичні чинники.

Лінгвістичні (або внутрішні) фактори – це фактори безпосередньо мовного розвитку, під впливом яких змінюється мовна система, семантична структура або стилістична приналежність слів [Пристайко, 2011, с. 24]. У свою чергу, екстралінгвістичні фактори – це фактори, що опосередковано стосуються мови, проте узалежнені від умов реальної дійсності, в якій з'являється і розвивається терміносистема.

На відміну від зовнішніх факторів, дія яких виявляється досить виразно, у мові наявні внутрішні детермінанти, пов'язані з її системністю, що складають основу мовних змін.

Внутрішні причини мовної динаміки, на думку О. Стишова [Стишов, 2003, с. 22], виявляються в тенденціях лінгвістичних змін, якими є: а) системна організація мови, що ґрунтується на взаємозалежності її елементів; б) тенденція до ускладнення, збагачення мовної структури; в) прагнення до обмеження труднощів лінгвістичної інформації; г) тенденція до інтеграції, яка виявляється водночас з тенденцією до диференціації елементів мови; г) принцип економії лінгвістичних засобів (використання однослівних найменувань замість описових

зворотів, конденсація, усичення слів, різні типи скорочень); д) тенденція до надання переваги більш експресивним мовним формам (розширення стилістично різновартісних позначень з відмінним емоційно-експресивним значенням); е) дія аналогії (тенденція до змін за аналогією) тощо.

Схарактеризуємо основні тенденції впливу лінгвістичних і екстралінгвістичних чинників стимулювання розвитку термінології англomовного терміносистема хвороби тварин. Одним із важливих лінгвістичних факторів формування терміносистеми на позначення хвороб тварин вважаємо наявність великої кількості засобів термінотворення: морфологічний, синтаксичний і семантичний способи, а також запозичення з інших мов. Морфологічний спосіб є найбільш продуктивним, у ньому можна виокремити такі способи термінотворення: 1) утворення термінів на основі грецьких і латинських терміноелементів; 2) афіксація (префіксація, суфіксація); 3) з'єднання основ і утворення складних слів; 4) абрєвіація (абрєвіатури, акроніми); 5) скорочення.

Синтаксичний спосіб утворення термінологічних словосполучень, що складаються із кількох слів-компонентів, семантично і синтаксично пов'язаних між собою, представлений низкою найбільш частотних моделей: A + N (communicable diseases), N + N (May sickness), A+N+N (mad dog disease,) N+N+N (spindle cell tumor), Ved +A+N (isolated urinary syndrome), A+Ving+N (cardiac racing syndrome), N+Ved+N (obesity linked inflammation), N+ Prep.+N (cancer of stomach).

За допомогою семантичного способу терміни утворюються шляхом розширення або звуження значення слова, а саме через метафоричне або метонімічне перенесення значення.

Запозичення з інших мов є не менш продуктивним способом утворення англomовних термінів досліджуваної терміносистеми. Історично найбільш активно запозичувалися терміни з латинської, грецької, європейських мов (французької та німецької).

Важливий лінгвістичний фактор – прагнення досягти лаконічності в мові,

економії часу – зумовлює утворення абревіатур і усічених термінів на позначення хвороб тварин. Для виявлення закономірностей формування термінів окремих підсистем потрібне комплексне вивчення галузевих термінологій. Слід встановити специфіку внутрішньосистемних відносин термінологічних одиниць, дослідити сутність самого процесу термінотворення і також виявити екстралінгвістичні чинники, що обумовлюють становлення та функціонування термінологічних одиниць досліджуваної терміносистеми.

Одним із значущих екстралінгвістичних факторів є та країна, де конкретна галузь наукового знання отримує активний розвиток, уводяться нові поняття і терміни. Ветеринарна галузь знання отримала активний розвиток у країнах, де англійська мова є першою і стала «мовою-посередником міжнародного спілкування, адже інноваційний характер науки XXI століття закріпив роль англійської терміносфери як матриці глобалізованої науки» [Маджаева, 2016, с. 97]. Англійська експансія у сучасному інформаційно-комунікаційному суспільстві обумовлює поповнення термінологічного корпусу галузі ветеринарної медицини англійськими словами.

Важливим екстралінгвістичним чинником розвитку ветеринарної медицини, а разом із ним і формуванням терміносистеми хвороб тварин, є розвиток галузевої науки, науково-технічний прогрес у цілому, які поряд з іншими екстралінгвістичними причинами розвитку терміносистеми стимулюють появу нових понять та їхніх найменувань. Так, терміни, що містять у своїй структурі найменування будь-якої тканини, почали з'являтися в клінічній термінології у другій половині XIX століття. Це пов'язано зі становленням особливої морфологічної дисципліни гістології (грец. *histos* – тканина). Методологічну основу гістології склала клітинна теорія.

З розвитком цитології в медичній термінології з'явився новий тип термінів, що відображають концепт «cell – клітина». У 1665 році Роберт Гук уперше виявив і описав рослинні клітини. Він першим ужив латинське слово *cella* (кімнатка, комірка) для позначення клітини. Вказівка на тип клітин, які складають тканину пухлини, стала принципом для класифікації в номенклатурі

пухлин, наприклад spindle cell tumor – пухлина з веретеноподібних клітин, interstitial cell tumor – інтерстиціальноклітинна пухлина, sertoli cell tumor – сертоли-клітинна пухлина і под.

З появою таких наук, як мікробіологія, імунологія, біохімія, генетика, біотехнологія, термінологічний апарат ветеринарної медицини став усе більше поповнюватися словами англійського походження.

Ще один фактор, який впливає на розвиток досліджуваної терміносистеми англійської мови, – це поява нових хвороб. Останнім часом з'явилися такі хвороби, як СНІД, губкоподібна енцефалопатія великої рогатої худоби (коров'ячий сказ), пташиний грип (вірус H5N1), свинячий грип (вірус H1N1) тощо. Усі ці нові явища повинні бути названі, задокументовані та поширені серед учених та у суспільстві, тому мають сформуватися нові термінологічні номінації.

На особливу увагу заслуговують особливості мовної особистості (вченого або ветеринарного лікаря), яка бере участь у процесі термінологічної номінації. У зв'язку з цим суб'єктивними видаються індивідуальні особливості сприйняття, а також досвід мовної особистості, на підґрунті якого формуються асоціації, що відображаються у внутрішній формі метафоричних термінів. Залежно від інтенціональності фахівця внутрішня форма може відображати образи повсякденної дійсності (наприклад, portals of infection – ворота інфекції, drum belly – метеоризм кишечника) або застосовуватися для класифікації термінологічних одиниць (наприклад, soil infections – ґрунтові інфекції, food-born infections – кормові інфекції, rodent-born infections – гризунові інфекції).

Наведені приклади дозволяють стверджувати, що індивідуально-особистісний фактор має велике значення в термінології. При створенні нових термінів вирішальна роль належить окремим членам професійного співтовариства, поставленим перед необхідністю дати назву новому об'єкту дослідження, процесу чи явищу.

Важливим екстралінгвістичним фактором, пов'язаним з розвитком номінацій на позначення хвороб тварин в англійській мові, є процес

епонімізації, який почався в медицині, у тому числі й ветеринарній, у середині минулого століття з найменування хвороб прізвищами вчених, які досліджували та відкрили хвороби. В епонімічній термінології увічнені імена понад 6 тисяч лікарів і вчених, які представляють більше 60 країн світу. Частка епонімічних термінів в англійській терміносистемі на позначення хвороб тварин становить 8-10%. Аналіз епонімічних термінів з огляду на національну приналежність демонструє, що в англійській термінології ветеринарії чільні позиції традиційно посідають такі країни: США, Німеччина, Франція, Великобританія.

Аналіз досліджуваного матеріалу дозволив встановити і описати екстралінгвістичні фактори термінологічної номінації, які перебувають у тісній кореляції зі специфікою наукового знання ветеринарної галузі, умовами її формування та розвитку, тим самим беручи участь у виборі мовних засобів для репрезентації наукових понять. Виокремлені екстралінгвістичні фактори термінологічної номінації демонструють взаємозв'язок між подіями, що відбуваються і в суспільстві у цілому, і в окремих спільнотах, з одного боку, особливостями сприйняття дійсності, з іншого – процесом створення одиниць термінологічної лексики.

У межах сучасних досліджень термінології лінгвісти використовують низку методів для вирішення певної термінологічної проблеми, щоб досягти якомога детальнішого аналізу об'єкта розвідки. Сучасні лінгвісти розглядають поняття *метод* як набір певних настанов, прийомів, як аналіз лінгвістичних явищ, операцій, які передбачається використовувати при дослідженні [Селиванова, 2012, с. 393]. У більш широкому розумінні «співвіднесення методу і операції робить поняття лінгвістичного методу неповним; метод є поняттям глибшим, він не є тим самим, що й принципи і підходи» [Глуценко, 2010, с. 33]. При цьому у вузькому розумінні «власне методом лінгвістичного аналізу є порівняльно-історичний, якому притаманна певна система прийомів, правил аналізу різних лінгвістичних одиниць у порівняльно-історичному ключі» [СЛТ, с.194]. Для нашого дослідження використано комплекс прийомів,

які ґрунтуються на двох лінгвістичних парадигмах: лінгвокогнітивній та структурно-семантичній.

1. 3. Методологічні принципи та методи дослідження англомовної вербалізації хвороб тварин

1.3.1. Лінгвокогнітивні методи в дослідженні термінології хвороб тварин

У процесі наукового пошуку, при формулюванні мети і завдань розвідки визначається методологія дослідження і підбір доречних методів роботи.

Аналіз публікацій з когнітивної лінгвістики свідчить про широке теоретико-методологічне підґрунтя, у межах якого в сучасних лінгвокогнітивних студіях співіснують різноманітні підходи, однак превалує когнітивна парадигма і серед української, і серед слов'янської когорти мовознавців у цілому (О. Воробйова, 2011б; С. Жаботинська, 1997, 2004; О. Кагановська, 2002; О. Кубрякова, 1992, 2001; А. Левицький, 2007; Н. Панасенко, 2010; М. Пименова, О. Кондратьєва, 2011; З. Попова, Й. Стернін, 2007; С. Потапенко, 2009; А. Приходько, 2008; О. Селіванова, 2008, 2011), і серед західних учених (Croft, Cruse, 2004; Geeraerts, 2006; *Historical Cognitive Linguistics*, 2010; Taylor, 2006). Ця тенденція зумовила нашу преференцію у підході до вивчення ветеринарної термінології, зокрема англомовних назв хвороб тварин.

Спираючись на власний термінологічний апарат і свої принципи дослідження мовного матеріалу, лінгвоконцептологія використовує різні методики, включаючи пропозиціонально-лінгвістичний метод, теорію категоризації, концептуальний аналіз, фреймовий підхід, теорію концептуальної метафори, теорію «ментальних просторів», когнітивне картування та ін. [Болдырев, 2009]. Безумовним є одне: вибір тих чи інших методів дослідження залежить від цілей і завдань, які ставить перед собою дослідник. Вивчення термінів на позначення хвороб тварин у когнітивному аспекті передбачає виділення і опис його ключових концептів, виявлення їхніх основних категоріальних ознак, об'єднання тотожних концептів у категорії –

рубрики цієї галузі знання; подання у вигляді схем (фреймів) окремих фрагментів і всієї структури науки в цілому.

Тому в нашому дослідженні із вищезазначених методів когнітивної лінгвістики застосовано теорію категоризації, концептуальний та фреймовий аналіз, теорію концептуальної метафори. Для цілей нашого дослідження важливо розглянути вербалізацію термінів на позначення хвороб тварин через призму термінознавства, а також виявити і вивчити специфічні випадки категоризації, характерні для нього. Основним методом дослідження був обраний метод концептуального аналізу як синтез компонентного аналізу з вивченням словникових дефініцій.

Термін «концептуальний аналіз» у сучасній лінгвістиці має двояке трактування: це і аналіз концепту, і сам методологічний апарат. Вони характеризуються як аналіз концептів, і аналіз за допомогою концептів [Жаботинская, 2013, с. 54]. Для когнітивної лінгвістики концептуальний аналіз – це сама методологія, що включає основні поняття та техніки (методики) аналізу, розроблені різними лінгвокогнітивними школами (фреймовою семантикою та конструкційною граматикою, когнітивною граматикою, теорією концептуальної метафори та теорією концептуальної інтеграції, теорією перспектив та теорією прототипів, теорією іконізму та теорією семантичних примітивів та іншими).

На відміну від класичного семантичного, концептуальний аналіз характеризується високим рівнем узагальнення, абстракції, де конституенти об'єднані у концептуальні мережі. Концептуальний аналіз «увібрав можливості семантичного аналізу та інтегрував їх із можливостями іманентного в концептуальній лінгвістиці підходу до інтерпретації складного феномена концепту завдяки аналізу вербальних (ядерних і периферійних) і невербальних знаків, у тому числі широкого кола культурних відомостей – у синхронії та діяхронії, індивідуальній та колективній свідомості» [Слухай, 2011, с. 171]. Складові концептуального аналізу належать до ментального простору і рідко виступають прямим відповідником семантичних одиниць. При цьому,

«семантичний аналіз, будучи первинною та необхідною стадією досліджень, надає той 'матеріал', який слід упорядкувати за допомогою концептуального аналізу» [Жаботинская, 2013, с. 58]. Концептуальний аналіз спрямований на пошук тих загальних концептів, що підведені під один знак і визначають буття знака як відомої когнітивної структури [Кубрякова, 2004, с. 85]. Якщо семантичний аналіз спрямований на тлумачення значення слова, то концептуальний має на меті актуалізувати знання про світ із моделюванням та описом концептів.

Дослідження концепту відбувається в кілька етапів.

Перший етап – аналіз лексичного значення і внутрішньої форми слова, яке репрезентує концепт. *Другий етап* – виявлення синонімічного ряду лексеми-репрезентанта концепту. *Третій етап* – опис способів категоризації концепту в мовній картині світу. *Четвертий етап* – визначення способів концептуалізації як вторинного переосмислення відповідної лексеми, дослідження концептуальних метафор і метонімії. *П'ятий етап* – досліджуються фрейми. Отже, використання терміна вербалізатора хвороб тварин в англійській мові розглядається в часі й просторі, що припускає наявність суб'єкта, об'єкта, причинних зв'язків, ознак. Під час такого аналізу номінацій хвороб тварин була врахована специфіка й методика концептуального аналізу, адаптована до мети дослідження.

Дослідження термінів на позначення хвороб тварин здійснюємо із застосуванням прийомів концептуального аналізу комплексно, використовуючи методику фреймового аналізу С. Жаботинської, яка полягає в моделюванні концепту шляхом комбінування різних типів базових фреймів: предметного, акціонального, посесивного, таксономічного та компаративного [Жаботинская, 2004]. Теорія п'яти базових фреймів, розроблена С. Жаботинською, з часу своєї появи наприкінці ХХ століття зазнала значних змін і зараз базується на тому, що існують певні вихідні, найбільш фундаментальні понятійні структури, які використовуються нашим мисленням як інструмент для обробки інформації. Такими структурами є сімнадцять пропозицій, які відносяться до п'яти базових

фреймів [Жаботинская, 2010, с. 11-13]. Разом ці фрейми схожі на набір інструментів, де в кожному з п'яти відсіків (базовому фреймі) міститься декілька тематично зближених пропозицій, тип яких визначається за назвою фрейму. Пропозиційні схеми демонструють основні види зв'язків між предметом та його ознаками, а також між декількома предметами. Фреймова структура експлікується в п'яти слотах предметного фрейму, трьох слотах акціонального фрейму, трьох слотах ідентифікаційного фрейму, трьох слотах посесивного фрейму та трьох слотах компаративного фрейму.

Універсальний фрейм концепту ХВОРОБА було структуровано на підґрунті предметного, посесивного та акціонального фреймів. Для моделювання концепту ХВОРОБИ ТВАРИН використано фрейм, побудований сукупності зазначених фреймів.

Вивчення термінології засобами когнітивної лінгвістики передбачає методику представлення концептуальної метафори і метонімії, що дозволяє розкрити професійну картину світу фахівців певної галузі.

Оскільки одна з основних когнітивних і прагматичних функцій метафори полягає в тому, щоб «сприяти становленню концепту у свідомості, його формуванню і проясненню (власне пізнавальна, когнітивна функція метафори)» [Никитин, 2009, с. 7-17], то саме у процесах термінологічної номінації існує необхідність асоціювання ознак поняття за різними лініями аналогії. Дуже часто тільки метафоричний термін здатний передати суть явища або об'єкта, що не має своєї усталеної назви. Розгляд метафоричного термінотворення засобами когнітивного термінознавства відтак видається винятково перспективним напрямком, особливо коли йдеться про галузеві термінології.

У нашому дослідженні, на основі теорії концептуальної метафори, розглянуто когнітивні механізми застосування метафори в англійських термінах на позначення хвороб тварин та з'ясовано основні донорські домени, що послужили джерелом метафоричних номінацій на позначення хвороб тварин. Проаналізовано основні категорії метафоризації, також представлено окремі напрямки метонімізації термінів, базуючись на класифікації

метонімічних транспозицій Н. Цісар у медичній термінології [Цісар, 2007, с. 58]. Отже, вивчення англомовної терміносистеми хвороб тварин із залученням методів когнітивного аналізу і побудовою конкретних когнітивних моделей дозволило більш глибоко розглянути процеси її формування та функціонування.

1.3.2. Структурно-семантичні методи в дослідженні термінології хвороб тварин

За допомогою *структурно-семантичного аналізу* вивчаємо формальну та змістову структуру термінів на позначення хвороб тварин. Розглянемо докладніше вищезгадані методи структурного аналізу.

У процесі дослідження термінів на позначення хвороб тварин застосовано такі методики: 1) дефініційний аналіз термінів, який передбачає *компонентний аналіз* та *методику семантичних опозицій*; 2) словотвірний / деривативний аналіз; 3) метод трансформацій; 4) дистрибутивний метод.

Аналіз *словникових дефініцій* використовуються для встановлення семантичного зв'язку між термінами через застосування таких принципів:

а) два терміни мають спільний семантичний зв'язок, якщо мають хоча б один спільний компонент. Наприклад, термін *sickness* функціонує у досліджуваній термінології із двома схожими значеннями: 1) *the state of being ill* (хворобливий стан); *the feeling that you are about to bring up food from your stomach* (відчуття нудоти). В обох випадках термін *sickness* має значення «хворобливого стану»;

б) у функції семантичного компонента можуть використовуватись елементи, що входять до складу дефініції, тобто кожен елемент прирівнюється до семантичного компонента – семи. Наприклад, *rox* – 1) *an infectious illness that causes a slight fever and spots on your skin* (інфекційна хвороба, яка викликає легку лихоманку та плями на шкірі); 2) *used to show that you are angry or annoyed with something* (використовується для вираження злості на щось або роздратованості чимось). Не зважаючи на те, що в англійській мові термін *rox* вживається у двох окремих значеннях, до словника вносимо саме перше

значення, оскільки воно використовується для позначення поширеної хвороби тварин і людей – віспи.

Методика компонентного аналізу дозволяє уніфікувати словникові дефініції, використовуючи лексичні трансформації. Загальні ключові слова словникових дефініцій утворюють інтегральний компонент значення, а самі дефініції є компонентним визначенням слів [Минина, 2018, с. 35-46]. Зміст компонентного аналізу і термінологічного дефініційного аналізу можна вважати близьким, а інколи і таким, що цілком збігається.

Деривативний аналіз дозволяє встановити способи словотвору, що для медичної термінології в цілому, та ветеринарних термінів зокрема, є ускладненим завданням через етимологічну специфіку таких лексем: їхнє грецьке й латинське походження пояснюється розвитком науки в епоху просвітництва, коли обидві мови-джерела вийшли з ужитку. Це утруднює визначення статусу морфем, особливо розрізнення вільних і залежних компонентів, що були кореневими морфемами у давньогрецькій мові та латині. Також впливає і питання про префікси та суфікси вербалізаторів хвороб тварин, адже їх часто можна вважати залежним коренем; у будь-якому випадку, вони утворюють основу терміна, а їхня семантична роль залишається експліцитною для фахівця.

Методика семантичних опозицій застосовується для виявлення родових і видових ознак у дефініціях термінів з метою визначення місця терміна в ієрархічній системі (для аналізу гіперо-гіпонімічних зв'язків) [Вакуленко, 2013, с. 16]. У нашому дослідженні метод опозицій застосовано для аналізу синонімічних, антонімічних та гіперо-гіпонімічних відношень в аналізованих елементах термінології. Жодна лексична одиниця не має значення сама по собі, а тільки у протиставленні з іншими одиницями термінології. Опозиція – це дві чи більше лексичних одиниць, які подібні за кількома компонентами, але мають диференційні ознаки.

Звернемо увагу на те, що не всі відмінності є опозицією, оскільки вона можлива тільки тоді, коли між її членами є, окрім відмінних, ще й спільні

ознаки. Спільні ознаки називаємо основою для порівняння, відмінні – диференційними. Опозицію визначаємо як семантично релевантну відмінність за однією ознакою та за подібністю інших [Близнюк, 2017, с. 70-74].

Візьмімо для прикладу терміни *macrocephaly* та *microcephaly*, основою для порівняння яких є наслідки, що ці хвороби мають для тварини. У першому випадку ми маємо справу з патологією мозку, яка полягає у його аномальному збільшенні при народженні, у іншому випадку – навпаки у його аномальному зменшенні; основою для їх порівняння є вплив на людину.

Словотвірний / деривативний аналіз уможливив з'ясування формальних та семантичних кореляцій між твірними та похідними одиницями, визначення механізмів утворення термінів на позначення хвороб тварин, виявлення моделей та словотвірних елементів їх формування. Виявлено, що найпоширенішими моделями похідного терміна-іменника термінів на позначення хвороб тварин є морфемна модель *Rs* (*R* – коренева основа, *s* – суфікс: *Gastralgia*, *Diaphragmatocele*, *Metrocele*, *Gastroenteritis*) та модель *pRs* (*p* – префікс, *R* – коренева основа, *s* – суфікс: *Agalactia*, *Bronchopneumonia*, *Endotheliosis*, *Hemiplegia*). Словотвірний аналіз сприяв виявленню термінотвірної продуктивності суфіксів (*-algia/-agia*, *-cele*, *-emia*, *-itis*, *-oma*, *-osis*) та префіксів (*a-*, *ab-*, *ad-*, *Broncho-*, *Endo-*, *Fibro-*, *Hemi-*, *Pseudo-*, *Orchi-*, *Nuro-*) досліджуваних термінів.

Трансформаційний аналіз – експериментальний прийом визначення синтаксичних і семантичних подібностей та відмінностей між мовними об'єктами через подібності й відмінності в наборах їхніх трансформацій [ЛЭС, с. 519-520]. Використання цього аналізу доречне при дослідженні семантики синтаксичних одиниць та їх компонентів. Суть трансформаційного аналізу полягає у тому, що основою класифікації мовних структур є їхня еквівалентність з іншими структурами. Наприклад, терміни на позначення хвороб тварин містять низку словосполучень, у яких місце розташування компонентів змінюється, а значення словосполучення залишається незмінним: *Chronic Wasting Disease* – *Wasting Disease*, *Chronic* (хронічна виснажуюча

хвороба); Cattle Plague – Plague, Cattle (чума великої рогатої худоби); Venereal Tumors, Transmissible – Transmissible Venereal Tumors (трансмисивна венерична саркома) тощо.

Дистрибутивний аналіз (лат. *distributio* – розподіл) – методика дослідження мови на основі оточення (дистрибуції, розподілу) окремих одиниць у тексті [Кислий, 2009, с. 55], за допомогою якої аналізуються сполучуваність термінів та його лексико-семантичні відношення – синонімія, полісемія тощо [Вакуленко, 2013, с. 16-21]. Етапи *дистрибутивного аналізу* передбачають: 1) сегментацію тексту (мовленнєвого потоку) на морфи, слова тощо; 2) ідентифікацію виокремлених одиниць, тобто об'єднання у певні класи (морфеми, лексеми тощо); 3) виявлення відношень між виокремленими класами [Загорійчук, 2018]. Взаємозалежність дистрибуції та значення можна спостерігати на рівні термінологічних словосполучень. Так, компоненти термінологічного словосполучення *Feline immunodeficiency syndrome* (синдром імунодефіциту котів) не можуть змінювати порядок поєднання компонентів, оскільки це призводить до зміни його значення. Аналогічно не зазнає зміни порядок поєднання компонентів у досліджуваних композитах: *rinderpest*, *bluetongue*, *chickenpox* тощо, які мають зміст тільки при зазначеному порядку.

До того ж різні елементи мають різне оточення. Як показує аналіз словникових дефініцій, англomовні лексеми *disease*, *sickness*, *illness*, що є вербалізаторами концепту ХВОРОБА, мають переважно атрибутивну сполучуваність, однак тільки лексема «*disease*» здатна сполучатися лише з певним словом або групою слів. До прикладу, *infectious disease*, *endocrine and metabolic diseases*, *dermatological diseases*, *cardiac and respiratory diseases*. Це зумовлено вузьким, обмеженим використанням цієї одиниці для позначення великої кількості захворювань у медичному дискурсі, тобто терміном «*disease*» апелюють на професійному рівні лікарі-фахівці. Лексемами «*Illness*» і «*sickness*» послуговуються переважно носії мови у щоденному побутовому спілкуванні, і їх неприпустимо вживати на означення серйозних хвороб та сполучати з прикметниками.

Звідси випливає, що вживання і сполучуваність лексем у досліджуваній терміносистемі має свої закономірності, певний термін на позначення хвороб тварин в англійській мові здатний сполучатися лише з певним словом або групою слів.

1.3.3. Поетапна методика дослідження вербалізації хвороб тварин в англійській мові

Дослідження термінів на позначення хвороб тварин в англійській мові проводилося за допомогою комплексного аналізу термінологічних одиниць за вказаними параметрами в когнітивному та структурно-семантичному аспектах.

Вибірку термінів для дослідження було здійснено з таких лексикографічних джерел: Black's Veterinary Dictionary (2015); Concise veterinary dictionary (1988); Veterinary dictionary (2012); Dictionary of Veterinary Nursing E-Book (2007); Saunders comprehensive veterinary dictionary e-book, Veterinary Dictionary (2018). На основі опрацьованого матеріалу було укладено англо-український глосарій на позначення хвороб тварин обсягом 1050 термінологічних одиниць.

На основі укладеного глосарія проводилися кількісні підрахунки, зокрема встановлювалися кількісні співвідношення різних семантичних і структурних типів термінів, їхня етимологія. Також були виявлені екстралінгвістичні та лінгвістичні чинники формування термінологічних одиниць досліджуваної лексики.

Лінгвокогнітивний аспект англійської вербалізації хвороб тварин передбачав виокремлення категоріальних ознак термінів, які дозволили окреслити складники концепту ХВОРОБИ ТВАРИН, а потім виявити структуру його акціонального фрейму. Основні його слоти співвідносні з категоріями ПРОСТОРУ, ЧАСУ, ОБ'ЄКТА, КАУЗАЛЬНОСТІ, КОЛЬОРУ та вказують на доменні області-джерела метафоризації цих термінів. Такий глибинний лінгвокогнітивний аналіз зумовив специфіку дослідження семантичних особливостей англійської термінології на позначення хвороб тварин, зокрема

встановлення когнітивних механізмів застосування метафори та метонімії в номінації хвороб тварин.

Структурно-семантичний аспект англomовної вербалізації хвороб тварин полягав у послідовному застосуванні традиційних лінгвістичних методик, що дозволило вказати етимологічну природу термінів, їхні словотвірні особливості. Терміни на позначення хвороб тварин поділено на однослівні, словосполучення та аббревіатури. У результаті аналізу семантичних процесів у терміносистемі хвороб тварин в англійській мові вивчено функціонування синонімів, антонімів, епонімів.

Отримані висновки щодо аналізу термінів на позначення хвороб тварин підтверджуються кількісними підрахунками. Підраховано: 1) кількість термінів на позначення хвороб тварин, що відповідають певним структурним моделям однослівних термінів і термінологічних словосполучень; кількість термінів, що містять у своєму складі афікси; 2) кількість термінів на позначення хвороб тварин, утворених на основі синтаксичного (кількість термінологічних словосполучень, що мають від двох до семи компонентів) способу; кількість аббревіатур, епонімів; 3) кількість синонімічних та полісемічних термінів тощо. Кількісні підрахунки також здійснено на основі конкретних класифікацій, що дало змогу докладніше та глибше описати процеси, властиві досліджуваній терміносистемі, і підрахувати частотність того чи іншого мовного явища.

Висновки до Розділу 1

1. На сьогодні одним з актуальних напрямів у термінознавстві вважається когнітивний підхід до вивчення терміносистем, при якому термінологічні одиниці описуються концептуально, як певні когнітивні структури. Методи когнітивного термінознавства дають можливість зрозуміти не тільки становлення і розвиток професійних концептів і категорій, а також їх ієрархічність, організацію, структуру.

2. У зв'язку з тим, що сучасне термінознавство проходить етап упровадження методів когнітивної лінгвістики, змінився погляд на термін та

його функціонування і сформувався новий, пов'язаний з проблемами пізнання і відображення знання в термінах, концептуальний апарат: категорії, концепти, фрейми. У парадигмі когнітивного термінознавства термін – не просто основна одиниця науки, а мовний знак, який представляє інформаційно-когнітивну структуру, що акумулює спеціальні знання, необхідні для наукової діяльності та комунікації фахівців певної галузі.

3. Ключові одиниці когнітивного термінознавства, що допомагають вивчити мовні явища з урахуванням зв'язку між мовою, свідомістю, мисленням і залученістю мови в процесі пізнання і комунікації, – це категорія, концепт, фрейм.

Категорія – одна з пізнавальних форм мислення людини, що дозволяє їй узагальнити і класифікувати наявний досвід і знання.

Концепт – динамічне ментальне утворення, на формування якого впливають національна мова, знання і досвід людини, відображені в її психіці; крім того, концепт є результатом когнітивної діяльності як наукового співтовариства, так і конкретного фахівця, зокрема, лікаря ветеринарної медицини.

Фрейм – схематизована організація отриманих даних, за допомогою яких людина пізнає спеціальну інформацію. У нашому випадку такою спеціальною інформацією є дані про хвороби тварин.

Фреймовий підхід використовується для визначення інформаційного (концептуального) обсягу англomовної терміносистеми хвороби тварин, оскільки за допомогою фрейму можна представити як структуру окремого концепту, наприклад «хвороба», так і схематичну організацію всіх накопичених знань, що стосуються досліджуваного матеріалу. Для поглибленого аналізу англomовної терміносистеми хвороб тварин вважаємо за доцільне використання предметно-акціонального фрейму.

4. З позицій когнітивної лінгвістики вторинна номінація в терміносистемах представляється як універсальний динамічний процес творення нових термінів, який відображає особливості наукової

концептуалізації. Вона вважається ресурсом мовної економії, способом залучення вже відомих одиниць плану вираження для позначення нових значень і відтінків знань. У термінології фахових мов вторинна номінація реалізується у двох основних видах: метафорі й метонімії, які отримали нове висвітлення в когнітивній лінгвістиці.

5. Вибірка для нашого дослідження містить термінологічні одиниці англійської мови, що формують, репрезентують і вербалізують хвороби тварин, нараховує 1050 найменувань, що належать до спеціальної лексики ветеринарної медицини. Їхня відносна однорідність дає можливість найбільш повно і системно охарактеризувати особливості досліджуваної терміносистеми. Терміносистема хвороб тварин визначається як структурована сукупність спеціальних номінацій ветеринарної медицини, що є засобом отримання, зберігання і репрезентації спеціальних знань, якими володіє фахівець, котрий номінує хвороби тварин.

6. Етимологія англомовної термінології хвороби тварин дозволяє визначити основні джерела її збагачення. Різноманітність, численність і специфіка термінологічних одиниць англомовної терміносистеми хвороб тварин пояснюється наявністю різних компонентів, запозичень та словотвірним розмаїттям.

7. Методологічна основа вивчення термінів на позначення хвороб тварин ґрунтується на комплексному підході, який передбачає поєднання традиційних структурних та лінгвокогнітивних методів дослідження.

У нашому дослідженні вивчення термінів на позначення хвороб тварин у когнітивному аспекті передбачає застосування теорії категоризації, концептуальний аналіз, фреймовий підхід, теорію концептуальної метафори.

Категорії визначаються процесом сприйняття світу, а також професійною специфікою досліджуваної терміносистеми. Виокремлення категорій термінів, які вербалізують хвороби тварин в англійській мові, зумовлено тим, що такі номінації структуруються у свідомості фахівця за категоріями ПРОСТОРУ, ЧАСУ, ОБ'ЄКТА, КАУЗАЛЬНОСТІ, КОЛЬОРУ.

8. Одним із доречних методів дослідження є метод концептуального аналізу, який характеризується високим рівнем узагальнення, абстракції, де конституенти об'єднані у концептуальні мережі. Запропонована методика аналізу концепту відбувається в кілька етапів: 1) аналіз лексичного значення і внутрішньої форми слова, яке репрезентує концепт; 2) виявлення синонімічного ряду лексеми-репрезентанта концепту; 3) опис способів категоризації концепту в мовній картині світу; 4) визначення способів концептуалізації як вторинного переосмислення відповідної лексеми, дослідження концептуальних метафор і метонімії; 5) дослідження фрейму в часі й просторі, що стосується об'єкта, часу і місця, має причинно-наслідкові зв'язки та певні ознаки.

За методикою фреймового аналізу С. Жаботинської, яка полягає в моделюванні концепту шляхом комбінування різних типів базових фреймів (предметного, акціонального, посесивного, таксономічного та компаративного), ми описали універсальний фрейм концепту ХВОРОБА на підґрунті предметного, посесивного та акціонального фреймів. Для моделювання концепту ХВОРОБИ ТВАРИН використали комплексний фрейм.

9. Вивчення термінів на позначення хвороб тварин засобами когнітивної лінгвістики передбачає методику концептуальної метафори для представлення механізмів номінації та виявлення вихідних і цільових доменів у випадках метафори й метонімії. Це дозволяє розуміти, використовувати й розвивати терміносистему хвороб тварин фахівцям ветеринарної сфери.

10. У процесі аналізу лексико-семантичних, структурних та синтаксичних параметрів термінів на позначення хвороб тварин в англійській мові використано традиційні структурно-семантичні методи: метод аналізу словникових дефініцій, словотвірний, трансформаційний, метод семантичних опозицій, структурний та дистрибутивний методи. Для виявлення системності й частотності різних ознак і властивостей англомовної терміносистеми хвороб тварин використано метод кількісних підрахунків.

Основні положення розділу висвітлені у таких публікаціях автора:
Рожков, 2016; Рожков, 2017а; Рожков, 2017b; Рожков, 2018а; Рожков, 2020f;
Рожков, 2020g.

РОЗДІЛ 2. ЛІНГВОКОГНІТИВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТЕРМІНІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ХВОРОБ ТВАРИН В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

2.1. Категоріальна характеристика англomовних термінів на позначення хвороб тварин

Професійна специфіка термінологічних одиниць на позначення хвороб тварин в англійській мові відбивається в категоріях і концептах. Аналіз робіт мовознавців (О. Бекишева, 2007; Н. Болдирев, 2006; О. Кубрякова, 2012; В. Новодранова, 1997; О. Рябко, 2012; О. Слоева, 2007) показав, що людина узагальнює, розподіляє наявні знання за групами, тобто категоризує їх. Це зумовлено необхідністю згрупувати об'єкти, які вона осмислює, як схожі або несхожі за певними ознаками з наявним у неї еталоном.

Сама ідея про категоріальне членування дійсності в онтологічному ключі й у фахових мовах висуває у термінознавстві на перший план необхідність вивчення не окремо взятого терміна, а цілої категорії термінів для вербалізації понять. Категоріальний підхід базується на загальнонауковому принципі системності, оскільки будь-яка наука характеризується системністю (на відміну від ненаукового або донаукового знання), що виражається в об'єднанні певної кількості об'єктів та передбачає відношення між ними.

Тому за способом формування будь-яка категорія – це сукупність об'єктів, поєднаних на основі загального концепту. Категорія, як формат знання, – це знання і класу об'єктів, і того загального концепту, який служить підставою для поєднання цих об'єктів в одну категорію [Болдирев, 2009].

У цьому розділі нашої роботи ми аналізуємо англomовні вербалізатори хвороб тварин, що відображають основні категорії: ПРОСТІР, ЧАС, ОБ'ЄКТ, КАУЗАЛЬНІСТЬ, КОЛІР. Також описуємо фреймову модель цілісного концепту ХВОРОБИ ТВАРИН, яка показує потенційні змістові складники термінів, що позначають хвороби тварин англійською мовою. Завдяки такій деталізації концептуальних складових ми маємо доступ до семантичних компонентів досліджуваної терміносистеми, які описуємо через метафоричний і метонімічний аналіз вербалізаторів хвороб тварин англійською мовою.

2.1.1. Просторова категоризація англомовної терміносистеми хвороб тварин

У термінології різних наукових дисциплін та їх предметних галузей існує свій набір категорій. Базовою категорією для термінології всіх наукових дисциплін є ПРОСТІР. Це можна пояснити історичним фактором, в основі якого лежить процес сприйняття світу. За словами О. Кубрякової, простір – це те, що вміщає людину, те, що вона усвідомлює навколо себе, те, що вона бачить перед собою [Кубрякова, 2004, с. 465]. У наукових дослідженнях з медичної термінології доведено, що категорія ПРОСТІР – основна категорія медичної термінології, адже вона має «прагматичну значущість, яка пояснюється необхідністю точної вказівки на конкретну форму і розмір, місце і розташування органів, тканин і систем організму» [Новодранова, 1997, с. 84].

Основним конститuentом концептуальної системи, який має велике значення для формування понять із просторовими характеристиками об'єктів у термінах на позначення хвороб тварин, є концепт МІСЦЕ, тому в термінології на позначення хвороб тварин переважну більшість складають терміни, що позначають локативні характеристики. Наше дослідження показало, що категорія ПРОСТІР у досліджуваній термінології репрезентується двома групами термінів: 1) що вказують на органи, вражені хворобою: Bone cancer, bowel obstruction, Wooden tongue, Dry eye, Lumpy jaw, Mandibular disease, Wall eye; 2) на місце виникнення і розповсюдження хвороби: Newcastle disease, Marburg disease, Stuttgart disease, African Horse sickness.

У другій групі цієї термінології на позначення хвороб тварин категорія ПРОСТІР категоризує і класифікує те, що верифіковане необхідністю вказівки на: 1) місце дії хвороби (організм тварини, що представлений номінаціями клітин, частин тіла, внутрішніх органів тварини, тканин: body, cells, kidneys, blood, respiratory tract, tendons, joints); 2) місце порушення цілісності органів унаслідок механічної дії (vertebral body, centrum; jejunum, periople, trigger zone, cortical bone, femur, temporal bone); 3) порушення нормальної рухової функції, які виникли через рух або зміну інших показників, що стосуються

концептуалізації кінетичних ознак у просторі (tremor, friction, dislocation, vasoconstriction, abduction, thrill, dysmetria).

Іншим різновидом термінів, що відображають категорію ПРОСТІР, є топоніми. У лексиці ветеринарної медицини словосполучення із компонентом топонімом указують на хворобу, назва якої пов'язана з місцем її виникнення і поширення. Так, термін *Newcastle disease* використовується на позначення хвороби *псевдочума птахів*, яку вперше діагностував на острові Ява і описав Краневельд у 1926 році. З 1927 року її стали реєструвати в різних країнах Азії, Америки та Європи. Англійський дослідник Дойль у 1927 році виявив цю хворобу поблизу м. Ньюкасл і дав відповідну назву хвороби. Словосполучення *African Horse sickness* використовується на позначення захворювання, що викликається вірусом африканської чуми коней, який, з появою коней в південній частині Африки, був уперше зареєстрований на південь від пустелі Сахара в середині 1600-х років. Прикладом номінації хвороби з компонентом-етнонімом може також слугувати терміносполучення *Marburg disease* або *green monkey disease*. Марбурзька хвороба – вірусне захворювання зелених мавп, спричинене вірусом Марбурга, вперше було зареєстроване в 1967 році, коли 31 людина захворіла в німецьких містах Марбург і Франкфурт-на-Майні, а також у Белграді, Югославія. Найвищий відсоток топонімічних термінів був зафіксований нами в номенклатурі інфекційних хвороб, до яких можна зарахувати *Stuttgart disease*, *Wesselsbron disease*, *Aleutian mink disease*.

Топоніми з'являються в мові ветеринарної медицини як okazіональні найменування на першому етапі пізнання, коли етіологічні і патогенетичні ознаки хвороби невідомі. Терміни-топоніми є малоінформативними, оскільки в їх структурі не відображені основні ознаки медичного концепту. Часто термін-топонім створюється автором на першому етапі наукового пізнання, тому в основу номінації закладаються візуальні і поверхневі ознаки явища. Під час поглиблення знань про етіологію і патогенез захворювання виникають більш інформативні синоніми. Топонімічні терміни співвідносяться з такою типовою когнітивною структурою свідомості, як сценарій. Застосовуючи топонімічні

терміни, фахівці певної галузі знання, які знайомі зі специфікою предмета, не потребують їх дефініцій.

2.1.2. Категоризація часу в англомовній терміносистемі хвороб тварин

Нарівні з категорією ПРОСТІР у номінаціях хвороб тварин втілюється категорія ЧАС. Дослідники медичної термінології стверджують, що ця категорія трапляється в мові медицини часто, оскільки час можна розглядати як безумовну передумову буття живого організму, а також тому, що будь-який процес або явище мають тривалість у часі, мають свій початок і кінець [Бекишева, 2007; Новодранова, 1997].

В англомовних термінах на позначення хвороб тварин категорія ЧАСУ має особливу прагматичну значущість, пов'язану з вказівкою на специфіку протікання хвороби, її тривалість, характер, вікові особливості тощо. Виявлення тимчасових відтінків у значенні термінів дозволило виокремити ознаки, що характеризують категорію часу.

1. Тривалість. Характеризується трьома типами тимчасових відтінків:

а) короткочасний період (attack – випадок, shock – шок, fainting–непритомність);

б) довготривалий період (chronic (від. гр. chronikos – довготривалий) – тривалий, затяжний; latent infection – дуже тривала, нерідко довічна інфекція без клінічного вияву і з маркерами, що важко визначаються [СЕТ, с.28]; slow infections – повільні інфекції – група хвороб, відмінними ознаками яких є інкубаційний період від декількох місяців до декількох років; тривалий клінічний перебіг; ураження одного виду, переважно ураження однієї системи органів, летальний результат) [СЕТ, с. 49];

в) період протікання стадії хвороби (incubation period (від лат. incubo–покоїтися) – прихований, латентний період, проміжок часу протягом заразної хвороби від моменту зараження тварини до появи перших клінічних ознак захворювання [СЕТ, с.47]; prodromal stage – стадія хвороби, яка починає демонструвати ознаки, що передують початку захворювання) [СЕТ, с. 53].

2. Послідовність подій (процесів, явищ). Neonatal diseases – неонатальні хвороби – хвороби, що виникають протягом декількох днів після народження [СЕТ, с. 36]. Близьке за значенням поняття – postnatal diseases – постнатальні хвороби, що виникають у період після народження [СЕТ, с. 36]. Congenital diseases – конгенітальні хвороби, які починаються у внутрішньоутробний період, а виявляються при/або після народження [СЕТ, с. 37].

3. Повторюваність у часі. Persistent infection – персистентна інфекція (та, що повторюються), epidemic period – міжепізоотичний період – проміжок часу після згасання або ліквідації епізоотії до нового підйому захворюваності на тій же території, протягом якого не спостерігалось клінічно очевидних або типових випадків заразної хвороби [СЕТ, с. 31].

4. Співвіднесеність із майбутнім або минулим часом. Infectious period – заразний (інфекційний) період – проміжок часу, протягом якого інфікована тварина (людина) здатна передати збудника іншому сприйнятливому організму і (або) переносникові [СЕТ, с. 16].

5. Первинність – вторинність. Primary case – первинний випадок; secondary infection – секундарна інфекція – вторинна ендогенна інфекція, яка виникає внаслідок зниження резистентності організму при первинній, основній інфекції і протікає як її наслідок [СЕТ, с. 61]; reinfection – реінфекція – повторне захворювання, що виникає внаслідок нового зараження тим же патогенним мікробом після перенесеної інфекції і звільнення організму тварини від дії збудника [СЕТ, с. 58].

Отже, категорія часу є однією з категорій, що відіграють важливу роль як у народженні наукового концепту, так і у формуванні найменування, яке його відображає. Категорія часу виконує в термінології на позначення хвороб тварин функції класифікації, ідентифікації та інформативності.

2.1.3. Об'єктна категоризація англословних номінацій хвороб тварин

Друга з категорій, яка часто вербалізується термінами на позначення хвороб тварин, – ОБ'ЄКТ. Визначаючи цю категорію, необхідно підкреслити,

що об'єкт прямо пов'язаний зі сприйняттям його окремим індивідом та загальною системою людських знань про світ. Організм тварини може також бути представлений як об'єкт з усіма його характерними ознаками цілісності і, одночасно, подільності. Крім того, всі хвороби тварин так чи інакше пов'язані з зоологічними об'єктами (видами тварин). Нижче, на рис.2.1, наведено структуру категорії ОБ'ЄКТ для вербалізаторів хвороб тварин в англійській мові.

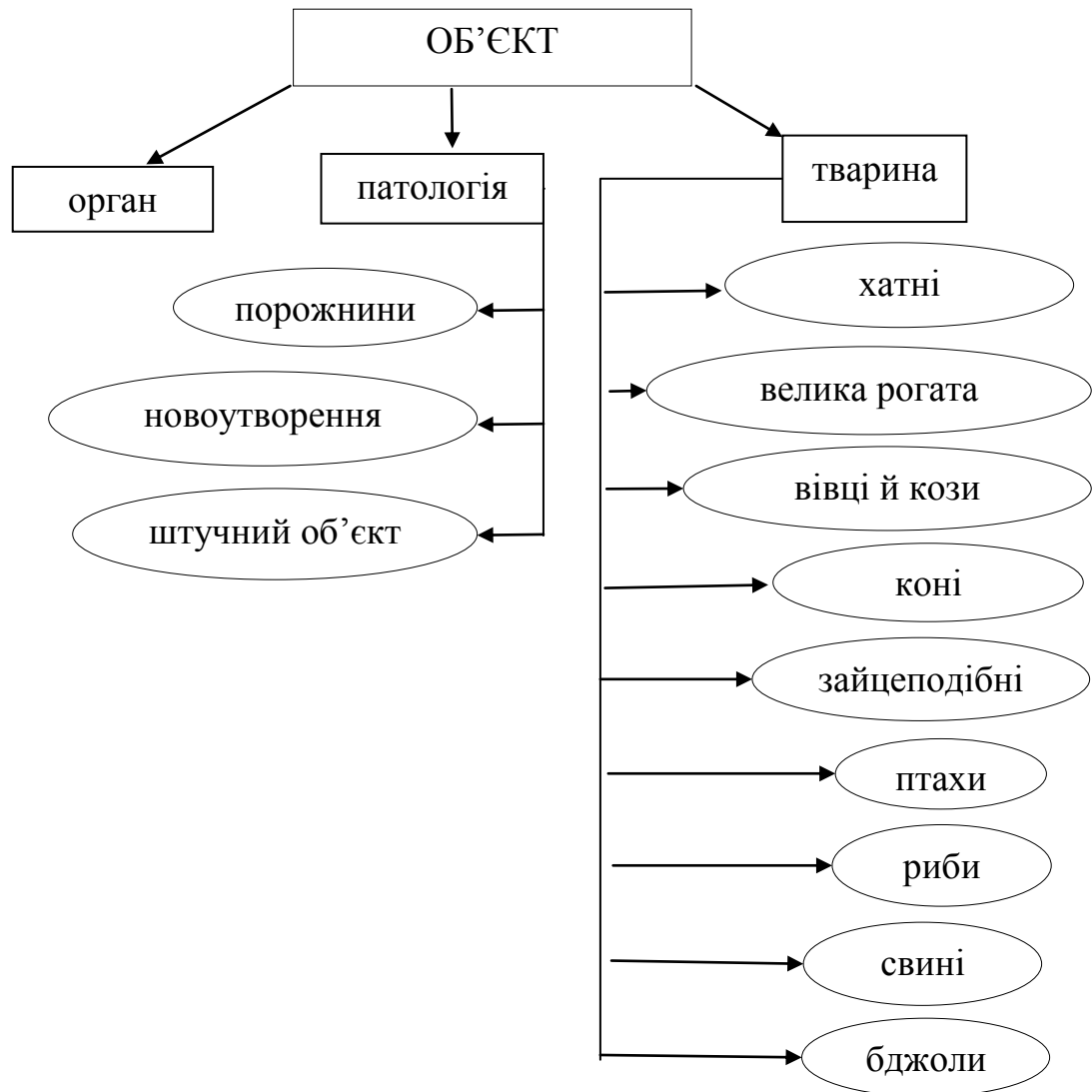

Рис. 2.1. Вербалізатори хвороб тварин у категорії ОБ'ЄКТ

Отже, терміни, що репрезентують категорію ОБ'ЄКТ, можна поділити на три групи: 1) терміни на позначення уражених анатомічних об'єктів; 2) терміни на позначення патологічних об'єктів; 3) терміни на позначення хвороб певних тварин. Група номінацій, що співвідноситься з цією категорією, є однією з репрезентативних. Розглянемо групи номінацій, що співвідносяться з

категорією ОБ'ЄКТ, докладніше.

Перша група – терміни на позначення уражених анатомічних об'єктів – представлена термінологічними одиницями, які номінують захворювання на основі анатомічної локалізації (abdomen diseases – хвороби черевної порожнини, diseases of the digestive system – хвороби травної системи, diseases of the heart and blood vessels – хвороби серця і судин, diseases of urinary ways – захворювання сечовивідних шляхів, diseases of reproductive system – захворювання репродуктивної системи тощо).

У наведених прикладах вказівка на анатомічний об'єкт є основною топографічною ознакою, за якою класифікують клінічний термін. Типовими лексичними репрезентантами уражених анатомічних об'єктів у досліджуваній термінології є багатоконпонентні і похідні терміни на позначення хвороб тварин. Вказівка на уражений анатомічний об'єкт може здійснюватися за допомогою лексичних і словотворчих засобів: в англійських термінах (heart failure – серцева недостатність); у частково англійських термінах із залученням асимільованих класицизмів (vestibular disease – вестибулярне захворювання), а також за допомогою грецьких терміноелементів (pancreatitis – панкреатит від грец. pancreas – підшлункова залоза). Для вираження локальних ознак вживаються афіксальні морфеми, які уточнюють місце ураження в анатомічному об'єкті. До них відносяться префікси грецького (endo-, echo-, pan-, hemi-, epi-, para-) і латинського (infra-, intra-, sub-, retro-, inter-) походження.

Друга група термінів, що репрезентують категорію ОБ'ЄКТ, – терміни на позначення патологічних об'єктів – відображають прототипні концептуальні ознаки. Більшість термінів репрезентує наявність у концептуальній структурі ознаки результату певної дії або впливу надприродних сил. Другою прототипною концептуальною ознакою є відображення в терміні форми патологічного об'єкта, що номінується називанням геометричних характеристик (cyst – кіста, fistula – свищ, фістула), так і шляхом порівняння (hunch – горб, papilloma – папілома).

Терміни на позначення патологічних об'єктів розподіляються на кілька

тематичних підгруп: 1) назви патологічних порожнин; 2) назви пошкоджень тканин і органів; 3) назви шкірних патологічних об'єктів; 4) назви вад і новоутворень; 5) назви конкрементів і патологічних утворень; 6) назви штучних об'єктів.

1. До назв патологічних порожнин відносяться такі терміни: abscess – абсцес, hernia – грижа, aneurysm – аневризма, cyst – кіста і терміноелемент – meta.

2. Назви пошкоджень тканин і органів представлені як термінами англomовного походження (wound – рана; ulcer – виразка; scar – рубець; bed sore, decubital ulcer, pressure sore – пролежень; grazed wound, abraded wound – садно), так і іншомовного (fistula – свищ, cicatrix – шрам, erosion – ерозія, infarct – інфаркт, infiltration – інфільтрація).

3. Назви шкірних патологічних об'єктів представлені численними термінами англomовного (wart – бородавка, blister – пухир, agnails – задирки, bead – бульбашка, birthmark – родимка) і термінами греко-латинського походження (callus – мозоль, nodule – вузлик, comedo – вугор, pustule – прищ, anbury (вет.) – фурункул у худоби, papilloma – папілома, papule – папула, petechia – петехія, roseola – розеола, eczema – екзема). Приклади: roseola (лат. roseola – трояндочка) – одна з форм інфекційного висипу – невеликі округлі добре оконтуровані червоні плями, що викликані запальною гіперемією судин шкіри і зникають при натисканні [СЕТ, с. 2014]; furuncle – (чиряк, фурункул) furuncle від лат. fur, furis – злодій, furunculus – злодюжка, I століття до н. е.; пізніше «відросток на виноградній лозі», у I столітті н. е. з'являється у значенні «чиряк», наукова дефініція – гостре гнійно-некротичне запалення фолікула волоса і навколишньої тканини, викликане стафілококом [Набіф, 2004].

4. Назви вад і новоутворень як відображення категорії об'єкта можуть бути представлені англomовними термінами (hunch – горб, stop – зуб, spur – шпора і под.) і термінами іншомовного походження (polyp – поліп, saruncle – карбункул тощо). Наприклад, термін polyp (поліп від грец. poly (багато) + pus (нога) = багатоніжка) має значення доброякісної епітеліальної пухлини слизових оболонок (часто у формі об'ємного утворення на ніжці) [ЭСМТ, с. 389].

5. Назви конкрементів і патологічних утворень. Термін *concretion* (зрощення) запозичений з латинської мови (*concrētīōn-*, *concrētīō* – утворення чогось твердого) позначає «щільне утворення в порожнинах або тканинах тіла» [VDS, p 135].

Назви конкрементів утворюються переважно синтаксичним способом з використанням термінокомпонента *calculosus* – калькульозний (лат. *calculus* – камінь), наприклад, *urinary calculus* – сечовий камінь, *biliary calculus* – жовчний камінь, *renal calculus* – нирковий камінь; або із застосуванням термінокомпонента *lith-* (грец. *lithus* – камінь), наприклад, *nephrolith* – нефроліт, *uroliths* – уроліт і под.

Зазначені терміноелементи *lith-* і *calculus* знаходять застосування в назвах захворювань, пов'язаних з утворенням конкрементів (*nephrolithiasis* – нефролітіаз, *calculus cholecystitis* – калькульозний холецистит і таке ін.).

6. До складу назв штучних об'єктів, що знаходяться в організмі, входять терміни: *implant* – імплантат; *prosthetic appliance*, *prosthesis* – протез. Наприклад, термін «протез» утворений від грец. *protithemi* (ставити спереду) і позначає штучний замітник відсутнього органу або структури [DIMD, p. 534].

До третьої групи термінів, що співвідносяться з категорією ОБ'ЄКТ, належать терміни, які вказують на відношення хвороби до певної тварини, тобто вказують на об'єкт хвороби (тварину). Термінологічні одиниці, які диференціюють хвороби за видами тварин, розподіляються на дев'ять підгруп: 1) хвороби хатніх тварин; 2) хвороби великої рогатої худоби; 3) хвороби овець та кіз; 4) хвороби коней; 5) хвороби зайцеподібних; 6) хвороби птахів; 7) хвороби риб; 8) хвороби свиней; 9) хвороби бджіл.

1. До назв хвороб хатніх тварин належать такі: *Canine influenza* собачий грип; *Canine coronavirus* – коронавірус собак, *Feline leukaemia* – котячий лейкоз, *Feline juvenile osteodystrophy* – котяча ювенальна остеодистрофія, *Feline influenza* – котячий грип, *Feline stomatitis* – котячий стоматит, *Malignant jaundice of dogs* – злоякісна жовтяниця собак.

2. Назви хвороб великої рогатої худоби представлені термінами: *Bovine ephemeral fever* – ефемерна лихоманка великої рогатої худоби, *Bovine*

spongiform encephalopathy – спонгіформна енцефалопатія великої рогатої худоби, Malignant catarrhal fever – злоякісна катаральна лихоманка, Bovine tuberculosis – туберкульоз жуйних, Bovine babesiosis – бабезіоз жуйних, Bovine brucellosis – бруцельоз жуйних, Mad cow disease – коров'ячий сказ.

3. Назви хвороб овець та кіз як відображення категорії об'єкта представлені такими англomовними термінами: Malignant aphtha of sheep – злоякісна язва овець, Nairobi sheep disease – найробіанська хвороба овець, Contagious caprine pleuropneumonia – контагіозна плевропневмонія кіз, Caprine arthritis – артрит кіз, Sheep pox and goat pox – віспа овець і кіз, Bradzot in sheep – брадзот овець.

4. До назв хвороб коней відносяться такі терміни: Contagious equine metritis – контагіозний метрит коней; Equine scabies – короста коней, Equine influenza – кінський грип, Equine suffocation or cold – задуха або застуда коней.

5. Назви хвороб зайцеподібних відображені у таких термінологічних одиницях: Rabbit haemorrhagic disease – геморагічна хвороба кролів, Rabbit calicivirus disease – каліцівірусна хвороба кролів.

6. Назви хвороб птахів представлені термінами: Avian chlamidiosis – хламідіоз птахів, Fowl pox – пташина віспа, Fowl typhoid – пташиний тиф, Avian tuberculosis – пташиний туберкульоз, Crazy chick disease – аліментарна енцефаломалія курчат, Fowl cholera – пташина холера, Quail bronchitis – перепелиний бронхіт.

7. До назв хвороб риб відносяться такі терміни: Spring viraemia of carp – весіння вірусемія карпів, Red sea bream iridoviral disease – ірідовірусна хвороба риб Червоного моря.

8. Назви хвороб свиней представлені термінами: Atrophic rhinitis of swine – атрофічний риніт свиней, Porcine brucellosis – бруцельоз свиноподібних, Porcine cysticercosis – цистицеркоз свиноподібних, Greasy pig disease – перакетоз свиней, Swine dysentery – дизентерія свиней, Reproductive and respiratory syndrome of pigs – репродуктивно-респіраторний синдром свиней, Swine influenza – свинячий грип, Swine dysentery – дизентерія свиней.

9. До назв хвороб бджіл відноситься термін *Acariosis of bees* – акаріоз бджіл.

2.1.4. Каузальна категоризація англомовної терміносистеми хвороб тварин

Наступна категорія, за якою структуруються англомовні терміни на позначення хвороб тварин, – категорія **КАУЗАЛЬНОСТІ**, що вказує на причинно-наслідкові відносини. Універсальний характер цього зв'язку знаходить відображення у філософському принципі каузальності: «Кожне явище має причину і одночасно є причиною іншого явища» [КФЭ, с. 205]. Фізіологічні і патологічні явища в організмі людини або тварини є причинно-пояснюваними, а зв'язки між ними – відповідними принципу каузальності. Чинники хвороб такі: фізичні (травма, термічний вплив, іонізуюче випромінювання, атмосферний вплив та ін.), біологічні (патогенні мікроби, віруси, різні ендогенні речовини, гормональні порушення), хімічні (кислоти, луги, різні отрути). Хвороба може бути обумовлена також дефіцитом у навколишньому середовищі або в організмі речовин (факторів), необхідних для життєдіяльності (голодування, авітамінози, гірська хвороба, імунодефіцитні стани та ін.).

Клінічні терміни, які відображають категорію каузальності, почали з'являтися в медичній термінології з середини ХІХ століття, оскільки питання про те, звідки і як проник в організм той чи інший шкідливий агент, могло бути вирішене тільки на порівняно зрілій стадії розвитку медицини.

Спираючись на характеристики медичних каузальних термінів, представлених у наукових розвідках О. Бекишевої [Бекишева, 2007], ми провели типологізацію каузальних термінів на позначення хвороб тварин, які вказують на причинно-наслідкові характеристики, що знайшли своє експліцитне вираження у структурі терміна на позначення хвороб, або імпліцитні характеристики, що виводяться шляхом логічних умовиводів зі значень терміноелементів.

1. Назва хвороб, спричинених відомим збудником: *streptococcus agalactiae* – одна з причин маститу у ВРХ та урогенітальної інфекції у собак і кішок

[СВКТ, с. 31]; listeriosis – лістеріоз, гостре інфекційне захворювання людини і тварин природного походження; збудник – паличкоподібна бактерія *Listeria monocytogenes* [СВКТ, с. 125].

2. Назва патологічних станів або хвороб як результату попереднього або супутнього захворювання: necrosis – некроз, запалення шкіри в результаті дії травмуючого фактора, наприклад через пошкодження сонячним опіком [АРМЭС, с. 589].

3. Назва хвороб, що відображають результат переміщення патологічного процесу з одного органу на інший: paraarticular flegmon – гнійне запалення пухкої клітковини навколо суглоба, яке може стати наслідком капсульної флегмони або інфікованих ран в області суглоба [ЭСМТ, с. 389].

4. Назви хвороб, що відображають результат порушення роботи будь-якої системи організму: immune agranulocytosis – імунний агранулоцитоз, патологічний стан, що характеризується значним зниженням числа гранулоцитів (нейтрофілів) у крові [ЭСМТ, с. 124].

5. Назви хвороб, викликаних зовнішніми механічними пошкодженнями або ендогенними (внутрішніми) механічними факторами: cut wound – різана рана, stab wound – колота рана, lacerated wound – рвана рана.

6. Назви хвороб, викликаних різноманітними екзогенними (зовнішніми) причинами. Наприклад: grass seeds abscess – ковилова хвороба, поранення різних тканин і органів тварин, частіше овець, остюками плода (зернівки) різних видів ковили [СВКТ, с. 168]; solar burn – сонячний опік, sunstroke – сонячний удар, radiation sickness – променева хвороба та ін.

7. Назви хвороб, викликаних віковими причинами або тимчасовим фізіологічним станом організму: young animals' infectionis – інфекції молодняка – хвороби, поширені переважно серед тварин раннього віку.

8. Назви хвороб або патологічних станів, викликаних недостатнім вмістом або надлишком будь-якої речовини в організмі: oxygen deficiency – киснева недостатність, iron deficiency anemia – залізодефіцитна анемія, autoimmune haemolytic anaemia – аутоімунна гемолітична анемія.

9. Назви хвороб або патологічних станів як наслідок втручання лікаря або медикаментозного лікування: *iatrogenic diseases and injuries* – ятрогенні хвороби та травми – хвороби (в т.ч. інфекційні) та травми, що виникли в результаті втручання лікаря [СЕТ, с. 86]; *anaesthetic slough* – некроз, індукований анестетиком (некротична ділянка шкіри, вени і підлеглі тканини, що утворилася в результаті попадання анальгезуючого розчину в навколосудинний простір; виникає при використанні подразливих препаратів [ЭСМТ, с. 189].

Слід зазначити, що невиявлена причина хвороби також маркується атрибутивними термінокомпонентами: *idiopathic* (від грец. *idios* – особливий, *pathos* – страждання) – ідеопатична – самостійна (про хворобу), невідомого походження; *cryptogenic, cryptogenes* (від грец. *kryptos* – прихований, таємний і *genes* – народжений, що стався) – криптогенний, виник невідомим шляхом (про хворобу) [КСВКТ, с. 120].

Проведене дослідження категорії КАУЗАЛЬНОСТІ у термінології на позначення хвороби тварин дозволяє зробити висновок: терміни, що репрезентують цю категорію, є найбільш затребуваними як у медичній, так і ветеринарній термінології з точки зору теорії патології, оскільки в них знаходиться своє мовне вираження етіологія захворювання, що вважається одним з найважливіших концептів медицини.

2.1.5. Категоризація кольору в англomовній терміносистемі хвороб тварин

Наступна категорія, яка вербалізується термінами на позначення хвороб тварин, – КОЛІР. Ця категорія служить одним із показників стану організму, відіграє важливу роль при встановленні діагнозу, стадії захворювання і ступеня його поширення. Колір відіграє значну роль у категоризації наукових концептів, показуючи, що нове пізнається фахівцем-ветеринаром насамперед за допомогою візуальних засобів. Колористичні терміни репрезентують наявність у концептуальній структурі ознаки кольору уражених органів тварини, за допомогою яких шляхом метонімічного перенесення утворюються назви хвороб, наприклад, *Blue tongue* – (блутанг, синій язик) – інфекційна катаральна

лихоманка овець, Blackleg – (чорна ніжка) – хвороба великої рогатої худоби (емфіматозний карбункул), Blue-ear disease of pigs – (хвороба «синього вуха») – репродуктивно-респіраторний синдром свиней, Blue-nose disease – хвороба «синій ніс» (у коней), Brown nose – (коричневий ніс) – гіпопигментація носа тварин, Pink eye – (рожеве око) – гострий інфекційний кон'юктивіт.

Колористичні терміни закріплюються за науковим концептом зазвичай на перших етапах вивчення якого-небудь патологічного явища, коли етіологія і патогенез захворювання ще невідомі. У міру поглиблення і розширення знань про природу і перебіг хвороби нерідко з'являється новий термін для її позначення, наприклад, Pink eye – (рожеве око) – гострий інфекційний кон'юктивіт; Blackhead – (чорна голова) – інфекційна хвороба птахів (інфекційний ентерогепатит).

Здатність категоріальних значень піддаватися стратифікації вказує, по-перше, на важливість відповідної категорії для професійного мовного колективу, по-друге, на ієрархічну структуру її організації на концептуальному рівні. Визначення категорій термінології на позначення хвороб тварин дає можливість зрозуміти співвідношення когнітивних і мовних структур, оскільки форма і зміст терміну містять інформацію про механізм процесу номінації.

2.2. Фреймова модель концепту ХВОРОБИ ТВАРИН

2.2.1. Складники фрейму ХВОРОБИ ТВАРИН

З точки зору когніції, знання – когнітивне утворення, сформоване в результаті переробки людиною спеціальної інформації. У пам'яті фахівця воно зберігається як термін, що з'явився в результаті когнітивної діяльності людини. Отже, термін структурує наукове знання фахівця, і можна стверджувати, що він має «фреймовий характер» [Маджаєва, 2012б, с. 130]. Фреймовий підхід до опису термінології є когнітивним механізмом пояснення процесів накопичення, обробки знань і моделей передачі інформації. У зв'язку з цим можливість виявлення та подання в структурному вигляді логічних зв'язків і відношень, що існують між елементами термінології на позначення хвороб тварин, дає

можливість представити його у вигляді фрейму. Дійсно, фреймовий підхід до організації лексичного матеріалу дозволяє подати термінологічну лексику більш структуровано.

У когнітивній лінгвістиці основними концептуальними структурами вважаються пропозиція і фрейм. У трактуванні Ч. Філлмора фрейм репрезентує «особливу організацію знань, яка виступає передумовою нашої здатності розуміти пов'язані з ним слова» [Fillmore, 1985, с. 224], «будь-яку організацію концептів, пов'язаних таким чином, що для розуміння одного з них необхідне розуміння всієї структури, до якої вони входять» [Fillmore, 1982, с. 111], при цьому вживання одного з елементів такої структури автоматично активує всі інші.

Пропозиція, своєю чергою, включаючи два взаємопов'язаних концепти – цільовий (логічний суб'єкт) і той, що характеризує (логічний предикат), – трактується і як елементарний фрейм, і як конститутивний елемент фрейму [Жаботинская, 2009, с. 4], тобто фрейм можна розуміти як цілісний набір пропозицій. Специфіка пропозицій і фреймів як цілісних концептуальних структур багато в чому визначає породження мовленнєвих висловлень і вибір засобів для їхньої реалізації.

У дослідженні концепту ХВОРОБА послуговуємося визначенням фрейму як «певної відносно усталеної моделі організації інформації, що відображає сутнісні ознаки фрагментів світу й потенційно орієнтована на розгортання у вигляді сценарію, тобто, представляє явища як факти і процеси / події, в яких ці явища мають місце» [Колесник, 2011, с. 215]. У структурі концепту виділяють три основні складники: понятійний, образний та ціннісний. Понятійний складник відбиває категоріально-ознакову структуру концепту, образний фіксує когнітивні метафори, що підтримують його у мовній свідомості, ціннісний визначає місце концепту у системі аксіологічних орієнтирів лінгвокультури [Карасик, 2002, с. 151]. Саме для структурування понятійного складника дослідники застосовують фрейм, оскільки через нього можна найбільш докладно проаналізувати структуру концепту. Для ілюстрації

фреймового характеру концепту ХВОРОБА була використана типологія базисних фреймів С. Жаботинської, яка включає предметний, акціональний, посесивний, ідентифікаційний та компаративний фрейми.

Розглянемо фрейми, що структурують концепт ХВОРОБА, та пропозиціональні схеми, якими вони конституюються.

1. Предметний фрейм, у якому одна й та сама сутність (ЩОСЬ або ХТОСЬ) характеризується за своїми кількісними, якісними, буттєвими, локативними та темпоральними параметрами.

Так, *квалітативна схема «ХВОРОБА є ТАКА – якість»* поєднує смислові групи предикатів, що виражають її інгерентні буттєві параметри, відносні характеристики, а також її негативну оцінку:

«ХВОРОБА є ТАКА – недуга»: "discomfort, inconvenience, distress, trouble" [<https://www.etymonline.com>];

«ХВОРОБА є ТАКА – захворювання»: a disease is an illness which affects people, animals, or plants, for example one which is caused by bacteria or infection [CVD, p. 150]; (an) illness of people, animals, plants, etc., caused by infection or a failure of health rather than by an accident [CVD, p. 68];

«ХВОРОБА є ТАКА – розлад»: a disorder of structure or function in a human, animal, or plant, especially one that produces specific symptoms or that affects a specific location and is not simply a direct result of physical injury [DVNEB, p. 109];

«ХВОРОБА є ТАКА – відхилення»: disease, any harmful deviation from the normal structural or functional state of an organism, generally associated with certain signs and symptoms and differing in nature from physical injury [CED, p. 123];

«ХВОРОБА є ТАКА – стан »: a disease is a condition of the living animal or plant body or of one of its parts that impairs normal functioning and is typically manifested by distinguishing signs and symptoms [MWED, p. 221]; a disease is a particular abnormal condition that negatively affects the structure or function of all or part of an organism, and that is not due to any immediate external injury [DMD, p. 158];

«ХВОРОБА є ТАКА – становище»: a disease is an abnormal condition

affecting a living organism [CVD, p. 45]; a pathologic condition in which the normal functioning of an organism or body is impaired or disrupted resulting in extreme pain, dysfunction, distress, or death [CVD, p. 56];

«ХВОРОБА Є ТАКА – процес»: a disease is a definite pathologic process with a characteristic set of signs and symptoms. It may affect the whole body or any of its parts, and its etiology, pathology, and prognosis may be known or unknown [DIMD, p. 154];

«ХВОРОБА Є ТАКА – оцінка»: disease, any harmful deviation from the normal structural or functional state of an organism, generally associated with certain signs and symptoms and differing in nature from physical injury [VDS, p. 97]; an abnormal condition of an organism which interrupts the normal bodily functions that often leads to feeling of pain and weakness, and usually associated with symptoms and signs [VDS, p. 189].

Квантитативна схема «ХВОРОБА Є СТІЛЬКИ – кількість» лежить в основі представлення хвороби як сукупності інформаційних одиниць, як у прикладі: a disease is the sum of the abnormal phenomena displayed by a group of living organisms in association with a specified common characteristic or set of characteristics by which they differ from the norm for their species in such a way as to place them at a biological disadvantage [VDS, p. 134].

Локативна схема «ХВОРОБА існує ТАМ – жива істота/людина/тварина/орган», що метафорично функціонує як контейнер для хвороби: a living organism, the whole body or any of its parts, of all or part of an organism.

2. Посесивний фрейм містить предметні сутності дещо / дехто, які співвідносяться між собою як ціле та його частина: власник має власність, ціле має частину. У наших прикладах відношення посесивності специфікується за схемою власності (*власник (owner) має власність (owned)*), яка може бути представлена прийменниковими фразами з of, with та словами, що позначають присвоєння. Найчастіше ця лексична одиниця поєднується із номінаціями, які містять вказівку на людину, тварину, рослину, наприклад, disease, an illness of people, animals, plants, etc., caused by infection or a failure of health rather than by an accident [BVD, p. 225].

Виявлені в термінологічному масиві на позначення хвороби тварин терміни-епоніми також віднесено до посесійного фрейму, оскільки цей фрейм побудований за схемою власності, як-от: **хвороба – ім'я вченого**: Addison's disease, Barlow's disease, Moller-Barlow disease, Cushing's disease Marie-Bamberger's disease, Hodgkin's disease [VDS].

3. Акціональний фрейм, як відомо, виокремлюється на основі пропозиції, що включає предмет-агенс (ЩОСЬ або ХТОСЬ) та дію, що він виконує (does/acts/makes) [Жаботинская, 2008; с. 25; 2009, с. 255]. Відношення між предметами, наділеними аргументними ролями, визначаються дією агенса / каузатора й експлікуються дієсловами acts/makes/does, які супроводжуються відповідними прийменниками, що діє на пацієнс / об'єкт, діє з інструментом, помічником або супроводжувачем, діє через причини, умови або цілі тощо [Жаботинська, 2006, с. 188], наприклад, a disease affects people, animals, or plants, for example one which is caused by bacteria or infection [BVD, p. 199].

Відомо, що акціональні схеми можуть бути розширені за рахунок додаткових пропозиційних ролей. С. Жаботинська наголошує, що на ролі в пропозиційній схемі вказують прийменники [Жаботинская, 2008, с. 360], а тому доречним є їх групування власне за відповідними прийменниками: (а) діє з / acts with – сирконстант (помічник, інструмент, супровідник); (б) діє через / acts because of – стимул (намір, причина); (в) діє, якщо, незважаючи на – передумова (умова, поступка уступка); (г) діє до, для – реципієнт (адресат, бенефактив / малефактив); (г) діє звідти, там, туди – локатив (джерело, путь / місце, ціль); (д) діє з тих пір, тоді, до тих пір – темпоратив (момент, початок, відрізок, кінець).

Акціональний фрейм концепту ХВОРОБА в англійській мові змодельований так: АГЕНС (певна деструктивна сила) діє на ПАЦІЄНСА (ОБ'ЄКТА ХВОРОБИ – у нашому дослідженні це тварина), діє ТАМ (в органах, тканинах) діє ТАК (завдає деструктивні наслідки, застосовуючи вплив збудників хвороб).

Спираючись на фрейм універсального концепту ХВОРОБА, вважаємо за

можливе структурувати фрейм концепту ХВОРОБИ ТВАРИН.

Схематично фреймову модель концепту ХВОРОБИ ТВАРИН в англійській мові можна представити так, як на рис. 2.2.

У квадратах цієї схеми вказано ключові вузли фрейма –ХВОРОБА та ТВАРИНА, в об’ємних стрілках – тип зв’язку між ними: предметний (є / існує), посесивний (має), акціональний (діє); в колах вказано концепти, що співвідносні з категоріями КАУЗАЛЬНОСТІ (агенс) ПРОСТОРУ (там), ЧАСУ і КОЛЬОРУ (так), ОБ’ЄКТА (інструмент).

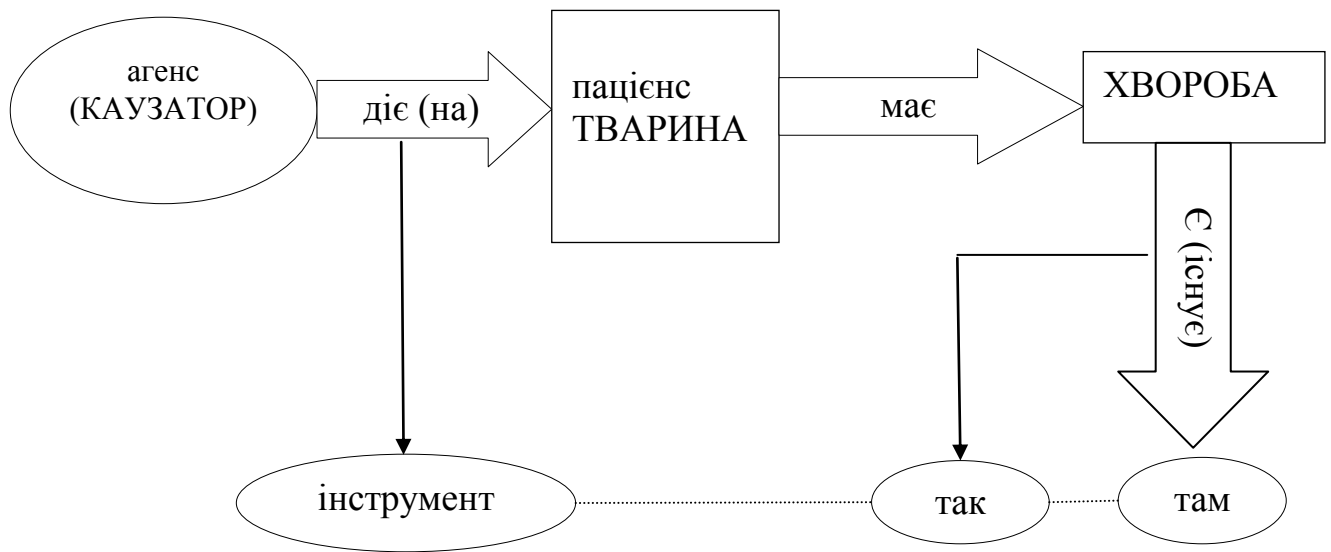

Рис.2.2. Фреймова модель концепту ХВОРОБИ ТВАРИН

Розгляньмо докладніше номенклатуру фрагментів, їхніх значень, що наповнюють слоти фрейму, який представляє концепт ХВОРОБИ ТВАРИН в англійській мові.

АГЕНС представлений слотом **КАУЗАТОР**, який співвідноситься із відповідною категорією, та має своє тематичне коло вербалізаторів, представлених трьома підслотами: 1) біологічні збудники (biological pathogens); 2) фізичні чинники (physical causators); 3) хімічні чинники (chemical factors).

Вершинний вузол **ПАЦІЄНСА** представлений вузлом **ТВАРИНА** і вербалізується такими лексемами: cattle, sheep, goat, equine, avians, swines, fish, mollusks, bees і под. Об’єкт дії агенса представлено в об’ємній стрільці **ДІЄ (на)**,

який пов'язаний з лексемами «affects», «invades», «kills», які лише опосередковано стосуються нашої терміносистеми.

Вершинний вузол **ІНСТРУМЕНТ** – засіб, через який діє АГЕНС, репрезентований патологічними об'єктами, вираженими лексемами: erosion, hernia, aneurysm, cyst, pustule, anbury, papilloma, papule, petechia, roseola, eczema, furuncle, poly, caruncle і под.

Цей вузол має зв'язок з іншими слотами предметного фрейма – ТАК і ТАМ, які вербалізують категорії простору, часу, кольору в тій мірі, яка показує на спосіб існування хвороби.

Структури знання, що знаходять репрезентацію через лексичні одиниці англійської термінології на позначення хвороб тварин, можна представити у вигляді когнітивної моделі іншого типу – структурування класифікаційного фрейму, який являє собою сукупність категорій і когнітивних ознак, ієрархічно об'єднаних і виражених термінами. Ця фіксована структура моделює галузь спеціалізованого знання і має певну ієрархічну будову, яка складається з підфреймів, слотів і підслотів.

2.2.2. Англійські вербалізатори концепту ХВОРОБИ ТВАРИН

Сучасні вчені вважають, що «до числа універсальних концептів можна віднести концепт ХВОРОБА, який відображає загальнолюдські й національно-специфічні (соціальні, етичні, моральні) уявлення про феномен хвороби» [Некора, 2007, с. 258]. Визначення терміна «хвороба» (disease) в англійських спеціалізованих і філологічних словниках та енциклопедичних довідниках представлено численними прикладами, на відміну від терміна «хвороба тварини» (animal disease). З незначної кількості словникових визначень «хвороба тварини» в англійських лексикографічних джерелах репрезентуємо такі: «animal disease, an impairment of the normal state of an animal that interrupts or modifies its vital functions (хвороба тварини – порушення нормального стану тварини, що перешкоджає життєвим функціям або змінює їх) [BVD, p. 19]; "animal disease" means a disease to which animals are liable and whereby the normal

functions of any organ or the body of an animal is impaired or disturbed by any protozoon, bacterium, virus, fungus, parasite, other organism or agent («хвороба тварин» означає хворобу, до якої схильні тварини, і за якої нормальні функції будь-якого органу або тіла тварини погіршуються або порушуються будь-яким протозоном, бактерією, вірусом, грибком, паразитом, іншим організмом або збудником) [BVD, p. 45].

Дефініційний аналіз концепту ХВОРОБИ ТВАРИН уможливив визначення його когнітивних ознак: «погіршення або порушення функції будь-якого органу або тіла тварини, викликані будь-яким протозоном, бактерією, вірусом, грибком, паразитом, іншим організмом або збудником». Очевидно, що лексичний склад досліджуваної термінології залежить від об'єкта хвороби, особливостей порушення функції його органу або тіла та, відповідно, каузаторів цього процесу.

Термінологічний масив на позначення хвороб тварин доволі складний і багатогранний, тому вербалізатори фрейму цього концепту також утворюють складну і розгалужену структуру, що моделює галузь спеціалізованого знання і має певну ієрархічну будову, в рамках якої підфрейми, слоти і підслоти з'єднуються за допомогою гіперо-гіпонімічних зв'язків. Кожна група термінів пов'язана з тими термінологічними одиницями, які конкретизують хвороби тварин через їхні категоріальні ознаки, а саме: просторові, каузальні, об'єктні та інші.

Когнітивні ознаки аналізованого концепту – просторова, каузальна та об'єктна категорії, дозволяють виділити в терміносистемі на позначення хвороб тварин відповідні три групи: «Порушення діяльності організму» / “Disturbance of an organism activity”, «Каузатор хвороби» / “Causer of disease” та «Об'єкт хвороби» / “Object of disease”.

Схематичне уявлення про вербалізаторів концепту ХВОРОБИ ТВАРИН відображено нижче на рис. 2.3.

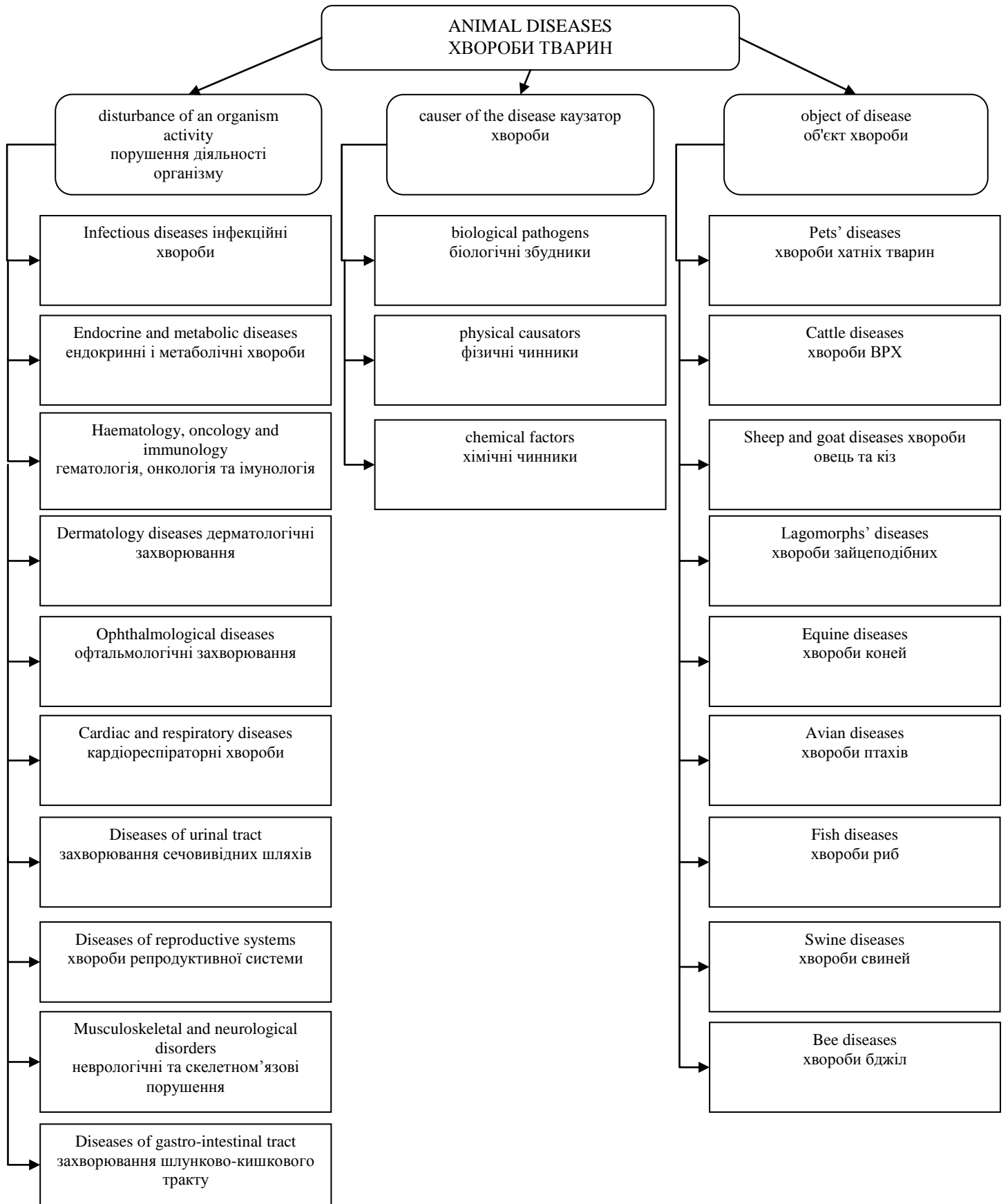

Рис. 2.3. Вербалізатори концепту ХВОРОБИ ТВАРИН

Розглянемо структуру цих груп докладніше.

Перша група термінів «Порушення діяльності організму» / “Disturbance of an organism activity” обумовлена категоріями ПРОСТІР, що вказує на локалізацію хвороби, і ОБ’ЄКТ, вказівка на який у термінах на позначення хвороб тварин є провідною топографічною ознакою, за якою їх класифікують. Ця група передає інформацію про захворювання на основі анатомічної локалізації, про патологічні стани або хвороби.

У результаті аналізу вибірки англomовної термінології на позначення хвороб тварин було виявлено, що група «Порушення діяльності організму»/ “Disturbance of an organism activity” складається з десяти підгруп, вербалізатори яких несуть більш деталізовану і конкретну інформацію про хвороби, а саме: 1) інфекційні захворювання (infectious diseases); 2) ендокринні і метаболічні хвороб (endocrine and metabolic diseases); 3) гематологія, онкологія та імунологія (hematology, oncology and immunology); 4) дерматологічні захворювання (dermatological diseases); 5) захворювання шлунково-кишкового тракту (diseases of gastrointestinal tract); 6) кардіореспіраторні захворювання (cardiac and respiratory diseases); 7) захворювання сечовивідних шляхів (diseases of urinary ways); 8) захворювання репродуктивної системи (diseases of reproductive system); 9) неврологічні і скелетно-м’язові порушення (eurologic and musculoskeletal disorders); 10) офтальмологічні захворювання (ophthalmological diseases).

Кількість вербалізаторів групи «Порушення діяльності організму» є найбільшою у порівнянні з іншими і дорівнює 692 англomовним термінологічним одиницям, що становить (65,9 %) від загальної кількості відібраних нами термінів. Серед термінів-вербалізаторов цієї підгрупи найбільшою частотністю у вживанні характеризуються одиниці, для яких характерне маркування хвороби атрибутивними словосполученнями (65,9 %).

Такі словосполучення охоплюють широкий спектр квалітативних ознак, серед яких можна виокремити певні семантичні моделі сполучуваності вербалізаторів хвороби, що сполучаються із номінаціями, які містять вказівку

на: 1) об'єкт (людину, тварину, рослину), наприклад, *disease of people, animals, plants*; 2) тварину, коли новоутворені колокації виявляють відношення хвороби до певної тварини: *Mad Dog disease, Swine Vesicular disease, African Horse sickness, Crazy Chick disease*; 3) особу, прізвисько якої пов'язано з дослідженням та відкриттям хвороби, наприклад: *Aujeszky's disease, Barlow's disease, Christmas disease, Legg-Calve-Perthes disease, Tyzzer's disease*; 4) місце виникнення і розповсюдження хвороби: *Newcastle disease, Marburg disease, Stuttgart disease, African Horse Sickness*; 5) причину захворювання: *Radiation sickness, Grass sickness, iatrogenic diseases and injuries* – ятрогенні хвороби та травми – хвороби (в т.ч. інфекційні) та травми, що виникли в результаті втручання лікаря; 6) конкретну хворобу: *inherited disease, notifiable disease*; 7) органи, вражені хворобою: *head-gland disease, vestibular disease*; 8) збудника захворювання: *Coronavirus disease*; 9) час виникнення хвороби: *May sickness* – майська хвороба бджіл (пилковий токсикоз бджіл).

У наведених прикладах «компонент, який визначається, виступає назвою роду або виду, що отримав додаткову диференціацію за допомогою визначального компонента» [Суперанская, 2012, с. 99]. Зауважимо, що у складі атрибутивних словосполучень, які маркують назви хвороб, домінуючими є номінації з лексемою «*disease*» (85%). Менш численні словосполучення з лексемою «*sickness*» (13%), малочисельні – з «*illness*» (2%).

Отже, за рахунок використання сполучуваності лексем вербалізаторів «хвороби» відбувається її номіналізація, яка дозволяє передати максимально можливий обсяг інформації через використання для цього найбільш економних засобів і способів вираження, що має у своєму розпорядженні мова.

Більша частина термінів на позначення хвороб репрезентована такими номінаціями: *infectious diseases* (115 одиниць, 16,6 %), *endocrine and metabolic diseases* (86 одиниць, 12,4 %), *hematology, oncology and immunology* (65 одиниць, 9,4 %) і *diseases of gastrointestinal tract* (88 одиниць 12,7 %).

До номінацій *dermatological diseases* відноситься 58 термінів (8,4 %), номінації *cardiac and respiratory diseases* вербалізують 69 термінологічних

одиниць (9,9 %), diseases of urinary ways репрезентують 46 термінів (6,6%), до номінацій diseases of reproductive system належить 61 термін (8,8%), вербалізатори neurologic and musculoskeletal disorders складають 65 термінологічних одиниць (9,4 %), ophthalmological diseases / вербалізують 39 термінів (5,6 %).

Друга група вербалізаторів «Каузатор хвороби» / “Causer of disease” є менш об’ємною і містить інформацію, яка в системній організації знання про хвороби тварин має особливий характер, оскільки означає залучення комплексу знань із суміжних галузей (біології, фізіології, мікробіології і хімії).

Ця група представлена трьома підгрупами: 1) біологічні збудники (biological pathogens); 2) фізичні чинники (physical causators); 3) хімічні чинники (chemical factors).

Підгрупа біологічні збудники (biological pathogens) розпадається на сім номінацій: 1) agents / збудники; 2) bacteria / бактерії; 3) protozoans / найпростіші; 4) viruses / віруси; 5) fungi / гриби; 6) parasites / паразити; 7) pathogens / патогени.

Підгрупа фізичні чинники (physical causators) включає чотири номінації: 1) trauma / травма; 2) thermal effect / термічний вплив; 3) ionizing radiation / іонізуюче випромінювання; 4) atmospheric influence /атмосферний вплив.

Підгрупа хімічні чинники (chemical factors) складається з трьох вербалізаторів: 1) acids / кислоти; 2) alkalis / луги; 3) various poisons / різні отрути).

Наша вибірка термінів на позначення хвороб тварин не містить лексичних одиниць, що вербалізують групу «Каузатор хвороби», однак налічує велику кількість термінів (143 одиниці, 13,6% від загального числа проаналізованих англomовних термінів на позначення хвороб тварин), які конкретизують хвороби тварин через каузальну категоріальну ознаку. Прикладами можуть слугувати термінологічні одиниці, які деталізують хвороби тварин, вказуючи на причини їх виникнення, а саме: Coronavirus disease – коронавірусна хвороба, Radiation sickness – променева хвороба, Grass seeds – ковилова хвороба, Clover disease –

конюшинова хвороба, Grass sickness – пасовищна тетанія, Shipping fever – дорожня лихоманка, Rain scald – дощова шкіра, дерматофіліоз, iatrogenic diseases and injuries – ятрогенні хвороби та травми – хвороби (в т.ч. інфекційні) та травми, що виникли унаслідок втручання лікаря тощо.

Третя група «Об'єкт хвороби» / “Object of disease”, обумовлена категорією ОБ'ЄКТ, містить термінологічні одиниці, які виявляють відношення хвороби до певної тварини, тому вербалізатори цієї підгрупи повністю збігаються з категоріальними ознаками. Група складається з дев'яти підгруп, які диференціюють хвороби за видами тварин: 1) хвороби хатніх тварин (pet's diseases); 2) хвороби великої рогатої худоби (cattle diseases); 3) хвороби коней (equine diseases); 4) хвороби овець та кіз (sheep and goat diseases); 5) хвороби зайцеподібних (lagomorphs' diseases); 6) хвороби птахів (avian diseases); 7) хвороби риб (fish diseases); 8) хвороби свиней (swine diseases); 9) хвороби бджіл (bee diseases).

Кількість вербалізаторів групи «Об'єкт хвороби» дорівнює 215 англomовним термінологічним одиницям, що становить 20,5% від загальної кількості відібраних нами термінів.

Побудова структури, яка складається з англomовних вербалізаторів хвороб тварин, здійснювалася шляхом аналізу двох видів відношень між концептами хвороб тварин: гіперо-гіпонімічних та причинно-наслідкових. Гіперо-гіпонімічні (наприклад, infectious diseases/ інфекційні захворювання (гіперонім) – Lyme disease / хвороба Лайма; Rabies / сказ; Leptospirosis / лептоспіроз; Canine hepatosoonosis / гепатосооноз собак; Canine skin pythiosis / шкірний пітіоз собак (гіпоніми); cattle diseases / хвороби великої рогатої худоби (гіперонім) – Theileriosis / тейлеріоз; Bovine tuberculosis / туберкульоз жуйних; Bovine babesiosis / бабезіоз жуйних; Bovine brucellosis / бруцельоз жуйних; Dermatophilosis / дерматофіліоз (гіпоніми), тобто відношення між терміном, що позначає загальне родове поняття, і терміном, що відображає видові варіанти того ж поняття. Подібні терміни утворюють ієрархію, яка будується на послідовному підпорядкуванні. Причинно-наслідкові – це відношення, за яких

поняття і терміни утворюють логіко-семантичну систему, що ґрунтується на усталених природних закономірностях.

2.3. Особливості метафоричного термінотворення англомовних вербалізаторів хвороб тварин

Дослідження термінології на позначення хвороби тварин продемонструвало надзвичайну активність процесів метафоризації в ланцюгах термінотворення. Найсучасніше пояснення механізмів метафоризації здійснює когнітивна лінгвістика, у якій найбільш поширеною є діяльнісна, за визначенням О. Селіванової, теорія концептуальної метафори Дж. Лакоффа та М. Джонсона.

За цією теорією метафора є властивістю мислення, а метафоричні вислови в мові є тільки поверхневим виразником концептуальних метафор, що лежать у їх основі. Отже, у теорії концептуальної метафори визначення метафори набуває нової суті – це «розуміння і сприйняття однієї речі в термінах іншої» [Лакофф, Джонсон, 2008, с. 27]. Дж. Лакофф і М. Джонсон описали концептуальну метафору як перетин знань про одну концептуальну область в іншій концептуальній області. Що стосується концептуальної області, то необхідно сказати, що концептуалізація – це процес визначення набору когнітивних ознак (в тому числі і категоріальних) будь-якого явища реального чи уявного світу [Зюба, 2012. с.21], які дозволяють людині мати, зберігати в свідомості і поповнювати новою інформацією будь-яке визначене поняття і уявлення про це явище, відрізнити його від інших феноменів. В основі метафоризації лежить процес взаємодії між структурами знань (фреймами, сценаріями, схемами) двох концептуальних доменів – джерела (source domain) та цілі (target domain). Область джерела – конкретніша, відома з безпосереднього досвіду, антропоцентрична – через односпрямовану метафоричну проєкцію (metaphorical mapping) «постачає» знаки для менш зрозумілої концептуальної області цілі, тож метафора стає містком від очевидного до менш очевидного.

У концепції метафоричних моделей Дж. Лакоффа та М. Джонсона домен джерела (source domain) та домен цілі (target domain) [Lakoff, 1994] у дослідженнях інших авторів (Е. Селиванова, 2000; Е. Kittay 1987, В. Rudzka-Ostyn, 1988) інтерпретуються як донорський (donor domain) та реципієнтний (recipient domain) домени. У досліджуваній англомовній термінології асоціативно-термінальні частини назв хвороб тварин виступають реципієнтними доменами, а донорськими є домени інших концептуальних сфер, що постачають для них власні знаки.

Залежно від способу взаємодії донорського та реципієнтного доменів, спираючись на праці О. Селіванової, виокремлюємо три різновиди метафоричного перенесення.

1. **Структурний** різновид характеризує інтеграція «донорського та реципієнтного доменів на підставі однієї спільної когнітивної ознаки, яка в інтегрованих структурах знань належить до пропозиційних ядерних складників» [Селіванова, 2012, с. 207].

2. **Дифузний** різновид ґрунтується на «інтеграції донорського та реципієнтного доменів на підставі спільного сценарію або комплексу асоціації» [Селіванова, 2012, с. 207].

3. **Гештальтний** різновид «полягає в застосуванні знаків донорських доменів на позначення реципієнтних структур знань на підставі стереотипного уподібнення зорових, слухових, одоративних, тактильних, смакових гештальтів» [Селіванова, 2012, с. 207].

Відсоткове відношення кожного з виокремлених доменів представлено нижче на рис. 2.4.

Аналіз фактичного матеріалу дозволив виділити чотири донорські домени, що послужили джерелом метафоричних номінацій в англомовній термінології на позначення хвороб тварин: ЛЮДИНА (38,7%), НАТУРФАКТ (25,0%), ТВАРИНА (19,3%), АРТЕФАКТ (17,0%).

Найбільш продуктивним для утворення англійських термінів-метафор на позначення хвороб тварин є донорський домен ЛЮДИНА, оскільки людській

Рис. 2.4. Метафоричні номінації в англомовній термінології на позначення хвороб тварин

свідомості властиво пізнавати зовнішній світ у тісному асоціативному зв'язку з особистим досвідом біологічного і соціального характеру. Як зауважує Л. Барсалу, пізнаючи або класифікуючи світ, людина мислить себе діяльною, динамічною істотою, відштовхується від власного *ego* як від точки відліку [Barsalou, 2008, р. 617-645].

Як зазначає В. Телія, в основі тропеїчних механізмів лежить і антропометричний принцип, за яким людина – мірило всіх речей [Телія, 1988, с. 174]. Цей принцип проявляється у створенні еталонів, або стереотипів, які служать свого роду орієнтирами кількісного або якісного сприйняття дійсності. Конкретний характер концептуального домену ЛЮДИНА породжує широкі можливості для метафоричного перенесення назв, пов'язаних із індивідом, частинами його тіла, місцезнаходженням у просторі та рухом.

Головним фактором у процесі номінації є прагнення номінатора за допомогою лексичних одиниць відобразити у назві свою картину світу, де предметна сторона сприймається через причетність до людини, через зіставлення з нею.

2.3.1. Метафоризація домена-джерела ЛЮДИНА

Домен ЛЮДИНА є донорським для номінації термінів на позначення хвороб та складає доволі вагому частину метафоричних найменувань (82 терміни). Для термінологічних одиниць термінологічного корпусу на позначення хвороб тварин, мотивованих знаками донорського домену ЛЮДИНА, характерні усі три різновиди метафори: структурний, дифузний та гештальтний.

Поширеним (42 назви) у складі метафоричних знаків досліджуваної термінології є *структурний різновид*, що характеризується аналогією концептуальних сфер на базі одного суміжного поняття [Селиванова, 2000, с. 142]. Такі метафори побудовані шляхом перенесення в термінологію хвороб тварин назви дій людини, способів її руху, душевних станів і настроїв, соціальної поведінки. Аналіз термінології на позначення хвороби тварин дозволяє виділити серед структурного різновиду антропоморфних метафор такі семантичні групи:

1) метафори (12 одиниць), які проводять аналогії між процесами протікання хвороб та назвами дій людини, способів її руху, наприклад: *intestinal obstruction* – кишкова непрохідність, *urinary incontinence* – нетримання сечі, *meconia retention* – затримка меконія – «виникає в результаті недостатнього кількості випитого молозива, що має послаблюючу дію» [VD, с. 328], *retention of placenta* – затримання посліду – «затримання в матці плодових оболонок після закінчення певного часу після народження плода» [CVD, с.194], *passage* – пасаж (фр. *passage* прохід, перехід) – «послідовне зараження сприйнятливих об'єктів (тваринні, курячі ембріони, культура клітини) мікроорганізмами» [CET, с.42];

2) метафори (8 одиниць), які використовують назв збудників хвороб слова, що характеризують поведінку людини, наприклад: *isolate* (to *isolate* – ізолювати) – ізолят – «зразок збудника, отриманий з одного суворо визначеного джерела» [CET, с.17]; *carrier* (to *carry* – носити) – носій – «переносник хвороби інфікована тварина (особина) без клінічних ознак хвороби, потенційно здатна

стати джерелом збудника» [СЕТ, с.36];

3) метафори (9 одиниць), які проводять аналогії між якостями, притаманними поведінці людини, й ознаками, що характеризують хворобу тварини, наприклад: *slow infections* – повільні інфекції – «група хвороб, відмінними ознаками яких є інкубаційний період від декількох місяців до декількох років» [СЕТ, с. 46]; *depression* (від лат. *deprimo* – пригнічую) – депресія – «тварина малорухома, не реагує на поклик або окрики, багато лежить, апетит знижений або відсутній [СВКТ, с.123]; *crazy chick disease* – аліментарна енцефаломалія курчат – «хвороба, що виражається порушенням координації рухів, слабкістю, тремором, спазмами м'язів» [СВКТ, с. 96];

4) метафори (8 одиниць), які переносять у термінологію хвороб тварин соціальну поведінку людини: *natural host*– природний господар – «вид тварин, особини якого є природним середовищем незаселеного збудника інфекційної або інвазійної хвороби» [СЕТ, с. 50], *host range* – коло господарів – «круг організмів (видів), сприйнятливих до даного збудника» [СЕТ, с. 23]; *dead-end-host* – безвихідний вид / хазяїн – «вид тварин, заражений збудником хвороби, але не здатний в звичайних умовах передавати захворювання далі епідемічним ланцюгом через епідемічні особливості патогена» [СЕТ, с. 58];

5) метафори, які використовують як джерело слова (5 одиниць), що характеризують родинні зв'язки, наприклад, *orphan viruses* – сирітські віруси – «ентерота реовіруси (останнім часом – герпесвіруси у тварин), що регулярно виявляються та виділяються, але не пов'язані з жодною відомою хворобою» [СЕТ, с. 61].

Дифузний різновид ґрунтується на інтеграції донорського та реципієнтного доменів на підставі спільного сценарію або комплексу асоціацій, сформованих у свідомості носіїв мови [Селіванова, 2012, с. 206]. Доволі часто складно виявити, на ґрунті яких саме ознак відбувається метафоризація ЛЮДИНА→ ХВОРОБИ ТВАРИН. Такі терміни належать до дифузного метафоричного різновиду. «Можливість виникнення такого метафоричного перенесення зумовлена тим, що реалія з донорської зони ЛЮДИНА у

свідомості мовця пов'язана з певним сценарієм» [Калько 2003, с. 137].

Було виокремлено 30 термінологічних одиниць дифузного різновиду. Метафори такого різновиду ґрунтуються на аналогії між комплексом асоціацій, пов'язаних з хворобами тварин, і процесами життєдіяльності людей, наприклад народження, зростання і відмирання.

Специфічний знак дії людини *to bear* (родити; народжувати) в англійській мові може транспонуватися на певний сценарій поведінки збудника хвороби. За цим принципом утворена низка термінів, наприклад, *food-born* – кормові інфекції – «хвороби, збудники яких розповсюджуються через контаміновані корми і проникають в організм через органи травлення аліментарним (оральним) шляхом) [СЕТ, с. 24]; *food-born, water-born, tick-born, rodent-born* і подібні хвороби, у прямому перекладі – «що породжені їжею, водою, кліщами, гризунами», а в нашому розумінні – харчові, водні, кліщові, гризунові інфекції.

У термінологічному масиві на позначення хвороби тварин виявлено випадки використання прикметників на позначення сценаріїв людських дій (*natal* – що стосується народження) для найменування хвороб; це такі назви, як *neonatal diseases* – неонатальні хвороби – «хвороби, що виникають протягом декількох днів після народження» [СЕТ, с. 26] та близьке за значенням поняття *postnatal diseases* – постнатальні хвороби.

Дифузний різновид метафоризації реалізується також у термінах, що утворені шляхом перенесення сценарію поведінки людини, наприклад: *sentinel-*вартовий – «підсадні тварини, яких певний час витримують у підозрілій та небезпечній місцевості для контакту з переносниками і дикими тваринами, та періодично досліджують на наявність збудників хвороб або антитіл [СЕТ, с.32].

Можна припустити, що діяльність організму чи окремого його органу уподібнюється діяльності людини. Термін *atrial fibrillation* – миготлива аритмія, що позначає захворювання, яке виникає при мерехтінні або тріпотінні передсердь, застосовує метафоричний компонент на підставі асоціацій, зокрема, реакції спостерігача на мерехтіння світла.

Гештальтний різновид метафоричного перенесення ґрунтується в

основному на схожості зорових образів. Було виділено 11 термінологічних одиниць такого різновиду метафоризації з донорського домену ЛЮДИНА.

Ця група об'єднує назви хвороб тварин, які утворені шляхом аналогії з формою тіла людини або назв його частин. У термінології на позначення хвороби тварин до цієї групи відносяться такі назви, як *ciliary body* – війкове тіло, *inclusion bodies* – тільця включення, *dropped sole* – випукла підошва, *foot and mouth disease* – ящур, *Paschen bodies* – тільця Пашена, *Gvarniery bodies* – тільця Гварнієрі, *Borrel bodies* – тільця Борреля.

Отже, термінам досліджуваної термінології на позначення хвороб тварин, мотивованих знаками донорської зони ЛЮДИНА, характерні структурний (51,2%), дифузний (36,5%) та гештальтний (13,3%) метафоричні різновиди. Серед аналізованих термінів спостерігається кількісна перевага структурного різновиду, який ґрунтується на зв'язках з суміжними поняттями донорської зони ЛЮДИНА, що характеризує якості людини, назви її дій, способів руху та поведінки. Дифузний різновид метафоризації виникає у зв'язку з подібністю протікання хвороб та дій збудників й існуванням відповідного сценарію поведінки людей. Гештальтні різновиди представлені лише зоровими, що дозволяють уподібнити ознаки хвороби та їх збудників людині на основі схожості форми тіла (чи частини тіла).

2.3.2. Метафоризація домена-джерела НАТУРФАКТ

НАТУРФАКТ як донорський домен для термінів досліджуваної термінології є доволі вагомою частиною метафоричних найменувань (53 назви). «Групу натурфактів утворюють явища та об'єкти навколишньої дійсності, створені природою, і ті, що існують у ній» [Янкубаєва, 2007]. У результаті проведеного дослідження було виявлено, що мотиваторами донорського домену НАТУРФАКТ є складники таких сфер, як флора, природні об'єкти, ландшафт, гірська порода та продукти природного походження.

Найбільш продуктивним засобом при застосуванні знаків натурфактів є гештальтування як «застосування знаків інших концептів на підставі подібності»

[ЛЕ, с. 484]. *Гештальтний різновид* метафоричного перенесення з донорського домену НАТУРФАКТ представлений 33 термінологічними одиницями.

Здебільшого метафори такого типу ґрунтуються на зіставленні ще не названих хвороб тварин з уже відомим зоровим гештальтом, а саме схожості кольорової гами, зовнішнього вигляду чи форми природних об'єктів. Форма і колір натурфакту як мотиваційні ознаки термінів експлікуються в англійських назвах хвороб тварин, мотиватори яких обрані з таких предметних сфер:

1. Природні об'єкти: tartar – зубний камінь – «кальцієві відкладення на зубах» [СВКТ, с.108], milk stones – молочні камені – «утворюються в молочних ходах в результаті відкладення в них фосфору» [СВКТ, с. 160], kidney stone disease – сечокам'яна хвороба – «характеризується утворенням каменів в ниркових каналцях, нирковій лоханці і сечовому міхурі» [СВКТ, с. 300], soil infections– ґрунтові інфекції – «хвороби, збудники яких довгий час зберігаються в ґрунті і передаються через нього» [СЕТ, с. 12]. Усього наша вибірка містить 9 таких термінологічних одиниць.

2. Ландшафт: lumpy jaw (lumpy – грудкуватий, горбистий) – актиномікоз щелепи – «хвороба с.-г. тварин, що виявляється утворенням гранулематозних пошкоджень різних тканин і органів» [СВКТ, с.11], trench mouth – виразковий гінгівіт (схожі на траншею, глибокі борозни). Наша вибірка містить 5 таких термінологічних одиниць.

3. Рослина: rose rash – роzeоли (лат. roseola трояндочка) – «одна з форм інфекційного висипу – невеликі округлі добре контуровані червоні плями, що викликані запальною гіперемією судин шкіри і зникають при натисканні» [СЕТ, с. 12]; fungal ulcer – язва грибоподібна – «грибоподібна виразка, що характеризується патологічною грануляцією, яка виходить з глибини рани і утворює грибоподібне піднесення над рівнем шкіри» [СВКТ, с. 315]. У вибірці маємо таких 3 терміни.

4. Продукти природного походження: fleshy mole – м'ясистий занос – «патологічне утворення жовто-червоного кольору в матці при загибелі плодового яйця» [СВКТ, с.162]; proud flesh – «дике м'ясо» – «розростання

тканин над поверхнею рани» [СВКТ, с.104], milk fistula – свищ молочний – «вузький канал, що з'єднує порожнини молочної цистерни або соскового каналу з поверхнею соска вимені, з якого постійно краплями виділяється молоко» [СВКТ, с.160]. Усього наша вибірка містить 9 таких термінологічних одиниць.

До **структурного різновиду** метафоричного перенесення (11 одиниць) з донорського домену НАТУРФАКТ відносяться назви хвороб, утворені на базі одного суміжного поняття (пора року або природне явище, які зумовлюють появу хвороби), наприклад: summer mastitis – літній мастит – «це захворювання називається ще піогенним маститом. Назва походить від назви збудника – паличкоподібної бактерії *Arcanobacterium pyogenes*, яка регулярно виявляється у секреті хворих тварин. З іншого боку, назва говорить про тісний зв'язок хвороби з порою року, коли відбувається більша частина нових заражень» [СВКТ, с.149]; rain scald – дерматофіліоз (дощова шкіра) – «захворювання шкіри, яке спостерігається у віках великої рогатої худоби, але особливо у молодняка. Воно зазвичай асоціюється з вологою погодою (звідси і назва)» [СВКТ, с. 88].

Дифузний різновид термінів-метафор (9 одиниць) ґрунтується на аналогії між відповідним сценарієм, за яким виникла травма та назвою хвороби, наприклад: clover disease – конюшинова хвороба, отруєння конюшиною – «інтоксикація, яка виникає у тварин при поїданні великої кількості рожевої конюшини в яскраві сонячні дні» [VDS, р. 98], potato eczema – картопляне висипання – «проявляється у вигляді везикульозного запалення шкіри на нижніх частинах кінцівок. Зустрічається у худоби при згодовуванні їй у весняний період великої кількості картоплі» [VDS, р. 175]; grass seeds abscess – ковілова хвороба – «механічне пошкодження тканин і органів тварин, що викликаються остюками насіння різних злаків» [VDS, р.126].

Спираючись на презентовані вище приклади, зауважимо, що для термінів-метафор, мотиваційна ознака яких запозичена з донорського домену НАТУРФАКТ, характерними є гештальтний (62,2 %), структурний (20,8%) та дифузний (17,0%) різновиди метафоризації зі значною перевагою

гештальтного. При цьому в основному застосовуються зорові гешталти натурфактів таких сфер, як природні явища, фауна та продукти природного походження. Дифузний та структурний різновиди представлені в англійській мові незначною кількістю.

2.3.3. Метафоризація домена-джерела ТВАРИНА

Третю групу англомовних метафоризованих вербалізаторів хвороб тварин становлять термінологічні одиниці, утворені шляхом використання різних асоціативних ланцюгів донорського домену ТВАРИНА (41 найменування). Цей домен є джерелом для метафоризації термінологічних одиниць на основі принципу зооморфізму, який передбачає, що «найменування тварин, їхніх частин тіла, ознак та дій за аналогією використовуються на позначення інших предметних сфер» [ЛЕ, с. 189]. Для найменувань хвороб тварин, асоціативно пов'язаних із концептом ТВАРИНА, характерний гештальтний та дифузний метафоричні різновиди.

Гештальтний різновид в основному базується на зорових гештальтах (37 назв). Серед термінів, мотивованих зоровими гештальтами інших тварин, ми виділили такі, що утворені на основі схожості форми частин тіла ураженої хворобою тварини з частинами тіла певної тварини, наприклад: cancer – рак. Уперше назву ракової хвороби дав Гіппократ. Саме він увів медичний термін «карцинома», який походить від латинського слова «cancer», що в перекладі означає «рак», «краб». Термін-метафора утворено на основі схожості злоякісної пухлини з формою рака або краба, оскільки крім основного «тіла» пухлина має запальні відгалуження, що нагадують кінцівки представника ракоподібних. До цієї групи термінів відносяться також такі назви, як hare lip – заяча губа (от лат. labium губа, leporinus заячий) – «вроджений дефект: роздвоєння верхньої губи» [ЭСМТ, с. 312], elephant leg – слоновість, або елефантіаз, або слонова хвороба – «хронічне потовщення шкіри та підшкірної жирової клітковини, що супроводжується різко вираженим застоєм лімфи» [ЭСМТ, с. 213].

На відміну від гештальтного різновиду метафоризації *дифузний різновид*

(4 одиниці) ґрунтується на аналогізації сценаріїв поведінки тварин при захворюванні, наприклад: mad dog disease – сказ – «гостра контактна зоонозна інфекційна хвороба, яку спричинює нейротропний вірус сказу» [DVNEB, p. 189].

Отже, використання донорського домену ТВАРИНА для утворення англійських термінів-метафор ґрунтується переважно на зовнішній подібності частини тіла хворої тварини та певної тварини, що і пояснює перевагу гештальтного різновиду (90,2%). Дифузний різновид (9,8%) є менш чисельним, порівняно з гештальтним, та ґрунтується на схожості поведінки хворих тварин.

2.3.4. Метафоризація домена-джерела АТРЕФАКТ

Продуктивним для англійської термінології на позначення хвороб тварин, є донорський домен АРТЕФАКТ, який позначає рукотворні предмети. Було виокремлено 36 термінів, мотивованих назвами артефактів. Актуальним для цього домена-джерела є *гештальтний метафоричний різновид* (35 назв), що ґрунтується на використанні зорових та слухових гештальтів.

Для утворення термінів-метафор найбільш характерне використання зорових гештальтів на основі зовнішньої подібності симптомів хвороби тварин до рукотворних предметів або у результаті їхніх асоціацій з забарвленням артефактів (35 одиниць). У термінології на позначення хвороб тварин до цієї групи відносяться такі назви, як coronavirus infection – коронавірусна інфекція (коронавіруси найчастіше вражають худобу, птахів, кішок, собак і людину. За формою коронавіруси нагадують кульки з досить великими (близько 20 нанометрів) виступами-щупальцями, розташованими у вигляді сонячної корони, за що і отримали свою назву), pastous — пастозний (лат. pastosus тістоподібний) – (набряклий, portals of infection – ворота інфекції – «місце проникнення патогенного мікроба в організм» [СЕТ, 10], drum belly – метеоризм кишківника – «зайве скупчення газів у кишківнику, викликане посиленням бродильних процесів і порушенням його моторно-секреторної функції») [СВКТ, с. 153], laky blood – лакова кров (гемолізована кров) –

«руйнування строми еритроцитів із виділенням з них гемоглобіну» [СВКТ, с.67].

Гештальтний різновид (1 одиниця) метафоризації, крім зорових образів, що були розглянуті вище, ґрунтується також на слухових. Таке метафоричне перенесення було виявлено лише в одному такому гештальті, як *nin's mirmir* – шум вовчка – «безперервний систоло-діастолічний шум, що вислуховується над внутрішньою яремною веною» [СВКТ, с. 322].

Отже, застосування донорського домену АРТЕФАКТ для утворення англійських термінів-метафор на позначення хвороб тварин ґрунтується переважно на зорових гештальтах, які засновані на зовнішній подібності симптомів хвороби тварин до рукотворних предметів або схожості з забарвленням артефактів, що і пояснює перевагу гештальтного різновиду (90,2%). Дифузний різновид (9,8%) є менш чисельним, порівняно з гештальтним, оскільки ґрунтується на слухових образах, які майже не використовуються для номінації хвороб тварин.

Підсумовуючи аналіз метафоричного термінотворення, робимо такі висновки: 1) процеси метафоризації продемонстрували надзвичайну активність у термінотворенні, ґрунтуючись на використанні знаків одних предметних сфер на позначення інших; 2) донорськими доменами, що постачають свої знакові ресурси до англійської номенклатури хвороб тварин, є зони ЛЮДИНА (38,7%), НАТУРФАКТ (25,0%), ТВАРИНА 19,3%), АРТЕФАКТ (17,0%); 3) залежно від способу взаємодії донорської та реципієнтної зон у процесі позначення хвороб тварин виокремлено структурний, дифузний та гештальтний різновиди метафоризації, при цьому домінуючим виявився гештальтний різновид.

2.3.5. Метонімічні транспозиції в англомовній термінології на позначення хвороб тварин

Аналіз фактичного матеріалу засвідчує, що метонімія відіграє важливу роль у формуванні та розвитку термінології ветеринарної медицини. Представлена різними типами, вона є продуктивним засобом термінотворення, який працює за принципом картування, як і метафоризація. Метонімічні

перенесення мають певні переваги, зокрема, принцип мовної економії з уже наявним терміном. При цьому не утворюється абсолютно нове слово, а використовується у новому значенні термін, який уже існує в мові й суміжний за змістом із новим поняттям, тобто за асоціативними ознаками відбувається розширення семантичної структури.

Для встановлення значень метонімічного та метафоричного механізмів у когнітивній діяльності людини звернемося до найбільш продуктивних моделей. Під метонімією ми розуміємо не просто процес перенесення назви за суміжністю явищ (просторовою, часовою, логічною тощо) [Radden, 1994], а й асоціативно-образний механізм лінгвокреативного мислення людини, у результаті дії якого відбувається перекатегоризація досвіду. Спираючись на те, що метонімія – це когнітивна модель, концептуальна структура, між елементами якої існують відношення суміжності, ми можемо з упевненістю стверджувати, що ця модель «накладається» на певний концептуальний простір і надає йому закладену в ній структуризацію [Debatin 1995, s. 31–58]. Це може бути осмислення об'єктів або події в термінах їхніх частин, ознак тощо. Результатом того, що метонімічна модель «накладається» на вже структурований простір, тобто на певний фрейм як конвенційну форму представлення фрагменту знань, є переструктурування цього фрейму.

Метонімія – це перенесення найменування предмета або класу предметів на інший клас або окремий предмет [Барселона, 2003; Бенчес, 2010], асоційований з останнім за суміжністю, або за залученістю в ту ж ситуацію на підставі тимчасових, просторових характеристик або причинних зв'язків. Якщо метафоричне відображення нового поняття в мові відбувається через асоціації за подібністю, то метонімічні транспозиції реалізуються внаслідок асоціацій за суміжністю [Цісар, 2007, с. 57]. Суміжність, тобто належність до одного кола явищ, означає накладання на поняття одного порядку, пов'язаних часовими, просторовими, причинно-наслідковими та іншими відношеннями.

Дослідники вважають, що в українському мовознавстві найповнішу класифікацію метонімічних трансформацій запропонував О. Тараненко

[Тараненко, 1989]. У лінгвістичних студіях дослідники виділяють кілька типів такого перенесення за суміжністю залежно від категорій понять, між якими відбувається транспозиція, а саме: властивість або процес – кількісний показник; предмет – одиниця виміру; властивість – предмет; процес – стан, властивість, предмет; матеріал – виріб, напівфабрикат; ціле – частина.

Метонімічне перенесення в медичній термінології були предметом дослідження у численних наукових студіях. Як свідчать лінгвістичні праці, метонімічні медичні терміни диференціювались дослідниками за різними параметрами: об'єктом, місцем, певними умовами, які можуть викликати конкретне захворювання, певною діяльністю людини, яка детермінує найменування медичного феномена. На наш погляд, одна із вдалих класифікацій метонімічних транспозицій у медичній термінології належить Н. Цісар [Цісар, 2007, с. 58]. Оскільки медична та ветеринарна термінології мають багато спільного, то у досліджуваному термінологічному масиві на позначення хвороби тварин представлено окремі напрямки метонімізації, виокремлені дослідницею.

Метонімічні терміни досліджуваної термінології можна диференціювати за такими типами:

процес – процес: *distribution* – дія за значенням розподіляти, поширювати; в епідеміології – «частота, характер і просторове поширення проблем і подій, пов'язаних із здоров'ям популяції» [VDS, с. 58]; *transmission* – дія за значенням передавати, у ветеринарії – «передача і розповсюдження збудника заразної хвороби від джерела сприйнятливому організму в епізоотичному процесі. Це невід'ємний атрибут будь-якої заразної хвороби, що визначає її заразливість» [СЕТ, с. 74];

процес – результат процесу: *inflammation* – дія за значенням запалити, у ветеринарії – «захисна реакція організму на різні хвороботворні дії» [СВКТ, с. 194]; *exacerbation* – дія за значенням загострити, у ветеринарії – «перехід захворювання в більш важку форму» [DIMD, р.160]; *frostbite* – дія за значенням

обморозитися, в ветеринарії – «холодова травма; ушкодження тканин, викликане переохолодженням» [ТСКТВМ, с. 215];

процес – хворобливий стан: *poisoning* – дія за значенням отруїти, у ветеринарії – «хворобливий стан, спричинений дією отруйних речовин на організм» [ЭСМТ, 1983, с. 396]; *stress* – дія за значенням піддавати напрузі (тиску), «фізіологічний стан організму, що розвивається в результаті травми, хвороби або тривоги» [СВКТ, с. 212];

процес – метод: *screening* – дія за значенням відбирати; у ветеринарії – «обстеження великої групи тварин зазвичай за допомогою недорогих тестів з метою виявлення певного захворювання» [СЕТ, с. 64];

форма – ознака хвороби: *neoplasm* (укр. *новоутворення* – те саме, що новотвір, *новотвір* – форма, елемент, слово і т. ін., що утворилися заново) [ССІС, с. 385], у медицині – пухлина, новоутворення – «місцеве розростання будь-якої тканини організму, що відрізняється від вихідної тканини особливостями будови і здатністю до самостійного, необмеженого росту». [ССІС, с. 158]; *cyst* – кіста (від гр. *kystis* – міхур, кіста) – «порожнина на зразок міхура, що виникає в патологічних тканинах, заповнена рідким або напіврідким вмістом» [VD, с. 108]; *papule* – папула (лат. *papula* – вузлик) – «одна з форм інфекційного висипу – невеликі щільні вузлики, що з'являються на шкірі, з яких потім формуються везикули, пустули або відбувається некроз епітелію, і вузлики перетворюються на кірки» [СЕТ, с.43];

властивість – кількісний показник: *morbidity* – захворюваність; у ветеринарії – «будь-яке відхилення, суб'єктивне або об'єктивне, від стану фізіологічного благополуччя або зниження продуктивності. Показник охоплення популяції тварин якою-небудь хворобою. Виражається відношенням числа хворих до загальної чисельності сприйнятливих тварин у контрольованій популяції і найчастіше обчислюється на 100 000 голів» [СЕТ, с. 16]; *prevalence* – наявність, поширеність, існування; у ветеринарії – «показник ураженості популяції тварин, наявності, поширеності інфекції або хвороби» [СЕТ, с.50]; *mortality* – падіж (худоби); у ветеринарії – «показник тяжкості виникнення і

поширення хвороби, її впливу на популяцію тварин. Виражається відношенням числа загиблих від хвороби до загальної чисельності контрольованої популяції і обчислюється на 100, 1000, 10000 і т.д. голів» [СЕТ, с. 19];

стан – процес: *pregnancy – вагітність* – «фізіологічний стан організму самки в період плодношення, тобто з моменту запліднення і до народження зрілого плоду або до аборту» [VDS, с. 45]; *infertility* – безпліддя – «порушення відтворення потомства, обумовлене ненормальними умовами існування самок і самців, що виникає унаслідок впливу на організм несприятливих факторів зовнішнього і внутрішнього середовища» [VDS, с. 59];

колір – діагноз: *White spot disease* – хвороба білих плям – «відома також як «манка», хвороба прісноводних, а також акваріумних риб» [CVD, с. 101]; *blue tongue* – (блутанг, синій язик) – «інфекційна катаральна лихоманка овець» [CVD, с. 89]; *Blackleg* – (чорна ніжка) – «хвороба великої рогатої худоби (емфіматозний карбункул)» [CVD, с. 89]; *Blue-ear disease of pigs* – (хвороба «синього вуха») – репродуктивно-респіраторний синдром свиней, *Blue-nose disease* – хвороба «синій ніс» (у коней) [VDS, с. 103]; *Brown nose* – (коричневий ніс) – «гіпопигментація носа тварин» [CVD, с. 89];

назва ураженого органа – назва хвороби: *bowel obstruction* – непрохідність кишківника – «порушення пасажу кишкового вмісту в напрямку від шлунку до заднього проходу» [DIMD, с. 245]; *spotty liver* – плямиста печінка – «найбільш поширений гепатоз, при якому в печінкових клітинах відбувається накопичення жиру» [CVD, с. 112]; *wooden tongue* – дерев'яний язик – актиномікоз язика [CVD, с. 68];

назва ситуації, за якої виникла травма – назва хвороби: *Rain scald* – дощова шкіра, дерматофіліоз – «шкірне захворювання, яке спостерігається у віках великої рогатої худоби, але особливо у молодняка», яке зазвичай асоціюється з вологою погодою [СВКТ, с. 88]; *Grass seeds abscess* – ковилова хвороба – «поранення різних тканин і органів тварин, частіше овець, остюками плода (зернівки) різних видів ковили» [BVD, с. 55]; *shipping fever* – дорожня лихоманка – «хвороба, що спостерігається під час перевезення тварин у теплу

пору року в вагонах, трюмах і закритих автомобілях» [BVD, с. 47]; *Clover disease* – конюшинова хвороба – «отруєння тварин, частіше коней, при згодовуванні великої кількості конюшини рожевого кольору» [BVD, с. 154]; *Grass sickness* – пасовищна тетанія – «хвороба з гострим перебігом, що характеризується підвищеною збудливістю, клонічними та тетанічними судомами внаслідок порушення електролітного складу крові. Хворіють переважно молочні корови в перші 4-5 тижнів утримання на пасовищі, рідко – восени»;

етіологія – назва хвороби: *Cold cow syndrome* – синдром холодної корови – «незвична хвороба, збудник якої невідомий. Трапляється ранньою весною у корів які випасаються на житніх пасовищах» [DVNEB, с. 135]; *Dry eye syndrome* – синдром сухого ока, або сухий кератокон'юнктивіт, – «запалення кон'юнктиви і рогівки, обумовлене недостатнім виробленням слізної рідини, яке з часом призводить до зниження зору. Захворювання часто трапляється у собак, рідко – у кішок» [BVD, с. 47]; *Wall eye* – косоокість – «порушення положення очей, викликане неузгодженою роботою окорухових м'язів» [DVNEB, с. 197];

збудник хвороби – назва хвороби: *Coronavirus* – коронавірус – «група РНК вірусів, які переважно вражають тварин, але в деяких випадках можуть передаватися людині. Коронавірус є зоонозної інфекцією за походженням» [BVD, с. 174]; *Ameba encephalitis* – амебний енцефаліт – «хвороба центральної нервової системи (ЦНС), яку спричинюють певні види вільноживучих амеб, особливо роду *Acanthamoeba* і *Balamuthia mandrillaris*» [BVD, с. 36]; *B virus* – вірусний гепатит В – антропонозне вірусне захворювання, що викликається збудником із вираженими гепатотропними властивостями [BVD, с. 54].

Аналіз фактичного матеріалу дослідження засвідчив, що метонімічне перенесення є ефективним механізмом формування термінів ветеринарної медицини, зокрема термінологічних одиниць на позначення хвороб тварин. Вивчення метонімічних транспозицій у ветеринарній термінології дає можливість структурувати терміни, мотивовані метонімією, розрізняти моделі

метонімічної номінації, а також з'ясувати специфічні особливості номінації нових концептів у ветеринарній медицині. Однак метонімічне переосмислення, в порівнянні з метафоричним, є менш поширеною формою семантичного перетворення, у тому числі і для ветеринарних термінів.

Метонімічні терміни утворено за загальнономовними та загальнотермінологічними моделями, однак виявлені специфічні моделі метонімізації, які притаманні лише термінології на позначення хвороб тварин, а саме: «назва ураженого органа – назва хвороби», «назва ситуації, за якої виникла травма – назва хвороби», «етіологія – назва хвороби», «збудник хвороби – назва хвороби», «процес – хворобливий стан».

Висновки до Розділу 2

У другому розділі проведені категоріальний, концептуальний і семантичний аналіз термінів на позначення хвороб тварин англійською мовою.

1. У семантиці терміна міститься інформація про механізм процесу номінації, який можна зрозуміти, визначивши категорії, характерні для досліджуваного термінологічного корпусу. Результати аналізу показали, що важливу роль у процесі формування розглянутих термінів відіграють п'ять категорій: ПРОСТІР, ЧАС, ОБ'ЄКТ, КАУЗАЛЬНІСТЬ, КОЛІР. Вони визначені історичним фактором і професійною специфікою термінології на позначення хвороб тварин.

2. Виокремлено певні семантичні моделі сполучуваності вербалізаторів хвороби, які поєднуються із номінаціями, що містять вказівку на 1) об'єкт (людину, тварину, рослину); 2) тварину, коли новоутворені колокації виявляють відношення хвороби до певної тварини; 3) особу, прізвище якої пов'язано з дослідженням та відкриттям хвороби; 4) місце виникнення і поширення хвороби; 5) причину захворювання; 6) конкретну хворобу; 7) органи, вражені хворобою; 8) збудника захворювання; 9) час виникнення хвороби.

3. Фреймовий підхід використано для визначення інформаційного (концептуального) обсягу термінології на позначення хвороби тварин, оскільки за допомогою фрейму можна уявити як структуру окремого концепту, так і схематичну організацію всіх накопичених знань, що стосуються хвороб тварин. Для ілюстрації фреймового характеру концепту ХВОРОБА була використана типологія базисних фреймів С. Жаботинської, яка охоплює предметний, акціональний та посесивний фрейми.

Використання фреймового підходу уможливило моделювання концепту ХВОРОБИ ТВАРИН в англійській мові у вигляді фрейму, вершинними вузлами якого є АГЕНС, ПАЦІЄНС, ДІЯ й ІНСТРУМЕНТ. На підставі побудованого фрейму виявлено базові слоти, що репрезентують знання про хворобу. Кожен слот вербалізовано відповідними номінаціями, що дозволяє зрозуміти досліджуваний концепт.

Для більш детального аналізу терміносистеми на позначення хвороб тварин використана когнітивна модель англомовних вербалізаторів, у якій категоріальні ознаки концепту ХВОРОБИ ТВАРИНИ представлені трьома групами лексем: *disturbance of an organism activity* / порушення діяльності організму, *causer of the disease* / каузатор хвороби та *object of disease* / об'єкт хвороби), кожна з яких розділяється на підгрупи.

4. Розглянуто когнітивні механізми застосування метафори в англомовній термінології на позначення хвороб тварин. Ґрунтуючись на теорії концептуальної метафори, у досліджуваній термінології з'ясовано основні донорські домени: ЛЮДИНА (38,7%), НАТУРФАКТ (25,0%), ТВАРИНА (19,3%), АРТЕФАКТ (17,0%), що послужили джерелом метафоричних номінацій на позначення хвороб тварин. Схарактеризовано типи метафоричних перенесень, наявних у термінологічному масиві на позначення хвороби тварин: структурний, гештальтний, дифузний. Виявлено кількісне домінування гештальтного різновиду метафоризації.

5. Доведено, що метонімічне перенесення є ефективним механізмом формування термінів ветеринарної медицини, зокрема термінологічних

одиниць на позначення хвороби тварин. Вивчення метонімічних транспозицій у ветеринарній термінології дає можливість структурувати терміни, мотивовані метонімією, розрізняти моделі метонімічної номінації, а також з'ясувати специфічні особливості номінації нових концептів у ветеринарній медицині. Однак метонімічне переосмислення, у порівнянні з метафоричним, є менш поширеною формою семантичного перетворення, у тому числі і для ветеринарних термінів.

Основні положення розділу висвітлені у таких публікаціях автора: Rozhkov, 2020b; Рожков, 2020c; Рожков, 2020d; Рожков, 2017.

РОЗДІЛ 3. СТРУКТУРА І СЕМАНТИКА ТЕРМІНІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ХВОРОБ ТВАРИН В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

3.1. Гіперо-гіпонімічні зв'язки англомовних термінів на позначення хвороб тварин

Поняття кожної предметної галузі, що знаходяться у взаємних зв'язках, утворюють понятійну систему певної науки. Взаємозв'язок та залежність спеціальних понять часто проявляється у родо-видових відношеннях. У кінці ХХ і на початку ХХІ століття багато робіт учених (Brighton Laurel J., Alexander Dhoest, Frank W.D. Roder, J. Lyons, Н. Д. Арутюнова, С.В. Гриньов-Гриневич) було присвячено проблематиці парадигматичних відношень, зокрема, вивченню гіперо-гіпонімічних категорій.

Вивчення і порівняльний аналіз парадигматичних відношень, які виникають при гіперо-гіпонімії в термінології на позначення хвороб тварин пояснюється необхідністю аналізу закономірностей процесів і впорядкування цієї термінології. Структури, побудовані на відношеннях гіперо-гіпонімії між професійними поняттями, є складним каркасом термінології. Взаємні відношення між окремими мовними одиницями і між їх об'єднаннями залежать від положень термінів стосовно один одного.

Гіперо-гіпонімічні відношення охоплюють увесь масив термінів на позначення хвороб тварин і сприяють формуванню цілісної ієрархічної структури, що має структурно-семантичні сфери з різною щільністю наповнення і різною глибиною висвітлення картини світу [Никитин, 2009, с. 7-17]. Це обумовлено ступенем становлення, розроблення і важливості відповідних предметних галузей у сукупній структурі людської діяльності.

Відношення гіперо-гіпонімії пронизують усю ієрархічну структуру термінів на позначення хвороб тварин. Для дослідження структури термінів використовуються компонентний та дистрибутивний аналіз. Для встановлення смислових зв'язків слів використовується лексикографічний аналіз, що базується

на принципі використання словникових тлумачень, які у більшості випадків є надійним джерелом виділення тематичних груп термінологічних одиниць. Для виявлення системних мовних відношень у досліджуваній терміносистемі використовуємо дистрибутивний аналіз та метод семантичних опозицій.

В основі будь-якої термінологічної системи лежить родо-видовий принцип. Гіпонімія вважається «категоріальним відношенням лексичних одиниць, які базуються на логікосемантичній субординації» [Лысякова, 2006, с. 66]. Гіпоніми мають такі властивості:

- 1) гіпоніми визначаються в термінах шляхом односторонньої імплікації;
- 2) значення гіпоніму семантично складніше, повніше, ніж у гіпероніма;
- 3) семантичні відношення гіпонімів – це відношення елементів одного класу.

Гіпоніми містять смисловий зміст гіпероніма і протиставляються один одному відповідними додатковими диференціальними семами.

Терміни вступають у родо-видові відношення, залишаючись гіпонімами один стосовно іншого. Терміни на позначення хвороб тварин, об'єднані семантичними гіпонімічними відношеннями, формуються на основі приєднання до гіпероніму одного або декількох узгоджених і неузгоджених визначень, виражених іменниками або прикметниками.

Наприклад, у термінології на позначення хвороб тварин можна виділити два напрями формування термінів: диференціація *за місцем ураження та за видами тварин*.

Гіперонім Diseases by location (хвороби за місцем ураження) є родовим стосовно інших термінів, що входять у його групу: endocrine and metabolic diseases (ендокринні і метаболічні хвороби); hematology, oncology and immunology (гематологія, онкологія та імунологія); dermatological diseases (дерматологічні захворювання) diseases of gastrointestinal tract (захворювання шлунково-кишкового тракту); cardiac and respiratory diseases (кардіореспіраторні захворювання); diseases of urinary ways (захворювання сечовивідних шляхів); diseases of reproductive system (захворювання репродуктивної системи); neurologic and musculoskeletal disorders (неврологічні

і скелетно-м'язові порушення) ophthalmological diseases (офтальмологічні захворювання).

Водночас у кожному гіперонімі можна виділити ряд гіпонімів, які представлені у вигляді структури термінології на позначення хвороб тварин:

1. Infectious diseases (інфекційні захворювання): sepsis / сепсис; Feline leukemia virus / вірус лейкемії кішок; Feline immunodeficiency virus / вірус імунодефіциту кішок; Feline infectious peritonitis / інфекційний перитоніт кішок; Lyme disease / хвороба Лайма; Rabies / сказ; Granulocytic Ehrlichiosis / гранулоцитарний ерліхіоз; Canine Bartonella vinsonii infection / інфекція Bartonella vinsonii у собак; Leptospirosis / лептоспіроз; Canine hepatosoonosis / гепатосооноз собак; Canine skin pythiosis / шкірний пітіоз собак; Nasal cavity aspergillosis / аспергільоз носової порожнини.

2. Endocrine and metabolic diseases /ендокринні і метаболічні хвороби: Diabetes insipidus / нецукровий діабет; Canine Hypotheriosis / гіпотеріоз собак; Canine hypertheriosis / гіпертеріоз собак; Hyperparathyroidism / гіперпаратиріоз; Hypercalcaemia / гіперкальціємія; Insulinoma / інсулінома; Pituitary gland-specific hypercorticism / гіпофіз-залежний гіперкортицизм; Pituitary gland-specific hyperadrenocorticism / гіпофіз-залежний гіперадренкортицизм; Adrenal tumor / адренальна пухлина; Hyperkalemia / гіперкаліємія; Hypernatremia / гіпернатріємія.

3. Hematology, oncology and immunology / гематологія, онкологія та імунологія: Immune mediated thrombocytopaenia / імуноопосередкована тромбоцитопенія; Hyperthermia / гіпертермія; Systemic lupus erythematosus / системний червоний вовчак; Willebrand disease / хвороба Віллебранда; Postvaccinal fibrosarcoma / поствакцинальна фібросаркома.

4. Dermatological diseases / дерматологічні захворювання: Alopecia / алопеція; Itch / зуд; Dermatophytosis / дерматофітія; Demodex / демодекоз;

5. Diseases of gastrointestinal tract / захворювання шлунково-кишкового тракту: Stomatitis / стоматит; Oesophagitis / езофагіт; Canine Megaesophagus / мегаезофагус у собак; Cholangiohepatitis / холангіогепатит.

6. *Cardiac and respiratory diseases / кардіореспіраторні захворювання:*

Supraventricular arrhythmia / суправентрикулярна тахіаритмія; Feline dirofilariasis / дірофіліаріоз у кішок; Polyps of air passages / поліпи дихальних шляхів; Tracheae paralysis / колапс трахеї.

7. *Diseases of urinary ways / захворювання сечовивідних шляхів:*

Polyuria / поліурія; Polydipsia / полідипсія; Glomerulonephritis / гломерулонефрит.

8. *Diseases of reproductive system / захворювання репродуктивної системи:* Hytheriosis / гіпотеріоз; Infertility / безпліддя; Orchitis / орхіт.

9. *Neurologic and musculoskeletal disorders / неврологічні і скелетно-м'язові порушення:* Canine vegetative dystonia / вегитативна дистонія у собак; Feline convulsive disorder / судомний синдром у собак; Feline Born's disease / хвороба Борна у котів.

10. *Ophthalmological diseases /офтальмологічні захворювання:* Epiphora / епіфора; Dry keratoconjunctivitis / сухий каратокон'юктивіт; Ulcerous keratitis / виразковий кератит; Eyes neoplasia / неоплазія очей.

Другий принцип диференціації термінів на позначення хвороб тварин в англійській мові це – Diseases by types of animals (хвороби за видами тварин). Цей гіперонім представлений хворобами саме окремих видів тварин.

Diseases by types of animals / хвороби за видами тварин:

1. *Multiple species diseases / хвороби хатніх тварин:* Anthrax / сибірська виразка; Aujeszky disease / хвороба Ауєскі; Leptospirosis / лептоспіроз; Rabies / сказ; Trichinellosis / трихінельоз.

2. *Cattle diseases / хвороби великої рогатої худоби:* Theileriosis / тейлеріоз; Bovine tuberculosis / туберкульоз жуйних; Bovine babesiosis / бабезіоз жуйних; Bovine brucellosis / бруцельоз жуйних; Dermatophilosis / дерматофільоз; Malignant catarrhal fever / злякисна катаральна лихоманка.

3. *Sheep and goat diseases / хвороби овець та кіз:* Contagious agalactia / інфекційна агалактія; Scrapie / свербець; Nairobi sheep disease / найробіанська хвороба овець; Contagious caprine periorneumonia / контагіозна

плевропневмонія кіз; Caprine arthritis / артрит кіз.

4. Equine disease / хвороби коней:

Contagious equine metritis / контагіозний метрит коней; Dourine / парувальна хвороба; Epizootic lymphangitis / Епізоотичний лімфангіт.

5. Lagomorphs diseases / хвороби зайцеподібних: Tularemia / туляремія; Rabbit haemorrhagic disease / геморагічна хвороба кроликів; Mucromatosis / міксоматоз/

6. Avian diseases / хвороби птахів: Avian chlamidiosis / хламідіоз птахів; Fowl pox / пташина віспа; Fowl typhoid / пташиний тиф; Avian tuberculosis / пташиний туберкульоз; Marek's disease / хвороба Марека.

7. Fish diseases / хвороби риб: Spring viraemia of carp / весіння вірусемія карпів; Infectious haematopoietic necrosis / інфекційний гематопоітичний некроз; Epizootic haematopoietic necrosis / епізоотичний гематопоітичний некроз.

8. Mollusks diseases / хвороби молюсків: Bonamiosis / бонаміоз; Perkinsosis / перкінсоз; Microcytosis / мікроцитоз.

9. Swine diseases / хвороби свиней: Atrophic rhinitis of swine / атрофічний риніт свиней; Enterovirus encephalomyelitis / ентеровірус енцефаломієліту; Porcine brucellosis / бруцельоз свиноподібних; Porcine cysticercosis / цистицеркоз свиноподібних.

10. Bee diseases / хвороби бджіл: Acariosis of bees / акаріоз бджіл; American foulbrood / американський гнилець; European foulbrood / європейський гнилець; Varroosis / варрооз.

У наведених прикладах визначення не тільки конкретизують номінацію певної хвороби, але й вказують на належність її до певного класифікаційного ряду, компонент, який диференціює (вид хвороби) у номінації термінів, має обмежений характер і вказує на відмінну видову ознаку терміна.

Важливо підкреслити, що аналізована родо-видова структура термінів має багаторівневу організацію, що віддзеркалює еволюцію розвитку цієї клінічної галузі ветеринарної медицини. Структурний аналіз ієрархічної організації термінів на позначення хвороб тварин в англійській мові дозволяє не тільки

мати уявлення про зміст цієї предметної галузі, а й краще зрозуміти принципи формування галузевої термінології, що має велике значення для лексикографічної і перекладацької практики.

Терміни на позначення хвороб тварин показують взаємозв'язки явищ, процесів, предметів, що відповідають цій сфері роботи лікарів-ветеринарів, і їх впорядкування можна досягти завдяки правильній класифікації реалій, з яких створюються терміни на основі виділення родових і видових явищ. Отже, виражається закономірність участі термінологічних одиниць у сталих системних відношеннях субординації, які характерні для процесів інтеграції або диференціації їх компонентів як на різних, так і на одному рівні їх виявлення.

3.2. Словотвірні моделі англомовних термінів на позначення хвороб тварин

У сучасному термінознавстві дослідники пропонують різноманітні структурні класифікації термінів. Т. Кияк поділяє терміни на 1) прості терміни-кореневі слова; 2) похідні терміни; 3) терміни-складні слова; 4) терміни-словосполучення; 5) терміни аббревіатури. Інші дослідники поділяють терміни на: 1) прості; 2) складні (композиції); 3) термінологічні словосполучення з прийменниковим або безприйменниковим сполученням елементів [Кияк, 2014, с. 240-249]. У процесі аналізу англомовних термінів на позначення хвороб тварин за фаховими текстами та лексикографічними джерелами ми виявили терміни п'ятих типів: прості непохідні терміни, похідні терміни, складні терміни (композиції), термінологічні словосполучення, скорочення й аббревіатури.

3.2.1. Прості й похідні терміни англомовних вербалізаторів хвороб тварин

Однослівні терміни номінують у термінознавстві по-різному – терміни-однослови, терміни-слова, однокомпонентні терміни тощо. Однослівні терміни можуть складатися з однієї вільної морфеми, як правило кореня, який може

супроводжуватися афіксами та/або інфлексіями. Тому однослівні терміни на позначення хвороб тварин поділяємо на *прості терміни* та *похідні терміни*.

При аналізі термінів на позначення хвороб тварин в англійській мові виявлено 20 простих термінів, що становить лише 1,9% від загального числа (1050 одиниць), наприклад: Anthrax (сибірська виразка), Rabies (сказ), Cancer (рак), Gout (подагра). Усі прості терміни на позначення хвороб тварин в англійській мові є іменниками, оскільки іменні номінації – це вищий рівень вербалізації професійних знань, адже вони представлені в «абсолютизованому ментальному вигляді» [Попова, 2007а, с. 33], максимально незалежному від ситуації й у максимально потрібному для комунікації вигляді. Проте вони не здатні вербалізувати весь набір когнітивних ознак сучасних складних назв хвороб тварин. Прості лексеми спеціаліст-ветеринар використовує як готові лексичні одиниці з нероздільним семантичним компонентом для узагальнення професійного досвіду, утворення нових одиниць, розвитку й ускладнення терміносистеми.

С. Шелов, розрізняючи прості й похідні терміни, спирається на структурну ознаку, називаючи похідними термінами ті, що складаються з кореня і словотвірного афікса, який може повторюватись в інших термінах та легко відділятися від кореня [Шелов, 2018, с. 112]. О. Козловська вважає, що похідні терміни – це «виведені терміни» [Козловская, 2006, с. 246], тобто одиниці мови, які можна створити штучно, у структурі яких закладена додаткова інформація, певне знання. Виокремлення інформації з похідного терміна потребує певного домислення реального складу словотвірної конструкції [Кубрякова, 2004, с. 115]. Таке домислення похідного терміна необхідне, оскільки частина інформації, закладеної у структурі терміна, є прихованою.

Похідні лексичні одиниці масиву термінів на позначення хвороб тварин англійської мови є результатом мовотвірної роботи людини, оскільки вони формуються і створюються в певних контекстних умовах не тільки як комунікативні, але і як категоріальні одиниці [Кубрякова, 2012, с. 34]. Значення

формантних частин похідного терміна виводяться шляхом вербалізації професійного досвіду лікаря-ветеринара. Наприклад, термін-іменник *varicella* (куряча віспа), (від лат. *variola* – крапчастий, плямистий) у підсвідомості спеціаліста створює сценарій, пов'язаний з утворенням краплинок, плям на тілі людини або тварини.

Дослідження показало, що для похідних термінів на позначення хвороб тварин в англійській мові характерний афіксальний спосіб термінотворення, ним утворено 162 одиниць, або 15,4 % від загального числа проаналізованих термінів. Нижче деталізуємо суфіксальний і префіксальний способи деривації, з урахуванням термінологічних особливостей ветеринарної медицини.

Суфіксальний спосіб. Цей афікс додається до кінця слова для утворення нового слова іншої категорії. У терміносистемі хвороб тварин наявні прості та комбіновані суфікси: комбінований суфікс має у своєму складі ряд простих суфіксів [Ingo Plag, 2003, с. 44]. В англійській мові суфікс оформлює відповідну частину мови, визначаючи тип, утворення множини іменників, тобто виконує «функцію класифікації» і є виразником лексичного узагальнення [Абрамов, 2008, с. 221]. Вказуючи на належність хвороб тварин до того чи іншого класу, суфікс виконує «функцію орієнтування» [Кубрякова, 2004, с. 112], унаслідок якої йому належить провідна роль у формуванні нового поняття під похідним терміном.

У досліджуваному нами корпусі термінів були виявлені такі суфікси, що позначають назви хвороб тварин (представлені за частотністю вживання):

1. Суфікс *-itis* має значення запалення (від лат. *ίτης* – запалення). Суфікс приєднується до кореня слова-іменника, наприклад *encephalitis* – енцефаліт (запалення мозку), де корінь *encephalo* означає «мозок», а суфікс *-itis* – «запалення»; у цьому випадку суфікс *-itis* позначає хворобу запалення мозку тварин, спричинену зараженням іксодовим кліщем роду *Ixodidae*; *gastroenteritis* – гастроентерит (запалення шлунку) де *γαστήρ* – від грец. шлунок, *ἔντερον* – від грец. кишківник, *-itis* – запалення, у цьому випадку слово складається з двох грецьких основ та суфікса: *gaster* (шлунок), *enteron* (кишківник), суфікс *-itis*

(запалення). Назва хвороби утворює концептуальну структуру, що позначає запалення усього шлунково-кишкового тракту, не дивлячись на те, що в її назві згадані тільки два компоненти – *gaster* (шлунок) та *enteron* (кишківник).

2. Суфікс *-osis* – запозичений з грецької, означає «бути під впливом чогось або демонструвати підвищення» (від грец. *ωσις* – хворобливий стан). Нас цікавить значення цього суфікса як такого, що позначає хвороби, наприклад: *brucellosis* (бруцельоз). Бруцельоз – це зоонозна хвороба (передається від тварини до людини), відкрив її Девід Брюс (David Bruce), отже термін *brucellosis* утворився шляхом поєднання прізвища автора Bruce та суфікса *-osis*, що вказує на те, що це хвороба.

3. Суфікс *-algia* – грецький суфікс англійської мови, зі значенням «біль, боліти, хворіти» (від грец. *αλγος* – біль). Прикладом застосування цього суфікса є термін *soxalgia* (від лат. *soxa* – кістка, *algia* – біль). Додаючись до кореня слова суфікс *-algia* створює концептуальну картину, що позначає біль у певній частині тіла тварини.

4. Суфікс *-oma* – грецький суфікс англійської мови зі значенням «пухлина» (від грец. *ωμα* – пухлина), наприклад: *enchondroma* (енхондрома), (хрящова пухлина) від грец. *ἐν* (від грец. *ἐν* – в середині) + *χόνδρος* (хрящ) + суфікс *-oma* (пухлина). Енхондрома – це доброякісна пухлина, що утворюється під кістковою тканиною у вигляді хряща, звідси й походить її основа *-chondro*, а суфікс *-oma* вказує на те, що це все-таки пухлина. *Granuloma* (гранульома) від лат. *granulum* – зерно + *-oma* – пухлина. Гранульома на відміну від енхондроми не є пухлиною в класичному тлумаченні цього слова, насамперед гранульома – це зерноподібні утворення на ураженій частині тіла, що призводять до некротичних та склеротичних процесів.

5. Суфікс *-emia* – означає «кров» або наявність хвороби у крові (від грец. *αἷμα* – кров). Наприклад, *anemia* (нестача крові) (від лат. *an* – заперечую, від грец. *αἷμα* – кров), або *hypervolemia* (гіперволемія), (надмірний об'єм крові) (ід грец. *ὑπέρ* – підвищений, лат. *volume* – об'єм, грец. *αἷμα* – кров). У свідомості лікаря суфікс *-emia* створює концепт кров, тобто цей суфікс, поєднуючись з певним терміном, вказує, що хвороба стосується крові.

6. Суфікс *-cele* – від грец. *κῆλη* – припухлість, грижа. Прикладом

застосування цього суфікса є термін *enterocele* (ентероцеле) хвороба, що характеризується утворенням грижі (*cele*), яка виникає шляхом випадіння кишківника (*enteron*) у піхвову порожнину хворої тварини. Подібним чином концепт «грижа» реалізуються і в інших термінах на позначення хвороб тварин: *urocele* (уроцеле) хвороба характеризується випинанням інтрамуральної стінки частини сечоводу тварини.

Частотність вживання суфіксів при найменуванні хвороб тварин представлена в таблиці 3.1. Як бачимо, усі суфікси – грецького й латинського походження, вони утворилися з корневих морфем із конкретним позначенням хворобливих станів.

Таблиця 3.1.

Частотність вживання англійських суфіксів у термінах хвороб тварин

Суфікс	Кількість від усіх термінів з афіксами	Кількість від усіх термінів	Приклади
-itis	40 (24,6%)	3,8%	Gastroenteritis (гастроентерит), Dermatitis (дерматит), Mastitis (мастит)
-osis	21 (12,9%)	2,0%	Listeriosis (лістеріоз), Brucellosis (бруцельоз), Zoonosis (зооноз)
-algia	11 (6,7%)	1,0%	Coxalgia (коксальгія), Myalgia (міальгія), Gastralgia (гастралгія)
-oma	9 (5,5%)	0,8%	Enchondroma (енхондрома), Granuloma (гранульома), Carcinoma (карцинома)
-emia	8 (4,9%)	0,7%	Anaemia (анемія), Lipemia (ліпемія), Hypocalcaemia (гіпокальцемія)
-cele	7 (4,3%)	0,6%	Diaphragmatocele (діафрагмоцеле), Enterocele (ентероцеле), Haematocele (гематоцеле), Hydrocele (гідроцеле)

З таблиці 3.1. видно, що суфіксальним способом у термінології на позначення хвороб тварин утворено 96 одиниць, що складає 9,1% від

загального числа проаналізованих термінів та 46% від кількості термінів з афіксами. Суфікси досліджуваної термінології, окрім виконання когнітивної, класифікаційної, орієнтувальної функцій, використовуються для об'єктивізації когнітивних ознак найменувань хвороб тварин.

Характерними ознаками суфіксів англословної терміносистеми хвороб тварин є, по-перше, стабільність категоріальної приналежності, по-друге – наявність значення. Наприклад суфікс *-itis mastitis* (мастит) позначає когнітивні ознаки *запалення*; суфікс *-oma enchondroma* (енхондрома) позначає когнітивні ознаки *пухлини*; суфікс *-osis brucellosis* (бруцельоз) позначає когнітивні ознаки власне *хвороб*. Жоден суфікс не змінює частину мови, усі терміни залишаються іменниками.

Префіксальний спосіб. В англійській мові префікси, не впливаючи на граматичну форму терміна, змінюють його семантику. Значення префікса може мінятися і залежить від основи слова. Проте у досліджуваній терміносистемі вживається вузьке, медичне значення цих морфем, особливо у запозичень з грецької й латинської мов, що позначали органи, частини тіла тощо. Дані про продуктивність префіксального словотворення представлені в табл. 3.2.

1. Префікс *a-* має значення нестачі або відсутності чогось (від грец. *α* – заперечувати). Цей префікс виконує роль заперечення приєднуючись до основи, наприклад: *agalactia* (агалактія) в від грец. *α* – заперечувати, *γάλας* – молоко. В уяві медика-ветеринара відбувається сценарій заперечення наявності молока в молочних залозах певної тварини. *Agranulocytosis* – агранулоцитоз, хвороба яка характеризується відсутністю формування гранулоцитів, що своєю чергою призводить до нестачі білих кров'яних тілець.

2. Префікс *pseudo-* (від грец. *ψευδής* – несправжній, фальшивий). Цей префікс, приєднуючись до основи, що позначає певну частину тіла чи орган тварини або людини, створює в уяві спеціаліста-ветеринара концепт недосконалості, поверхневості, нереальності тієї чи іншої хвороби, наприклад: *pseudocowpox* (несправжня віспа корів) від грец. *pseudes* – несправжній, фальшивий + *cowpox* – коров'яча віспа – це зоонозна (передається від тварини

до людини) хвороба, в результаті інфекції якою на вимені хворих ВРХ утворюються папули ,схожі на ті, що виникають при віспі, при цьому всі інші симптоми різняться.

Таблиця 3.2.

Продуктивні префікси в англомовних термінах на позначення хвороб тварин

Префікс	Кількість та % від усіх афіксальних термінів	% від усіх термінів	Приклади
a-	80 (17,4%)	7,6%	Agalactia (агалактія), arhagia (афагія), abasia (абазія)
pseudo-	28 (6,1%)	2,6%	pseudotuberculosis (псевдотуберкульоз), pseudorabies (псевдо сказ)
hyper-	25 (5,4%)	2,3%	Hypercalcemia (гіперкальціємія), hyperglycemia (гіперглікемія), hypertrophy (гіпертрофія)
endo-	22 (4,8%)	2%	Endotheliosis (ендотеліоз), endocarditis (ендокардит), Endometritis (ендометрит)
hypo-	20 (4,3%)	1,9%	hypothyroidism (гіпотироїдоз), hypoplasia (гіпоплазія), hypothermia
macro-	19 (4,1%)	1,8%	Macroglossia (макроглосія), macroglobulinemia (макроглобулінемія),
poly-	17 (3,7%)	1,6%	Polycythaemia (поліцитемія), polydactyly (полідактилія)
hemi-	15 (3,2%)	1,4%	Hemiplegia (геміплегія), hemimelia (гемімелія)
micro-	12 (2,6%)	1,14%	Microcephaly (мікроцефалія), Microphthalmia (мікрофтальмія)
oligo-	9 (1,9%)	0,8%	Oligodactyly (олігодактилія), oligoarthritis (олігоартрит)

3. Префікс *hyper-* (від грец. *ὑπέρ* – вище рівня, надлишковий). Приєднуючись до кореня слова, що позначає певний орган чи частину тіла, цей префікс в уяві лікаря створює образ надлишковості певних речовин, особливостей організму тварини, наприклад, *hypercalcemia* (гіперкальціємія) від грец. *hyper* – вище рівня, *calcium* – кальцій, *emia* – кров, хворобі характерна *надлишковість* кальцію в крові.

4. Префікс *endo-* (від грец. *ἔνδον* – внутрішній). Приєднуючись до кореня слова, що позначає певний орган або частину тіла тварини, разом із суфіксом, наприклад: *-itis*, утворює назву хвороби. Префікс *-endo* створює в уяві лікаря-ветеринара картину хвороби, що відбувається безпосередньо всередині тіла тварини: *endometritis* (ендометрит) (запалення внутрішнього шару матки); *endocarditis* (ендокардит) (запалення внутрішнього шару серця, що називається *endocardium* – ендокард); *endocervicitis* (ендоцервіцит) (запалення слизової оболонки шийки матки).

5. Префікс *hypo-* (від грец. *ὑπό* – нижче рівня, під). Приєднуючись до основи, що позначає певну частину тіла чи органи, створює концепт нестачі певних властивостей чи елементів у тому чи іншому явищі, наприклад: *hypoplasia* (гіпоплазія), від грец. *hypo* – нижче рівня, від лат. *plasis* – формування (недорозвиненість, або повна відсутність того чи іншого органа чи властивості тіла, гіпоплазія може бути наявна на будь-якій частині тіла тварини або людини); *hypocalcaemia* (гіпокальцеїя) від грец. – *hypo*, лат. *calculus* – кальцій, та *emia* – кров. У цьому випадку корінь слова *-calc-*, приєднавши афікси *hypo-* та *-emia*, створює концепт низького рівня (*hypo*) кальцію (*calc*) в крові (*emia*).

6. Префікс *macro-* (від грец. *μακρόν* – великий, масивний). Приєднуючись до основи слова, створює назву хвороби, за якої спостерігається збільшення певної частини тіла або властивості організму, наприклад: *macrocephaly* (макроцефалія) від грец. *macro* – великий, *κέφαλος* – голова, хворобі характерне аномальне збільшення мозку, від так і голови; *macroglobulinemia* (макроглобулінемія) – від грец. *macro* – великий, лат. *globule* – шар, грец. *emia* – наявність глобуліну в крові, хворобі характерна надлишковість глобуліну в

крові, що призводить до порушень в організмі.

7. Префікс *poly-* (від грец. *πολύς* – у великій кількості). Приєднуючись до основи слова, створює назву хвороби, якій характерна аномальна кількість частин тіла, або його властивостей. Наприклад, *polydactyly* (полідактилія) від грец. *polus* – багато, та *dactylus* – палець, хворобі характерна аномальна кількість пальців у тварин або людей.

8. Префікс *hemi-* (від грец. *ἡμι* – половина). Приєднуючись до основи, що означає певний орган чи частину тіла, в уяві спеціаліста-ветеринара створює концепт, який говорить про те, що хвороба відноситься до тієї чи іншої половини тіла тварини, наприклад: *hemiplegia* (геміплегія) (параліч лівої чи правої половини тіла) від грец. *hemisus* – половина + *πλήσσειν* – удар, тобто удар який був нанесений хворобою по правій чи лівій частині тіла; *hemimelia* (гемімелія) від грец. *hemisus* – половина + *μέλος* – кінцівка (вроджена відсутність однієї кінцівки або іншої), у цьому випадку маємо справу з хворобою, що характеризується вродженою відсутністю половини кінцівки або її повною відсутністю.

9. Префікс *micro-* (від лат. *micrós* – у малій кількості). Приєднуючись до основи слова, створює назву хвороби, якій характерна мала кількість того чи іншого органу, частини тіла, властивості організму. Наприклад, *microcephaly* (мікроцефалія) від грец. *micros* – у малій кількості, та від грец. *κέφαλος* – голова, хворобі характерний аномальний розмір мозку тварини, що призводить до малих розмірів голови, через що і з'явилась назва хвороби.

10. Префікс *oligo-* (від грец. *ολίγος* – нестача чогось). Приєднуючись до основи слова, що позначає хворобу, створює назву хвороби, якій властива нестача тієї чи іншої властивості організму. Наприклад, *oligodactyly* (від грец. *oligos* – «нестача чогось» та лат. *dactylus* – «палець») – хвороба а нестачі пальців на нижніх чи верхній кінцівках у людини або тварини.

Префіксальним способом утворено 66 англійських термінів на позначення хвороб тварин, що складає 6,2% від загального числа проаналізованих похідних термінів (162 одиниці, або 53,9%). Усі префікси

мають грецьке походження та були повнозначними словами у давньогрецькій мові. Втративши оперативну самостійність коренів, після запозичення в англійську мову вони зберегли своє значення, однак стали залежними морфемами у структурі термінологічних номінацій. Тому ми розглядаємо їх статус як статус залежних афіксів – префіксів, а не частини композитів, оскільки кореневі морфеми як такі – вільні.

3.2.2. Складні терміни англомовних вербалізаторів хвороб тварин

Складні терміни утворюються шляхом об'єднання двох корневих морфем в одну основу, також ці терміни називаються композитами [Drouin, 2015, с. 67]. За словником О. Ахманової, складне слово має у своєму складі не менше ніж дві вільні морфеми, які зазвичай виступають у ролі основи [Ахманова, 2013, с. 44]. Ми погоджуємось із думкою В. Лейчик, що лексичні одиниці, які входять до складу композиту як частини нового цілого, обмежують свою семантичну і граматичну (морфолого-синтаксичну) багатогранність і самостійність [Лейчик, 2007, с. 152]. На основі значень компонентів вони підпорядковуються новим парадигматичним і синтагматичним функціям. У процесі аналізу складних термінів на позначення хвороб тварин використовуватимемо методику, запропоновану М. Вакуленко [Вакуленко, 2013, с. 16-21].

До складних термінів / композитів відносяться слова, утворені поєднанням двох рідних іменних коренів, наприклад, *heatstroke* (тепловий удар), *lockjaw* (спазм жуйних м'язів). Одна морфема може повторюватися у різних термінах, наприклад, -*rox*- у таких хворобах, як *cowrox* (коров'яча віспа); *monkeyrox* (віспа мавп); *chickenrox* (куряча віспа); *smallrox* (віспа). Як і для будь-якого складеного слова, семантичним центром композитів-термінів є друга морфема, яка вербалізує проблему, а перша морфема має функцію означення, наприклад, *kinkcough* (коклюш); *rinderpest* (чума ВРХ); *pink-eye* (кон'юнктивіт); *bumblefoot* (короста ніг). У запозичених коренях важливою особливістю буде поєднання латинських і грецьких коренів, які перестали бути вільними морфемами, але їхнє поєднання відбувається за тим самим семантичним принципом.

За способом об'єднання компонентів складні терміни групуємо на:

1) терміни, утворені на основі складання двох морфем: rinderpest (чума ВРХ), heartstroke (серцевий удар);

2) терміни утворені на основі інтерфіксного поєднання морфем. Словотвірними засобами такого способу термінотворення є сполучні елементи *-i-* та *-o-*, наприклад: kernicterus (білірубінова енцефалопатія); myxomatosis (міксоматоз). Етимологічно термін myxomatosis утворено від грец. *μύξα* – слиз + *μίτος* – ділення клітин, для поєднання яких в англійській мові було використано сполучну голосну *-o-*, або запозичену з грецької мови голосну *-a-*.

У ході дослідження було нараховано 110 термінів-комполітів (10,4% від загальної вибірки). Більшість із них – деривативи, які мають дві кореневі морфемі та афікс(и). Наша вибірка комполітів має поодинокі приклади скорочених корневих морфем: acanthocephaliosis (акантоцефальоз), в якому acantho- і cephalio- є скороченими формами від лат. *acanthor* та грец. *κέφαλος*; toxoplasmosis – де скороченими є *τόξον* (лук) та *πλάσμα* (вигнутий), грецького походження, хвороба отримала свою назву через форму її збудника (у вигляді лука); fibrosarcoma – де скороченим словом є *fibra*, від лат. – нитка та *σαρκώω* – м'ясо, хвороба отримала свою назву через ниткоподібний вигляд пухлини; bronchopneumonia – скороченим словом є *bronchi*, від лат. – повітряні шляхи. Це видно з порівняння відповідної лексеми в мові, з якої запозичено корінь, але його фінальний приголосний скорочується або випадає при утворенні більш складних лексем.

Отже, структура термінів, що одним словом вербалізують хвороби тварин в англійській мові, нерівномірно представлена простими, похідними та складеними лексемами. Простих непохідних лексем найменше у досліджуваній терміносистемі – їх всього 20 одиниць, що становить 1,9% від загальної вибірки; складних слів маємо 110 одиниць, тобто 10,4% у загальній вибірці; похідних термінів найбільше серед однослівних термінів, таких нараховуємо 162 лексеми, що становить 15,4% у нашій вибірці.

З огляду на розглянуте вище можна зробити висновок, що засобами словотвору найчастіше стають афікси, запозичені з латини і грецької мови, а

також корені англійської мови. До того ж, словоскладання як продуктивний спосіб утворення термінів, що позначають хвороби тварин, характеризується відносно низькою продуктивністю. У досліджуваній терміносистемі виявлено 110 композитів, або 10,4% від загальної кількості досліджуваних термінів. Серед термінів-композитів переважають утворені простим складанням двох запозичених морфем. Ускладнення у вигляді інфікса чи афікса трапляється рідше.

3.2.3. Термінологічні словосполучення англійських вербалізаторів хвороб тварин та їхні структурні моделі

Було виявлено, що поповнення терміносистеми на позначення хвороб тварин англійської мови відбувалося з 1791 року, коли був заснований перший ветеринарний коледж у світі. З того часу ветеринарна медицина, услід за гуманною, все більше і більше поповнювалася новими назвами хвороб, які у своїй сукупності були термінологічними словосполученнями та мали двокомпонентну, трьохкомпонентну, рідше чотирьох, п'яти, шести, семи компонентну структуру.

Багатокомпонентні термінологічні словосполучення характерні для термінотворення ХХ століття, особливо останніх 3-4 десятиліть, тобто періоду прогресивного розвитку науки і техніки. Чим складнішою стає наука, тим складніші мовні засоби, що позначають у цих предметних галузях предмети і явища. За нашими спостереженнями, багатослівні терміни є найпоширенішим типом утворення термінів на позначення хвороб тварин. Такі терміни номінуємо, разом з О. Іващишин термінологічними словосполученнями [Іващишин, 2007, с. 41-44]. На думку М. Кіслухіної [Кіслухина, 2018, с. 83-88], термінологічне словосполучення – це синтаксична конструкція, яка утворюється шляхом поєднання двох або більше термінів на основі семантичної сполучуваності. Поділяючи думку І. Кудрявцевої [Кудрявцева, 2018, с. 35-37], під термінологічним словосполученням ми розуміємо смислове та граматичне поєднання двох (або декількох) повнозначних слів, які служать найменуванням спеціального професійного поняття.

Термінологічним словосполученням властива здатність конкретизувати значення терміна за допомогою додаткових уточнювальних характеристик виражених загальноживаною лексиною [Іващишин, 2007, с.18]. Тобто, з додаванням до терміна атрибутивних компонентів отримуємо термінологічне словосполучення, яке, завдяки уточнювальним ознакам, відрізняється від інших понять того ж класу. Аналіз термінів на позначення хвороб тварин показав, що 662 терміна є термінологічними словосполученнями: Muscle dystrophy (м'язова дистрофія); fowl cholera (пастерельоз птиць). У процентному співвідношенні це складає 63% від загального числа (1050 термінів).

Термінологічні словосполучення мають дві властивості: семантична цілісність, яка проявляється в тому, що термінологічне словосполучення використовується для найменування одного концепту; та функційна стійкість, коли не потрібно створювати термінологічні словосполучення знову, вони використовуються в готовому вигляді. Термінологічні словосполучення у нашому дослідженні можна розділити на:

- 1) двослівні словосполучення – 368 термінів, що складає 55,5% від загального числа проаналізованих термінологічних словосполучень (662 терміна);
- 2) трислівні словосполучення – 250 термінів – 37,7% від усіх термінологічних словосполучень;
- 3) чотирислівні словосполучення – 44 терміни – 6,6% від усіх термінологічних словосполучень.

Найпродуктивнішою моделлю із досліджуваних англійських термінологічних словосполучень є двокомпонентна структура. Двокомпонентні термінологічні словосполучення є термінами, одна частина яких виражена іменником (основний елемент), друга частина служить для передачі відмінної характеристики [Величкова, 2014, с. 111]. Наприклад, Radiation sickness (променева хвороба), Neonatal diseases (неонатальні хвороби); Atypical pneumonia (атипова пневмонія), де друга частина терміна вказує, що хвороба належить до певної групи (синдрому, власне хвороби, різні види пневмоній,

виразок тощо), а перша – основна називає диференціальну видову ознаку, яка уточнює об'єм концепту, звужуючи його.

Двокомпонентні термінологічні словосполучення, що належать до термінів на позначення хвороб тварин в англійській мові представлені наступними моделями:

Модель А+N. За цією моделлю утворено 198 термінів на позначення хвороб тварин в англійській мові, що складає 53,8% від загального числа проаналізованих двокомпонентних термінологічних словосполучень, тобто 398 термінів. Модель А+N є найбільш продуктивною, вона є *атрибутивним словосполученням* та складається з іменника та прикметника, позначає предметне поняття. У термінологічних словосполученнях цієї моделі є зв'язок між предметом і його якісною ознакою. Наприклад, Communicable diseases (інфекційні хвороби), Congenital diseases (конгенітальні хвороби), Neonatal diseases (неонатальні хвороби). З точки зору когнітивного підходу провідна роль у подібних термінологічних словосполученнях належить прикметнику. Він, виокремлюючи найбільш значущі ознаки найменування хвороби, детермінує іменник і значною мірою впливає на нього. Ці ознаки раціональні – виділені у процесі раціонального пізнання спеціалістом-ветеринаром. Л. Манерко вважає, що вони є «містком», де зустрічаються концептуальні та лінгвістичні знання [Манерко, 2007, с. 22]. Аналіз термінів показав, що продуктивність моделі А + N, яка пов'язана з тим, що окреслені термінологічні словосполучення є зручним засобом систематизації термінів. Вони маркують приналежність (нирковий діабет), подібність (інсулінова помпа), функцію («захисний екран»), вказують на вік або стать (юнацький діабет). Різні ознаки професійної діяльності отримують вербальну об'єктивацію або у структурі однослівного терміна, або у структурі словосполучення [Голованова, 2011, с. 123]. Так професійне маркування набуває дескриптивного характеру, багатообразність ознак репрезентується в ньому диференційовано.

Варіантом ад'єктивно-субстантивної моделі є **модель P+N**, за якою утворено 145 термінів хвороб тварин в англійській мові, що складає 39,4% від

загального числа проаналізованих двокомпонентних термінологічних словосполучень (368 термінів). Термінологічні словосполучення утворені за моделлю P+N, складаються із дієприкметника (Participle II) та іменника. Наприклад, *differentiated carcinoma* (диференційований рак), *propagated outbreak* (передбачуваний спалах).

За моделлю N + N утворені 25 термінів, що становить 6,7 % від загальної кількості двокомпонентних терміносполучень. Ця модель є менш продуктивною в субстантивних терміносполученнях з атрибутивним зв'язком, де головний компонент N (розташований у кінці сполучення), наприклад: *Vestibular disease* (вестибулярне захворювання), *Radiation sickness* (променева хвороба), *Abdomen diseases* (хвороби черевної порожнини), *May sickness* (майська хвороба бджіл), *Travel sickness* (морська хвороба), *Lyme disease* (хвороба лайма), *Muscle dystrophy* (дистрофія м'язів).

До цієї моделі входять термінологічні словосполучення, у структурі яких є поєднання іменника та власної назви, що є прикладом «відсуб'єктної номінації» [Іващишин, 2007, с. 27-40]. Наприклад: *Barlow's disease* (хвороба Барлоу), *Carrion's disease* (хвороба Карріона), *Moller-Barlow disease* (хвороба Мьоллера-Барлоу), *Cushing's disease* (хвороба Кушинга), *Marie-Bamberger's disease* (хвороба Марі-Бамбергера), *Hodgkin's disease* (хвороба Ходжкінса). Власне ім'я називає «закодовану» видову ознаку назви хвороби [Meyer et al., с. 22], зрозумілу вузькому колу спеціалістів, перетворюючи його для нефахівця на незрозумілий знак.

Трикомпонентні термінологічні словосполучення на позначення хвороб тварин показали високий потенціал термінотворення. Аналіз фактичного матеріалу виявив 250 трикомпонентних термінологічних словосполучення (37,7% від загальної кількості термінів). Нижче виокремлюємо такі структурні моделі, які представлені трикомпонентними термінологічними словосполученнями – тип словосполучень, у структурі яких наявні декілька видів синтаксичних відношень [Ingo Plag, 2003, с. 13-23] Змішані термінологічні словосполучення утворені за такими моделями:

A+N+N: наприклад, African swine fever – африканська чума свиней; Mad dog disease (сказ), fat cow syndrome (синдром жирної корови), chronic pulmonary histoplasmosis (хронічний легеневий гістоплазмоз), interstitial cell tumor (інтерстиціальноклітинна пухлина). Ця модель переважає серед трикомпонентних термінологічних сполучень і представлена 90 термінами, що складає 36% у цій групі термінів.

N+N+N: наприклад, Rift valley fever (лихоманка долини Ріфт); Nairobi sheep disease (африканський гастроентерит овець), spindle cell tumor (пухлина з веретеноподібних клітин), West Nile fever (лихоманка Західного Нілу), усього 84 одиниці (33,6%).

V(ed)+A+ N: наприклад, Inherited hypoplastic anemia (спадкова гіпопластична анемія); Isolated urinary syndrome (ізолюваний сечовий синдром), усього 28 термінів, або 11,2%;

A+V(ing)+N: наприклад, Cardiac racing syndrome (тахікардія), разом 25 термінів (10%);

N+V(ed)+N: наприклад, Obesity linked inflammation (запалення пов'язане із ожирінням); Inflammation related damage (запалення викликане пошкодженнями), усього 23 терміни (9,2%).

Змішані термінологічні словосполучення використовуються для вираження понять про предмети. Дієприкметники та прикметники є уточнювальними словами, що виражають видову ознаку.

Чотирикомпонентні термінологічні словосполучення на позначення хвороб тварин в англійській мові представлені невеликою кількістю (44 одиниці – 6,6%) Вони утворені за такими моделями:

A+A+A+N: наприклад, Acute Febrile Neutrophilic Dermatitis (гострий фебрильний нейтрофільний дерматоз); Arrhythmogenic right ventricular cardiomyopathy (аритмогенна кардіоміопатія правого шлуночка), що нараховує 15 термінів – 34% у цій групі термінів.

A+A+N+N: наприклад, Benign Essential Tremor Syndrome (синдром доброякісного есенціального тремору); Diffuse parenchymal lung disease (дифузне

паренхіматозне захворювання легень) (14 термінів – 31% у цій групі термінів).

N+N+N+N: наприклад, Hagemoser-Weinstein-Bresnick Syndrom (Синдром Хагемозера-Вайнштейна-Бресніка); Besnier-Boeck-Schaumann disease (хвороба Бесньє-Бока-Шаумана); усього 9 термінів (20% у цій групі термінів).

A+N+Prep.+N: наприклад, Fibromuscular dysplasia of arteries (фіброзном'язова артеріальна дисплазія); Sebaceous Hamartoma of Jadasson (жирова хамартома Джадасона). За цією моделлю утворено 6 термінів, що становить 13% від загальної кількості чотирикомпонентних термінологічних словосполучень (44 терміни).

Відповідні кількісні підрахунки наведено у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3.

Термінологічні словосполучення на позначення хвороб тварин

Структурні моделі термінів	Кількість термінів	% від кількості термінологічних словосполучень	% від загальної кількості термінів
Двокомпонентні	368	55,5%	35%
A+N	198	53,8%	
P+N	145	39,4%	
N+N	25	6,7%	
Трикомпонентні	250	37,7%	23,8%
A+N+N	90	36%	
N+N+N	84	33,6%	
V(ed)+A+N	28	11,2%	
A+V(ing)+N	25	10%	
N+Ved+N	23	9,2%	
Чотирикомпонентні	44	6,6%	4,1%
A+A+A+N	15	34%	
A+A+N+N	14	31%	
N+N+N+N	9	22%	
A+N+Prep+N	6	13%	

Термінологічні словосполучення використовуються для вираження понять про предмети, дієприкметники та прикметники є словами, що уточнюють, виражають видову ознаку. У термінологічних словосполученнях значення основного, стрижневого, слова, що виражає родову ознаку, уточняється і характеризується значенням інших слів, які визначають видову ознаку найменувань хвороб тварин. Родо-видова характеристика термінів на позначення хвороб тварин нескінченна, оскільки людина мислить постійно, її пізнання розвивається.

Дослідження показало, що найбільш поширеним типом термінологічних словосполучень на позначення хвороб тварин в англійській мові є атрибутивні двослівні термінологічні словосполучення, атрибутивний компонент яких – маркер-уточнювач, який виділяє найменування хвороби тварини з його групи і класифікує його на підгрупи. Частотність термінологічних словосполучень цього виду можна пояснити фактом мовної економії, обумовленої професійною специфікою, а також тим, що атрибутивні двослівні термінологічні словосполучення часто виступають у ролі ядерного вихідного словосполучення.

Багатокомпонентні термінологічні словосполучення є ознакою прогресивного періоду розвитку науки і техніки: чим складніше стає наука, тим складніше мовні засоби, що позначають у цих галузях предмети і явища [Гонтар, 2010, с. 83-86]. Поширеність термінологічних словосполучень у досліджуваній термінології, на наш погляд, пов'язана з їх властивістю демонструвати необхідну кількість відмінних ознак іменованої хвороби тварин. З накопиченням ознак, в результаті розвитку науки і техніки, термінологічне словосполучення збільшує кількість своїх компонентів, демонструючи тенденції розвитку мови і їх вплив на формування когнітивного стилю сучасної епохи.

Термінологічні словосполучення досліджуваної терміносистеми мотивовані і показують роботу людської когніції, процеси категоризації і концептуалізації» [Юдина, 2006, с. 123]. Завдяки своїй багатокомпонентності термінологічні словосполучення здатні відобразити максимальний обсяг інформації про хворобу тварини.

Аналіз показав, що компоненти термінологічного словосполучення синтаксично пов'язані між собою. Мовні засоби, що використовуються у термінологічному словосполученні, вербалізують результат професійного мислення і мовної діяльності спеціаліста-ветеринара. У дослідженні було виявлено, що чим більше слів-уточнювачів поєднано в термінологічному словосполученні, тим більше мовних засобів необхідно для номінації об'єкта.

3.2.4. Скорочення в англomовній терміносистемі на позначення хвороб тварин

Важливим морфолого-синтаксичним способом творення термінів є скорочення, зокрема аббревіація. До основних передумов поширення і виникнення скорочень у сучасному суспільстві ми відносимо екстралінгвістичні фактори [Гринев-Гриневиц, 2004, с. 23]: соціальні перетворення, науково-технічний прогрес, розвиток міжнаціональних культурно-економічних зв'язків, а також закон економії мовних засобів та мовленнєвих зусиль. Що стосується інтралінгвістичних факторів, то до них можна віднести мовну економію, нерівномірність розподілу інформації між окремими елементами мовного потоку, вплив розмовних і жаргонних елементів у лексиці, здатність до утворення цілісного слова для закріплення нового поняття замість його опису.

На основі аналізу англomовних скорочень і аббревіатур на позначення хвороб тварин у своєму дослідженні виділяємо різні типи. Графічні аббревіатури є символами, що використовуються лише на письмі замість слів і словосполучень, в усному ж мовленні їм відповідають слова або словосполучення з повною основою. Структурно вони представлені у нашій вибірці як моно- і полілексемні комбіновані термінологічні одиниці. Лексичні аббревіатури – акроніми й алфаветизми, тобто, самостійні слова, які існують поряд з іншими – є найпоширенішим типом скорочень у нашій вибірці.

Графічні аббревіатури мають такі тематичні групи:

- крапкові латинського походження, які особливо характерні для мови, як

медицини загалом, так і ветеринарії зокрема: *cong.* – *congenital* – вроджений (вроджена хвороба); *decel.* – *deceleration* (сповільнення) (наприклад інфекції); *dist.* – *distal* – дистальний (наприклад дистальна аксонопатія);

- - косолінійні, які використовуються під час скорочення словосполучень та складних слів: *L/R* – *left and right* – правий і лівий; *n/v* – *nausea and vomiting* (нудота і блювота);

- дефісні, що характеризуються наявністю дефіса, що стоїть на місці опущеної середньої або кінцевої частини слова: *A-V* – *arteriovenous* (артеріовенозний); *F-P* – *femoral popliteal* (стегново-підколінний);

- комбіновані, що утворюються в результаті використання декількох графічних способів скорочення: *BRsv* – *Bovine respiratory syncytial virus* (респіраторно-синцітальний вірус); *Ecoli* – *Escherichia coli* (кишкова паличка); *FeLV* – *Feline Leucemia Virus* (вірус лейкемії кішок).

За структурою графічні аббревіатури можна розділити на монолексемні та полілексемні.

Монолексемні графічні аббревіатури своєю чергою поділяються на:

- ініціальні графічні аббревіатури, представлені ініціальною буквою терміна: *E* – *encephalitis* (енцефаліт); *R* – *rabies* (сказ). Ця модель відрізняється своєю лаконічністю і зустрічається тільки у вузькому колі спеціалістів ветеринарів;

- рамкові графічні аббревіатури, що описують контури слова і тому є більш експліцитними: *Chld* – *chlamidia* (хламідія); *Dgns* – *diagnosis* (діагноз).

Розглядаючи полілексемні терміни-аббревіатури на позначення хвороб тварин, зазначимо, що, незалежно від кількості компонентів, які входять до складу аббревіатури, під час їх утворення діють загальні структурні закономірності. Отже, у нашому дослідженні виділяємо такі дві моделі: 1. Власне-ініціальні – утворені з початкових ініціальних букв: *DJD* – *Degenerative joint disease* (дегенеративне захворювання суглобів); *FRV* – *Feline rhinotracheitis virus* (вірус ринотрахеїту кішок); *FUS* – *Feline urological syndrome* (урологічний синдром кішок). 2. Частково-ініціальні – утворюються шляхом ініціального скорочення одного з компонентів складного терміна: *A-fib* – *atrial*

fibrosis (атриальний фіброз); fLUTD – Feline lower urinary tract disease (котяча хвороба нижніх сечовивідних шляхів).

Лексичні аббревіатури представлені лише ініціальним способом творення. Ініціальні лексичні аббревіатури – короткі за формою і ємні за змістом, тому становлять найпродуктивнішу групу аббревіатур у досліджуваній терміносистемі. За вимовою ініціальні лексичні аббревіатури можна розділити на алфабетизми та акроніми.

1. Алфабетизми – кожен з компонентів аббревіації читається окремо, згідно з правилами читання окремих літер англійської мови. Виникнення цих аббревіатур спричинено потребою зберегти інформаційно-значущі компоненти.

Мінімальний склад алфабетизмів – три компоненти, оскільки двозначні переважно не виходять за рамки графічних аббревіатур: AHS – African horse sickness (африканська хвороба коней); ARD – Acute renal disease (гостра хвороба нирок). У проаналізованій нами вибірці термінів ця модель переважає, хоча існує тенденція до акронімії, розглянута група аббревіатур налічує 20 одиниць – 20,8%.

2. Акроніми – аббревіатури, що вимовляються як слово, фонетична структура якого відповідає фонетичній структурі одноморфених слів, а читаються відповідно до правил орфоєпії конкретної мови: AIDS – Acquired immunodeficiency virus (вірус набутого імунодефіциту); АІНА – Autoimmune hemolytic anemia (автоімунна гемолітична анемія), аббревіатур цього типу налічується 13 одиниць – 13,4%.

У ході дослідження було проаналізовано структурно-семантичні особливості аббревіатур досліджуваної термінології. Було дано характеристику видам аббревіатур на позначення хвороб тварин. Кількісно найпоширенішим видом аббревіатур виявилися алфабетизми – 20 одиниць, або 20,8% від загальної кількості аббревіатур, серед аббревіатур лексичного типу також були представлені акроніми – 13 одиниць, або 13,4% від загального числа аббревіатур. Усього лексичних аббревіатур 33 одиниці, або 34,3%.

Види аббревіатур, виявлених серед термінів на позначення хвороб тварин, класифіковані за різними критеріями, показано нижче на рисунку 3.1.

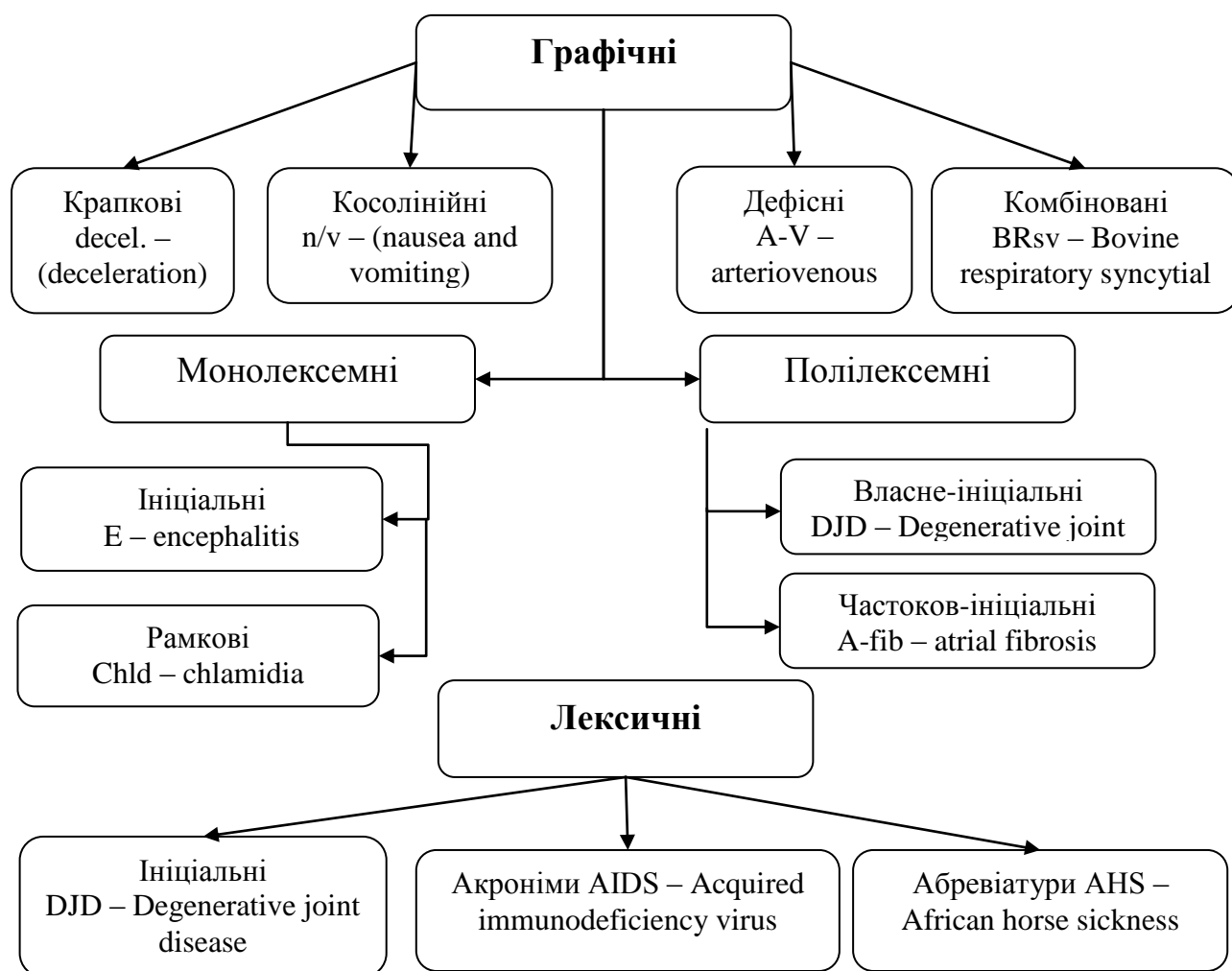

Рис. 3.1. Види скорочень і аббревіатур у термінології на позначення хвороб тварин

Наступним великим класом аббревіатур, окресленим у нашому дослідженні, є графічні аббревіатури, усього 63 одиниці – 65,6% від загальної кількості аббревіатур. На відміну від лексичних, вони мають багато підвидів. Крапкові аббревіатури – 9 одиниць (9,3%); косолінійні аббревіатури – 5 одиниць (5,2%); дефісні – 6 одиниць 6,2%; комбіновані аббревіатури – 12 одиниць (12,5%). Графічні аббревіатури поділяються також на монолексемні та полілексемні. Монолексемних аббревіатур було окреслено 9 одиниць (9,3%). Серед них було виокремлено два види: ініціальні – 5 одиниць (5,2% від загальної кількості аббревіатур) та рамкові – 4 одиниці (4,1% від загальної кількості аббревіатур). Відповідно, полілексемні аббревіатури поділяються на власне-ініціальні та частково-ініціальні. Власне-ініціальних аббревіатур у нашій вибірці термінів на

позначення хвороб тварин було проаналізовано 12 одиниць (12,5%). Частково-ініціальні склали 10 одиниць (10,4% від загальної кількості аббревіатур). Загальна кількість аббревіатур склала – 96 одиниць, що становить 9,1% від загального числа термінів на позначення хвороб тварин в англійській мові.

3.3. Структурно-семантичні відношення у термінах англомовної вербалізації хвороб тварин

3.3.1. Синонімія англомовних термінів на позначення хвороби тварин

Синонімія – поширене явище в термінології ветеринарної медицини в цілому і серед термінів на позначення хвороб тварин в англійській мові зокрема. Терміни, що виражають одні й ті самі поняття, позначають ті самі предмети та явища дійсності, є термінами-синонімами. І. Кочан синоніми в термінології визначає як «терміни, що належать до одного і того ж денотата, але мають відмінності в поняттєвому значенні, а також відрізняються семантикою словотвірних елементів, етимологією, ступенем сучасності та особливостями функціонування» [Кочан, 2017, с. 181]. На думку К. Кортун [Кортун, 2012, с. 36], синонімія термінів є типом семантичних відношень, заснованих на здатності різних термінологічних одиниць позначати одне й те саме спеціальне поняття, висловлюючи різні додаткові ознаки, емоційне або стилістичне забарвлення, сполучуваність з іншими термінологічними одиницями.

До синонімії в термінознавстві ставляться неоднозначно. З одного боку це явище небажане у терміносистемах, оскільки порушує одну з обов'язкових вимог, що висувуються для термінів [Кортун, 2012, с. 147]. З іншого погляду, у парадигмі когнітивної науки до синонімії ставляться позитивно (Л. Алексєєва, С. Гриньов, В. Лейчик, С. Маджаєва, Ю. Сложенікіна, С. Шелов і ін.). У дослідженнях, проведених засобами когнітивної лінгвістики, термінознавці вказують на те, що процеси синонімії та варіантності належать до активних процесів і засвідчують постійний розвиток мови науки.

Синонімічні відношення вважаються «системоутворюючими» [Сложеникіна, 2010, с. 128], а здатність синонімів називати одне й те ж

спеціальне поняття, виділяючи його окремі ознаки з різних сторін, – необхідною в науковому процесі [Татаринов, 2005, с. 133-164]. Лінгвісти, що визнають наявність термінологічної синонімії, виділяють ряд її специфічних особливостей, на відміну від аналогічного явища загальноповсякденної лексики. З лінгвістичної точки зору, наявність синонімів забезпечує функціональну гнучкість термінологічної системи, необхідну для реалізації різних комунікативних завдань.

З нашої вибірки термінів на позначення хвороб тварин загальним обсягом 1050 одиниць 210 термінів мають синоніми, тобто 20 % термінів вступають у синонімічні відношення. Кількість синонімів у синонімічному ряді коливається від двох до шести. Панівне становище належить двочленним рядам (160 термінів – 76,1% від загальної кількості синонімів).

Отже, за кількістю термінів у синонімічному ряді розрізняємо дво-, три- та чотиричленні синонімічні ряди. Тричленні синонімічні ряди менш чисельні: *pox – variola – varicella – rockmarks* (віспа); *itch – tingle – itchiness* – свербіж, 40 термінів, або 19% від загальної кількості синонімів у термінології на позначення хвороб тварин. Чотиричленні синонімічні ряди представлені ще меншою кількістю: *pestilence – plague – murrain – the Black Death* (чума); *aphtous fever – hoof-and-mouth disease – foot-and-mouth disease – aphtha* (ящур), 10 термінів налічується в чотиричленних рядах, або 4,7%.

Аналіз особливостей синонімії термінології на позначення хвороб тварин дає підстави подати її класифікацію за такими двома ознаками: за ступенем абсолютної тотожності значення (абсолютні та відносні синоніми); за структурою (синтетичні, аналітичні). Докладний аналіз абсолютних/відносних синонімів із відповідними прикладами з досліджуваної термінології наводимо нижче.

Абсолютні синоніми виникають через наявність у термінологічній системі запозичень, кальок та термінів, створених на основі власної мови для позначення одного й того ж поняття. Абсолютні терміни-синоніми є взаємозамінними у будь-якому контексті. Як показали результати проведеного дослідження, до складу синонімічних рядів абсолютних синонімів, як правило,

входять терміни, утворені від латино-грецьких елементів, і національні терміни.

У досліджуваній англомовній термінології на позначення хвороб тварин абсолютні синоніми налічують 148 одиниці, або 70,4% від загальної кількості синонімів. Причиною появи такого типу синонімів можна назвати прагнення більш точно показати засобами національної мови певні назви хвороб тварин. Приклади абсолютної синонімії: Fluorosis – mottled enamel (флюороз); Pneumonia – pneumonitis (запалення легенів, пневмонія); peritoneal inflammation – peritonitis (перитоніт); pharyngemphraxis – pharyngeal obstruction (зарощування стравоходу); heart disease – cardiac disease (серцева хвороба); myocarditis – myocardial inflammation (запалення міокарду); pericarditis – inflammation of pericardium; elephant leg – elephantiasis (слоновість).

У ході нашого дослідження було виявлено синонімічні відношення між запозиченими термінами: stomatitis – mucositis (стоматит), toxanemia – toxic anemia (анемія токсичного походження), bilharziasis – schistosomiasis (більхарциоз), toxoplasmosis – toxoplasma infection (токсоплазмоз) та термінами з власне англійської мови: rabies – canine madness (сказ); lumpy jaw – big jaw (актиномікоз щелепи); black leg – quarter evil (емфіматозний карбункул) та запозиченими і власне англійськими термінами: Avian cholera – Chicken cholera (пташина холера).

Отже, у термінології ветеринарної медицини явище абсолютної синонімії обумовлено, як правило, існуванням двох варіантів термінів: міжнародного (латинський і грецький) і національного. Основна причина поширення цього феномену полягає в особливості розвитку ветеринарної термінології в англійській мові, який відбувався на основі грецької та латинської мов. Поступове засвоєння національною мовою ветеринарної термінології призвело до розвитку власних засобів номінації. Цей процес супроводжувався утворенням синонімічних рядів, що склалися із запозичених та власне англійських термінів, наприклад: Pestis African Suum – African Swine Fever – African Pig Plague – Montgomery Swine Flue (африканська чума свиней); Rabies – Hydrophobia – Dog Madness (сказ); Asiatic fowl cholera – Avian flu – Chicken Flu (пташиний грип).

Відносні синоніми – це синоніми, в яких виявлено тотожність окремих лексико-семантичних значень, тобто неповний збіг компонентного складу денотативних значень [Росянова, 2018, с. 28]. До них відносимо терміни досліджуваної сфери, які мають одне і те ж саме семантичне ядро значення, але різні периферійні компоненти. Як приклади відносних синонімів наведемо синонімічний ряд англійської мови: *disease* (хвороба), *illness* (хвороба), *sickness* (хвороба), *morbidity* (захворюваність), *infirmity* (немічність), *ailment* (недуг), *indisposition* (нездужання); *complaint* (скарга), *disorder* (порушення), *malady* (хвороба), *badness* (хвороба).

Наше дослідження показує, що активність вживання цих синонімів різна. В англійській мові на позначення хвороб тварин використовуються лише три номінації: *disease* (хвороба), *sickness* (хвороба) та *illness* (хвороба). Наприклад, *May sickness* (весняний параліч), *Grass sickness* (пасовищна тетанія), *African Horse sickness* (африканська чума коней), *Mad dog disease* (сказ), *Swine vesicular disease* (везикулярна хвороба свиней) і под. Причому «*disease*» – це певна, серйозна хвороба. Цим словом зазвичай називаються різні хвороби, віруси, наприклад: *Lyme disease* (хвороба Лайма), *Nairobi sheep disease* (найробіанська хвороба овець), *Pullorum disease* (пуллороз), *Rabbit haemorrhagic disease* (геморагічна хвороба кролів).

Прикладами відносних термінів-синонімів можуть слугувати такі синонімічні ряди: *Tuberculosis* – *Pearl disease* (туберкульоз). Термін *tuberculosis* в англійській та українській мові означає хворобу, що вражає легені тварин і людей, натомість термін *Pearl disease* означає туберкульоз, який вражає тварин.

Elephant foot – *Barbados leg* (слоновість). У першому випадку назва хвороби утворилася від симптому, до якого призводила інфекція філяріями (збудниками слоновості), різні частини тіла, найчастіше ноги, покривалися величезними наростами, що нагадували ноги слона. У випадку *Barbados leg* та ж сама хвороба мала зовсім іншу історію своєї назви. Хвороба була відкрита в Африці, але привезена була з острова Барбадос. В англійській термінології на позначення хвороб тварин ці терміни позначають поняття, що частково

збігаються. Зокрема, семантичний аналіз цих ключових термінів показав, що ці одиниці з власним змістовим обсягом відрізняються відтінками значень, мають різне походження й характеризуються різною комбінаторною сполучуваністю. Відносні синоніми налічують 62 термінів (29,5%).

Для синонімії досліджуваних термінів характерною є варіантність їх форми, під якою розуміємо формальні видозміни того самого мовного знака [Біян, 2011, с. 119]. Такі відношення варіантності виникають між одиницями, тотожними за змістом і відмінними за способом вираження.

Розгляньмо види формально-структурних варіантів синонімічних термінів, які представлені прикладами англomовної термінології досліджуваної терміносистеми:

1) **графічні варіанти**, які відрізняються написанням, але мають однакову вимову; такі варіанти пишуть одним словом, двома окремими словами або через дефіс: Bluetongue – Blue Tongue (африканська катаральна лихоманка); іноді трьома окремими словами або через дефіс: Foot and Mouth Disease – Foot-and-Mouth Diseases (ящур);

2) **фонетико-графічні варіанти**, які відрізняються вимовою і написанням, наприклад: Vesicular Stomatitis – Vesicular Stomatitides (везикулярний стоматит), Aujeszky's Disease – Aujeszky Disease – Aujeszky's Disease (хвороба Ауєскі);

3) **словотвірні варіанти** синонімів, до яких відносимо ті, що відрізняються словотвірними афіксами; тобто це терміни, які позначають тотожні поняття, але мають певні відмінності на рівні афіксів, наприклад: Enterotoxemia – Enterotoxemias (ентеротоксемія), Actinobacillosis – Actinobacillooses (актинобацильоз), Infectious Muxomatoses – Infectious Muxomatosis (інфекційний міксоматоз);

4) **синтаксичні варіанти** синонімів, які відрізняються синтаксичною позицією слів, наприклад: Chronic Wasting Disease – Wasting Disease, Chronic (хронічна виснажуюча хвороба); Cattle Plague – Plague, Cattle (чума великої рогатої худоби); Venereal Tumors, Transmissible – Transmissible Venereal Tumors

(трансмисивна венерична саркома);

5) **варіанти використання термінів повної та короткої форми** (повна форма та аббревіатура); прикладами синонімів повної форми та аббревіатури є: Feline rhinotracheitis viru FRV s – FRV (вірус ринотрахеїту кішок), FUS – Feline urological syndrome – FUS (урологічний синдром кішок), Degenerative joint disease – DJD (дегенеративне захворювання суглобів).

Аналіз фактичного матеріалу дає підстави виділити такі структурні типи термінів-синонімів на позначення хвороб тварин, коли в синонімічні зв'язки вступають:

однослівний термін – однослівний термін: Rainscald – Dermatophilosis (дерматофілоз); contusion – seizure (серцевий напад); bluetongue – blawtongue (африканська катаральна гарячка овець); dropsy – hydrophobia (водянка); volvullus – ileus (заворот кишок); deitis – vulvitis (вульвіт). Ця група налічує найменшу кількість синонімів – 8 термінів – 3,8% вибірки, оскільки найчастіше назви хвороб представлені словосполученнями різного типу;

термінологічне словосполучення – однослівний термін: Diverse infection – multiinfection – (асоційована інфекція); goat posthitis – goatpox (козяча віспа); cattle plague – rinderpest (чума великої рогатої худоби); breast inflammation – mastitis (мастит). Група складається з 12 варіантів, що складає 5,7% від усієї вибірки;

термінологічне словосполучення – термінологічне словосполучення: Elephant leg – oral pachydermia (слоновість); Fog Fever – Acute Bovine Pulmonary Edema (емфізема легенів ВРХ); Wooden tongue – wooden tone (актиномікоз язика); Liver Fluke – Sheep Fluke (печінкова двоустка); Rift Valley Fever – Enzootic Hepatitis (ензоотичний гепатит ВРХ); Foot-and-mouth disease – aphthous fever (ящур); quarter evil – black leg (емфіматозний карбункул); cardiac defect – valvular defect (серцева хвороба). Такі синонімічні словосполучення налічують 122 терміни – 58% вибірки;

епонім – однослівний термін: Hansen's disease – leprosy (проказа); Brewer's infarct – poliomyelitis (поліомієліт); Marek's disease –

neurolymphomatosis (хвороба Марека); Newcastle's disease – pneumoencephalitis (хвороба Ньюкасла); Corrion's disease – bartonellosis – хвороба Коріона; Christmas disease – hemophilia (гемофілія), Marie-Bamberger's disease – osteopathy (остеопатія), Aujeszky's disease – pseudorabies (псевдосказ), Addison's disease hypoadrenocorticism (гіпокортицизм). У досліджуваній термінології нами розглянуто 48 термінів синонімів такого типу – 22,8%;

аббревіатура – термінологічне словосполучення: ASF – African Swine Fever (африканська чума свиней); ARF – Acute Renal Failure (гостра ниркова недостатність); BD – Border disease (суміжна хвороба овець); BFR – Benign foot rot (доброякісна грибкова хвороба ніг); BHV – Bovine Herpesvirus (вірус герпесу жуйних); BT – Blue Tongue (катаральна гарячка овець). У дослідженому сегменті словника термінів кількість таких синонімів становить 20 термінів – 9,5% вибірки термінів-синонімів. Зауважимо, що виникнення синонімів-аббревіатур у межах ветеринарної науки спричинене потребою замінити термін або терміносполуку їхньою скороченою формою. Це закономірно, оскільки кожна мовна система, а особливо термінологічна, прагне до лаконічності й має здатність до словесно-матеріальної компресії зі збереженням такого ж обсягу інформації. Однак не до всіх терміносполук виникають аббревіальні відповідники, найбільш суттєвою передумовою їх появи є рівень стійкості й частота вжитку. Так, серед термінів, що позначають хвороби тварин, термінів без синонімів виявилося 80%, водночас терміни, що мають різну кількість синонімів, склали 20% (210 одиниць). Усі синоніми вступають у синонімічні ряди 162 синоніми вступають у двочленні ряди (76,1% від всієї кількості синонімів). Тричленні ряди налічують 40 термінів (19%), чотиричленні – 10 термінів (4,7%). Превалюють серед синонімів у термінології на позначення хвороб тварин абсолютні синоніми – 148 одиниці (70,4%). Аналіз матеріалу дав змогу виділити п'ять типів термінів-синонімів, найчастотнішою з яких виявилася модель: термінологічне словосполучення – термінологічне словосполучення (122 одиниця, або 58% від кількості термінів).

Велика питома вага вище описаних термінів обумовлена переважно

позамовними причинами – особливостями розвитку ветеринарної науки й практики. По-перше, існує принципова можливість виділення в одного й того ж об'єкта різних відмінних ознак, що і проявляється використанням при термінотворенні різних мотивувальних ознак. По-друге, один і той же об'єкт (симптом, синдром, хвороба, патологічний процес, метод діагностики, спосіб лікування, хірургічна операція, збудник інфекції і тощо) може бути відкритий або описаний і, відповідно, по-різному названий різними фахівцями в одній країні або фахівцями різних країн, або в різний час, або одночасно, але незалежно один від одного. Якщо при цьому в мисленні фахівців склалося подібне наукове поняття, то створені ними найменування є синонімами інтерпретаційного типу. По-третє, у зв'язку з глибшим пізнанням об'єкта відбувається збагачення сформованого про нього поняття. У мисленні фахівця зображуються інші істотні відмінні ознаки поняття. На цій основі виникає необхідність висловити збагачене поняття новим звуковим комплексом, у якому була б представлена більш точно орієнтована ознака. По-четверте, інтерпретаційні синоніми можуть виникати при появі нової класифікації групи понять. По-п'яте, інтерпретаційна синонімія може бути результатом встановлення тотожності хвороби, що позначалась раніше різними найменуваннями.

Отже, синоніми в термінології продовжують з'являтися та існувати, і тому вимагають постійного вивчення. Необхідно визнати, що сучасна термінологія у цілому та термінологія ветеринарної медицини зокрема створила необхідний теоретичний фундамент для широкого наукового аналізу синонімічних відношень між термінологічними одиницями. Прагнення в дослідженні термінології збільшити ступінь однозначності виявляється принципово недосяжним, бо особливості мови, для якої характерна не однозначність, а багатозначність (а терміни є однією з підсистем мови, створюються і функціонують за тими самими законами, що і загальноживані мовні одиниці) істотно впливають на будь-яку термінологію.

3.3.2. Антонімія англомовних термінів на позначення хвороби тварин

Семантичні відношення в лексичній системі мови доповнюються антонімією. При її визначенні поняття протилежності набуває філософського, логічного і лінгвістичного змісту. Як стверджує М. Пестова, антонімами є слова, які протиставляються за найбільш загальною і найбільш істотною семантичною ознакою, причому перебувають вони на крайніх точках відповідної лексико-семантичної парадигми [Пестова, 2014, с. 18-21]. Лексика мови науки з тією ж частотністю, що і загальнолітературна мова, характеризується також явищем антонімії. Але, розглядаючи терміни, що називають різноманітні хвороби тварин, ми дійшли висновку, що в цій терміносистемі антонімічні відношення є менш частотними порівняно з, наприклад, із синонімією. Водночас у ветеринарній лексиці можна знайти приклади двох типів антонімів: лексичний і деривативний.

У номінаціях хвороб тварин лексичний тип антонімії можна продемонструвати таким прикладом: *abrachia* (абразія) – *apodia* (аподія). Антонімія у цій парі номінацій досягається протиставленням одного з компонентів значення: верхні (кінцівки) – нижні (кінцівки), оскільки термін *abrachia* в англійській мові означає відсутність верхніх кінцівок, *apodia* – відповідно нижніх кінцівок.

Деривативна антонімія досягається шляхом використання антонімічних морфем.

Словотвірний, деривативний тип антонімії виражається шляхом регулярного використання префіксів, оскільки у функціонуванні ветеринарно-медичних термінів взагалі, й у номінації хвороб тварин зокрема, важливу роль відіграють відношення смислової протилежності (антонімії) пар терміноелементів. Найбільш регулярно в цій ролі виступають пари префіксів типу *hypo-* (*hyper-*), *oligo-* (*poly-*), *macro-* (*micro-*), які передають основне смислове навантаження, оскільки виражають протилежність значення.

На антонімії префіксів базуються терміни-антоніми. Наприклад, *hypertrophy* (гіпертрофія) (розростання, збільшення розміру чогось, зокрема

органу) – *hypotrophy* (гіпотрофія) (недорозвиненість чогось, наприклад органу, частини тіла). *Hyperaesthesia* (гіперестезія) (анормально підвищена чутливість до болю у тварини) – *hypoesthesia* (гіпоестезія) (понижена чутливість до болю); *hyperkinesia* (гіперкінезія) (підвищена м'язова активність кінцівок тіла тварини) – *hypokinesia* (гіпокінезія) (обмеженість руху кінцівок унаслідок обмеженості функціонування м'язів).

Ці терміни характеризуються багатозначністю. Так *hypokinesia* (гіпокінезія) – це не тільки паталогічне обмеження функцій рухового апарату, а й наслідок нерухливого способу життя тварини, що знижує функціональність м'язів. Антонімами також є і *hyperpnea* (пришвидшене дихання) (може бути психологічного характеру – коли не вистачає дихання після фізичного навантаження тварини – або при анемії, коли в крові постійно наявна нестача кисню) та *hypopnea* (поверхневе дихання) (пришвидшене (поверхневе) дихання у наслідок низької його інтенсивності). Термінів із префіксами *hyper-* налічується 26, або 27,6% від кількості терміноелементів у групі. Термінів з префіксом *hypo-* в досліджуваній термінології нараховуємо 16 одиниць, або 17% від загальної кількості антонімів у нашій вибірці термінів, яка складає 94 одиниці, або 8,9% від загальної кількості термінів у вибірці.

Поширеною серед номінацій хвороб тварин є антонімія, яка досягається шляхом протиставлення префіксів терміноелементів *macro-*, *micro-*. Наприклад, *macrostomia* (макростомія) – *microstomia* (мікростомія). Кореневий елемент у цих лексичних одиницях однаковий. Він утворений від грецького слова *stoma* – рот. Обидві номінації означають аномалію розвитку ротової порожнини тварини. Антонімія досягається приєднанням терміноелементів *micro-* і *macro-*, які уточнюють, у чому саме виявляється аномалія розвитку ротової порожнини: у великих її розмірах чи малих.

Інші антонімічні пари з терміноелементами *macro-*, *micro-* будуються аналогічно, тобто базуються на протиставленні сем «великий-малий», *micromastia* (мікромастія) – хвороба яка характерна молочним ВРХ, виражається у недорозвиненості молочних залоз; *macromastia* (макромастія) – хвороба як і у

випадку зазначеному вище характерна молочним ВРХ і виражається у патологічному збільшенні молочних залоз; *macroencephaly* (макроенцефалія) – надмірне збільшення мозку; *microencephaly* (мікроенцефалія) – надмірно малий розмір мозку. Термінів із префіксами *macro-* налічується 16, або 17% від загальної кількості терміноелементів (94 одиниці). Термінів з префіксом *micro-* в досліджуваній термінології нараховуємо 12 одиниць, або 12% від загальної кількості антонімів у вибірці (94 одиниці).

Смислова протилежність термінів, що позначають назви хвороб, досягається і шляхом застосування префіксів *oligo-* та *poly-*. Перша утворена від грецького слова *oligos* (малий) та має значення «нечисленний», друга – від грец. *polys* (багато), її значення – «більший у порівнянні з нормою» [Jones, 2003, с. 152]. Анатомічні пари утворюють такі терміни з цими префіксами: *oligodontia* (олігодонтія) – вроджена патологія відсутності одного або декількох зубів; *polyodontia* (полідонтія) – вроджена патологія, для якої характерна надмірна кількість зубів; *oligodactyly* (олігодактилія) – аномалія розвитку тварини, яка полягає у недостатній кількості пальців на лапах тварини; *polydactyly* (полідактилія) – полягає у наявності такої кількості пальців у тварини, що перевищує норму. Термінів із префіксом *oligo-* налічується 8, або 8,5% від кількості терміноелементів у групі. Термінів з префіксом *poly-* у досліджуваній термінології нараховуємо 16 одиниць, або 17% від кількості термінів у групі.

Розглянуті вище приклади дозволяють зробити висновок, що явище антонімії наявне у ветеринарній термінології, зокрема у назвах хвороб тварин. Усього було виявлено 94 термінологічні одиниці, що вступають в антонімічні відношення, це становить 8,9% від загальної кількості термінів. Серед антонімів, що представляють термінологію на позначення хвороб тварин, було виділено такі префікси: *oligo* – 8 одиниць (8,5% від загальної кількості антонімів); *macro* – 16 одиниць (17% від загальної кількості антонімів); *poly* – 16 одиниць (17% від загальної кількості антонімів); *hypo* – 16 одиниць, або 17% від загальної кількості антонімів у вибірці; *micro* – 12 одиниць (12% від загальної кількості антонімів); *hyper* – 26 одиниць (27,6% від загальної кількості антонімів).

3.3.3. Епонімія англомовних термінів на позначення хвороби тварин

Загальне дослідження епонімів в українській науковій термінології виконала М. Дзюба. У праці «Епонімічні найменування в українській науковій термінології» і численних статтях дослідниця розкриває такі питання, як вплив позамовних чинників на процес формування епонімних термінів; характеристика структурних типів епонімних термінів; лексико-семантичні процеси, що супроводжують творення й функціонування епонімних термінів [Дзюба, 2010, с. 55-63]. Досліджуючи епоніми, М. Дзюба стверджує, що спеціальні найменування, утворені від власних імен, становлять значний шар термінної лексики, і порівняно з відповідними лексемами загальноживаної мови, мають специфічні властивості.

У термінології епонімні найменування виконують номінативну функцію й набувають термінного значення. Епонім М. Дзюба розглядає як «власну назву будь-якого класу на позначення конкретного носія імені, від якої утворено термін» [Дзюба, 2010, с. 55-63]. Найумотивованішим для позначення спеціальних назв, утворених від епонімів, або у складі яких вони (епоніми) є компонентами, дослідниця вважає найменування – епонімічні терміни. Епоніми – це терміни, у структурі яких є власне ім'я особи, на честь якої назване те чи інше наукове явище, відкриття чи винахід, або, за бажанням автора, такому явищу присвоюється ім'я певного відомого діяча науки [Лейчик, 2010, с. 351-359].

Услід за Є. М. Какзановою, у своєму дослідженні епонімами будемо називати терміни, які у своїй структурі мають власні назви (антропоніми), тобто є утвореними від прізвищ учених або дослідників [Какзанова, 2010, с. 21-25]. Переважна частина таких термінів є двокомпонентними одиницями, один компонент яких представлений власною назвою (прізвища винахідника), інший – загальною назвою; таке поєднання утворює модель: *іменник (власна назва) + іменник (загальна назва)*. Прізвище, що відіграє важливу роль у терміні-епонімі, – це свого роду «жива історія», яка дозволяє передати і уявити історичні події та історію науки.

Такі терміни стають своєрідними іменними пам'ятниками. Вони

увіковічують ім'я вченого, який відкрив хворобу. Епоніми використовуються для уточнення певних хвороб, наприклад вірус brucellosis – бруцельоз, якщо знайдений в організмі людей носить назву Malta fever – мальтійська лихоманка, а якщо до організму тварин – Bang's disease (хвороба Банга).

Babesiosis (бабезіоз), що був відкритий румунським ученим Віктором Бабешем у 1888 році (Victor Babes) та названий на його честь, під час дослідження причин смерті близько 50000 голів ВРХ, був уточнений американськими вченими Теобальдом Смітом та Фредом Кілборном у 1893 році, так у Сполучених Штатах хвороба «бабезіоз» отримала нову назву Texas cattle fever (бабезіоз). З часом учені значно поліпшили діагностику хвороби, ідентифікувавши збудника – кліща, що також стало першим у світі підтвердженням здатності членистоногих комах переносити хвороби тваринам.

Salmonellosis (сальмонельоз), названий на честь Даніеля Елмера Сальмона, ветеринарного патолога, який у XIX столітті досліджував мікроорганізми при департаменті сільського господарства Сполучених Штатів Америки, є ще одним прикладом уточнення етимологічного значення назви хвороби, оскільки разом із вищезгаданим Теобальдом Смітом Д. Е. Сальмон відкрили раніше невідому бактерію Salmonella у свиней, що хворіли на hog fever (свинячу лихоманку).

При аналізі термінів на позначення хвороб тварин в англійській мові було відібрано 136 епонімів, що складає 12,9% від загального числа термінів (1050 одиниць) та встановлено моделі, за якими утворюються ці одиниці.

Однокомпонентні епоніми на позначення хвороб тварин представлені словами із суфіксом *-osis*: teileriosis (тейлеріоз); listeriosis (лістеріоз); lobomycosis (лобомікоз); babesiosis (бабезіоз); salmonellosis (сальмонельоз). Ця група представлена термінами, що позначають назви різних паразитів, бактерій, збудників хвороб. Кожен термін має у своєму складі дві частини: закінчення *osis* (від лат. хвороба) та епонімічну основу, яка й походить від прізвища вченого, на честь якого хвороба отримала свою назву. До складу цієї групи входить 20 терміноелементів, тобто однокомпонентних епонімів – 12,9%.

Проведений аналіз засвідчує те, що багатокomпонентні терміни-епоніми на позначення хвороб тварин можна розділити на три групи, у кожній з яких ми виокремлюємо кілька структурних типів утворення й написання, а саме:

1. Епоніми, до складу яких входить одна власна назва: Addison's disease (хвороба Едісона), Bang's disease (бруцельоз) под.;

2. Епоніми, до складу яких входять дві власні назви: Chiari-Frommel disease (хвороба Чіарі-Фоммеля), Churg-Strauss disease (хвороба Черга-Штраусса);

3. Епоніми, до складу яких входять три власні назви: Besnier-Boeck-Schaumann disease (хвороба Бесньє-Бока-Шаумана), Abderhalder-Kaufmann-Lignac syndrome (синдром Абдерхальдера-Кауфмана-Ліньяка).

Структурний аналіз епонімів терміносистеми на позначення хвороб тварин засвідчує той факт, що в цій термінології домінуюче місце належить двокомпонентним термінам. Зі збільшенням кількості компонентів чисельність термінів стрімко падає. Спираючись на кількісні показники, отримуємо такі співвідношення: 56 термінів (41%) з двома компонентами; 40 (29%) – з трьома компонентами; 20 (14%) – з чотирма компонентами.

Двокомпонентні епонімічні термінологічні словосполучення, до складу яких входить одна власна назва, виявили таку структуру:

1) прізвище вченого + 's + disease: Addison's disease (хвороба Едісона), Bang's disease (бруцельоз), Carrion's disease (хвороба Карріона), Gunther's disease (хвороба Гюнтера), Lafora's disease (хвороба Лафора) – усього 10 термінів (17% у цій групі);

2) прізвище вченого + пухлина: Kuttner's tumor (пухлина Кютнера), Klatzkin's tumor (пухлина Клатцкіна), Codman's tumor (пухлина Кодмана), Burkitt's tumor (пухлина Беркіта) – усього 9 термінів (16% у цій групі);

3) прізвище вченого + 's + syndrome: Cogan's syndrome (синдром Когана), Conn's syndrome (синдром Конна), Goodpasture's syndrome (синдром Гудпасчера) – усього 10 термінів (17% у цій групі);

4) прізвище вченого + disease :Abercombie disease (хвороба Аберкомбі), Albright

disease (хвороба Олбрайта), Batten disease (хвороба Баттена), Barlows disease (хвороба Барлоуза), Chagas disease (хвороба Чагаса) – усього 8 термінів (14% у цій групі);

5) прізвище вченого + syndrome: Costello syndrome (синдром Костелло), Da Costa Syndrome (синдром Да Коста), Dressler syndrome (синдром Дресслера) – усього 6 термінів (10% у цій групі);

6) прізвище автора + 's + назва певної хвороби: Cushing's ulcer (виразка Кушинга), Ebstein's anomaly (аномалія Ебштейна), Friedreich's ataxia (атаксія Фрідрайха), Fuch's dystrophy (дистрофія Фукса) – усього 6 термінів (10% у цій групі);

7) топонім + disease: Newcastle disease (Ньюкаслська хвороба), Aleutian disease (алеутська хвороба), Lyme disease (хвороба Лайма) – усього 8 термінів (14% у цій групі);

8) топонім + назва хвороби: Japanese encephalitis (японський енцефаліт), St. Louis encephalitis (американський енцефаліт), La Crosse encephalitis (каліфорнійський енцефаліт), Lassa fever (геморрагічна лихоманка Ласса), Ebola virus (вірус Ебола), Zika virus (вірус Зіка) – усього 7 термінів (12% у цій групі).

Трикомпонентні епонімічні термінологічні словосполучення, до складу яких входить одна власна назва, представлені такими структурами:

1) прізвища двох учених з дефісним написанням + disease: Chiari-Frommel disease (хвороба Чіарі-Фоммеля), Churg-Strauss disease (хвороба Черга-Штраусса), за цим типом утворено 10 термінів (33% у цій групі);

2) прізвища двох учених з дефісним написанням + syndrome: Danbolt-Closs syndrome (синдром Данболта Клосса), Dandy-Walker syndrome (синдром Данді Волкера), Forbes-Albright syndrome (синдром Форбса-Олбрайта), Graves-Basedow syndrome (синдром Грейвса-Бейздоу), за цим типом утворено 8 термінів (26%);

3) топонім + іменник + disease: Nairobi sheep disease (найробіанська хвороба овець), Australian bat lyssavirus (австралійський лісавірус кажанів), Guinea worm disease (дракункульоз), за цим типом утворено 7 термінів (23%);

4) топонім + іменник + fever / virus: African swine fever (африканська чума свиней), West Nile virus (лихоманка Західного Нілу), Rift Valley fever (лихоманка долини Ріфт), Texas cattle fever (бабезіоз), за цим типом утворено 5 термінів (16%).

Чотирикомпонентні епонімічні термінологічні словосполучення, до складу яких входить одна власна назва, мають таку структуру:

1) прізвища трьох учених з дефісним написанням + disease: Besnier-Boeck-Schaumann disease (хвороба Бесньє-Бока-Шаумана), Vogt-Koyanagi-Harada disease (хвороба Фогта-Коянагі-Харада), Wollf-Parkinson-White disease хвороба (Воллфа-Паркінсона-Уайта), Hand-Schuller-Christian disease (хвороба Ханда-Шюллера-Крістіана), Bland-White-Garland disease (хвороба Бланда-Уайта-Гарланда), цей тип чотирикомпонентних епонімічних словосполучень налічує 7 термінологічних одиниць, або 35% від загальної вибірки епонімів;

2) прізвища трьох учених з дефісним написанням + syndrome: Abderhalder-Kaufmann-Lignac syndrome (синдром Абдерхальдера-Кауфмана-Ліньяка), Bannayan-Riley-Ruvalcaba syndrome (синдром Банаяна-Райли-Рувалькаби); цей тип словосполучень є найчастотнішим – 8 одиниць, або 40% від загального числа термінів;

3) прізвища двох учених з дефісним написанням + прикметник + назва хвороби +disease: Machado-Joseph Azorean disease (азорська хвороба Мачадо-Джозефа), Armani-Ebstein nephropathic disease (діабетична нефропатія), Berardinelly-Seip congenital lipodystrophia (вроджена ліподистрофія Берардінеллі-Сеїпа); таких термінів виявлено найменше – 6 одиниць, що складає 30% від загального числа епонімів.

Дослідження дозволяє констатувати, що епонімія в термінології на позначення хвороб тварин представлена однокомпонентними термінами – 20 одиниць, двокомпонентними епонімами – 56 одиниць (найбільшу частотність серед яких має структура «прізвище вченого + 's + syndrome», що нараховує 10 одиниць), трикомпонентними епонімами – 40 одиниць (найбільше термінів було проаналізовано за структурою «прізвища двох учених з дефісним

написанням + syndrome» – 8 одиниць), чотирикомпонентними епонімами – 20 одиниць (найчастотнішою структурою серед яких виявилась «прізвища трьох вчених з дефісним написанням + syndrome» – 8 одиниць).

Деталізацію структури епонімів представляємо на рисунку 3.2.

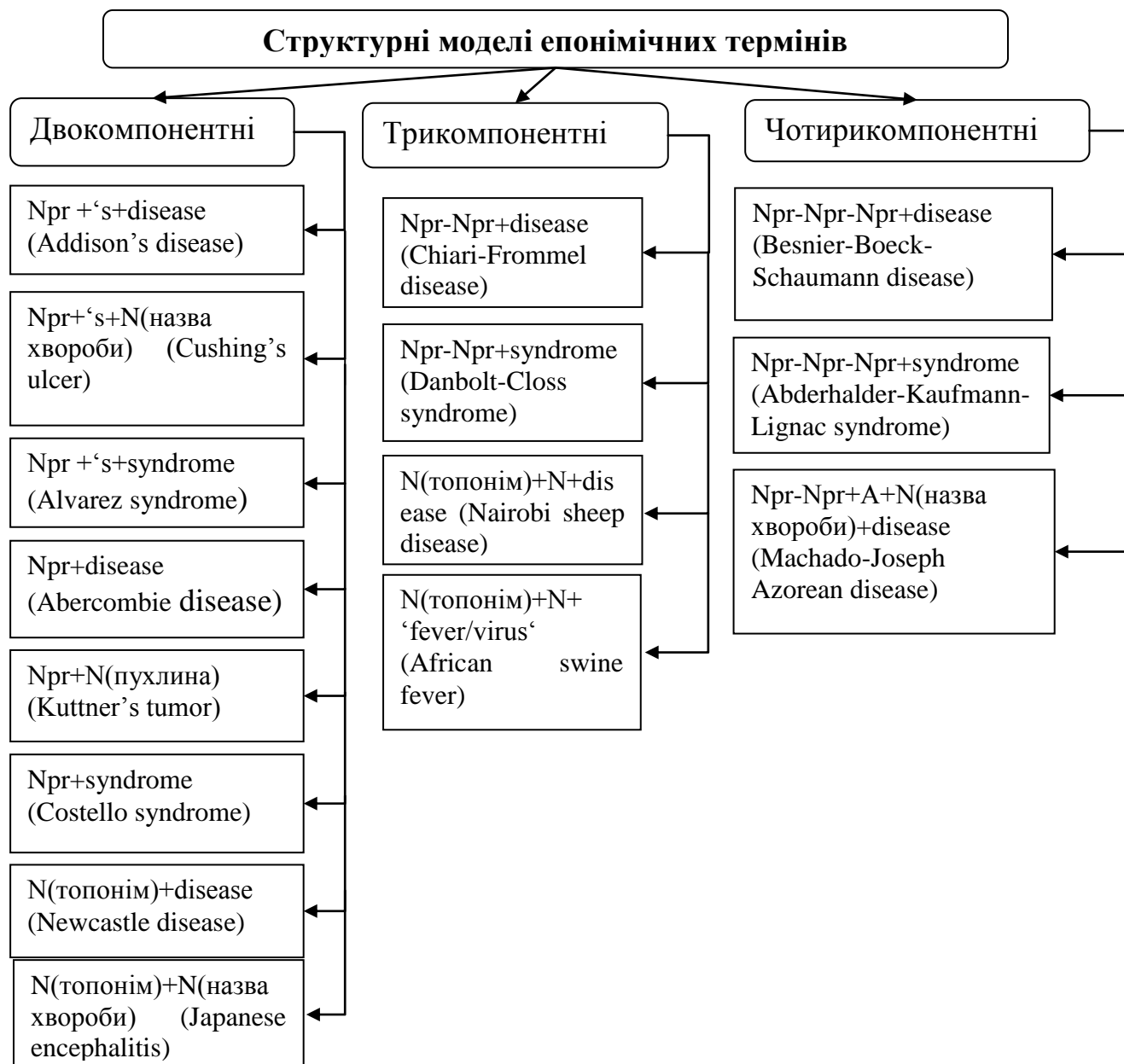

Рис. 3.2. Структурні моделі епонімічних термінів

Було помічено і кілька особливостей семантики епонімів, а саме:

- 1) один епонім може застосовуватись для позначення різних хвороб;
- 2) декілька епонімів можуть позначати одну хворобу;
- 3) епонім може містити власне ім'я особи, яка відіграла в історії людства негативну роль: Wegener's

Granulomatosis (грануломатоз Вегенера), згодом з'ясувалось, що Вегенер мав стосунок до Третього Рейху і хвороба, назва якої була утворена з його прізвища, зазнала перейменування на granulomatosis (грануломатоз).

Поширеність епонімів у ветеринарній медицині підтверджує антропоцентричність медичного знання, підтримує бажання реципієнта отримати інформацію про того чи іншого вченого, вказує на сферу діяльності спеціаліста, його внесок у науку, уточнює історичний контекст його діяльності, етап розвитку науки. Завдяки такій своїй інформативності епонім легко запам'ятовується. Отже, епоніми впливають на пізнання світу у світлі історії науки, тому належать до імен – когнітивних категорій.

3.3.4. Полісемія англомовних термінів на позначення хвороби тварин

Одна з особливих ознак терміна – його однозначність. Вивчення різних термінологічних систем і підсистем показало, що в термінологічній лексиці, так і в літературній мові, є таке явище, як багатозначність, або полісемія. Під полісемією розуміємо наявність в одного й того ж слова кількох пов'язаних між собою значень, які зазвичай виникають під час видозмінення та розвитку первинного значення цього слова [Ахманова, 2013, с. 43].

Немає сумніву, серед основних ознак термінів, однозначність є провідною [Гринев-Гриневиц, 2004, с. 120]. Природно, що ця ознака перетворюється на вимогу до терміна при термінотворенні, оскільки відомо, що кожне поняття саме по собі є однозначним. І це є, за законом тотожності, однією з елементарних умов правильного мислення [Сложеникина, 2010, с. 55].

Уявлення про однозначність терміна, за твердженням Т. Стасюк [Стасюк, 2012, с.95-100], є поширеною помилкою, що виникла як результат приписування йому (терміну) однозначності відображення дійсності. Причини, які обумовлюють багатозначність (полісемію), і форми її вираження у ветеринарній термінології різняться. Ю. Шесток [Тимкина, 2017, с. 156-158] окреслює дві причини неоднозначності ветеринарних термінів:

1. Гносеологічна: мислення людини одночасно підтримує тенденцію

до однозначності і точності слововживання, і протидіє їй, знаходячи словесне вираження для нових понять.

2. Характер розвитку ветеринарної науки: зростає кількість мікротерміносистем, що уможлиблює вживання одних і тих самих мовних одиниць для позначення різних понять.

На думку С. Шелова, причина багатозначності полягає у «відставанні» терміна від еволюції змісту вираженого поняття [Шелов, 2018, с. 211]. Слідом за розвитком наукових знань те чи інше поняття розділяється на два чи більше самостійних понять, а для їх вираження в межах однієї і тієї ж мікросистеми продовжує використовуватись один і той самий звуковий комплекс.

Спостереження показують, що в англomовній терміносистемі на позначення хвороб тварин основна властивість терміна – однозначність – проявляється послідовно. Явище полісемії представлено одиничними прикладами. Полісемія може виникати у окремих випадках. По-перше, в результаті зближення значень терміна, що позначає певний орган чи його частини і хвороби органу. Так, *альвеоліт*, має два значення, фіксованих у словнику Орлова: 1) запалення альвеол легень, без подальшого ураження бронхів; 2) запалення альвеол зубів, розвивається при видаленні зубів у тварин. По-друге, полісемія виникає у результаті синонімії, характерної для назви різних органів, при диференціюванні, наприклад, номінацій запальних процесів: *brucellosis* – може бути запаленням лімфатичних вузлів навколо статевих органів тварини, а також запаленням безпосередньо статевих органів, наприклад, сім'яників.

Полісемію вносять у ветеринарну термінологію і терміни-омоніми, що є словами, які однаково пишуться та однаково вимовляються, але різними за походженням і значенням словами давньогрецької мови. Так омонімічна пара *athelia* – *-a+thele* базується на двох термінах: *athelia* (ателія) – походить від грец. *ateles* – «неповний, недосконалий», уживається зі значенням «незавершений розвиток певного органу, або тканини» та заперечного з грецької префікса *-a* + корінь *-thele* – «осок» – «аномалія розвитку: відсутність

сосків молочних залоз».

Отже, ми бачимо, що полісемія ветеринарних термінів, що називають хвороби тварин, є природною через асиметрію мовного знаку, коли одна й та сама форма використовується для позначення різних об'єктів і виконує різні функції. За Ю. Чорним, проблема полісемії в науковій термінології, і зокрема, семантичній диференціації багатозначних термінів видається важливою, оскільки від використання термінів залежить точність опису наукових понять [Черный, 1984, с. 25]. Це твердження дослідника стосується і ветеринарної термінології, для якої також важливим є точність вибору терміна, оскільки від цього залежить здоров'я тварини, а відтак і здоров'я людини.

Аналізуючи різні ветеринарні терміни, які позначають назви хвороб, можна зробити висновок, що явище полісемії (багатозначності) у ветеринарній термінології поширене меншою мірою, ніж у літературній мові, але трапляється в різних формах. Усього нараховуємо 16 термінів на позначення хвороб тварин в англійській мові, що вступають у полісемічні відношення, що складає 1,5% від термінів у вибірці. Цей факт доводить, що попри прагнення до однозначності, термінам властиві усі ті ж семантичні процеси, що й системі мови у цілому.

Висновки до Розділу 3

Результати структурного аналізу англійської терміносистеми хвороб тварин засвідчують, що процеси її формування відповідають тематичному змісту, який визначає характерні способи ветеринарного термінотворення.

Роль систематизатора досліджуваної термінології виконують гіперо-гіпонімічні відношення, що дозволяють встановити багаторівневі зв'язки між термінами. Вони надають можливість прогнозування появи нових термінологічних одиниць, які займуть вільні позиції в гіпонімічних структурах, що обумовлено поглибленням наукового знання, розвитком міждисциплінарних зв'язків і методик, міжмовними контактами.

У досліджуваній терміносистемі деривація виявилася основним чинником структури, систематизації, постійного ускладнення та вдосконалення її вербально-семіотичного підґрунтя.

1. Прості англомовні терміни в досліджуваній терміносистемі склали 20 одиниць, 1,9% від загального числа проаналізованих термінів.

2. Похідні терміни в кількості 162 одиниці (15,4%) розглянутої терміносистеми утворюються суфіксальним (96 одиниць, або 59% – від термінів з афіксами, 9,1% – від загального числа термінів) та префіксальним способами (66 одиниць, або 40,7% та 6,2% – від загального числа термінів).

Суфікси у вербалізаторах хвороб тварин мають інструментальну функцію, за їх допомогою відбувається диференціація різних типів хвороб, наприклад: *oma-* позначає хвороби, які виникають у вигляді доброякісних та злоякісних пухлин; *emia-* позначає хвороби кров'яної системи; *algia-* позначає хвороби, які характеризуються болем у різних частинах тіла (*myalgia* – міальгія – біль у м'язах). Найпродуктивнішими суфіксами в англомовній терміносистемі хвороб тварин виявилися *-itis* 40 одиниць (24,6% від кількості термінів з афіксами) та *-osis* 21 одиниця (12,9% від кількості термінів з афіксами), які позначають запалення (*arthritis* (артрит), *nephritis* (нефрит)); та власне захворювання (*listeriosis* (лістеріоз), *brucellosis* (бруцельоз)) відповідно.

Префікси, у свою чергу, виконують семантичну функцію, також з їх допомогою класифікують хвороби тварин за певними видами. Найчастотнішими префіксами в англомовній терміносистемі хвороб тварин виявилися: *-a*, 13 одиниць (8%); *-pseudo* 10 одиниць (6,1%).

3. Складені терміни (композиції) нараховують 110 одиниць, або 10,4% від загальної кількості досліджуваних термінів. Аналіз композитів уможливив виокремлення низки їх структурних моделей, найпродуктивнішою з яких виявилася модель із двох вільних морфем, де складові компоненти поєднуються без сполучникового елемента.

4. Дослідження термінології на позначення хвороб тварин дає підстави стверджувати, що у ній чисельно переважають термінологічні словосполучення

(662 одиниці, або 63% від загальної кількості досліджуваних термінів). Причиною такого явища є те, що вони найповніше відображають необхідну кількість відмінних ознак хвороб тварин. Термінологічні словосполучення експлікують родо-видові відношення. Значення основного, стрижневого слова, яке виражає родову ознаку, уточнюється і характеризується значеннями інших слів.

У процесі дослідження нами було виокремлено три структурні типи термінологічних словосполучень за кількістю компонентів: двокомпонентні (368 одиниць, або 55,5% від кількості термінологічних словосполучень), трикомпонентні (250 одиниць, або 37,7% від кількості термінологічних словосполучень), чотирикомпонентні (44 одиниці, або 6,6% від кількості термінологічних словосполучень). Найбільш частотний тип термінологічних словосполучень досліджуваної терміносистеми – атрибутивні двокомпонентні термінологічні словосполучення, утворені за схемою А+N (198 термінів, або 53,8% від загальної кількості у групі). Це пояснюється фактом мовної економії, а також тим, що атрибутивні двокомпонентні термінологічні словосполучення часто виступають як вихідні словосполучення для утворення багатослівних термінологічних словосполучень.

5. Було проаналізовано структурно-семантичні особливості аббревіатур ветеринарної термінології. Було охарактеризовано види аббревіатур на позначення хвороб тварин. Кількісно, найпоширенішим видом аббревіатур виявилися графічні аббревіатури – 63 одиниці, або 65,6% від загальної кількості аббревіатур. Наступним великим класом аббревіатур виявилися – лексичні аббревіатури. Всього лексичних аббревіатур 33 одиниці, або 34,3% від числа аббревіатур. Загальна кількість аббревіатур склала – 96 одиниць, що становить 9,1% від загального числа термінів на позначення хвороб тварин в англійській мові.

6. Із загальної вибірки термінів англійської терміносистеми хвороб тварин загальним обсягом 1050 одиниць 80%, або 840 одиниць не мають синонімів, водночас терміни, що мають різну кількість синонімів, склали 20%

(210 одиниць). Усі синоніми вступають у синонімічні ряди :160 синонімів вступають у двочленні ряди (76,1% від всієї кількості синонімів), 40 (19%) – у тричленні ряди, 10 (4,7%) – у чотиричленні ряди. Превалюють серед синонімів термінології на позначення хвороб тварин абсолютні синоніми – 148 одиниці (70,4%). Аналіз матеріалу дав змогу виділити п'ять типів термінів-синонімів, найчастотнішим з яких виявився: термінологічне словосполучення – термінологічне словосполучення (122 одиниці, або 58% від кількості термінів).

7. У досліджуваній терміносистемі виявлено два типи антонімічних відношень: лексичні та деривативні. Останні утворюються шляхом використання антонімічних морфем та терміноелементів.

Усього було виявлено 94 терміни, які вступають в антонімічні відношення, що становить 8,9% від загальної кількості термінів. У термінах-антонімах на позначення хвороб тварин було виділено префікси, які уможливають явище антонімії: *oligo* – 8 одиниць (8,5% від загальної кількості антонімів); *macro* – 16 одиниць (17% від загальної кількості антонімів); *poly* – 16 одиниць (17% від загальної кількості антонімів); *hypo* – 16 одиниць (17% від загальної кількості антонімів у вибірці); *micro* – 12 одиниць (12% від загальної кількості антонімів); *hyper* – 26 одиниць (27,6% від загальної кількості антонімів).

8. Англomовній терміносистемі хвороб тварин характерна наявність епонімії (136 одиниць, або 12,9% від загального числа термінів). У ході дослідження було показано, що епонімія в термінології на позначення хвороб тварин представлена однокомпонентними термінами – 20 одиниць (12,9%), двокомпонентними термінами – 56 одиниць (41%). 40 термінів або 29% (від кількості епонімів у вибірці) було виявлено серед трьохкомпонентних епонімів. Епонімів з чотирма компонентами було виявлено у кількості 20 одиниць.

9. Проведений аналіз англomовної терміносистеми хвороб тварин показує, що уявлення про однозначність ветеринарних і медичних термінів є хибним. Полісемія в досліджуваній терміносистемі явище хоча і не дуже часте, але проявляється в різних формах. Усього налічується 16 термінів на позначення

хвороб тварин в англійській мові, які вступають у полісемічні відношення, що складає 1,5% від термінів у вибірці.

Основні положення четвертого розділу відображені у таких публікаціях Рожков, 2019; Рожков, 2020b; Рожков, 2021; Rozhkov, 2020a; Rozhkov, 2018a; Rozhkov, 2020e

ВИСНОВКИ

Дослідження ветеринарної термінології на позначення хвороб тварин зумовлене розмитими межами цієї категорії лексем, їхньою етимологічною та структурною специфікою, семантичною стійкістю та проникненням ветеринарних термінів у широкий вжиток завдяки розширенню інформації про стан навколишнього світу, його проблеми, їхній взаємозв'язок зі здоров'ям людей, а також великою увагою до турботи про хатніх улюбленців, розведенням нових порід та промисловим використанням тваринництва.

1. Для комплексного дослідження термінів на позначення хвороб тварин в англійській мові ми сформували вибірку на матеріалі фахових лексикографічних джерел, яка становить 1050 термінів. У дослідженні використані різні сучасні методи в межах двох підходів – лінгвокогнітивного та структурно-семантичного: концептуальний та фреймовий аналізи, а також компонентний, дистрибутивний, контрастивний аналізи та методика семантичних опозицій. Завдяки комплексній методології нашого дослідження було виявлено основні категоріальні ознаки термінів, вказано ключові концепти та фреймовий устрій досліджуваної терміносистеми, а також механізми метафоричного й метонімічного перенесення у відповідних лексемах англійської мови. Описано етимологію термінів у ветеринарії, морфологічну специфіку вербалізаторів хвороб тварин, особливості словотвірних процесів у терміносистемі, системні мовні відношення (синонімія й антонімія), а також фразові типи термінологічних словосполучень та способи скорочень досліджуваних одиниць.

Схарактеризовано роль когнітивного підходу в розвитку науки про термін, який дає можливість досліджувати аналізовану термінологію як концептуальну інформацію – результат обробки й структуризації накопичених знань. Для здійснення когнітивного аналізу досліджуваної термінології використані такі базові одиниці когнітивної лінгвістики, як категорія, концепт, фрейм.

2. Виявлено основні етапи, закономірності та тенденції поповнення і розвитку аналізованої терміносистеми. Ветеринарний компонент англійської термінології має тривалу історію формування з такими характеристиками поетапного становлення:

I період – (IX–XVI століття) використання питомих (простих і похідних) лексем, і запозичення простих лексичних одиниць;

II період – (XVII–XVIII століття) запозичення похідних термінів, початок створення гібридних термінологічних словосполучень, де родовий елемент – запозичений, а видовий – питомий;

III період – (XIX–XX століття) утворення похідних термінів з грецьких і латинських морфем з метою уточнення опису захворювання, органу або явища.

3. Визначено екстралінгвістичні та лінгвістичні чинники, що зумовили формування термінологічного фонду одиниць на позначення хвороб тварин. Терміносистему на позначення хвороб тварин визначили як структуровану сукупність спеціальних номінацій ветеринарної медицини, яка є засобом отримання, зберігання і репрезентації спеціальних знань, що ними володіє фахівець, який номінує хвороби тварин.

Становлення терміносистеми на позначення хвороб тварин в англійській мові обумовлено факторами екстралінгвістичного та лінгвістичного характеру. До екстралінгвістичних чинників відносимо такі: країни, де англійська мова є першою, де конкретна галузь наукового знання отримує активний розвиток, вводяться нові поняття і терміни; розвиток галузевої науки, науково-технічний прогрес у цілому; виявлення нових хвороб, що зумовлено удосконаленням методів, за допомогою яких вони та їхні збудники встановлюються; роль мовної особистості (ученого або ветеринарного лікаря), яка бере участь у процесі термінологічної номінації; процес епонімізації, який почався в медицині, у тому числі й ветеринарній, у середині минулого століття з найменування хвороб прізвищами вчених, які досліджували та відкрили хвороби. До лінгвістичних чинників зараховуємо виявлені засоби термінотворення. Серед чинників номінації хвороб тварин виділяємо морфологічний, синтаксичний і семантичний

способи, а також запозичення з інших мов та утворення абревіатур і усічених термінів на позначення хвороб тварин.

4. Виокремлено категорії та когнітивні ознаки термінів на позначення хвороб тварин в англійській мові. Дослідження показало, що важливу роль у процесі формування англомовних термінів на позначення хвороб тварин відіграють категорії ПРОСТОРУ, ЧАСУ, ОБ'ЄКТА, КАУЗАЛЬНОСТІ, КОЛЬОРУ. Визначення категорій термінів на позначення хвороб тварин дає можливість зрозуміти співвідношення когнітивних і мовних структур, оскільки форма і зміст терміна містять інформацію про механізм процесу номінації. У досліджуваній термінології для вербалізації концепту ХВОРОБА використовуються лише три номінації: «disease», «sickness» та «illness» з превалюванням лексеми «disease». Аналіз дефініцій лексеми «disease» в англійській лексикографії виявив домінуючу семантико-когнітивну ознаку ключового слова, яке вербалізує концепт, – «порушення нормальної життєдіяльності організму», «розлад здоров'я», та ще одну когнітивну ознаку – «причину появи хвороби», викликану інфекцією або порушенням здоров'я, а не випадковістю.

5. Проведено фреймовий аналіз концепту ХВОРОБИ ТВАРИН у вигляді предметно-акціонального фрейму, вершинними вузлами якого є АГЕНС, ПАЦІЄНС, ДІЯ й ІНСТРУМЕНТ. На підставі побудованого фрейму виявлено базові слоти, що репрезентують знання про хворобу. Кожен слот вербалізований відповідними номінаціями, що дозволяє зрозуміти досліджуваний концепт. Вербалізатори концепту ХВОРОБА ТВАРИНИ поділяються на три змістові групи: disturbance of an organism activity / порушення діяльності організму, causer of disease / каузатор хвороби та object of disease/ об'єкт хвороби, кожен з яких розділяється на менші кластери.

6. Розглянуто когнітивні механізми застосування метафори серед англомовних термінів на позначення хвороб тварин. З'ясовано основні донорські домени – джерела метафоричних номінацій на позначення хвороб тварин: ЛЮДИНА (38,7%), НАТУРФАКТ (25,0%), ТВАРИНА (19,3%),

АРТЕФАКТ (17,0%). Схарактеризовано типи метафоричних перенесень, наявних у досліджуваній термінології: структурний, гештальтний, дифузний. Виявлено кількісне домінування гештальтного різновиду метафоризації.

Одним із ефективних способів творення досліджуваних термінів є метонімічне перенесення. Вивчення метонімічних транспозицій у термінології дає можливість структурувати терміни, мотивовані метонімією, розрізнити моделі метонімічної номінації, а також з'ясувати специфічні особливості номінації нових концептів у ветеринарній медицині. Виявлено, що метонімічне переосмислення в порівнянні з метафоричним є менш поширеною формою семантичного перетворення, у тому числі і для термінів на позначення хвороб тварин.

7. Дана характеристика лексико-семантичним, структурним і синтаксичним параметрам розглянутої терміносистеми. Основними способами творення термінологічних одиниць є синтаксичний, морфологічний та морфолого-синтаксичний. За синтаксичним способом побудовано значну кількість термінів на позначення хвороб тварин.

Структура термінів на позначення хвороб тварин є різноманітною. Досліджувана термінологія представлена: простими термінами – 20 (1,9%); похідними термінами – 162 (15,4%), складними термінами (композиатами) – 110 (10,4%), термінологічними словосполученнями – 662 (63%) та аббревіатурами – 96 (9,1%).

Морфологічний спосіб термінотворення у досліджуваній термінології характеризується використанням афіксів. Суфіксальним способом утворено 96 термінів (59% від загальної кількості термінів), а префіксальним 66 термінів (40,7% від загальної кількості термінів). За допомогою афіксів відбувається диференціація вербалізаторів різних типів хвороб. Серед усіх типів термінологічних словосполучень переважають двокомпонентні терміни, серед яких найпродуктивнішими моделями є А+N, які налічують 198 термінів, або 53,8% від загальної кількості двокомпонентних терміносполучень. Продуктивним способом утворення термінів на позначення хвороб тварин є

абревіація, яка належить до морфоло-синтаксичного способу термінотворення. У нашій вибірці виявлено 96 абревіатур. Найчисельнішою групою абревіатур виявилися алфабетизми – 63 одиниці, або 65,6% від загальної кількості абревіатур.

У досліджуваному корпусі виявлено 210 термінів (що становить 20% із загальної вибірки), які вступають у синонімічні відношення. Кількість синонімів у синонімічному ряді коливається від двох до шести. Домінуюче становище належить двочленним рядам (160 термінів – 76,1%). Найбільш частотною групою синонімів виявилася група абсолютних синонімів (148 одиниць, або 70,4% від кількості синонімів). Для синонімії досліджуваної лексики характерною є варіантність, представлена графічними, фонетико-графічними, словотвірними, синтаксичними і варіантами використання термінів повної та короткої форми термінів. Наявність синонімів і варіантів пов'язана з розвитком науки, вони дають можливість номінувати виділені категорії і концепти різними способами, які сприяють гнучкості і точності у вербалізації концептів.

Англомовній терміносистемі хвороб тварин характерна наявність епонімії (136 одиниць, або 12,9% від загального числа термінів). У ході дослідження було показано, що епонімія в термінології на позначення хвороб тварин представлена однокомпонентними термінами – 20 одиниць (12,9%), двокомпонентними термінами – 56 одиниць (41%). 40 термінів або 29% (від кількості епонімів у вибірці) було виявлено серед трьохкомпонентних епонімів. Епонімів з чотирма компонентами було виявлено у кількості 20 одиниць.

Результати дослідження англомовних термінів на позначення хвороб тварин у когнітивному і структурному аспектах створюють перспективи для подальшого корпусного дослідження обраної термінології, а також проведення порівняльного аналізу особливостей номінації хвороб тварин в українській та англійській термінології ветеринарної медицини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Абрамов, Б. А. (2008). *Теоретическая грамматика немецкого языка. Сопоставительная типология немецкого и русского языков: учебное пособие для студ. высш. учеб. Заведений*. Под ред. Н. Н. Семенюк, О. А. Радченко, Л. И. Гришаевой. Москва: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 286.

Алефиренко, Н. Ф. (2011). *Проблемы когнитивной лингвистики*. Монография. Нитра (Словакия): Университет им. Константина философа, 216.

Амеліна, С. М. (2015). Особливості перекладу ветеринарної лексики з німецької та англійської мов українською. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. Серія : Філологічні науки. Київ: Видавництво НУБіП України. 215 (1), 130-135.

Амеліна, С. М., Гопак, І. М. (2016). Структурно-семантична характеристика англійських термінів підмови ветеринарії у контексті україномовного перекладу. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. Серія : Філологічні науки. Київ: (248), 156-161.

Апалько, И. Ю. (2013). Когнитивные, семиотические и прагматические основания формирования предметной области «защита информации». (автореф. дис. ... докт. филол. наук). Ростов-на-Дону, 41.

Апресян, Ю. Д. (1995). *Лексическая семантика. Избранные труды: монография*. Москва: Школа «Языки русской культуры», 1, 212.

Арутюнова, Н. Д. (1990). *Метафора и дискурс. Теория метафоры*. Москва: Прогресс, 280.

Ахманова, О. С. (2013). *Словарь лингвистических терминов*. Москва: Рипол Классик, 614.

Барселона, А. (2003). Метонимия в когнитивной лингвистике: результаты анализа. *Проблемы семантической мотивированности в языке*. Амстердам/Филадельфия: Изд-во «Бенджамине», 223-255.

Бекишева, Е. В. (2007). *Формы языковой репрезентации гносеологических категорий в клинической терминологии*. (Автореф. дис. ... д-ра филол. наук). Москва, 50.

Бенчес, Р. (2010). Ограничения на креативность в образовании сложных слов с метафорической и метонимической семантикой. *Проблемы словообразования в когнитивной перспективе*. Берлин; Нью Йорк : Изд-во «Де Гройтер», 219-242.

Біян, Н. Р. (2011). Синонімічні й антонімічні відношення в сучасній англійській терміносистемі туризму. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Розділ II. Термінознавство*. Луцьк: Вежа, 6 (2), 117–122.

Блэк, М. (1990). *Метафора. Теория метафоры*. Москва: Прогресс, 152 -173.

Близнюк, К. (2017). Аналіз опозицій як метод дослідження лексичної семантики. *Граматичні студії : збірник наукових праць*. Вінниця: ДонНУ ім. В. Стус, (3), 70-74.

Болдырев, Н. Н. (2000). *Когнитивная семантика: курс лекций по английской филологии*. Тамбов: ТГУ, 123.

Болдырев, Н. Н. (2004). Концептуальное пространство когнитивной лингвистики. *Вопросы когнитивной лингвистики*. Москва: Наука, 1 (001), 18-36.

Болдырев, Н. Н. (2009). Концептуальная основа языка. *Когнитивные исследования языка*. Тамбов, 4, 25-77.

Буянова, Л. Ю. (2012). *Термин как единица логоса: монография*. Москва: ФЛИНТА, 242.

Вакуленко, М. О. (2013). Методологічні засади вивчення наукової термінології. *Термінологічний вісник: збірник наукових праць*. Київ: ІУМ НАНУ, 2(2), 16-21.

Вакулик, І. І. (2013). Сучасні ветеринарно-медичні терміни як презентанти анатомічної номенклатури. *Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. Кривий Ріг, 9, 66-73.

Величкова, С. М. (2014). *Структурно-семантические особенности*

медицинской терминологии в сфере стоматологии (на материале русского и немецкого языков). (Дисс. канд. филол. наук). Белгородский государственный национальный исследовательский университет, Белгород, 214.

Віт, Ю. В. (2006). *Англомовна офтальмологічна термінологія: лінгвокогнітивний аспект*. (Автореф. дис. ... канд. філол. наук). Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, Одеса, 21.

Володина, М. Н. (2000). *Когнитивно-информационная природа термина (на материале терминологии средств массовой информации)*. Москва: Изд-во Моск. ун-та, 181.

Воробйова, О. П. (2011а). Концептологія в Україні: здобутки, проблеми, прорахунки. *Вісник КНЛУ. Серія «Філологія»*. Київ, 14, 2, 53-64.

Воробйова, О. П. (2004). Когнітивна поетика: здобутки і перспективи. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Харків, 635, 52-60.

Воробйова, О. П. (2011b). Когнітологія як експерієнційний міф: методики концептуального аналізу тексту. *Актуальні проблеми філологічної науки та педагогічної практики: Тези III Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Дніпропетровськ: ДНУ імені Олеся Гончара, (3), 8-10.

Вострова, С. В. (2003). Лінгвокогнітивні та комунікативно-прагматичні особливості сучасного англомовного медичного дискурсу (на матеріалі медичних текстів з проблематики ВІЛ/СНІДу). (автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.04). Київ, 20.

Гак, В. Г. (1988). Метафора: универсальное и специфическое. *Метафора в языке и тексте: монография*. отв. ред. В. Н. Телия. Москва: Наука, 11-26.

Гейхман, Л. К., Файнбург, Г. З. & Ставцева, И. В. (2015). Охрана труда: понятийный аппарат англо- и русскоязычных нормативных документов. *Вестник Южно-Уральского государственного университета. Серия «Лингвистика»*, 12, 3, 38-45.

Глущенко, В. А. (2010). Лінгвістичний метод і його структура. *Мовознавство*. Київ, 6, 32-44.

Голованова, Е. И. (2011). *Введение в когнитивное терминоведение: учебное пособие*. Москва: Флинта: Наука, 135.

Гонтар, М. О. (2010). Родо-видові відношення в терміносистемі журналістики. *Вісник національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*. Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 675, 83–86.

Гринев-Гриневиц, С. В. (2004). *Терминоведение*. Москва: Академия, 304.

Гуреева, Е. И. (2007). *Спортивная терминология в лингвокогнитивном аспекте*. (Дис. ... канд. филол. наук). Челябинск, 174.

Д'яков, А. С., Кияк, Т. Р., Куделько, З. Б. (2000). *Основы термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти*. Київ: Вид. дім «КМ Academia», 218.

Дзюба, Е. В. (2012). О видах и структуре категорий. *Вестник Нижегородского государственного лингвистического университета им. Н. А. Добролюбова*. Нижний Новгород, 19, 20-33.

Жаботинская, С. А. (2004). Концептуальный анализ языка: фреймовые сети. *Мова: науково-теоретичний часопис з мовознавства*, Одеса, 9, 81-92.

Жаботинська, С. А. (2006). Посесивна конструкція і концептуальні трансформи. *Мова. Людина. Світ: до 70-річчя проф. М. П. Кочергана* : зб. наук. ст. / за ред. О. О. Тараненка. Київ: Вид. центр КНЛУ, 178–192.

Жаботинская, С. А. (2008). Модели репрезентации знаний в контексте различных школ когнитивной лингвистики: интегративный подход. *Когнитивные исследования языка. Типы знаний и проблемы их классификации: сб. науч. тр. / ред. Е. С. Кубрякова, Н. Н. Болдырев*. Москва; Тамбов: Издат. дом ТГУ им. Г. Р. Державина, 3, 61-74.

Жаботинская, С. А. (2009a). Концепт / домен: матричная и сетевая модели. *Культура народов Причерноморья*. Ялта, 168, 1, 254-259.

Жаботинская, С. А. (2009b). Ономазиологические модели и событийные схемы. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна*. Харків, 837, 3-14.

Жаботинская, С. А. (2010). Лингвокогнитивный подход к анализу номинативных процессов. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. Харків, 928, 6-20.

Жаботинская, С. А. (2013). Имя как текст: концептуальная сеть лексического значения (анализ имени эмоции). *Когниция, коммуникация, дискурс. Международный электронный сборник научных трудов*. Харьковского национального университета имени В. Каразина, 6, 47-76.

Загорійчук, А., Орловська, О. В. (2018). *Методи лінгвістичних досліджень* [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://intkonf.org/zagoriychuk-a-kpn-orlovska-ov-metodi-lingvistichnih-doslidzhen/>
Дата доступу: 21.09.2018.

Зубкова, О. С. (2008). Медицинская метафора как результат культурной фиксации в медицинской терминологии. *Вестник ЛГУ им. А. С. Пушкина. Серия «Филология»*. Санкт-Петербург, 5 (19), 127-134.

Іващенко, В. Л. (2006). *Концептуальна репрезентація фрагментів знання в науково-мистецькій картині світу (на матеріалі української мистецтвознавчої термінології): монографія*. Київ: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 328.

Іващишин, О. М. (2007). *Англійські термінологічні словосполучення у текстах з проблем техногенного впливу на довкілля*. (Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук). Львівський національний університет ім. Івана Франка, Львів, 20.

Кагановська, О. М. (2002). *Текстові концепти художньої прози (на матеріалі французької романістики середини ХХ сторіччя)*. Київ: Вид. центр КНЛУ, 292.

Какзанова, Е. М. (2010). Номенклатура и термины-эпонимы: обзор мнений. *Вестник Московского государственного лингвистического университета. Серия: «Лингвистика»*. Москва: Московский государственный лингвистический университет, 5, 21-25.

Калько, В. В. (2003). *Когнітивно-ономасіологічний аналіз назв лікарських рослин в українській мові*. (Дис. ... канд. філол. наук). Одеса, 203.

Карасик, В. И. (2002). *Языковой круг: личность, концепты, дискурс*. Волгоград: Перемена, 477.

Кислий, В. М. (2009). *Методологія та організація наукових досліджень*. Суми: Вид-во СумДУ, 113.

Кислухина, М. В. (2018). Терминологические словосочетания подъязыка сельскохозяйственной и почвенной микробиологии в английском, украинском и русском языках. *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. Тамбов: Грамота, 6 (84), 83-88.

Кияк, Т. Р. (2014). Семіотичні реляції між внутрішньою формою та значенням лексичних одиниць. *Ми не лукавили з Тобою... (до 70-ліття доктора ... народного депутата Кияка. Тараса Романовича)*. Чернівці: "Букрек", 240-249.

Козловская, О. Г. (2006). Когнитивный подход к исследованию термина как инструмента познания. *Научно-технический вестник информационных технологий, механики и оптики. Гуманитарные и экономические проблемы*. Санкт-Петербург, 1, 24, 245-247.

Колесник, О. С. (2011). *Міфологічний простір крізь призму мови та культури : монографія*. Чернігів : РВВ ЧНПУ ім. Т.Г. Шевченка, 312.

Комарова, З. И. (2012). *Методология, метод, методика и технология научных исследований в лингвистике: учебное пособие*. Екатеринбург: Изд-во УрФУ, 818.

Комарова, Л. Н. (2016). Терминологические сокращения в оригинальных текстах на английском языке по ветеринарной медицине. Научное и образовательное пространство: перспективы развития : материалы III Междунар. науч.-практ. конф. Чебоксары: ЦНС «Интерактив плюс», (22), 51-53.

Комарова, Л. Н. (2016). Эпонимы в ветеринарной медицине на английском языке. *Приоритетные направления развития науки и образования*. Чебоксары, 4-2, 119-121.

Комарова, Л. Н. (2017). Истоки ветеринарной терминологии. II Международная научно-практическая конференция. «Новое слово в науке: стратегии развития». Чебоксары: Изд-во ЧГУ. 1(9), 209-211.

Кортун, Е. А. (2012). Синонимия терминов (на материале терминологии нефтедобывающей и нефтеперерабатывающей промышленности). *Ученые записки Комсомольского-на-Амуре государственного технического университета*. Комсомольск-на-Амуре, 2(9), 35-39.

Кочан, І. М. (2017). Українське термінознавство сьогодні. Київ: *Studia philologica*. (2), 93-101

Кубрякова, Е. С. (2004а). Лингвистическая сущность номинации: когнитивно-семиотические характеристики. *Słowo. Tekst. Czas VII. Новые средства языковой номинации в новой Европе*. Szczecin: Wydawnictwo naukowe uniwersytetu Szczecińskiego, 15-20.

Кубрякова, Е. С. (2004b). *Язык и знание: На пути получения знаний о языке: Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира*. Москва: Языки славянской культуры, 560.

Кубрякова, Е. С. (2012). *В поисках сущности языка: Когнитивные исследования*. Москва: Знак, 208.

Кудрявцева, И. Г. (2018). О роли и месте терминологических словосочетаний в современных терминологиях. *Актуальные вопросы гуманитарных наук в современных условиях развития страны*. Москва: ИЦРОН, 35-37.

Лакофф, Дж., Джонсон, М. (2008). *Метафоры, которыми мы живем*. Москва: Изд-во ЛКИ, 256.

Левицкий, А. Э. (1998). *Функциональные подходы к классификации единиц современного английского языка*. Киев: АСА, 362.

Левицький, А. Е. (2007). Перспективні напрями зіставних досліджень у межах когнітивно-дискурсивної парадигми. *Мовні і концептуальні картини світу: Зб. наук. пр.* Київ. (23), 119-127.

Лейчик, В. М. (2007а). Когнитивное терминоведение – пятый этап развития терминоведения как ведущей научной дисциплины рубежа XX – XXI веков. *Когнитивная лингвистика: новые проблемы познания: Сборник научных трудов* : под ред Л. А. Манерко. Москва-Рязань, 5, 121-132.

Лейчик, В. М. (2007б). *Терминоведение: предмет, методы, структура: монография*. Москва: КомКнига, 256.

Лейчик, В. М. (2010). Динамика термина (три возраста термина). *Nonmultum, sedmulta: Немного о многом. У когнитивных истоков современной терминологии: сб. науч. трудов в честь В.Ф. Новодрановой*. Редколлегия: Е. С. Кубрякова, В. З. Демьянков. Москва: Авторская академия, 351-359.

Лозова, Н. Г. (2013). “Когнітема – когнітивний простір”, “когнітосема – когнітивно-семасіологічний простір”: диференціація понять. *Термінологічний вісник*. Чернігів, 2(1), 135-13.

Лотте, Д. С. (1982). *Вопросы заимствования и упорядочения иноязычных терминов и терминологических элементов*. Москва: Наука, 149.

Лысякова, М. В. (2006). Гиперо-гипонимическая таксономия в терминоведении. *Вестник Российского университета дружбы народов*. Серия «Лингвистика», 8, 23-28.

Маджаева, С. И. (2012а). *Медицинские терминосистемы: становление, развитие, функционирование*: дис. докт. филол. наук. Волгоград, 239.

Маджаева, С.И. (2012б). Фреймовый подход к систематизации терминологических знаний. *Ученые записки: электронный научный журнал Курского государственного университета*, 2, 130-137.

МакКормак, Э. (1990). Когнитивная теория метафоры Теория метафоры. Москва: Прогресс, 358-386.

Манерко, Л. А. (2007). Современные тенденции развития отечественной когнитивной лингвистики. *Когнитивная лингвистика: новые проблемы познания: Сборник научных трудов*. Москва- Рязань, 5,136-140.

Минина, О. В. (2018). Структурно-семантические особенности народных мемуаров в интернет-коммуникации. *Научный диалог*. Екатеринбург: Центр научных и образовательных проектов, 1, 35-46.

Минский, М. (1978). Структура для представления знаний. *Психология машинного зрения*. Москва: Мир, 249-338.

Михайлишин, Б. П. (1992). Метонімія як основа створення термінів. *Вісник Львів. ун-ту. Серія «Філологічна»*. Львів, 23, 45-48.

Москвин, В. П. (2006). *Русская метафора: очерк семиотической теории*. Москва: Издательство ЛКИ, 200.

Неженець, Е. В. (2003). *Варіантність російських термінів юриспруденції в системному та комунікативно-прагматичному аспектах*. (Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук). Дніпропетровськ, 24.

Некора, Н. Е. (2007). Национально-культурная специфика концепта «болезнь» в обучении русскому как иностранному. *Известия РГПУ имени А.И.Герцена*, 21 (51), 258-261.

Никитин, М. В. (2004). Развернутые тезисы о концептах. *Вопросы когнитивной лингвистики*. Тамбов: Тамбовский гос. университет, ИЯ РАН, 1, 53-64.

Никитин, М. В. (2009). Об уровневой структуре языка. *Studia Linguistica (Санкт-Петербург)*, (XVIII), 7-17.

Ніконова, В. Г. (2017). Концепт – концептуальний простір – картина світу: досвід поетико-когнітивного аналізу художнього тексту. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету*. Київ: Вид-во КНЛУ, 15 (2), 117-123.

Новодранова, В.Ф. (2003). Проблемы терминообразования в когнитивно-коммуникативном аспекте. *Лексикология. Терминоведение. Стилистика: сборник научных трудов посвященные юбилею В.М. Лейчика*. Москва-Рязань, 150-155.

Новодранова, В.Ф. (2012). Классификация знаний и каналы их получения в специальных областях научной деятельности (на материале формирования медицинской терминологии). *Актуальные проблемы английского языкознания:*

сборник научных статей. К юбилею профессора О. В. Александровой. Москва: МАКС Пресс, 362-370.

Новодранова, В.Ф.(1997). *Способы выражения категории пространства в медицинской терминологии: к юбилею ученого: сб. науч. тр.* Москва: Изд-во МГПУ, 83-86.

Падучева, Е. В. (2003). К когнитивной теории метонимии [Электронный ресурс]. *Доклады международной конференции «Диалог'2003»*; Протвино, 11-16 июня, 2003 г. Изъято с <http://www.dialog-21ru/Archive/2003/Paducheva.htm>.

Панасенко, Н. И. (2010). *Фитонимическая лексика в системе романских, германских и славянских языков (опыт ономазиологического и когнитивного анализа).* Черкассы: Брама-Украина, 452.

Панько, Т., Кочан, І., Мацюк, Г. (1994). *Українське термінознавство: підручник.* Львів: Світ, 216.

Перхач, Р. Ю. (2017). *Термінологія в інструкціях до медичних препаратів: лінгвокогнітивний та лінгвокультурний аспекти (на матеріалі української, польської, німецької мов).* (Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. філол. наук). Південноукраїнський нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 20.

Пестова, М. С. (2014). Антонимия как объект теоретического исследования. *Вестник Южно-Уральского государственного университета.* Серия Лингвистика. Южно-Уральск: Изд-во. ЮуРГУ, 18-21.

Піддубцева, О. І. (2014). Науковий / професійний концепт та його функціонування у фахових концептосферах. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО КНЛУ. Серія «Філологія. Педагогіка. Психологія».* Київ: Нац. лінгв. ун-т, 29, 156-160.

Помірко, Р. С., Дудок, Р. (2010). Когнітивні механізми транспозиції смислів: метафора та метонімія (на матеріалі англійської фахової мови економіки) *Вісник Львівського університету. Серія «Іноземні мови»*, 17, 3-10.

Попова, З. Д., Стернин, И. А. (2007а). *Общее языкознание.* Москва: АСТ: Восток -Запад, 408.

Попова, З. Д., Стернин, И. А. (2010). *Когнитивная лингвистика*. Москва: АСТ: Восток-Запад, 314.

Потапенко, С. І. (2009). *Сучасний англомовний медіа-дискурс: лінгвокогнітивний і мотиваційний аспекти: монографія*. Ніжин:Видавництво НДУ імені Миколи Гоголя, 391.

Прач, В. П. (1990). *Семантическая структура английских общеупотребительных слов и процессы их терминологизации (на материале лексики по лесотехническим специальностям)*. (Дис. ... канд. філолог. наук). Львов, 211.

Пристайко, Т. С., Конопелькіна, Э. В., Неженец, Э. В. (2011). *Очерки по русской терминологии экономики и права: монография*. Днепропетровск: Нова ідеологія, 304.

Приходько, А. М. (2008). *Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики: монографія*. Запоріжжя: Прем'єр, 332.

Проскурина, Л.Н. (2016). *Терминологическая подсистема русского языка «ремонт летательных аппаратов»: лингвокогнитивный аспект*. (Дис. на соискание науч. степени канд. филол.) Национальная академия наук Украины, Киев, 281.

Ревина, Ю. Н. (2013). *Когнитивные исследования в области терминоведения. Актуальные вопросы филологической науки XXI века*. Екатеринбург, 1, 195-198.

Рожков, Ю. (2016). *Процеси запозичення в термінології ветеринарної медицини*. Наукові записки Національного університету Острозька академія. Серія «Філологічна». Острог: Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 60, 227-229.

Рожков, Ю. Г. (2017а). *Лінгвокогнітивний підхід до вивчення термінології ветеринарної медицини*. Наукові записки Національного університету Острозька академія. Серія «Філологічна». Острог: Вид-во Нац. ун-ту "Острозька академія", 66, 75-76.

Рожков, Ю. Г. (2017b). *Фреймовий підхід до вивчення ветеринарної термінології*. Міжнародна науково-практична конференція «Сучасна філологія», м. Одеса, 21-22 квітня 2017 року. Одеса: Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень», 53-56.

Рожков, Ю. Г. (2018b). Репрезентація ветеринарної термінології в англійській мові. *Стратегії інтеріоризації змісту професійної підготовки майбутніх філологів: теорія і практика*: монографія. (за редакцією проф. О. В. Малихіна). Київ: ЦК "КОМПРИНТ", 372-399.

Рожков, Ю. Г. (2019). Труднощі перекладу ветеринарної лексики з англійської на українську мову (на матеріалі довідників з анатомії свійських тварин). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. Одеса, 41(1), 137-140.

Рожков, Ю. Г. (2020c). Метафоризація в англomовному термінологічному полі «хвороби тварин» у лінгвокогнітивному аспекті. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія*. Харків, 84, 55-61.

Рожков, Ю. Г. (2020d). Метонімічні транспозиції у термінологічному полі «хвороби тварин». *Науковий журнал «Міжнародний філологічний часопис»*, 11 (1), 74-79.

Рожков, Ю. Г. (2020e). Епоніми в англomовному термінологічному полі «хвороби тварин». *Науковий журнал «Міжнародний філологічний часопис»*, 11 (3), 90-96.

Рожков, Ю. Г. (2020f). Лінгвістичні та екстралінгвістичні чинники формування англomовної терміносистеми «хвороби тварин». *Науковий журнал «Міжнародний філологічний часопис»*, 11 (4), 90-96.

Рожков, Ю. Г. (2020g). *Методи когнітивної лінгвістики в дослідженні термінології термінологічного поля «хвороби тварин»*. *Materiły XVI międzynarodowej naukowipraktycznej konferencjidynamika naukowych badań*. Przemysl: «Nauka i Studia», 62-66.

Рожков, Ю. Г. (2021). *Явище полісемії в англomовному термінологічному полі «хвороби тварин»*. Міжнародна науково-практична конференція «Сучасна філологія», м. Одеса, 29-30 січня 2021 року. Одеса: Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень», 73-76.

Романова, О. О. (2011). Спеціальна лексика української мови як об'єкт лінгвістичного дослідження: термін і номен. *Термінологічний вісник : зб. наук. праць*. Київ: ІУМ НАНУ, (1), 55-62.

Росянова, Т. С. (2018). *Введение в терминоведение*. СПб.: Санкт-Петербургский государственный экономический университет, 92.

Росянова, Т. С. (2019). *Когнитивные аспекты развития и функционирования английской терминологии маркетинга*. (Автореферат на соискание науч. степени доктор. филол. наук). Санкт-Петербург, 40.

Рудик, С. К. (2005). *Курс лекцій з історії ветеринарної медицини: навчальний посібник*. Київ: Арістея, 132.

Рябко, О. П. (2012). Когнитивное основание теории номинации и мотивации. *Современные проблемы науки и образования*, Москва, 6, 505-513.

Селиванова, Е. А. (2000). *Когнитивная ономазиология*. Киев: Фитосоциоцентр, 248.

Селиванова, Е. А. (2011). Номинация и когниция: новая типология мотивации языковых единиц. *Когниция, коммуникация, дискурс*. Харьков, 3, 64-85.

Селіванова, О. О. (2012). Когнітивні механізми метафоризації. *Слов'янський збірник*. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 17, 198-211.

Селіванова, О. О. (2013). Когнітивне підґрунтя метафоризації російської лінгвістичної термінології. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации»*. Симферополь, 26 (65), 1, 286-292.

Селіванова, О. О. (2008). *Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підруч.* Полтава: Довкілля, 712.

Синельников, Ю. Г., Подорванова, Я. С. (2014). Метафора как средство образования медицинских терминов (на материале французской прессы). *Научные ведомости Белгородского государственного университета. Серия: «Гуманитарные науки»*. Белгород: Издательский дом «БелГУ», 21, 6, (177), 116-121.

Сиротина, Е. А. (2020). Категории пространства и времени в англоязычной терминологии ветеринарной медицины. Москва: Издательство ИСГИ. *Studia Humanitatis*. № 3. Изъято с <http://st-hum.ru/sites/st-hum.ru/files/pdf/surotina.pdf>

Слоева, Е. А. (2007). Когнитивно-коммуникативный подход к описанию анатомического объекта. (Дисс. канд. филол. наук). Самара, 182.

Сложеникина, Ю. В. (2010). *Терминологическая вариативность: семантика, форма, функция: Монография*. Москва: Общество с ограниченной ответственностью "Книжный дом "ЛИБРОКОМ", 288.

Слухай, Н. В. (2011). *Когнітологія та концептологія в лінгвістичному висвітленні: навчальний посібник*. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 367.

Стасюк, Т. В. (2013). *Основні метапоняття соціокогнітивного термінознавства: терміноконцепт*. "Kluczowe aspekty naukowej działalności – 2013": Materiały IX Międzynarodowej naukowipraktycznej konferencji. *Przemysł*, 10, 33–35.

Стасюк, Т. В. (2012). Природа термина в когнитивно-антропологической парадигмы языкознания. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО КЛНУ. Серія Філологія. Педагогіка. Психологія*. Київ: Нац. лінгв. ун-т, 25, 95-100.

Стишов, О. А. (2003). Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації) : *монографія*. Київ: Вид. центр КНЛУ, 388.

Суперанская, А. В., Подольская, П. В., Васильева, Н. В. (2012). *Общая терминология: вопросы теории*. отв. ред. Т. Л. Канделаки. Москва: ЛИБРОКОМ, 248.

Татаринов, В. А. (2005). Терминологическая лексика русского языка: Эволюция проблем и аспектов изучения. *Русский язык в современном обществе: Функциональные и статусные характеристики*. Отв. ред. Опарина Е.О., Казак Е. А. Серия «Теория и история языкознания». Москва: РАН. ИНИОН, 133-164.

Телия, В. Н. (1988). Метафоризация и ее роль в создании языковой картины мира. *Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира*. Москва: Наука, 173-203.

Тимкина, Ю. Ю. (2017). Классификация ветеринарной терминологии в английском языке. *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. Тамбов: Грамота, 6(1), 72, 156-158.

Тимкина, Ю. Ю. (2019). Англоязычные лексико-грамматические единицы области «Ветеринария». *Балтийский гуманитарный журнал*. Калининград: Ассоциация ПААС, 2 (19), 62-65.

Тихонова, И. Б. (2010). *Когнитивное моделирование профессиональной терминосистемы (на материале английской терминологии нефтепереработки)*. (Дис. ... канд. филол. наук). Омск, 220.

Трушина, Е. В. (2005). *Терминосистемы криминалистики и криминологии в рамках когнитивного терминоведения (в русском и французском языках)*. (Дис. ... канд. филол. наук). Екатеринбург, 185.

Филлмор, Ч. (1988). Фреймы и семантика понимания: пер. с англ. *Новое в зарубежной лингвистике*. Москва: Прогресс, 23, 2-92.

Цісар, Н. (2007). Метонімічні транспозиції у медичній терміносистемі. *Вісн. Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*. Львів: Вид-во Держ. ун-ту «Львів. політехніка», 593, 57-60.

Череповська, Т., Бінкевич, О. (2019). Морфологічні особливості ветеринарної термінології в контексті викладання англійської мови для конкретних цілей. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія», серія «Філологія»*. Острого: Вид-во НаУОА, 5(13), 310-312.

Шелов, С. Д. (2003). *Термин. Терминологичность. Терминологическое определение*. Санкт-Петербург: Филол. ф-т СПбГУ, 277.

Шелов, С. Д. (2018). *Очерк теории терминологии: состав, понятийная организация, практические приложения*. Москва.: ПринтПро., 472.

Шесток, О. В. (1996). *Полисемия терминов медицинских наук*. (Дис... канд. филол. наук). Краснодар, 159.

Юдина, Н. В. (2006). *Сочетание «прилагательное + существительное» в лингвокогнитивном аспекте: Монография*. Москва; Владимир: Ин-т языкознания РАН, ВГПУ, 427.

Южакова, О. І. (2009). *Формування української термінології холодильної техніки*. (Дис. ... канд. філол. наук). Одеса, 496.

Южакова, О. І. (2012). Дослідження українських терміносистем і термінних номінацій у когнітивному аспекті. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології», 73, 60-66.

Ягенич, Л. В. (2020) К вопросу о классификации терминологии ветеринарной медицины в современном английском языке. *Фундаментальная наука вузам*. Москва: Изд-во МПГУ, (1), 342-351.

Яковлева, С. А. (2011). Сокращения как лингвистическая особенность ветеринарных терминов (на материале английского языка). *Magister Dixit. Научно-педагогический журнал Восточной Сибири*. Издательство ЕЛИ, № 4, 36-40.

Янкубаева, А. С. (2007). Метафорическая идентификация натурфактов (на материале немецкого языка). *Вестник молодых ученых: сборник научных работ*. Горно-Алтайск : Горно-Алтайский Государственный университет, 4. Вилучено з <http://e-lib.gasu.ru/vmu/arhive/2007/01/14.pdf>.

Barsalou, L. W. (2008). Grounded cognition. *Annu. Rev. Psychol.* Glasgow, 59, 617-645.

Bengis, R. G. (2002). Infectious animal diseases: the wildlife/livestock interface. *Revue Scientifique et Technique-Office international des épizooties*, 21(1), 53-65.

Croft, W., & Cruse, D. A. (2004). *Cognitive linguistics*. Cambridge University Press, 240.

De Beaugrande, R. (1984). *Text production: Toward a science of composition*. Ablex Publishing Corporation, 418.

Debatin, B. (1995). *Die Rationalität der Metapher. Eine sprachliche philosophische und kommunikations theoretische*. Untersuchung Berlin: De Gruyter, 314.

Dressler, W. W., (2005). Race and ethnicity in public health research: models to explain health disparities. *Annu. Rev. Anthropol.*, 34, 231-252.

Drouin, P., Grabar, N., Hamon, T., Kageura, K. (2015). Introduction to the Special Issue: Terminology across languages and domains. *Terminology. International Journal of Theoretical and Applied Issues in Specialized Communication*, 21(2), 139-150.

Fillmore C. J. (1982). *Frame Semantics. In Linguistics in the Morning Calm*. Seoul, Hanshin Publishing Co., 111-137.

Fillmore, Ch. (1985). Frames and the Semantics of Understanding. *Quaderni di Semantica*, 6(2), 222-253.

Fillmore, C. J. (2006). Frame semantics. *Cognitive linguistics: Basic readings*, 34, 373-400.

Frank, A.W. (1995). *The wounded storyteller: Body, illness and ethics*. Chicago: University of Chicago Press, 252.

Geeraerts, D. (2006). Methodology in Cognitive Linguistics. *Cognitive Linguistics: Current Applications and Future Perspectives*. Berlin-N.Y: Mouton de Gruyter, 320.

Habif, T. P. (2004). Furuncles and carbuncles. *Clinical Dermatology: A Color Guide to Diagnosis and Therapy* (4th). Philadelphia PA: Mosby. Retrieved from <http://www.mdconsult.com/das/book/body/103911270-3/743722527/1195/55.html>

Ingo, Plag (2003). *Word Formation in English*. Cambridge University Press, 239.

Kittay, E. F.(1987). *Metaphor: Its Cognitive Force and Linguistic Structure*. Oxford: Clarendon Press, 358.

Lakoff, G. (1994). *The Contemporary Theory of Metaphor. Metaphor and Thought*: [ed. by A. Ortony. Cambridge, New York: Cambridge University Press, 202-251.

Minsky, M. (1974). *A Framework for Representing Knowledge*. AI Republic. Massachusetts Institute of Technology, Cambridge, 304.

Radden, G. (1994). *Konzeptuelle Metaphern in der kognitiven Semantik*. *Kognitive Linguistik und Fremdsprachenerwerb*. Tübingen : Narr, 69-87.

Rozhkov, Y. G. (2018a). Derivational processes in the terminology of veterinary medicine. *Euromentor journal studies about education*. Bucharest, 9 (4), 129-134.

Rozhkov, Y. G. (2020a). Structural and word-building analysis of English “animal diseases” terminological field. *Euromentor journal studies about education*. Bucharest, 11(1), 126-138.

Rozhkov, Y. G. (2020b). Representation of key categories in the English terminological field “animal diseases”. *Euromentor journal studies about education*. Bucharest, 12 (1), 130-142.

Schwarz-Friesel, M., (2012). Introduction: Converging data sources in cognitive linguistics. *Language Sciences*, 34(6), 651-655.

Taylor, J. R. (2006). *Linguistic Categorization*. New York: Oxford University Press, 308.

СЛОВНИКИ ТА ДОВІДКОВА ЛІТЕРАТУРА

[АРМЭС] Чучалин, А. Г. (2003). *Англо-русский медицинский энциклопедический словарь*. Москва: ГЕОТАР-МЕД, 719.

[КСВКТ] Орлов Ф. М. (1979). *Краткий словарь ветеринарных клинических терминов*. Москва: Россельхозиздат, 320.

[КСКТ] Кубрякова, Е. С., Демьянков, В. З., Панкрац, Ю. Г., & Лузина, Л. Г. (2014). *Краткий словарь когнитивных терминов*. Москва: МЕТОД: Московский ежегодник трудов из обществоведческих дисциплин, 245.

[ЛЕ] Селіванова, О. О. (2010). *Лінгвістична енциклопедія*. Полтава: Довкілля-К, 844.

[ЛЭС] Апресян, Ю. Д. (1990). *Лингвистический энциклопедический словарь*. Москва: Советская энциклопедия, 656.

[ЛУРАСВМТ] Балалаєва, О. Ю. Вакулик, І. І. (2013). *Латинсько-українсько-російсько-англійський словник ветеринарно-медичних термінів*. Київ: Фітосоціоцентр, 348.

[СВКТ] Орлов, Ф. М. (2018). *Словарь ветеринарных клинических терминов*. Москва: Россельхозиздат, 367.

[СЕТ] Недосєков, В. В., Литвин, В. П., Поліщук, В. В., Мельник, В. В., Гомзиков, О. М, Мартинюк, О. Г. (2014). *Словник епізоотологічних термінів*. Київ: ВАТ "Рябина", 90.

[СІС] Мельничук, О. С. (1985). *Словник іношомовних слів*. Київ: Головна редакція «Українська радянська енциклопедія» (УРЕ), 966.

[СЛТ] Жеребило, Т. В. (2010). *Словарь лингвистических терминов*. Изд. 5-е, испр-е и дополн. Назрань: Пилигрим, 486.

[ССІС] Скопненко, О. І., Цимбалюк, Т. В. (2006). *Сучасний словник іношомовних слів*. Київ: Довіра, 789.

[ТСКТВМ] Власенко, В. І., Левченко, М. В., Рубленко, Г. Г., Харута, С. А., (2008). *Тлумачний словник клінічних термінів ветеринарної медицини*. Київ: Урожай, 280.

[ЭСМТ] Петровский, Б. В. (1982). *Энциклопедический словарь медицинских терминов: в 3 томах*. Около 60000 терминов. Москва: Изд-во " Сов. энциклопедия", 464.

[BVD] Edward, B. (2015). *Black's Veterinary Dictionary*. London: Bloomsbury, 514.

[CED] Collins English Dictionary. 6th ed. Harper Collins Publisher. (2011), 949.

[CVD] Brown, C. M., Hogg, D. A., & Kelly, D. F. (1988). *Concise veterinary dictionary*. Oxford: Oxford University Press, 250.

[DIMD] Taylor, E. J. (1988). *Dorland's illustrated medical dictionary*. Toronto:

WB Saunders, 630.

[DVNEB] Lane, D. R., Guthrie, S., & Griffith, S. (2007). Dictionary of Veterinary Nursing E-Book. Amsterdam: Elsevier Health Sciences, 303.

[MWED] The Merriam-Webster English Dictionary. (2016), 960.

[VD] Danko, J., & Simon, F. (2012). Veterinary dictionary. Bratislava: Ikar, 424.

[VD] Nakamura, R. (1989). Veterinary Dictionary. Tokyo: Midori Shobo. Tokyo, 326.

[VDS] Remnant, J. G. (2008) Veterinary dictionary for students. Veterinary Record. Amsterdam: Elsevier, 285.

ЕЛЕКТРОННІ СЛОВНИКИ

Biology Online Dictionary. URL: <https://www.biologyonline.com/dictionary/>

Cambridge English Dictionary. URL: www.dictionary.cambridge.org

Collins English Dictionary. URL: <http://www.collinsdictionary.com/>

Encyclopedia Britannica. URL: <http://www.britannica.com/>]

Longman Dictionary of Contemporary English. URL: <http://www.ldoceonline.com/>

Macmillan English Dictionary. URL: www.macmillandictionaries.com.

Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com>

Online etymology dictionary. URL: <http://www.etymonline.com/>

Oxford English Dictionary. URL: www.oxforddictionaries.com

ДОДАТКИ

Додаток А

Англо-український глосарій термінів терміносистеми хвороб тварин

		А
1.	Abiotrophy	Абіотрофія
2.	Abasia	Абазія
3.	Abdomian aortic aneurism	Черевна аортальна аневризма
4.	Abdominal cystic lymphangioma	Черевна кістозна лімфангіома
5.	Abruzzo-Erickson syndrome	Синдром Абрुццо-Еріксона
6.	Acid reflux in dogs	Кислотний рефлюкс у собак
7.	Addison's disease	Хвороба Еддісона
8.	Adenovirus	Аденовірус
9.	Adrenal gland cancer	Рак надниркової залози
10.	African swine fever	Африканська чума свиней
11.	Albinism	Альбінізм
12.	Albright disease	Хвороба Олбрайта
13.	Allergic shock	Алергічний шок
14.	Anaerobic bacterial infection	Анаеробна бактеріальна інфекція
15.	Artery inflammation	Запалення артерій
16.	Arthritis of multiple joints	Множинний артрит
17.	Atopic dermatitis	Атопічний дерматит
18.	Ablation	Абляція
19.	Ablepharia	Аблефарія
20.	Abscess	Абсцес
21.	Acanthosis	Акантоз
22.	Acanthocheilonematosi	Акантохейлонематоз
23.	Acanthocytosis	Акантоцитоз
24.	Acatalasemia	Акаталаземія

25.	Accessory pancreas	Зайва підшлункова залоза
26.	Acapnia	Акапнія
27.	Achalasia	Ахалазія
28.	Achalasia microcephaly syndrome	Синдром мікроцефальної ахалазії
29.	Achondroplasia	Ахондроплазія
30.	Acidosis	Ацидоз
31.	Aciduria	Ацидурія
32.	Acoprosis	Акопроз
33.	Acromegaly	Акромегалія
34.	Achard's syndrome	Синдром Ашара
35.	Achondrogenesis	Ахондрогенез
36.	Achondroplasia	Ахондроплазія
37.	Achromatopsia	Ахроматопсія
38.	Acheiropodia	Ахейроподія
39.	Acropachia	Акропахія
40.	Acrocyanosis	Акроціаноз
41.	Acrodermatitis	Акродерматит
42.	Acrodysplasia	Акродисплазія
43.	Acromegaly	Акромегалія
44.	Acromesomelic dysplasia	Акрomezомелічна дисплазія
45.	Acrospiroma	Акроспірома
46.	Actinobacillosis	Актинобацильоз
47.	Actinomycosis	Актиномікоз
48.	Acoustic neuroma	Невринома слухового нерва
49.	Acquired agranulocytosis	Набутий агранулоцитоз
50.	Acquired central hypoventilation syndrome	Набутий синдром Ундіни
51.	Acquired ichthyosis	Набутий іхтіоз
52.	Acute febrile neutrophilic dermatosis	Гострий гарячковий нейтрофільний

		дерматоз
53.	Acute gouty arthritis	Гостра подагра
54.	Acute renal failure	Гостра ниркова недостатність
55.	Adamantinoma	Адамантинома
56.	Adenitis	Аденіт
57.	Adenofibroma	Аденофіброма
58.	Adenoma	Аденома
59.	Adenomatosis	Аденоматоз
60.	Adenomyosis	Аденоміоз
61.	Adenopathy	Аденопатія
62.	Adrenal cancer	Рак надниркової залози
63.	Adrenal hyperplasi	Надниркова гіперплазія
64.	Adrenal insufficiency	Недостатність надниркових залоз
65.	Adrenal myodystrophy	Міодистрофія надниркових залоз
66.	Aerosinusitis	Аеросинусит
67.	Aganglionosis	Агангліоз
68.	Agalactia	Агалактія
69.	Agyria	Агірія
70.	Afibrinogenemia	Афібриногенемія
71.	African Trypanosomiasis	Африканський трипаносоміаз
72.	Albers-Schonberg disease	Остеопетроз
73.	Albinism	Альбінізм
74.	Albinoidism	Альбінізм
75.	Albinism-Deafness Syndrome	Синдром альбінізму з глухотою
76.	Albright's syndrome	Синдром Олбрайта
77.	Albuminuria	Альбумінурія
78.	Alien hand syndrome in animals	Синдром чужої руки у тварин
79.	Allergy	Алергія
80.	Alopecia	Алопеція

81.	Aluminium lung	Алюмінієві легені
82.	Aluminosis	Алюмініоз
83.	Alveolitis	Альвеоліт
84.	Amaurosis	Амавроз
85.	Amelia	Амелія
86.	American trypanosomiasis	Американський трипаносоміаз
87.	Amblyopia	Амбліопія
88.	Amoebic encephalitis	Амебний енцефаліт
89.	Amyloidosis	Амілоїдоз
90.	Anaemia	Анемія
91.	Anaphrodisia	Анафродизія
92.	Anaphylactic shock	Анафілактичний шок
93.	Anaplasmosis	Анаплазмоз
94.	Anasarca	Анасарка
95.	Anastomosis	Анастомоз
96.	Aneuploidy	Анеуплодія
97.	Aneurysm	Аневризма
98.	Anguillulosis	Стронгілоїдоз
99.	Anisakiasis	Анісакіаз
100.	Ankylosis	Анкілоз
101.	Annular pancreas	Синдром підшлункової кільцеподібної залози
102.	Angioma	Ангіома
103.	Angiolipoma	Ангіоліпома
104.	Angiosarcoma	Ангіосаркома
105.	Angiomatosis	Ангіоматоз
106.	Angitis	Ангіт
107.	Anhidrosis	Ангідроз
108.	Ankylosis	Анкілоз

109.	Anodontia	Анодонтія
110.	Anorexia	Анорексія
111.	Anoxia	Аноксія
112.	Anonychia	Аноніхія
113.	Anophthalmia	Анофтальмія
114.	Anophthalmosis	Анофтальмоз
115.	Anotia	Анотія
116.	Anthrax	Сибірська виразка
117.	Anton syndrome	Синдром Антона
118.	Anuria	Анурія
119.	Aortic stenosis	Аортальний стеноз
120.	Aponeurosis	Апоневроз
121.	Aplasia of pure red cells	Аплазія чистих кров'яних тілець
122.	Aplastic anemia	Апластична анемія
123.	Apraxia	Апраксія
124.	Apudoma	Апудома
125.	Arachnoid cystosis	Арахноїдальний кістоз
126.	Arachnoiditis	Арахноїдит
127.	Argyrosis	Аргіроз
128.	Arhinia	Аринія
129.	Arrhythmia	Аритмія
130.	Arthritis	Артрит
131.	Arthrogryposis	Артрогрипоз
132.	Arthrosis	Артроз
133.	Asbestosis	Азбестоз
134.	Ascariasis	Аскариаз
135.	Ascite	Асцит
136.	Aspergillosis	Аспергільоз
137.	Asplenia	Аспленія

138.	Asphyxia	Асфіксія
139.	Asthma	Астма
140.	Astasis	Астаз
141.	Asystole	Асистолія
142.	Ataxia	Атаксія
143.	Atheroma	Атерома
144.	Atherosclerosis	Атеросклероз
145.	Atony	Атонія
146.	Atresia	Атрезія
147.	Atrophic myositis	Атрофічний міозит
148.	Atrophy	Атрофія
149.	Aujeszky's disease	Хвороба Ауєскі
150.	Avitaminosis	Авітаміноз
151.	Axilla	Аксіла
152.	Azotaemia	Азотемія
	В	
153.	B virus	Б вірус
154.	Babesiosis	Бабезіоз
155.	Bacillary haemoglobinurea	Бацелярна гемоглобінурія
156.	Bacillary white diarrhoea	Бацилярна біла діарея
157.	Back muscle necrosis	Некроз спинного м'яза
158.	Bacterial gill disease	Бактеріальна гниль зябер
159.	Bacterial kidney disease	Бактеріальна хвороба нирок
160.	Balanitis	Баланіт
161.	Balantidiasis	Балантидіаз
162.	Baritosis	Баритоз
163.	Banana disease of pigs	Бананова хвороба свиней
164.	Bang's disease	Бруцельоз
165.	Barker foal	Неонатальна енцефалопатія

166.	Barlows disease	Хвороба Барлоуза
167.	Barmah forest fever	Лихоманка лісу Барма
168.	Barn itch	Свербіж
169.	Bartonella infection	Інфекція бартонела
170.	Bartonellosis	Бартонельоз
171.	Baylisascariasis	Байлісаскаріаз
172.	Bedsonia	Бедсонія
173.	Besnoitiosis	Бесноїтіоз
174.	Bile duct cancer	Рак жовчних проток
175.	Bile duct obstruction	Обструкція жовчних проток
176.	Bilharziosis	Більхарціоз
177.	Biliary fever	Біліарна лихоманка
178.	Benign astrocytoma	Доброякісна астроцитома
179.	Bird flu	Пташиний грип
180.	Birdsville disease	Хвороба Бірдсвілля
181.	Black disease	Некротичний гепатит
182.	Blackhead	Гістомоніаз
183.	Bladder inflammation with polyps	Запалення сечового міхура при поліпах
184.	Bladder cancer	Рак сечового міхура
185.	Blastomycosis	Бластомікоз
186.	Bleeding disorder	Розлад згортваності крові
187.	Blepharitis	Блефарит
188.	Blepharophimosis	Блефарофімоз
189.	Blepharospasm	Блефароспазм
190.	Blue-ear disease	Репродуктивний синдром свиней
191.	Blue-nose disease	Хвороба «блакитний ніс»
192.	Bluetongue	Африканська катаральна лихоманка
193.	Bone cancer	Рак кісток
194.	Border disease of sheep	Кордонна хвороба овець

195.	Borreliosis	Бореліоз
196.	Botryomycosis	Ботріомікоз
197.	Botsa digestive disease	Хвороба травлення Ботса
198.	Botulism	Ботулізм
199.	Borreliosis	Бореліоз
200.	Bothriocephalosis	Ботріоцефальоз
201.	Bovine anaplasmosis	Анаплазмоз жуйних
202.	Bovine enzootic leucosis	Ензоотичний лейкоз жуйних
203.	Bovine ephemeral fever	Ефемерна лихоманка великої рогатої худоби
204.	Bovine genital campylobacteriosis	Кампілобактеріоз генеталій великої рогатої худоби
205.	Bovine herpes mammillitis	Герпесний маміліт жуйних
206.	Bovine parvovirus	Парвовірус жуйних
207.	Bovine spongiform encephalopathy	Спонгіформна енцефалопатія великої рогатої худоби
208.	Bovine tuberculosis	Туберкульоз жуйних
209.	Bovine viral diarrhea	Вірусна діарея жуйних
210.	Bowel obstruction	Непрохідність кишківника
211.	Bradycardia	Брадикардія
212.	Bradykinezia	Брадикінезія
213.	Bradzot	Брадзот
214.	Breda virus	Вірус Бреда
215.	Bright blindness	Яскрава сліпота
216.	Bright's disease	Хвороба Брайта
217.	Brisket disease	Висотна хвороба
218.	Bronchiolitis	Бронхіоліт
219.	Bronchopneumonia	Бронхопневмонія
220.	Bronchiectasis	Бронхієктаз

221.	Brown nose	Синдром коричневого носа
222.	Brown's syndrome	Синдром Брауна
223.	Brucellosis	Бруцельоз
224.	Bubonic plague	Бубонна чума
225.	Bunostomiasis	Буностоміаз
226.	Bursal disease	Бурсальна хвороба
227.	Bovine leukocyte adhesion deficiency	Порушення адгезії лейкоцитів у жуйних
228.	Bronchitis	Бронхіт
229.	Bursitis of the knee bag	Бурсит колінного мішка
230.	Bush sickness	Хвороба Буша
		С
231.	Campylobacteriosis	Кампілобактеріоз
232.	Cancer	Рак
233.	Candidiasis	Кандидіаз
234.	Capillariasis	Капіляріаз
235.	Caprine arthritis	Артрит кіз
236.	Caprine encephalitis	Енцефаліт кіз
237.	Cardiomyopathy	Кардіоміопатія
238.	Carotenis	Каротеноз
239.	Carpenter's syndrome	Синдром Карпентера
240.	Carpal tunnel syndrome	Синдром зап'ястного каналу
241.	Carrion's disease	Хвороба Карріона
242.	Cardiac amyloidosis	Серцевий амілоїдоз
243.	Caseous lymphadenitis	Казеозний лімфаденіт
244.	Cat scratch disease	Захворювання, викликане котячими подряпинами
245.	Cataract	Катаракта
246.	Causalgia	Козальгія

247.	Celiac disease	Глютеїнова хвороба
248.	Central progressive retinal atrophy	Прогресуюча атрофія сітківки
249.	Cerebral palsy	Церебральний параліч
250.	Cerebral thrombosis	Церебральний тромбоз
251.	Chagas disease	Хвороба Шагаса
252.	Chapare hemorrhagic fever	Болівійська геморагічна лихоманка
253.	Chest cold	Бронхіт
254.	Chemodectoma	Хемодектома
255.	Chicken anemia virus	Вірус курячої анемії
256.	Chickenpox	Вітряна віспа
257.	Chikungunya	Чикунгунья
258.	Chlamydia pneumonia	Хламідоміноз
259.	Chlamydiosis	Хламідіоз
260.	Chondroblastoma	Хондробластома
261.	Chondrosarcoma	Хондросаркома
262.	Cholera	Холера
263.	Cholecystitis	Холецистит
264.	Chronic obstructive pulmonary disease	Хронічна непрохідність дихальних шляхів
265.	Chronic renal disease	Хронічна хвороба нирок
266.	Chronic respiratory disease	Хронічне захворювання органів дихання
267.	Classic Kreutzfeld-Jacob disease	Класична хвороба Кройцфельд-Якобса
268.	Clover disease	Конюшинова хвороба
269.	Coccidiosis	Кокцидіоз
270.	Coeliac disease	Целіакія
271.	Cold cow syndrome	Синдром холодної корови
272.	Communicable diseases	Заразні (інфекційні) хвороби
273.	Congenital articular rigidity	Вроджена суглобова жорсткість

274.	Congenital diseases	Конгенітальні хвороби
275.	Congestive heart failure	Застійна серцева недостатність
276.	Constipation	Запор
277.	Contagious agalactia	Заразна агалактія
278.	Contagious equine metritis	Контагіозний метрит коней
279.	Copper deficiency in ruminants	Дефіцит міді у жуйних
280.	Coronavirus	Короновірус
281.	Coxalgia	Коксальгія
282.	Cowpox	Коров'яча віспа
283.	Crazy chick disease	Аліментарна енцефаломалія курчат
284.	Cryptoharyngeal dysfunction	Криптофарингеальна дисфункція
285.	Crimean-congo hemorrhagic fever virus	Вірус кримсько-конголезької-геморагічної лихоманки
286.	Crohn's disease	Хвороба Крона
287.	Cryptococcosis	Криптококоз
288.	Cryptorchidism	Крипторхізм
289.	Cutaneous lupus erythematosus	Шкірний червоний вовчак
290.	Cyanobacteriosis	Цианобактеріоз
291.	Cyclosporiasis	Циклоспоріаз
292.	Cysticercosis	Цистицеркоз
293.	Cystinuria	Цистинурія
		D
294.	Deafness congenital	Глухота вроджена
295.	Deafness conductive	Глухота кондуктивна
296.	Deafness nervous	Глухота нервова
297.	Deciduous skin	Лущення шкіри
298.	Dehiscence	Зяння
299.	Demodecosis	Демодекоз
300.	Demyelination	Демієлінізація

301.	Dengue	Денге
302.	Dental plaque	Зубний наліт
303.	Depluming scabies	Кнемідокоптоз у курей
304.	Dermatitis	Дерматит
305.	Dermatophilosis	Дерматофіліоз
306.	Dermatosis vegetans	Дерматоз вегетуючий
307.	Dermatosparaxis	Дерматоспаракс
308.	Dermatofibroma	Дерматофіброма
309.	Dermatomyositis	Дерматомиозит
310.	Dermatophytosis	Дерматофітоз
311.	Dermoid cyst	Дермоїдна кіста
312.	Derrengu	Параліч ВРХ
313.	Derzsy's disease	Хвороба Дерсі
314.	Desmitis	Десміт
315.	Desmoid tumor	Десмоїдна пухлина
316.	Dextrocardia	Декстрокардія
317.	Diabetes mellitus	Цукровий діабет
318.	Diaphragmatocele	Діафрагмальна грижа
319.	Diarrhoea	Діарея
320.	Diphalia	Дифалія
321.	Diastematomyelia	Діастематомелія
322.	Diesel oil poisoning	Отруєння дизельним маслом
323.	Dilated cardiomyopathy	Делятаційна кардіоміопатія
324.	Digital dermatitis	Наперстяний дерматит
325.	Digitalis poisoning	Отруєння наперстянками
326.	Dioctophymosis	Діоктофімоз
327.	Diphtheria	Дифтерія
328.	Diplegia	Диплегія
329.	Discospondylosis	Дискоспондильоз

330.	Dislocation	Вивих
331.	Displaced abomasum	Зміщений сичуг
332.	Distichiasis	Дистихіаз
333.	Distal myopathy	Дистальна міопатія
334.	Diverticulitis	Дивертикуліт
335.	Diverticulosis	Дивертикульоз
336.	Double scalp	Подвійний скальп
337.	Double cortex	Синдром подвійної кори мозку
338.	Dourine	Злучна хвороба
339.	Downer cow syndrome	Синдром корови Даунера
340.	Dracunculiasis	Дракункульоз
341.	Dropsy	Водянка
342.	Dry eye	Сухі очі
343.	Duck plague	Качина чума
344.	Duvenhage lyssavirus	Лісавірус Дювенхейджа
345.	Duodenal atresia	Атрезія дванадцятипалого кишківника
346.	Dysautonomia	Дисавтономія
347.	Dyscrasia	Дискрасія
348.	Dysentery	Дизентерія
349.	Dysphagia	Дисфагія
350.	Dysplasia	Дисплазія
351.	Dyspnoea	Диспнея
352.	Dystokia	Дистокія
353.	Dysgerminoma	Ембріональна карцинома
354.	Dysferlinopathy	Дисферлінопатія
355.	Dystrophy	Дистрофія
356.	Dysuria	Дизурія
357.	Dyskinesia	Дискінезія
358.	Dysostosis	Дисостоз

359.	Dystrophynopathia	Дистрофінопатія
		Е
360.	East coast fever	Лихоманка східного узбережжя
361.	Eastern equine encephalomyelitis	Східний кінський енцефаломієліт
362.	Ebola virus	Вірус Ебола
363.	Eclampsia	Еклампсія
364.	Ectoparasites	Ектопаразити
365.	Ectopia cordis thoracoabdominal	Ектопія серцево-судинна
366.	Ectromelia	Ектромелія
367.	Ectropion	Ектропіон
368.	Ectrodactyly	Ектродактилія
369.	Ectrodactyly-ectodermal dysplasia-cleft syndrome	Синдром ектродактилії-ектодермальної дисплазії ущелини губи та піднебіння
370.	Eczema	Екзема
371.	Edema	Едема
372.	Ehlers-Danlos syndrome	Синдром Елерса-Данлоса
373.	Ehrlichiosis	Ерліхіоз
374.	Eimeria	Еймеріоз
375.	Eisenmenger's syndrome	Синдром Айсенменгера
376.	Elephant leg	Слоновість
377.	Elephantiasis	Елефантіаз
378.	Embolism	Емболія
379.	Empyema	Емпієма
380.	Emphyzema	Емфізема
381.	Encephalitis	Енцефаліт
382.	Encephalomalacia	Енцефаломаліяція
383.	Encephalomyelitis	Енцефаломієліт
384.	Encephalomyocarditis	Енцефаломіокардит
385.	Encephalocele	Грижа головного мозку

386.	Enchondroma	Енхондрома
387.	Enchondromatosis	Енхондроматоз
388.	Endarteritis	Ендартерит
389.	Endocarditis	Ендокардит
390.	Endocardial fibroelastosis	Фіброеластоз ендокарду
391.	Endocrinopathy	Ендикринопатія
392.	Endometritis	Ендометрит
393.	Endomyocardial fibrosis	Фіброз ендоміокарду
394.	Enteque seco	Ентека суха
395.	Entomophthoramycesis	Ентомофторапікоз
396.	Enteralgia	Ентералгія
397.	Enteritis	Ентерит
398.	Enterotoxaemia	Ентеротоксемія
399.	Enterobiasis	Ентеробіаз
400.	Entropion	Ентропіон
401.	Enuresis	Енурез
402.	Eosinophilic cystitis	Еозинофільний цистит
403.	Eosinophilic gastroenteritis	Еозинофільний гастроентерит
404.	Eosinophilic granuloma	Еозинофільна гранульома
405.	Enzootic bovine leukosis	Ензоотичний лейкоз великої рогатої худоби
406.	Enzootic haematuria	Ензоотична гематурія
407.	Enzootic muscular dystrophy	Ензоотична м'язова дистрофія
408.	Enzootic nasal granuloma	Ензоотична носова гранульома
409.	Enzootic pneumonia of calves	Ензоотична пневмонія телят
410.	Eosinophilia	Еозинофілія
411.	Eosinophilic plaques	Еозинофільні бляшки
412.	Eosinophilic myositis	Еозинофільний міозит
413.	Ependymoblastom	Епендимобластома

414.	Ependymoma	Епендимома
415.	Ephemeral fever (three-day sickness)	Ефемерна лихоманка
416.	Epidemic tremors	Епідемічний тремор
417.	Epididymitis	Епідидиміт
418.	Epilepsy	Епілепсія
419.	Epiphora	Епіфора
420.	Epiphyseal fracture	Перелом епіфіза
421.	Epiphysitis	Епіфізит
422.	Epistaxis	Епістаксис
423.	Epithelioma	Епітеліома
424.	Epizootic nematodiasis	Епізоотичний нематодіаз
425.	Epizootic lymphangitis	Епізоотичний лімфангіт
426.	Epulis	Епуліс
427.	Equine biliary fever	Жовчна лихоманка коней
428.	Erysipeloid	Еризипелоїд
429.	Erythema	Еритема
430.	Erythroleucosis	Еритролейкоз
431.	Escherichia coli	Кишкова паличка
432.	European brown hare syndrome	Європейський синдром коричневого зайця
433.	Exophthalmos	Екзофтальм
434.	Exostosis	Екзостоз
435.	Extravasation	Екстравазація
		F
436.	Foot-and-mouth disease	Ящур
437.	Furunculosis	Фурункульоз
438.	Feline stomatitis	Котячий стоматит
439.	Feline leukaemia	Котячий лейкоз

440.	Feline influenza	Котячий грип
441.	Feline juvenile osteodystrophy	Котяча ювенальна остеодистрофія
442.	Fits	Судомні припадки
443.	Fistulous withers	Гнійні ураження загривку
444.	Fistula	Свищ
445.	Flat pup syndrome	Синдром плоского цуценяти
446.	Feline anaemia	Котяча анемія
447.	Fowl cholera	Пташина холера
448.	Follicular conjunctivitis	Фолікулярний кон'юктивіт
449.	Flactenulous conjunctivitis	Флактенульозний кон'юктивіт
450.	Fibrinous synovitis	Фібринозний синовіт
451.	Fasciolosis	Фасцильоз
452.	Falcon diseases	Соколина хвороба
453.	False pregnancy	Псевдовагітність
454.	Fatty degeneration	Жирова дегенерація
455.	Favus	Парша
456.	Fever	Лихоманка
457.	Fibrosis	Фіброз
458.	Filariasis	Філяріаз
459.	Food allergies	Алергія на їжу
460.	Fowl cholera	Пташина холера
461.	Fracture	Перелом
462.	Fungal ulcer	Язва грибкова
463.	Fibrous dysplasia	Фібриозна дисплазія
464.	Fluorosis	Флюороз
465.	Folate deficiency anemia	Фолієводефіцитна анемія
466.	Follicular non-hodgkin's lymphoma	Фолікулярна неходжиканська лімфома
467.	Furuncle	Фурункул
468.	Fusospirochetosis pharyngitis	Фузоспірохетозний фарингіт

469.	Fasciitis	Фасціїт
470.	Fatal insomnia	Фатальне безсоння
471.	Fibroma	Фіброма
472.	Forestier's disease	Хвороба Форестьєса
473.	Frontitis	Фронтит
	G	
474.	Granulomatous amebic encephalitis	Гранулематозний амебічний енцефаліт
475.	Group A strep infection	Стрептококова інфекція групи А
476.	Gangliosidosis	Гангліосидоз
477.	Gangrene	Гангрена
478.	Gangrenous dermatitis	Гангренозний дерматит
479.	Garden nightshade poisoning	Отруєння пасльоном садовим
480.	Gas bubble disease	Хвороба газових пузирів
481.	Gas gangrene	Газова гангрена
482.	Gastralgia	Гастралгія
483.	Gastrostasis	Гастростаз
484.	Gastric dilatation	Шлункова дилатація
485.	Gastric ulcers	Виразка шлунку
486.	Gastritis	Гастрит
487.	Gastrodiscus	Гастро-диск
488.	Gastrointestinal bleeding	Шлунково-кишкові кровотечі
489.	Gastroenteritis	Гастроентерит
490.	Getah virus	Вірус Гета
491.	Genetic colorectal cancer	Генетичний колоректальний рак
492.	Genital candidiasis	Генітальний кандидоз
493.	Genital herpes	Генітальний герпес
494.	Giardiasis	Гіардіаз
495.	Gall sickness or anaplasmosis	Жовчнокам'яна хвороба або анаплазмоз
496.	Gid	Гід

497.	Gingivitis	Гінгивіт
498.	Glanders	Сап
499.	Glasser's disease	Хвороба Глессера
500.	Glaucoma	Глаукома
501.	Glioma	Гліома
502.	Gliosis	Гліоз
503.	Globidiosis	Глобідіоз
504.	Glomerulonephritis	Гломерулонефрит
505.	Glomerulus	Гломерула
506.	Glossitis	Глосит
507.	Gnathostoma spinigerum	Гнатостомоз
508.	Goat pox	Козяча віспа
509.	Goitre	Зоб
510.	Gonorrhea	Гонорея
511.	Gout	Подагра
512.	Goose viral hepatitis	Вірусний гепатит гусей
513.	Goose influenza	Гусячий грип
514.	Gnathostomiasis	Гнатостоміоз
515.	Granuloma	Гранульома
516.	Grass seeds abscess	Ковилова хвороба
517.	Grass sickness	Пасовищна тетанія
518.	Grave's disease	Хвороба Грейвса
519.	Greasy heel	Товсте копито
520.	Greasy pig disease	Хвороба товстої свині
521.	Grouse disease	Хвороба глухаря
522.	Guillain-Barré syndrome	Синдром Гієна-Барре
523.	Guinea worm disease	Хвороба гвінейського черв'яка
524.	Gumboro disease	Хвороба Гамборо
525.	Guttural pouch disease	Хвороба карманів євстахієвої труби

526.	Guttural pouch empyema	Емпієма карманів євстахієвої труби
527.	Guttural pouch mycosis	Мікози карманів євстахієвої труби
	Н	
528.	Haemagglutination	Гемаглютинація
529.	Haemangiopericytoma	Гемангіоперицитома
530.	Haemangiosarcoma	Гемангіосаркома
531.	Haematocele	Гематоцеле
532.	Hemolytic anaemia	Гемолітична анемія
533.	Haemorrhagic gastroenteritis	Геморагічний гастроентерит
534.	Haustrum	Гаустра
535.	Hypertrophic pulmonary osteoarthropathy	Гіпертрофічна легенева остеоартропатія
536.	Hypertrophic cardiomyopathy	Гіпертрофічна кардіоміопатія
537.	Hyperadrenocorticism	Гіперадренокортицизм
538.	Hemimandibulectomy	Гемімандібулектомія
539.	Hemolytic jaundice	Гемолітична жовтяниця
540.	Hereditary collagen dysplasia	Спадкова колагенова дисплазія
541.	Hering-Breuer reflex	Рефлекс Херинга-Бреєра
542.	Hernia	Грижа
543.	Heterochromia	Гетерохромія
544.	Hippocampus	Гіпокамп
545.	Histoincompatibility	Тканинна несумісність
546.	Horizontal nystagmus	Горизонтальний нистагм
547.	Hawkinsinuria	Хокінзинурія
548.	Helminthiasis	Гельмінтіаз
549.	Hendra	Хендра
550.	Hippobosca longipennis	Жигалка весіння
551.	Heartwater	Гідроперикардит
552.	Hemorrhagic septicemia	Геморагічна септицемія

553.	Hantavirus	Хантавірус
554.	Hard pad	Тверда подушечка
555.	Broken wind	Задишка
556.	Haemoglobinopathy	Гемоглобінопатія
557.	Haemophilia	Гемофілія
558.	Hansen's disease	Хвороба Хансена
559.	Hebephrenia	Гебефренія
560.	Hepatitis	Гепатит
561.	Hepatocellular carcinoma	Гепатоцелюлярна карцинома
562.	Herpes	Герпес
563.	Herpes zoster	Герпес зостер
564.	Hidrosis	Гідроз
565.	Histoplasmosis	Гістоплазмоз
566.	Hydatid disease	Гидативна хвороба
567.	Hodgkin's disease	Хвороба Ходжкіна
568.	Huntington's chorea	Хорея Гантінгтона
569.	Hypothermia	Гіпотермія
570.	Hypothyroidism	Гіпотиреоз
571.	Hemobartonellosis	Гемобартонельоз
572.	Hairy leukoplakia	Волохата лейкоплакія
573.	Herpesvirus 8	Герпесвірус 8
	I	
574.	Infectious tracheobronchitis	Інфекційний трахеобронхіт
575.	Infectious hepatitis	Інфекційний гепатит
576.	Infectious laryngotracheitis	Інфекційний ларинготрахеїт
577.	Infectious hematopoietic necrosis	Інфекційний гематопоетичний некроз
578.	Infection giardia	Інфекційна лямблія
579.	Infection dermatophytosis	Інфекційний дерматофітоз
580.	Infection salmonella	Інфекційна сальмонела

581.	Infectious salmon anemia	Інфекційна анемія лосося
582.	Infertility	Безпліддя
583.	Influenza	Грип
584.	Ichthyosis	Іхтіоз
585.	Impetigo	Імпетіго
586.	Infectious mononucleosis	Інфекційний мононуклеоз
587.	Iritis	Ірит
588.	Indolent lymphoma	Внутрішня лімфома
589.	Immune reconstitution inflammatory syndrome	Запальний синдром відновлення імунітету
590.	Isosporosis	Ізоспороз
Ж		
591.	Jackson-Weiss syndrome	Синдром Джексона-Вайсса
592.	Jacobsen syndrome	Синдром Якобсена
593.	Japanese encephalitis	Японський енцефаліт
594.	Jarcho-Levin syndrome	Синдром Ярчо-Левіна
595.	Jejunal atresia	Кишкова атрезія
596.	Job syndrome	Синдром Джоба
597.	Juvenile idiopathic arthritis	Ідіоматичний синдром молодих тварин
598.	Jaundice	Жовтуха
599.	Jaagsiegtе	Епізоотичний легеневий аденоматоз овець
600.	Jaundice leptospiral	Жовтуха лептоспірозна
601.	Java beans poisoning	Отруєння яванською квасолею
602.	Jequirity poisoning	Отруєння лакричником
603.	John's disease	Хвороба Джонса
604.	Joint-ill	Поліартрит молодих тварин
605.	Juvenile cellulitis	Целюліт молодих тварин
К		

606.	Kennel cough in dogs	Питомний кашель у собак
607.	Key-Gaskell syndrome	Синдром Кей-Гаскелла
608.	Kidney cancer	Рак нирок
609.	Kidney enlargement	Збільшення нирок
610.	Kidney inflammation due to fluid accumulation	Запалення нирок через накопичення рідини
611.	Kidney stone disease	Сечокам'яна хвороба
612.	Kidney stones	Камені нирок
613.	Kidney toxicity	Токсичність нирок
614.	Kangaroo gait	Кенгурова хода
615.	Keratitis	Кератит
616.	Keratocoele	Кератоцеле
617.	Keratoma	Кератома
618.	Kemps	Мертве волосся
619.	Kennel cough	Питомний кашель
620.	Kennel lameness	Питомна хромота
621.	Kennel sickness	Питомна хвороба
622.	Ketonuria	Кетонурія
623.	Ketoacidosis	Кетоацидоз
624.	Ketosis	Кетоз
625.	Klebsiella	Клебсієла
626.	Klein's disease	Пташиний тиф
627.	Kuru	Куру
628.	Kyphosis	Кіфоз
629.	Kyasanur forest fever	Хвороба к'ясанурського лісу
630.	Kaolin pneumoconiosis	Пневмоконіоз
631.	Kaposi sarcoma	Саркома Капоші
632.	Katz syndrome	Синдром Катца
633.	Kawasaki syndrome	Синдром Кавасакі

634.	Keloid disorder	Келоїдний рубець
635.	Keratoacanthoma	Кератоакантома
636.	Keratoconjunctivitis	Кератоконь'юктивіт
637.	Keratoconus	Кератоконус
638.	Keratolythic winter erythema	Кератолітична зимова еритема
639.	Keratomalacia	Кератомалаяція
640.	Keratosis pilaris	Фулікулярний кератоз
641.	Keratosis seborrheic	Себорейний кератоз
642.	Kerion	Керіон
643.	Kernicterus	Білірубінова енцефалопатія
644.	Kniest dysplasia	Дисплазія Кніста
645.	Kohler disease	Хвороба Колера
646.	Krabbe disease	Хвороба Краббе
647.	Kwashiorkor	Пелагра молодих тварин
	L	
648.	Lafora's disease	Хвороба Лафора
649.	Labrador lung	Пневмокониоз
650.	Labyrinthitis	Внутрішній отит
651.	Lafora disease	Хвороба Лафора
652.	Lambliosis	Лямбліоз
653.	Lameness	Кульгавість
654.	Laminitis	Ламініт
655.	Laos bat virus	Вірус лаоського кажана
656.	Laparoschisis	Вроджений отвір у шлунку
657.	Laruel poisoning	Лаврове отруєння
658.	Laryngitis	Ларингіт
659.	Laryngeal carcinoma	Рак гортані
660.	Lassa fever	Лихоманка Ласса
661.	Lathyrism	Латиризм

662.	Lead poisoning	Свинцеве отруєння
663.	Legionellosis	Легіонельоз
664.	Leiomyosarcoma	Лейоміосаркома
665.	Leishmaniasis	Лейшманіаз
666.	Lentivirus	Лентивірус
667.	Lepeophtherios	Лепефтеріоз
668.	Leprosy	Проказа
669.	Leptomeningitis	Лептоменінгіт
670.	Leptospirosis	Лептоспіроз
671.	Lernea	Лернея
672.	Lerneosis	Лернеоз
673.	Lesion of brain	Набряк мозку
674.	Leukemia	Лейкоз
675.	Leukoderma	Лейкодермія
676.	Leukomalacia	Лейкомаляція
677.	Leukoma	Лейкома
678.	Leukopenia	Лейкопенія
679.	Leukoplakia	Лейкоплакія
680.	Leiomyoma	Лейоміома
681.	Linear granulomas	Лінійні гранульоми
682.	Linguatulososis	Лінгватульоз
683.	Lipoma	Ліпома
684.	Lisencephaly	Лісенцефалія
685.	Lishen scaly	Лускатий лишай
686.	Listeriosis	Лістеріоз
687.	Lithiasis	Літіаз
688.	Lithium poisoning	Отруєння літієм
689.	Liver fluke	Фасціольоз
690.	Liver syndrome	Печінковий синдром

691.	Loa Loa filariasis	Філаріаз Лоа Лоа
692.	Lordosis	Лордоз
693.	Luciliosis	Луціліоз
694.	Lymphadenitis	Лімфаденіт
695.	Lumpy jaw	Актиномікоз щелепи
696.	Lung cancer	Рак легенів
697.	Lung pneumofibrosis	Пневмофіброз легенів
698.	Luteolisis	Лютеоліз
699.	Lyme disease	Хвороба Лайма
700.	Lymphadenitis	Лімфаденіт
701.	Lymphatic filariasis	Лімфатичний філяріаз
702.	Lymphocytic choriomeningitis	Лімфоцитарний хориоменінгіт
703.	Lymphosarcoma	Лімфосаркома
	М	
704.	Mad dog disease	Сказ
705.	Malanders	Мокрець
706.	Milk fever	Молочна лихоманка, молочниця
707.	Moon blindness	Куряча сліпота
708.	Murrain	Ящур
709.	Myxomatosis	Міксоматоз
710.	Malignant catarrhal fever	Злоякісна катаральна лихоманка
711.	Mast cell tumor	Пухлина опасистих клітин
712.	Malignant hyperthermia	Злоякісна гіпертемія
713.	Microangiopathic hemolytic anemia	Мікроангіопатична гемолітична анемія
714.	Monofactorial disease	Монофакторна хвороба
715.	Mouse hepatitis virus	Вірус мишачого гепатиту
716.	Mastitis-metritis-agalactia complex	Комплексний синдром у свиноматок
717.	Mycobacterium bovis	Бактерія-збудник туберкульозу у ВРХ
718.	Myopia in animals	Короткозорість у тварин

719.	Macules	Плями на шкірі або слизовій оболонці
720.	Mad cow disease	Коров'ячий сказ
721.	Madness in dogs	Собачий сказ
722.	Magic mushroom poisoning	Отруєння галюциногенним грибом
723.	Malacia	Розм'якшення тканини при захворюванні
724.	Malaria	Малярія
725.	Malformation	Патологія, порок розвитку
726.	Malignant aphtha of sheep	Злякисна виразка овець
727.	Malignant jaundice of dogs	Злякисна жовтяниця собак
728.	Malignant oedema	Злякисний набряк
729.	Malignant stomatitis	Злякисний стоматит
730.	Malignant theileriasis of sheep and goats	Злякисний тейлеріоз овець і кіз
731.	Mamallitis	Запалення соска
732.	Mastitis	Мастит
733.	Mandibular disease	Хвороба нижньої щелепи
734.	Mange	Лишай
735.	Mannosidosis	Маннозидоз
736.	Marble bone disease	Хвороба мармурової кістки
737.	Marburg disease	Марбурзька хвороба
738.	Marek's disease	Хвороба Марека
739.	Marie's disease	Акромегалія
740.	Marmite disease	Хвороба марміта
741.	Marsh marigold poisoning	Отруєння болотяною календулою
742.	Marteiliosis	Мартеліоз
743.	Mastocytoma	Мастоцитома
744.	Meadow-saffron poisoning	Отруєння лугом-шафраном
745.	Mediterranean fever	Середземноморська лихоманка

746.	Megabacteria	Бактерія, яка викликає хвороби і смерть у страусових пташенят, канарок, папуг
747.	Megaesophagus	Мегаезофагус
748.	Meibomian glands	Мейбомієва залоза
749.	Melaena	Меланія
750.	Melanoma	Меланома
751.	Melioidosis	Меліоїдоз, псевдохолера
752.	Membranous nephropathy	Мембранозна нефропатія
753.	Meningioma	Менінгіома, арахноідендотеліома
754.	Meningitis	Менінгіт
755.	Meningocele	Спинномозкова і черепно-мозкова грижа
756.	Meningoencephalitis	Менінгоенцефаліт
757.	Mesenteric hernia	Мезентеріальна грижа
758.	Mesothelioma	Мезотеліома, рак тканин
759.	Metacercaria	Метациркарія
760.	Metaldehyde poisoning	Отруєння метальдегідом
761.	Metaplasia	Метаплазія
762.	Metastrongylosis	Метастронгільоз
763.	Metritis	Метрит
764.	Metrocele	Грижа матки
765.	Microcephaly	Мікроцефалія
766.	Microphthalmia	Мікрофтальмія
767.	Migram	Міграм
768.	Milk absence	Відсутність молока
769.	Milk-drop syndrome	Синдром молочної краплі
770.	Milk fever	Молочна лихоманка
771.	Milk lameness	Мастит
772.	Milk tetany	Гіпомагніємія

773.	Milkspot liver	Атрезія жовчних протоків
774.	Mokola virus	Вірус Мокола
775.	Moniliasis	Моніліаз
776.	Monkey pox	Вітряна віспа
777.	Monocytosis	Моноцитоз
778.	Monoplegia	Параліч однієї кінцівки
779.	Morel's disease	Хвороба Мореля
780.	Mycotic abortion	Мікотичний аборт
781.	Mosaicism	Мозаїцизм
782.	Moss-ill	Гіпокальціємія овець
783.	Mountain sickness	Гірська хвороба
784.	Multifocal retinal detachment	Мультифокальне відшарування сітківки
785.	Mucometra	Мукометра
786.	Mucormycosis	Мукормікоз
787.	Mucosal disease	Захворювання слизової оболонки
788.	Mud fever	Грязьова лихоманка
789.	Mulberry heart	Хвороба шовковичного серця
790.	Mummification of fetus	Муміфікація плода
791.	Mumps	Свинка
792.	Murine typhus	Мишачий тиф
793.	Murray valley encephalitis	Енцефаліт долини Муррея
794.	Muscular rheumatism	М'язовий ревматизм
795.	Muscular dystrophy	М'язова дистрофія
796.	Mushy chick disease	Запальне захворювання кишківника курчат та індичат
797.	Myalgia	Біль у м'язах
798.	Myasthenia gravis	Міастенія, бульбоспинальний параліч
799.	Mycoplasmosis	Мікоплазмоз
800.	Mycosis	Мікоз

801.	Mycotoxycosis	Мікотоксикоз
802.	Mydriasis	Мідріаз
803.	Myelitis	Мієліт
804.	Myeloma	Мієлома
805.	Myeloproliferative diseases	Мієлопроліферативні захворювання
806.	Myiasis	Міаз
807.	Myocarditis	Міокардит
808.	Myoclonia congenita	Вроджена патологія судомних посмикувань м'язів
809.	Myodystrophia of lambs	Міодистрофія ягнят
810.	Myoglobinuria	Міоглобінурія
811.	Myoma	Міома
812.	Myopathy	Міопатія
813.	Myositis	Міозит, запалення м'язів
814.	Myotonia	Міотонія
815.	Muxoedema	Мікседема
816.	Muxoma	Міксома
817.	Muxomatosis, infectious	Інфекційний міксоматоз
818.	Muxovirus	Міксовірус
819.	Metabolic syndrome	Метаболічний синдром
820.	Multiple sclerosis	Розсіяний склероз
821.	Macroepiphyseal dysplasia	Макроепіфізарна дисплазія
822.	Macroglobulinemia	Макроглобулінемія
		N
823.	Nairobi sheep disease	Найробіанська хвороба овець
824.	Navicular disease	Судинна хвороба
825.	Necrosis	Некроз
826.	Necrotic enteritis	Некротичний ентерит
827.	Necrotic stomatitis	Некротичний стоматит

828.	Neisseria	Нейсерія
829.	Nematode poisoning	Отруєння нематодою
830.	Nematodiriasis	Нематодиріаз
831.	Neonatal disease	Неонатальна хвороба
832.	Nephrectomy	Нефректомія
833.	Nephritis	Нефрит
834.	Nephrolithiasis	Нефролітіаз
835.	Nephroptosis	Нефроптоз
836.	Nephrosis	Нефроз
837.	Nephrotomy	Нефротомія
838.	Neuritis	Неврит
839.	Neurectom	Нефректомія
840.	Neurilemma	Неврилемма
841.	Neurotropic virus	Нейротропний вірус
842.	Newcastle disease	Хвороба Ньюкасла
843.	Nipahvirus	Вірус Ніпа
844.	Nocardiosis	Нокардіоз
845.	Nodular panniculitis	Нодулярний панікуліт
846.	Norwegian scabies	Норвезька короста
847.	Nosema	Нозема
848.	Nuttallia	Нуталія
		О
849.	Odontoma	Одонтома
850.	Oesophagostomiasis	Езофагостоміаз
851.	Omphalitis of birds	Омфаліт птахів
852.	Omphalophlebitis	Омфалофлебїт
853.	Omsk fever	Омська лихоманка
854.	Onchocerciasis	Онхоцеркоз
855.	Oncornaviruses	Онкорнавіруси

856.	Ondiri disease	Хвороба Ондірі
857.	Ontario encephalitis'	Онтарійський енцефаліт
858.	Onychetomy	Онїхетомія
859.	Onychia	Онїхія
860.	Onychomycosis	Онїхомікоз
861.	Oophoritis	Оофорит
862.	Ophthalmia	Офтальмія
863.	Orbiviruses	Орбівіруси
864.	Orchitis	Орхіт
865.	Oregon muscle disease	Орегонська м'язова хвороба
866.	Orf	Орф
867.	Ornithosis	Орнітоз
868.	Orthopoxvirus	Ортопоксвірус
869.	Osteitis	Остеїт
870.	Osteoarthritis	Остеоартрит
871.	Osteochondritis	Остеохандрит
872.	Osteomyelitis	Остеомієліт
873.	Osteoporosis	Остеопороз
874.	Osteosarcoma	Остеосаркома
875.	Ostertagiasis	Остертагіаз
876.	Otitis	Отит
877.	Otorrhoea	Оторея
	Р	
878.	Pododermatitis	Пододерматит
879.	Villebrandt's diseases	Хвороба Віллебранда
880.	Passalurosis	Пасалуроз
881.	Patent ductus arteriosus	Відкритий артеріальний проток
882.	Porcine epidemic diarrhea	Вірус епідемічної діареї свиней
883.	Polioencephalomalacia	Поліоенцефаломалія

884.	Potato eczema	Картопляне висипання
885.	Peruvian horse sickness virus	Вірус перуанської конячої хвороби
886.	Phocine morbillivirus	Фоциновий морбілівірус
887.	Parainfluenza	Вірус парагрипу
888.	Pip	Тіпун
889.	Pharyngeal lymphoid hyperplasia	Лімфоїдна гіперплазія глотки
890.	Porcine adenovirus	Аденовірус свинячий
891.	Porcine reproductive and respiratory syndrome	Репродуктивний та респіраторний синдром свиней
892.	Postnatal diseases	Постнатальні хвороби
893.	Pseudorabies virus	Вірус псевдосказу
894.	Pullorum disease	Пулорос
895.	Porcine stress syndrome	Синдром свинячого стресу
896.	Psittacosis	Орнітоз
897.	Papillomavirus	Папілома
898.	Pericarditis	Перикардит
899.	Pharyngitis	Фарингіт
900.	Phlebitis	Флебіт
901.	Phthisis	Фтизис
902.	Pink eye	Кон'юнктивіт
903.	Proliferative glomerulonephritis	Швидкопрогресуючий гломерулонефрит
904.	Pleuritis	Плеврит
905.	Pneumonia	Пневмонія
906.	Polycythaemia	Поліцитемія
907.	Porphyria	Порфірія
908.	Pox	Віспа
909.	Progressive retinal atrophy	Прогресуюча атрофія сітківки
910.	Porcine respiratory disease complex	Хронічні респіраторні захворювання

911.	Pyorrhoea	Пиорея
Q		
912.	Q-fever	Гарячка-ку
913.	Quadriplegia	Параліч чотирьох кінцівок
914.	Quail bronchitis	Перепелиний бронхіт
915.	Quail enteritis	Перепелиний виразковий ентерит
916.	Quittor	Нарив на нижній кінцівці
917.	Quincy	Паратонзиллярний абсцес
918.	Quinism	Втрата зору
919.	Quadripareisis	Квадрипарез
920.	Quadriceps tendon rupture	Розрив сухожилля чотирьохглавого м'яза
R		
921.	Rabbit haemorrhagic disease	Вірусна геморагічна хвороба кролів
922.	Rain scald	Дошова шкіра, дерматофіліоз
923.	Red sea bream iridoviral disease	Іридовірусна хвороба риб червоного моря
924.	Ricketts	Рахіт
925.	Reovirus infection	Реовірусна інфекція
926.	Reproductive and respiratory syndrome of pigs	Репродуктивно-респіраторний синдром свиней
927.	Respiratory syncytial infection	Респіраторно-синцитіальна інфекція
928.	Rickettsiosis	Рикетсіоз
929.	Rotavirus infection	Ротавірусна інфекція
930.	Rabbit calicivirus disease	Хвороба кальцивірусу кролика
931.	Rabbitpox	Кропивна віспа
932.	Regenerative anemia	Регенеративна анемія
933.	Respiratory sinus arrhythmia	Дихальна синусова аритмія
934.	Retrovirus	Ретровірус

935.	Rhinitis	Риніт
936.	Rhinosporeidiosis	Риноспоридіоз
937.	Red water	Серповидноклітинна анемія
938.	Ringbone	Кульгавість
939.	Rocky mountain spotted fever	Плямиста лихоманка Скелястих гір
940.	Rotavirus	Ротавірус
941.	Roughage	Погіршене травлення
942.	Rhinovirus infection	Риновірусна інфекція
943.	Respiratory mycoplasmosis	Респіраторний мікоплазмоз
944.	Rickettsiosis	Рикетсіоз
945.	Reovirus	Реовірус
946.	Rift valley fever	Гарячка долини Рифт
947.	Rhabdomyolysis	Рабдоміоліз
948.	Rhabdomyosarcoma	Рабдоміосаркома
949.	Respiratory failure	Дихальна недостатність
	S	
950.	Salmonellosis	Сальмонельоз
951.	Sarcoidosis	Саркоїдоз
952.	Sarcoma	Саркома
953.	Sarcolemma	Сарколема
954.	Sarcoptic mange	Саркоптоз
955.	Saprolegnia	Сапролегнія
956.	Scabies	Короста
957.	Schmorl's disease	Хвороба Шморля
958.	Schistosomiasis	Шистосомоз
959.	Scleritis	Склерит
960.	Simian haemorrhagic fever	Симиальна геморагічна лихоманка
961.	Sinusitis	Синусит
962.	Sheep fever	Лихоманка овець

963.	Shipping fever	Дорожня лихоманка
964.	Sleeper syndrome	Сплячий синдром
965.	Sleepy foal disease	Сонна хвороба лошат
966.	Snow blindness in sheep	Снігова сліпота овець
967.	Spotty liver	Плямиста печінка
968.	Summer mastitis	Літній мастит
969.	Swine dysentery	Дизентерія свиней
970.	Swine fever	Свиняча чума
971.	Swine influenza	Свинячий грип
972.	Swine fever african	Свиняча чума (африканська)
973.	Sheep pox	Віспа овець
974.	Strangles	Задишка
	Т	
975.	Tick fever	Кліщова лихоманка
976.	Transmissible spongiform encephalopathy	Трансмісивна губчаста енцефалопатія
977.	Transit tetany	Транзитна тетанія
978.	Trench mouth	Виразковий гінгівіт
979.	Tuberculosis	Туберкульоз
980.	Theileriosis	Тейлеріоз
981.	Thyroid gland diseases	Захворювання щитовидної залози
982.	Texas fever	Техаська лихоманка
983.	Tinea	Оперізуючий лишай
984.	Toxocarosis	Токсокароз
985.	Toxoplasmosis	Токсоплазмоз
986.	Tracheal worms	Трахейні черв'яки
987.	Tracheitis	Трахеїт
988.	Trachoma	Трахома
989.	Trichiasis	Трихіазис

990.	Tympany	Тимпанія
991.	Turkey coryza	Гострий риніт птиць
992.	Twin lamb disease	Токсемія при вагітності
993.	Tyzzler's disease	Хвороба Тізера
994.	Tzaneen disease	Хвороба Тзаніна
	U	
995.	Ulcer	Виразка
996.	Ulcerative dermatosis of sheep	Виразковий дерматоз овець
997.	Ulcerative dermal necrosis	Виразковий термальний некроз
998.	Ulcerative lymphangitis	Виразковий лімфангіт
999.	Ulcerative tonsillitis	Виразковий тонзиліт
1000.	Ulcerative tendinitis	Виразковий тендиніт
1001.	Ulcerative arthritis	Виразковий артрит
1002.	Ulcerative cystitis	Виразковий цистит
1003.	Ulcerative colitis	Виразковий коліт
1004.	Urachal cancer	Рак уретри
1005.	Urachal cyst	Кіста уретри
1006.	Uremia	Уремія
1007.	Urinary calculi	Сечокам'яна хвороба
1008.	Urinary tract neoplasm	Пухлина сечовивідних шляхів
1009.	Uveitis	Увеїт
	V	
1010.	Variocele	Варіоцеле
1011.	Varroasis	Варроатоз
1012.	Vasculitis	Васкуліт
1013.	Veld sickness	Гідроперикардит
1014.	Vent gleet	Виділення гною із клоаки
1015.	Verminous dermatitis	Паразитарний дерматит
1016.	Verminous ophthalmia	Паразитарна офтальмія

1017.	Verruca	Бородавка
1018.	Varicella zoster virus	Вірус вітряної віспи
1019.	Variegata porphyria	Змішана порфірія
	W	
1020.	Waldmann's disease	Хвороба Вальдмана
1021.	Wallerian degeneration	Валлерівська дегенерація
1022.	Wandering spleen	Блукаюча селезінка
1023.	Warfarin necrosis	Варфариновий некроз
1024.	Watermelon stomach	Кавуновий шлунок
1025.	West Nile virus	Лихоманка Західного Нілу
1026.	Western equine encephalitis	Західний енцефаліт коней
1027.	Wheat hypersensitivity	Надчутливість до ячменю
1028.	White sponge nevus	Білий губчатий невус
1029.	White spot disease	Хвороба «білих плям»
1030.	Wilm's tumor	Нефробластома
1031.	Wall eye	Косоокість
1032.	Wooden tongue	Актиномікоз язика
1033.	Walking dandruff	Кліщовий дерматит
1034.	Wedge osteotomy	Клиновидна остеома
1035.	Weil's disease	Захворювання Вейля
1036.	Wet-tail disease	Хвороба «мокрого хвоста» гризунів
1037.	Wheat-sensitive enteropathy	Глютендова ентерпатія
1038.	White muscle disease	Білом'язова хвороба телят
1039.	White of the eye	Білкова оболонка ока, склера
1040.	White spot	Іхтіофтиріоз
1041.	Wobbler syndrome	Синдром Вобблера
1042.	Wool eating	Поїдання шерсті у собак і котів (розлад психіки тварини)
1043.	Wrymouth	Патологічне викривлення рота

1044.	Wryneck	Патологічне викривлення шиї унаслідок спазму хребцевих м'язів
	X	
1045.	Xanthosis	Ксантоз
1046.	Xenophthalmia	Ксенофтальмія
1047.	Xerophthalmia	Ксерофтальмія
	Y	
1048.	Yersinosis	Єрсіноз
	Z	
1049.	Zika virus	Вірус Зіка
1050.	Zinc poisoning	Отруєння цинком